GVILLIELMI BALLONII

MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI,

CONSILIORVM MEDICINALIVM, LIBER III. ET POSTREMVS.

ITEM,

PARADIGMATA ET HISTORIÆ morborum ob raritatem obſeruatione digniſſimæ, quarum lectio non minùs rei ipſius grauitate & admiratione, quàm vtilitatis vbertare eſt ad medendum & præſentiendum profutura.

Omnia ſtudio & operâ M. IACOBI THEVART *D. Medici Pariſienſis digeſta, & multis hinc illinc obſeruationibus, ad obſcuriorum locorum intelligentiam, illuſtrata.*

Ῥᾳθυμίας ἀπέχεσθαι, καὶ πάνυ δ᾽ ἀσκεῖν
Ἡ μὲν γὰρ ἄσκησις πάντων ἐστὶ κρηπίς.

PARISIIS,
Apud IACOBVM QVESNEL, viâ Iacobæâ, ſub ſigno Cochleæ, & Columbarum.
M. DC. XXXXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Illustrissimo ac sapientissimo viro **D. D.**

FRANCISCO VAVTIER,

olim Reg. MARIÆ MEDICEÆ Archiatro,
nunc REGI LVDOVICO XIV.
à sanctioribus Consilijs,

ET

ARCHIATRORVM COMITI,

IACOBVS THEVART D. Medicus
Parisiensis. S. P. D.

QVÆ *hactenùs è musæi nostri latebris in apertam lucem prodiere Clarissimi Ballonij opera* (Illustrissime Valteri) *ea tam gratiosè ac comiter ab omnibus philiatris excepta sunt, certò vt credam peccaturum me in Remp. iatricam si reliqua, quæ adhuc latent, eiusdem authoris monumenta diutiùs apud me retineam. Sed longè profectò grauius crimen ipse incurrerem, si paterer ea ad aliorum manus ante peruenire, quàm auxiliares ac salutiferas tuas essent exosculata, ab eisque missionem*

accepissent. Ecce igitur, (Archiatrῶn comes dignissime) *vtróque eo reatu vnâ me exoluo, ac medicinalium consiliorum, paradigmatumque centurias aliquot ab ipso Ballonio iam seniore conscriptas, mihique pronepoti concreditas Illustri tuo nomini dico ac consecro.* Id *à me nec inuito exigebat dignitas illa tua, quam summam sperare medicus potest, & ad quam tua te virtus, tua longo rerum vsu firmata polymathia, nec non in rebus medicis* εὐτυχία *incredibilis euexerunt, atque id tam felici rerum successu, vt boni omnes Galli palam profiteantur ac prædicent suum se tibi debere Regem charissimum, quem nempe malignis ac pestilentibus variolis periculosissimè laborantem non cardiacis tantùm præsidijs (vt medicastrorum* αἱμοφόβων *vulgus solet) sed & ipsâ, quam in eiusmodi affectibus tantopere auersantur ac damnant, sanguinis missione ter, pro symptomatum vrgentium necessitate, repetitâ, saluum & incolumem restituisti, innumeris interim in hac vrbe populosissimâ pueris hac epidemicâ lue è medio sublatis. Quod ob facinus tam egregium quæ non tibi laudes,* Vir præstantissime, *quæ non soteria debentur? Si qui ciuem Romanum in prælio seruauerat, querceâ coronâ dignus habitus est, Tu certè, qui Regem Christianissimum ab hoste tam infenso liberasti, auream, qualis est ab Atheniensibus Hippocrati concessa, meruisti. Nec dubito quin, si vixisses priscis illis temporibus, quibus inter heroas referebantur quicunque insigni aliquo facinore Rempublicam conseruassent adiuus-*

ſentue, quin, inquam, ipſe heroum auxiſſes numerum, honoreſque propè diuinos accepiſſes. Tu (quod de Hippocrate Pætus ad Artaxerxem ſcribens aiebat) ſanitatis pater es, tu ſeruator, tu mitigator dolorum, tu diuinæ ſcientiæ princeps. Plura ne dicam tua vetat modeſtia. Iubet verò ratio & æquitas vt nullam vnquam prætermittam occaſionem celebrandæ tuæ erga me propenſionis ac beneuolentiæ, quam ipſe ſemper ab annis fermè viginti quatuor ſingularem expertus ſum, quamque ſi nullo hactenùs officio, nullo vel leui munuſculo, ob fundi proprij tenuitatem, compenſare potui, velim ſaltem operum auunculi mei nuncupationem hanc perpetuum eſſe apud omnes memoris mei, gratique erga te animi monumentum. Vale. Lutetiæ XIX. Kalendas Ianuarii M. DC. XLIX.

INDEX
CONSILIORVM MEDICINALIVM,
IN TERTIO ET VLTIMO LIBRO
Ballonij contentorum.

Numerus prior Consilium, Posterior paginæ faciem designat.

quater

FINIS.

MARCO MYRONI ARCHIATRO REGIO GVL. DE BAILLOV εὖ.

Hæc Epiſtola ex libro Epiſtolarum Medicinalium Balloni nõdum edito excerpta, præfigi debet libro de Conuulſionibus, Anno 1640. edito.

CVM circiter idus Octobris impetratæ ab Rege eſſent literæ, quibus ego in numerum medicorum Regiorum cooptarer, libellum de Conuulſionibus conſcribebam. Ita enim quod otij ſupereſt à publico munere, in honeſtum otium confero. Magnam me herclè ex his literis regiæ munificentiæ obſidibus voluptatem cœpi. Sic enim & facta eſt mihi adeundi tui poteſtas, & ad maiora Regio munere ſtimulus eſt additus, cum honos ad egregia inuitamentum eſſe ſoleat. Nullus enim adeo humanitatem exuit vt non ſtimulo gloriæ inſtigetur. Quod fecit vt multi per ſe cogniti viri ſua induſtria alijs clariore loco natis præluxerint, eorúmque luminibus obſtruxerint. Quamquã is non ſum qui rumuſculos inanes aucuper, cum id pertineat potius ad hominem malè feriatum, ſuæ leuitatis teſtimonium vndique colligentem. Et ſi is es qui te multis præſtes affabilem, tamen ab aditu neſcio quid me reuocauit. Humanitatis ſpes alliciebat, ſed quædam grauitas quæ præſidem ſanitatis Regiæ decet, retardabat. Cum te ſemel ſum allocutus, ſenſi iſtam grauitatem ita conditam ac temperatam, vt quantùm grauitas detraxerit tantum humanitas conueniendi tui deſiderium iniecerit. Ac mihi perſuadeo hunc libellum ingenii mei tamquam fœtum, gratum tibi fore, quando te ita facilem mihi præbueris. Eóque libentiùs obtuli, quod is tunc ſcriberetur, cum gratioſi quidam homines apud Regem, de Regiæ liberalitatis fonte hunc riuulum in me deriuarunt. Tuum ſuffragium quærebatur, ne donum hoc homini incognito conferretur. Nomen meum edidiſti, & fidem meo nomine datam liberaſti. Næ vir ingenuus es & prudens. Nam æſtimaris commodis & incommodis aulicæ vitæ generis, quod non eſt ita tranquillum vt noſtrum, me regio

munere, tanquam aura benigniore excitatum repressisti, ita tamen vt de spe non deijceres. Hæc ita temperasti, ne spe inani illectus, maiora mihi opinionis errore affingeres. Feliciter cœpta res est, sed vt perficiatur, te etiam rogo. De libro id dicam. Non offero aliquid oculis tuis dignum tamen qui meus in te sit animus, ex hoc munusculo colliges. Quæstionem tractamus quæ multos exercuit. Si lima non est adhibita nec seruatus ordo, in causa est nostra scribendi diligentia intercisa ac interrupta, vt sæpè media pagina reuocatus hæserim. Hîc tamen tibi multa in memoriam reuocabuntur quæ tempore exciderunt. Sic in picturis quædam rudi carbone delineata refricant memoriam eorum quæ in tabulis tersè ac artificiosè depicta sunt. Sic legendis nostris iucunda erit, tibi grauioribus occupato, olim & lectorum & obseruatorum recordatio. Habeo multa opuscula quæ in nonum annum premo, quæ cùm maturuerint in lucem succo prægnantia iucundo efferentur. Faxit Deus vt diutissimè Rex suo Myrone vtatur Medico & Consiliario. Vale. Lutetiæ Parisiorum die 16. Octob. 1582.

APPROBATIO.

EGo ſubſignatus Doctor Medicus & Decanus ſaluberrimæ Facultatis Medicinæ Pariſienſis, teſtor Conſilia hæc Medica, & paradigmata à Magiſtro GVILLIELMO DE BAILLOV Doctore Medico Pariſienſi & Decano celeberrimo, eruditâ oratione & ſummo iudicio conſcripta, atque à M. IACOBO THEVART, Collega doctiſſimo digeſta, & obſeruationibus aucta digna eſſe quæ typis mandentur. Datum Pariſijs Calendis Octobris Anno poſt Chriſtum natum milleſimo ſexcenteſimo, quadrageſimo octauo.

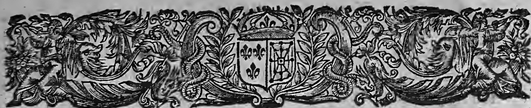
PERREAV DECANVS.

AD CANDIDVM LECTOREM.

Nil opus Autoris laudare volumina noſtri,
Hoc opus autorem laudat, hic autor opus.

I. THEVART, D. M. P.

GVIL-

GVILLIELMI BALLONII MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI CONSILIORVM MEDICINALIVM, *LIBER TERTIVS.*

CONSILIVM PRIMVM.

De Capitis dolore, & Vertigine.

NGLVS annos natus 46. dolore capitis periodico iampridem laborabat, aliàs hemicrania est, aliàs cephalalgia, & hæc frequentior: Ita morbus diù afflixit, vt inueterauerit ac confirmatus sit: quærit à nobis vt dolorem malúmque leniamus, quandoquidem radicitùs euellere potis non est, nec quisquam vllo remedio sublatum iri credit, nisi fortè ætas ipsa remedium fuerit. Biliosus enim valdè est, & æstuantia habet viscera, vnde euenire potest vt successu temporis bilis defferuescat, & non ita acris generetur. Ita enim Hipp. morbos συὐγρόφυς in senecta desituros credidit. Id quod Gal. de affectionibus calidis intellexit. *Gal. com. in part 6. sect. 5. lib. 6. Epid.*

Antequam autem capita perstringamus quibus nos opitulari posse tam pertinaci & rebelli dolori credidimus, nonnihil de capitis affectionibus paulò generalius præfabimur. Duo autem, aut tria perstringemus, quorum vnum ab instituto paulò erit alienius, sed tamen quasi ex euentu tractandum occurrit.

Partiū principum affectiones etiam leues non sunt negligendæ.

Primum est, quanti sit momenti affectio capitis etiam leuis, si spectetur pars laborans non causa doloris efficiens.

Secundum, an facultatis animalis consideratio sit in morbis necessaria, & quatenùs.

Pro tertio, quoniam Galenus in morborum acutorum vigore tanti facit facultatem animalem, id quod tamen nonnullis parum probabile videtur; videndum quatenus id verum esse possit: nam mentionem sumus facturi de quadam Galeni authoritate ex qua constare potest grauitatem affectionum æstimandam esse, aliàs ex dignitate & principatu partis, aliàs ex magnitudine causarum morbum efficientium. Vt si quod symptoma ἐπιγινόμενον contingat per augmentum causæ morbificæ, illud augmentum considеremus aliàs ex humorum vi & magnitudine, aliàs ex natura & conditione partis laborantis, vt quod magna aliqua causa in parte minùs præcipua facit, in principe parte minor causa par & idem committat, & eiusdem momenti. Totum autem hoc eruetur ex commento quodam in 1. prognosticon.

Locus hic diligenter legendus quoniam & ad diagnosin, & ad prognosin maximè pertinebit.

1

2 Postquam locutus est de iis qui in febribus falsis obiectis moti festucas colligunt, muscas venantur, gesticulantes manus ad os & oculos ferunt, vnum valdè commemorabile adstruit. Nam hæc aut in phrenitide, aut ardente febre, aut peripneumonia, aut capitis dolore contingere ait, sed alia atque alia horum ratio est. In phrenitide enim hæc sunt mala & essentialia & pathognomonica, & ideo sunt perniciosa, quia pars princeps laborat; in aliis autem affectibus sunt ἐπιγινόμενα & magnitudinem causæ morbificæ sequuntur. Nam symptoma superueniens non oritur nisi aucto malo, vt singultus non ex quauis inflammatione hepatis sequitur, sed ex ea magna & graui; & ita de cæteris. Sic in peripneumonia, dolore capitis, ardente febre non hæc eueniunt, nisi cùm affectionis causa increuerit. Id quod Gal. his verbis explicauit, meritò igitur affectiones talia committentes, id est inducentes errorem mentis & partis imaginantis, vt inde gesticulatio manuum, muscarum venatio, & festucarum collectio consequatur, censentur difficiles, græcè χαλεπαὶ quippe quæ febris acutæ, aut

In phrenitide delirium malum vt essentiale & pathogn. in aliis morbis vt ἐπιγινόμενον.

peripneumoniæ, aut doloris capitis sequantur magnitudinem, addit codex græcus τῶν χυμῶν ἐργαζομένων, id est humorum committentium eas. à phrenitide quidem, quia pars princeps est affecta, cuius vniuersum genus exitiale habetur, à febre verò dolore 3. capitis & peripneumonia, ob magnitudinem (inquam) humorum committentium eas affectiones.

Sic in phrenitide habet rationem τοῦ ἐπιδεικτικοῦ, in dolore capitis, peripneumonia, febre acuta τοῦ ποιητικοῦ, id est in phrenitide, vt & in morbis partium principum dignitatem & principatum partis obseruat, in aliis morbis vim ac potentiam humorum: quamquam in phrenitide obseruatio humorum non est differenda, nec negligenda, sed in alijs morbis quid materiale cernitur, in partium principum morbis, quæ pars: nam exigua causa magnos quosdam affectus producit in parte principe, vt de vulneribus capitis statuit Hipp. cùm nullũ etiamnũ leue capitis vulnus negligi debere suadebat. Vnde illud est Hippocratis memorabile: *Parua causa medelis exoluitur nisi quid circa locum principalem affectum fuerit.* Nam vbi vitium est in parte præcipua, sæpè non est tam laborandum in euacuando, quàm tollendo partis vitio. Id & in morbis longis & acutis obseruari debet: de acutis hîc dicitur, de longis dicam: Tanti momenti est pars & vitium partis dominatum in corpore habẽtis, vt longitudo morbi sit ei accepta ferenda. Sunt enim morbi diuturni tribus modis, vitio partis, culpâ ægri, coctionis difficultate. Difficultas coctionis ob humoris copiã, naturæ imbecillitatem, & meatuum angustiam. Galenus de apoplexia loquens, quæ dies septem non præterit, ait, partes principes non diù ferunt fortes simul ac diuturnas passiones, immò à paruis causis impendiò magis læduntur, nedum à grauibus, vnde non mirum est si vbi delirat quis & nimium cerebro perturbato afficitur, terreatur vulgus, Medici non ita terrentur, præsertim cùm perturbationis mentis causas, alias ab aliis secernant: quanquam dicat quis quid attinet si quis benè aut malè in febre ratiocinetur? nihil enim ad curationem attinet quanquam in vniuersum ab Hipp. est pronuntiatum: “In quouis morbo mente constare bonum, & benè se habere ad ea quæ offerunrur.”

Lib. de præcept. sub finem,

Morbi longi vitio partis, culpa ægri, & coctionis difficultate.

Comm. ad aphor. 51. lib. 6.

4. Nunc itaque alias quæstiones explicemus, quid & quatenus conferet facultatum animalium obseruatio in morbis. Apud Galenum locus est qui multos hactenus torsit, neque enim putant omnino verum esse morbo consistente nec purgationi, nec venæ

sectioni intendendum esse, quia tunc maximè concoctio fit. Circa
« initium melius est minuere materiam, quò natura cætera faciliùs
« euincat. Cùm morbus consistit, nil opus est euacuare, dum natu-
« ra iam concoquit, tum ob alia, tum quia vis animalis maxima ex
« parte laborat, & fatigata est, græcè κεκμηκυίας τῆς δυνάμεως, li-
« cet naturalis & vitalis fortis persistat.

At quorsum mentio fit de facultate animali? quorsum sensus? ratiocinatio memoria, phantasia? motus? nam licet æger maneat immobilis, nil propterea deterius illi contingit. Est enim facultas naturalis morborum coctrix & maturatrix: at ratiocinetur quis vel non, moueatur necne, nil attinet; at respiratio & sensus necessitatis sunt alicuius: respiratio vero ad vitalem facultatem quodammodo refertur, vt autem animal subsistat necessaria sunt hæc tria, vita, nutricatus, respiratio. Ad vitam ipsam respiratio referri debet, nec enim voluntaria omnino actio est, vt nec pulsus. Fit enim καθ' ὁρμὴν non omnino κατὰ προαίρεσιν. Cæterum Galenus parui facere videtur facultatem animalem. *Cùm valemus, ait, cerebro opus est ad actiones voluntarias non ita cum ægrotamus. Ad vitam cor & cerebrum par momentum habent, sed non idem in morbis.*

Vt animal subsistat tria necessaria, vita, nutritio, & respiratio.

7. Meth.

Benè valentibus cerebro opus ad actiones volunt. non ita cùm ægrotamus.

Quò pertinet locus præclarus in prorrhetico. *Cùm virtus sine manifesta euacuatione imbecilla fuerit, duorum horum alterum esse oportet, vel enim grauans copia ostenditur, vel vnius principiorum intemperies ac naturalis & vitalis virtutis imbecillitas est deterrima, & citò hominem tollit: vna enim cum his animalis exoluitur, sed si quæ facultas in cerebro residet, afficitur, non protinus cor afficitur.* Quo ex loco demonstratio & illustratio eorum quæ hîc dicuntur erui elicique potest.

Ad part. 5. lib. 2. prorrh.

Cæterum vt tandem luce quadam allata aliquid concludatur, his nos cancellis orationem nostram coërcemus. In corpore nostro est συντονία, & τόνος quidam vt animal subsistat nec sua mole obrutum ruat, aut dissolutum cadat ac prolabatur. Est enim harmonia quædam & contentio omnium virium, vt chordarum in lyra: hæc si dissoluitur malè se res habet. In vigore morborum facultas naturalis coctioni dat operam, vitalis afficitur & laborat, & exsuscitat, opitulaturque naturali laboranti: restat animalis, huic si vis aliqua inferatur, aliquid deterius continget: nam duabus prioribus laborantibus, saltem animalis aliqua ex parte integra incolumisque maneat, licet autem quod pertinet ad ratiocinationem

Germana explicatio, locorum Gal.

& motum progressiuum, nō ita necessaria sit animalis facultas, ad respirationem & sensum facit, & ad conseruationem istius συντονίας valet. Ideo Hipp. *In morbo mente constare bonum, ait*, licet nil sit necesse ratiocinari febricitātem. Bonum autē signum est & causa, quia cùm respiratio ab ea facultate pendeat, cùm libera est illa respiratio voluntatis, & instrumentorum integritatem significet cum mediocritate vsus coniunctam, vt causa autem valet, quia vsui & necessitati satisfaciat: quanquam autem diximus respirationem cum vita coincidere, & ad nullam particularem actionem referri; sed ad vitam solam.

Hipp. in Aph. Mente constare in omni morbo bonū.

Mentio quoque facta est de sensu. Hic in morbis est pernecessarius, nec enim sine irritatione quadam crisis fieri potest, si autem facultas sensifica laboret, natura non sentit punctiones & calcar ipsorum humorum, vnde frustrata crisi sæpè succumbit & opprimitur.

Facultatis sensificæ læsio efficit vt natura frustrata crisi sæpè succumbat.

Sunt qui ita conciliant locos istos contrarios, fatentur quidem verum illud esse Gal. in methodo medendi, ventriculi & iecoris, denique facultatis naturalis ita opus & munus esse necessarium vt, sine iis salutaris coctio esse nequeat sed in morbis thoracis vt in pleuritide, peripneumonia, & cęteris id genus, maiorem quandam esse necessitatem facultatis animalis quàm naturalis, hîc tamen distinctione opus est. Nam etiamnum in istis morbis est quædam prærogatiua & efficientia facultatis naturalis, humor enim coqui & præparari exclusioni debet, quod ab energia facultatis naturalis pendet. At vt foras coctus humor & quasi putrefactus excludatur, viribus & laterum firmitate opus est, id autem est ipsius facultatis animalis: sed talis functio cum ipsa respiratione coincidit vt semper sese eodem quæstionis solutio referat ac reuoluat: hæc autem paulò subtiliùs explicata sunt quàm vt Medicum deceant, qui in artis operibus potiùs quàm subtilibus disputationibus exactioréque actionum examine suam industriam ostentare debet.

Lib. ij. Meth.

Hæc autem de facultate animali obiter tractauimus, vt plus tamen temporis & operæ insumpserimus quam nec crederemus: eò autem lubentiùs fecimus, partim vt nostrum quoddam quantulum est fallentes & lenientes otium, nobis ex aliqua parte faceremus satis, partim vt labore leuaremus eos quos hactenus ea quæstio exercuit de neçessitate facultatis animalis in morbis. Nunc ad nostri ægri dolorem capitis demulcendum veniamus: mauult enim sibi simpliciter prouideri ac consuli, quàm rebus ad exactius

examen diſputando reuocatis, interea noſtram manum auxiliarem poſtulare.

5. *Deliberationis & curationis Capita.*

Tria concurrere videntur quibus doloris tam frequenter redeuntis cauſa aſſignari poteſt, plethora particularis ipſius cerebri, cui, aſſiduitate dolēdi iuncta eſt iam, ἡ διάθεσις κεφαλαλγική: viſcerum intemperies, acerrimæ bilis & calidorum exhalationum parens: Tertium acuties ipſius ſenſus, potiſſima tantorum dolorum (quod attinet ad naturam ſuſcipientis partis) occaſio.

Com. ad part. 5. lib. de nat. hum.

Doloris aſſiduitas caput infirmius reddit minima occaſione lædi facile, immò quia pars ægra & dolens ſuam quodammodo naturalem œconomiam peiorem habet & immutatam, proprium alimentum eſt oneri. Vnde Galenus ait, eos qui capitis dolore frequenti ſunt obnoxij, capite infirmiſſimo eſſe, & eas partes alioqui imbecillas repletio quaqua verſum diſtendens dolorem concitat.

Lib. de ſacr. morb. Vide aliam Hipp. ea de re demonſtrationem cum agit de 40. num. 1.

Hipp. hanc ſenſus acutiem, à prima origine repetit, *dum etiam in vtero natura partes defæcat atque repurgat, vel ſupra modum, vel infra, vel intra modum.* quo autem purius cerebrum & defæcatum magis, eò hominem ſapientiorem reddit, ſed tantum bonum compenſatur quodam malo. dùm hac ratione mutationes aëris facilè perſentiſcit. vnde illud Hippo. *Cerebrum plurimam vim habet in homine, hoc enim eorum quæ ab aëre fiunt interpres eſt ſi ſanum exiſtat.*

6. *In pueris & quid contingat ſub finem lib. de ſept. partu. ἀμβλόνονται ἐν ταῖς μύξαις αἱ δυνάμεις ad part. 11. lib. 1. prorrh. Gal. cap 11. lib. de ther. ad Piſ. idem narrat de quodam, ſodali, qui etiã in lecto aëris mutationes perſentiebat.*

Et cùm cerebrum in homine inter cætera animantia inſignem magnitudinem habeat multas & varias neruorum propagines non ſæpè totum dolet, ſed aliàs antica, aliàs poſtica parte; aliàs ſiniſtra, aliàs dextra; prout peſtifera vis morbi ſeſe hucaut illuc inclinauerit.

Cæterum ad dolendi facilitatem facit aſſidua agitatio actioque animi, quæ humores rapit ſurſum, inflammat. Quandoquidem aſſidua cogitatio occæcat & corpus infirmum reddit, Celſo, vnde magna pars vrbanorum, & ſtudioſorum imbecillo eſt ventriculo. *Ij quippe*, ait, *valetudinarij viuunt qui corporum ſuorum robora inquieta cogitatione, & aſſidua vigilia minuere cõſueuerunt.* Sequitur enim illud quod eleganti verbo vocatur ab Hippocrate cerebri

7. ἀνάλωσις, id eſt conſumptio, quæ iis maximè contingere poteſt qui pertinaciùs res & cogitant & tractant.

Vt conſulatur vtrique plethoræ, & particulari & vniuerſali, licet ſæpiùs ſanguis detractus, tamen circà ver & autumnum

potest detrahi, nisi fortè à detractione deteriùs habeat, vt cùm purior & biliosior sanguis erit, sanguis enim bilem frænare ab Auicenna creditur. *Sanguis frænum bilis. Auic.*

Potest & obstinato magis malo arteriotomia decerni, & cum redit dolor, est velut accessio febrilis maximè existente febre particulari & veluti capitali. 8.

Aluus sit mollior: quibus enim est eiusmodi, ij nec pleuritide, nec magnis aliis morbis capiuntur, ait Hip. Concinnanda opiata laxans vel cassia deglutiatur superbibito foliculorum decocto.

A validioribus est temperandum, quia corpus impendiò magis incalesceret & agitaretur: at humorum tranquillitas & quies eorumdem perturbationi & seditioni est præferenda. 9.

Si hæmorrhagia, aut seta porcina aut myrefolio, aut alia arte irritari posset, id porrò optabile foret. Hirudines quoque ponè aures applicabuntur & frequentes cucurbitulæ.

Ad sensus acutiem veteres non reformidant Sopientia & foris admota & assumpta: Et foris conserua nenuph. & viol. cum semine lactucæ, lintea in lacte tepente macerata, & fronti sub inde admota; immò cataplasma vulgare, & ex mica panis. *De prudenti vsu Narcoticorum Gal. multa.comm. ad part. 5. sect. 6. lib. 6. Epid. Et Ballon.lib.1.consil.cons.65.*

Dolor capitis incipiens emplastro astringente mitigabitur. Id docet frontale puerorum capiti applicatum, quod strictiùs additum, dolorem repellendo compescit. Est enim frons pars maximè excipiens, occiput mittens. Vsurpato ad tempus emplastro astringente, digerente vtendum ex floribus viridibus chamæmeli, hederæ terrestris; vesica suilla lacte, vel aqua semiplena, vel pullus per medium sectus admouebitur. Nares illinendæ oleo de semine cucurbitæ, immo aliquid narcoticum in aurem immittendum dolore sæuiente: intus syrupus nenuph. hordeata cum seminibus stupefacientibus: Quæ temperant & pinguefaciunt sanguinem & crassiorem reddunt, iuuant. Decoctum pedum & crurum vituli, pisces, lactucæ. denique omni arte humectandum, quia humiditas sensum ipsorum spirituum obtundit.

Inedia inutilis immo malefica est, ventriculus enim repletur per ieiunia ichoribus, qui suffusiones & dolores capitis magnos excitare solent. Iuuabit interdum frigidam sæpè ore continere, immo omnia quæ assumpta sunt in pastu frigida aqua includere, ait Celsus. *Gal. ad finē cap. 9. lib. 6. de sanitate tuenda.*

Vitare piperata, condita, odorata. Zithum, id autem maximè ad sanitatem facit non bibere vinum nisi hausto insculo, *Vinum ieiunos bibere nouitio in-*

uento inutilissimum. Plin. cap. 1. lib. 25.

aut cibis satis abunde præsumptis.

Haurire serum lactis æstate.

Frequens vsus conseruar. nen uph. cichor, violarum ros. addito papauere albo.

Vinum aqua hordei frangendum dum domi viuet.

Errhina vitentur nisi velit mane aquam tepentem nare attrahere.

Frictio capitis est vbi iuuat, est vbi obest. Student omnes caput siccare in biliosis, & iis quibus caput biliosius & æstuantius est, nocet: non ex parte ipsius cerebri, sed ex parte membranarum eius & pericranij, frequenti enim frictione caput & siccius & minus perspirans redditur.

Vitet odorata.

De lotione capitis, de balneo, de pedum lotione iudicium porrò adhibendum.

Lotio capitis ab antiquis vsurpata, à nostris intermissa, immo omissa, quia facilè peccatur in lotionis vsu, si modo prudenter administretur, plurimum auxilij est allatura.

Lexiuium fit potius ex his quæ laxant & temperant.

Galeni locus notandus. 4. acut.

Hipp. 3. acut. inter balnei dotes ait grauitatem capitis balnei vsu tolli & iuuari ad part. 58. lib. 3. acuto.

Frequens balneorum vsus aquæ egelidæ odore & fumo carentis (quanquam ita Galenus canonem prudentiæ adhibet) capitis solius caliditatẽ quouis alio modo habentis balneum iuuat: cum vero spiritus flatulentus ob humorum prauitatem ad caput fertur, hos lauare non conuenit, ac si dicat, si localis est affectus in cerebro, iuuat lotio. si à toto corpore, disconuenit Pipionum applicatio in partes diuisorum vrgente dolore confert. Vide an hæc Galen. de balneo opinio vera sit. Sed quia æger quodammodo podagrisat, vt ita loquar, & imbecillitatem habet pedum, cautiùs agendum. de istis malis ita videbitur.

Ligatio tibiarum astrictior omnino vitetur.

Spongiæ imbutæ decocto parato ex vino, addita rosa: sumach, nuce cupressi applicentur pedibus.

Item sacculi sicci. Emplastrum palmeum. tritico calefacto pedes imponuntur.

An vomitus conferat experiundum, nam caput replet.

Veneris sit vsus moderatior, & quem languor non excipiat, nam venus maximè capiti & generi neruoso officit, corpus infirmius reddit, & ad resistendum morbis impotentius: ideo Hipp. à coitu hominem imbecillimum reddi credidit quod ab homine

exeat

exeat fortiſſimum.ſemen autem eſt, deinde in coitu homo quaſi ex homine exilit, ait Plin.

Pilularum communium frequens vſus eſto.

Syrupus paratus ex ſuccis oxalid. pomorum limonum malorum aureorum, bugloſſ, borag.

Vltimus hic ſit conſeruandæ tuendæque ſanitatis canon quem Celſus eleganter deſcripſit.

Cum omnibus ſit inutilis poſt cibum aut contentio, aut animi cogitatio, tum iis præcipuè qui vel capitis, vel arteriæ dolores habere conſueuerunt, vel quoſlibet oris affectus; vitari etiam grauedines diſtillationeſque poſſunt, ſi quam minimè eum qui his eſt opportunus, aërem, loca, aquaſque vitet, ſi caput in ſole protegit ne incendatur neue ſubitum ex repentino nubilo frigus id moueat, ſi poſt concoctionem ieiunus caput radit. ſi poſt cibum neque legit neque ſcribit.

ANNOTATIONES.

I. *Maxima pars anglorum rufo eſt capillo, vel quod artificio mangonioque id fiat, quod in naturam tandem mutatum eſt, fluxionibus calidis & bilioſis in articulos obnoxia eſt, hæc autem calidioris temperamenti ſunt argumenta: quod ad actiones attinet ſunt prompti, agiles, acuti, ſuperbi, elatique animo, & tamen regio illorum eſt valdè frigida, credo id eſſe à diæta, nam multa carne vtuntur zytho fortiori, generoſis vinis & piperatis, aut cinamomo conditis; hæc omnia bilem generant immo affectiones cholericas, vnde apud Hipp. De Biante pugile vorace, experiebatur affectiones cholericas bile ſurſum ac deorſum exeunte ex carnis eſu, (ait Hipp.) maximè vtebatur porcinis, crudis, vinis odoratis, dulciariis, polenta, ita viuunt Angli. Vnum autem notādum de Britannis, ideſt Anglis Apud Cæſarem in comm. Ii ſucco Erythrodani faciem & pilum infucabant, vt in bello eſſent horribiliores: hinc forte ruforum capillorum hæreditas ex inſtituto ad naturam conuerſa eſt, vt de Macrocephalis notat Hipp. & Ariſt. prob. 2. lib. 38. quærit cur piſcatores qui mare incolunt, & ſeptentrionales plagas, rutilo ſint capillo. De iis autem idem dici poteſt quod de Scythis dixit Hipp. quorum aër eſt frigidus valdè, Scythæ fului ſunt ob frigus ingens, non vehemens ſol ad eos accedit, à frigore vero albedo exuritur & fit fulua.*

7. Epid.

Cap. x. de aer. loc. & aquis.

2. *Inter eos qui ita delirant vt festucas colligant & muscas arceant abigantque, quidam aliter atque aliter affecti sunt: Nam quatenus falsò sibi persuadent festucas & muscas adesse, quæ non adsunt, eatenus imaginatio læsa est; quatenus verò conantur aut colligere aut nociuas muscas abigere, vt quæ nocere possint eatenus ratiocinationis vis nonnulla relucet; benè enim in eo ratiocinatur quod omne nociuum expelli debet.*

3. *Vnde in omni febre est videndum ac prouidendum ne vis febrilis cerebrum occupet, cum enim pars sit magni momenti vbi semel affecta est non nisi cum ægrotantium dispendio est affecta.*

4. *Bonum est in quouis morbo ratiocinari, non quod proinde æger conualescat: sed ait Gal. in comm. illius aphorismi & bonum & malum intelligi debet quantum in ipso est hoc aliquid. Nam quod ad vitam aut mortem attinet oportet omnium signorum vires perpendere.*

5. *Locus est admirabilis lib. de carnibus Hippocratis, vbi agit de cerebro, aitque pinguedinis parum habere multum glutinosi & ideò non facilè exuri posse id ad morbos cerebri plurimum valet.*

6. *Contra locum istum de sacro morbo alius est contrarius plane lib. 1. de diæta vbi ait corpus maxime sanum esse & mutationibus non obnoxium, aëris & temporum, si habet suum temperamentum ex rarissima parte ignis & ex tenuissima parte aquæ. Eos sanissimos ad quadraginta annos viuere aiunt, & iis morbis tolli qui circà talem annũ quadragesimum prehenderunt quomodo ex tenuissima parte aquæ & tenuissima ignis cum sit facilis effluxus, ita sanum corpus licet æstimare.*

7. *Verum quidē illud Galen. cap. trigesimosept. lib. ad Trasyb. quod cogitatio & vigilia magis quam somnus intellectum perspicacem reddat, vnde illud, Crassus venter mentis acutiem non facit sed omnia sunto mediocria, nam notandum illud Hipp. ad finem 2. de diæta acut. pertinax vigilia cibos crudos & ἀπέπτους reddit, Crudos qui coquantur quidem cum tempore, ἀπέπτους verò qui vix naturæ gratiam recipiant, & inter cætera animaduerti debet quod sedula oculorum in rem aliquam attentio necnon ipsius animi vertiginosos homines reddit, vt ex Theophrasto, ferè sub finem libelli de vertigine apparet.*

Vide comm. Ballonij in lib. Theophrasti de vertigine.

Sed si cui est animus inquies, & qui opere pascebatur & delectabatur, is non statim ab opere summoueri debet, sed amica consolatione leuandus est & aliquid sufficiendum quod in otio negotium solitum nullo ægredispendio, suppleat, animum enim sedulum & actuosum

cessare mors est.

De labore mentis Arist. in posit. duo sunt genera laborum. vnum violentum alterum naturale; naturale, visus labor, auditus, vocis, curarum. De visu ita anima in id quod videtur intenta mouetur & calefacit, calefacta humido euacuato siccatur per auditum allabente sono anima concutitur ac laborat laborans calesit & siccatur.

Sequitur post de cura locus perbellus 2. de diæta, vnde illud Plinij, cogitatio assidua occæcat, abducto intus visu: hic locus erit pro vertiginibus.

8. *Ad hunc scopum locus est Galen. obseruandus cap. 9. lib. 6. sanitatis tuendæ, sunt, ait, capita quædam quæ ob arteriarum temperamentum, in vertigines & capitis dolores incidunt. Nota, illud arteriarum temperamentum, his ait, arterias aperire conuenit: illo loco agit de inæquali intemperie; inæqualis enim intemperiei magna vis est ad morbos generandos & curandos: bifariam autem interpretari possit quis intemperiem inæqualem, vel quòd sit calidi & frigidi quædam inæqualitas, vt quædam partes sint iustò calidiores, aliæ frigidiores, nam fateor cerebri parenchyma esse frigidum arterias plenas sanguine arterioso & feruentiore, vnde cùm temperamentum cerebri cum arteriarum & sanguinis, in iis & venis cōtenti temperamento benè congruit, tunc omnia ritè in cerebro administrantur, si aliter nequaquam vt cùm ventriculus frigidiusculus est & hepar calidius, omnia malè geruntur tunc enim cum partes principes & officiales contrario modo, & temperie se se habent, œconomia malè administratur, vel inæqualem intemperiem interpretantur cùm inducitur intemperies sed nondum introducta est, & quasi hectica priorem interpretationem de inæquali intemperie fouet Galen. loco citato lib. de sanitate tuenda. Alio loco Galenus ob spiritus humidi craßique in cerebro agitationem fieri & apoplexiam sæpè præcedere. Sic hypochondriaci fiunt vertiginosi, & vapore flatuque ab intestinis surgente, & peculiari in cerebro generatione talis spiritus, maligni, & ad id maximè facit inæqualis intemperies cerebri flatuum maximè & malorum symptomatum author, hanc in epid. bellè Gal. expreßit cùm ait, Calidis vaporibus sursum elatis repleri & inæqualiter affici cerebrum. Inæqualiter autem, ait, afficitur cerebrum cùm quædam partes secundùm naturam sunt aliæ non refrigeratæ ipsis secundùm naturam habentibus proximæ sunt, hinc molesta fit distributio frigiditatis, à malè habentibus, ad rectè valentes. Sed inter cætera omnia quæ Gal. scripsit ad essentiam vertiginis pertinentia locus ille pertinet, in pul-*

Inæqualis intemperies 2. modis fit.

Commen. ad apho. 17. lib. 3.

ad p. 5. sec. 6. lib. 6. epid.

mone iste spiritus cum materia dyspnœam facit, in ventre melancholiam hypochondriacam, flatuosam, in corde palpitationem in cerebro Echo, tinnitus, vertigines: Et quia cerebrum pars est magni momenti ideò ab eadem causa eximium illud symptoma existit. Nam in cerebro flatus circumaguntur & arterias venasque perturbant, in ventre tormina mouent, motum peristalticum impediunt, ventrem astringunt, choleram siccam excitant, in cerebro motum impediunt & spiritus animales perturbant motusque suos ratos, & statos retinere impediunt.

9 Illud Hippocratis est 2. Epid. Excãdescentia valet ad bonos succos generandos & bonum habitum comparandum vt Gal. comm. in part. 11. sect. 3. lib. 6. Epid. notat quod illud dicitur de obœsis, pituitosis, segnibus & ignauis, non de biliosis, quibus quies & tranquillitas potius confert, aliis verò stupidis cogitatio valet, vnde illud τὸ τῆς ψυχῆς περίπατος φρόντις ἀνθρώποις. *Et quia elegaus locus ille Hipp. 2. Epid. sect. 4. audienda sunt verba Hippocratis. planè aurea.* δεῖ ἐμπαθεῖν ὀξυθυμίην χρώματος ἀναλήψιος ἕνεκα καὶ ἐγχυμώσεως. *lib. 6. Epid. sect. 5. dum Gal. citat Hipp. aliis verbis vtitur* ὀξοθυμίη χρήσιμος εἰς εὐχυμίαν καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως ἀνάκλησιν. *Id quod Hipp. lib. de ossium naturæ docet dicens, colorum mutationes fiunt corde laxante, vnde florentes & pellucidi, aut constringente, vnde subuirides aut praui alius coloris, cæterum aliud est* ἐγχύμωσις *aliud* ἐκχύμωσις *Gorr. in voce.* ἔγχυμα καὶ ἐγχύμωμα.

Et Plin. cap. 1. lib. 23. Et Aph. 28. lib. 6.

10 Quomodo vinum lædat afferens conuulsiones, deliria vbi inanito corpore sumitur, aut non præsumpto cibo Gal. explicat com. ad aph. 21. lib. 2. & ad aph. 36. lib. 7. qui loci sunt commemorabiles, tamen idem Galenus comment. ad apho. quintum sectio 6. lib. 6. Epid. in doloribus capitis & hemicraniis præbet, quo modo merum autem vinum iuuerit somno conciliato Gal. eo loco explicat; id quod est notandum, quoniam id communi omnium opinioni repugnat, etsi ad affectus neruorum & cerebri remedia calfacientia & siccantia conferunt cur vinum calfaciens & siccans nou valet? An quia fundit vinum magis? an quia vt alimentum subit magis, & si quid nocere potest magis nocet? fundit enim & non discutit, quod autem vinum ieiuno non bibendum sit Plin. lib. 28. cap. 1. iam citato de medicis qui commendabant se nouitate placitorum & cibis præsumi præbibique voluerunt.

11. Nota cur dicat arteriæ dolores, at id est consentaneum Galeno qui capite nono lib. 6. de sanitate tuenda, ait quosdam ob peculiare arteriarum temperamentum obnoxios esse vertiginibus, & doloribus ca-

pitis, quibus arteriotomia competere solet, quod notandum, nam illo loco agit de inæquali intemperie, de qua abundè agit & comm. ad part. 5. sect. 6. lib. 6. Epid. 1.

CONSILIVM II.

Pro septenni puero molesta Raucedine laborante.

IN morbis nec præcipitanter timidos, nec temerè securos esse oportet, hinc enim & illinc non nisi, aut præ timore morborum derelictio, aut præ confidentiæ securitate temeraria remediorum vsurpatio, & prognosis parum tuta. Ideo rem attollere malum, peiùs vero extenuare, si quid est quod sit alicuius momenti Rem attollere, vel quo plus profecisse videaris, vel quò ignaris & idiotis excellentior medicus existimeris non vacat, vel suspicione inanis gloriolæ, vel fortassis ignorantiæ aut auaritiæ. 1

Nunc de raucedine est, vbi raucedo floccipendi debet, & non attolli, est vbi magni fieri debet, vnde Galeno quæ distillationes hominibus primò tussim concitant, deinde raucedinem neque consistunt, alteram tabis differentiam afferunt. sed alio loco facit plurimi ipsum vocis vitium cum multas ob causas tabes consequatur tum maximè ob distillationem fit, eam præcipue quam vitium vocis consequi solet. Adeo magni momenti est vocem vitiari. *Gal in 1. Epid. circa initium. Est autem comm. ad par. 17. sect. 1. lib 1. Epid. ad part. 31. sect. 3 lib. 3. epid.*

Raucedo symptoma est laborantium faucium, vel ob pulmonis asperæque arteriæ humidiorem intemperiem, vel ob humorem superfluum à capite stillantem in fauces & vocis instrumenta plus æquo humectantem, vel non solùm ob humorem à capite labentem sed ab aliis partibus vel inferioribus ad pulmonem missis vel attractis.

Ita enim Galenus tabem aduenire, ait, aut ob distillationes à capite aut ob vitium ipsius pulmonis, aut affecto pulmone non ob distillationem à capite, sed ob affluxum ab aliis partibus: vnde videre licet quam malè vulgus credat semper caput accusan- 2 *ad part. 17. sect. 1. lib. 1. epid.*

dum esse vt authorem distillationum & affluxus ad pulmonem; attamen.

Galenus hîc contrà putat sæpè affluere humores ad corpus pulmonis aliunde quàm à capite.

Ergo humectatio instrumentorum voci deuotorum raucedinem parit, sicca enim magis corpora magis sonora sunt, quanquam moderata temperies facit vt clara & sonora sit vox.

Si id verum, corpora ergo calida & sicca sonoram magis rem aut sonum ederent, de siccis verum non de calidis, nam vehementi calefactione exasperatur magis arteria.

3. Ideo formidabilis est raucedo præsertim perseuerans & maximè quæ ab infantibus accidit & incipit. Iam enim non amplius symptoma est, sed morbus.

Hæc autem raucedo fit vel peculiari vitio Epiglottidis quæ est primum vocis instrumentum, ex Auicenna, vel ipsius arteriæ, idque ab externa vel interna causa, vel ipsius pulmonis vitio item quibus gargareon seu ligula exesa est, iis vox vitiatur & tabidi fiunt, ait, Aphrodiseus.

Omino tamẽ siccitas laudabilior est in instrumentis vocis modo ne excedat vide paulo post.

Maxime autem vitiat vocem vehementior pulmonis calor, aut
4. humiditas aut refrigeratio, cum à calore est, maior & grauior est vox cum frigiditas acutior, siccitas exasperat & vocem gruum voci similem mouet. Nimia humiditas veram raucedinem facit quanquam in quibusdam raucescit vox ingratiorque est non ob simplicem illam humiditatem; nam aliquando humor elueretur, sed ob vitium vel natiuum ipsius arteriæ & bronchiorum, vel ob vitium adscititium: cæterum tremula fit vox cum nimium humectatur vox, rauca cum pauca est humiditas, aliquando dilatatio maior raucitatem facit, & tunc quædam est lassitudo & loquendi difficultas. At quidam ex veteribus notauit,
5. à calore multo ipsius pulmonis & arteriæ vocem vitiari, id quod sanguineis & iunioribus à sanguinis repletione contingit, cogitur enim animans ob attractionem frequentiorem aëris fuliginosi excrementi expulsionem quodammodo irraucescere.

In hoc puero tribus nitendum est coniecturis, vel enim raucescit quia thoracem & præcordia calidiora habet, Et cum sit natus vtroque parente calidioribus partibus donato, non mirum si pulmo calidior plurimum frigidi attrahit, & aërem foris, vnde raucedinis maior occasio. Immo æque facilè æstate irraucescit, ac hyeme præsertim, vesperi & in loco frigidiore, & idem pulmo

attrahit vndique ſanguinem & ſpiritum, vnde plethoricis ſymptomatis facilè grauatur, id quod neceſſitatem ſpirandi auget. Immo & puer hic nocte hiante ore dormit, & interdum illi ferè perpetuo os apertum eſt, quare? quia credo illi incumbit neceſſitas frequentioris inſpirationis & expirationis, vnde raucedinis occaſio. Id quod ſæpè febrientibus accidit ob frequentiorem aeris frigidi attractionem cuius cauſa eſt febris, maximè vero ſi focus in pulmone conſiſtit, & hæc prima coniectura noſtra eſt.

Ariſt prob. 22. lib. 11. calori nimio febrientes raueſcere autumat.

Secunda eſt, quòd ſit μεγαλόφωνος præter ætatem.

Tertia, quòd natus ſit ille μητρόθεν ſtirpe tabida.

De eo quod diximus præter rationem ætatis eum μεγαλόφωνον eſſe id contemni non debet. nam μεγαλοφωνία καὶ βαρυφωνία caloris indicium eſt, calor autem cor auget, auget & pulmonem, accedit & ipſius arteriæ inæqualitas, nam id ipſi puero accidit quia eſt προθυμότερος vt verbo Hippocratico vtar, quod & iam grandioribus cum incipiunt hircire, Græcè τραγίζειν id eſt hircorum more vocem reddere aſperiorem: vocem enim grauiorem habet quam ætatulam deceat. Et in iſta præmaturæ vocis grauitate dilatatio inæqualis ipſius arteriæ contingit, id quod ad inducendũ raucedinem quandam facit. ſi itaque à calore grauior eſt vox & arteria vt tenerior, vim quandam patitur & inæqualior ſit, vnde raucitatis occaſio, iſta autem raucitás minus formidabilis eſt. Eſt enim potius vt ſignum bonum, quandoquidem virilitatis & vis cuiuſdam maſculæ eſt argumentum, puer enim iſte quia πρόθυμος eſt, ideóque abundat calore & pluri alimento fouendus eſt corpulentiâ, virilitate, viuiditate, vt ſic dicam & quadam ἀγχινοίᾳ ætatem ſuperauit.

In pueris caloris & inæqualitatis arteriæ ſignũ μεγαλοφωνία.

Cæterum ipſa dilatatio ante ætatem nocere poteſt, ex ſententia enim veterum dilatatio iſta raucitatis vocis cauſis adnumeratur.

De dilatat. vocis legatur id quod Gal. ſcipſit lib. de voce.

Ex dilatatione enim iſta quædam laſſitudo accedit, & difficultas in loquendo. Id quod ab hoc puero alienum non eſt, nam dum loquitur niſu quodam & contentione quadam vtitur & vaſa iugularia, præſertim venæ dilatantur & intumeſcunt, id quod duarum cauſarum alteram agnoſcit vel iſtam arteriæ dilatationem vel pulmonis repletionem, & reuera ipſe puer narrat ſibi interloquendum & reſpirandum aliquid acidum in arteriam decerrare, acidum autem maximè voci afficit, & ſi quid incidit in fauces acidiuſculum, non mirum ſi irrauceſcat: nunc ad cætera pergamus.

Unde huius demonſtratio peti poteſt.

Tertia coniectura erat, quòd ille μητρόθεν stirpe pulmonica satus esset, nam à stirpe generis morbi in posteros deriuantur, & vt bonorum hæreditates ita morborum successiones ad posteritatem perueniunt. auus enim anno ætatis vigesimo octauo tabidus ex pulmone interiit; matrem pueri sustulit pulmo & thorax purulentus. Copia autem puris erat insignis, & omni superior fide. Antequam ita purulenta diem suum obiisset per annum vnum & dimidium antè querebatur de siccitate linguæ, siti, & calore incredibili Thoracis, omnia sicca erant, Nil expectorabat, ne tussiebat quidem. Cum postea per dies viginti continuos de dolore sinistri lateris questa fuisset, & nouies φλεβοτομηθεῖσα cum frequenti spiritu & inquietudine incredibili fato concessit.

Vt bonorum hæreditates, ita & morborum successiones ad posteros perueniunt.

Cum itaque puer tam parum sano vtroque parente à stirpe materna satus sit, præsertim vero pulmonis propria ac gentilitia affectione quæ cæteros ferè attingit, non mirum si quicquid partibus thoracicis acciderit quamuis τῇ φαντασίῃ exiguum negligi non debeat.

Morbi congeniti seu parentales Pl. n. metuendi.

Ego concursum, συνδρομὴν, Græci vocant causarum in hoc puero animaduertimus, caloris dominatum in pulmone & corde (est enim biliosiore patre & matre genitus) vnde pulmo cogitur sæpiùs alas suas explicare, vt cordi refrigerium afferatur. Testatur μεγαλοφωνία καὶ βαρυφωνία. Hoc enim testimonio est, multum caloris adesse & cum in corde sint focus, & lares caloris innati, cor calidius, & maius magnum amplumque thoracem requirit. Animaduertimus etiam irrigationem faucium etiam ab acidiuscula pituita: humectatio autem arteriæ raucam vocem maximè facit, siccitas autem si paulò sit immoderatior vocis vitium affert: tamen humectationi siccatio præferenda, vt enim sonora corpora, claraque fiunt, quæ sicca, ita præ humiditate flaccescunt sonumque edunt obscurum; ideo natura vocalia organa, sicciora effecit maximè asperam arteriam atque Epiglottida, quo clarior vox efficeretur, sed siccitas modum excedens vocem quoque vitiabit.

Gal. ad part. 24. sect. 4. lib. 6. Epid.

His ita positis antequam ad remedia accedamus quorumdam animaduersio est ob oculos ponenda.

Primum quod distillationibus obnoxij sunt & pulmonum morbis immo & tabi & præsertim quæ à pulmone est illi qui calidiore sunt temperamento, qui sanguinem calidiorem feruidioremque siue natura siue vitæ instituto habent. Et tamen quia tale hominum

Qui calidiore temper. & pulmone ij tabi & destillationibus obnoxij.

hominum, genus os pituita saliuáque plenum habet, putat se frigidius & caput & cerebrum, & pulmones habere, contra fit, vt experientiâ deprehenditur.

Est enim quidam qualitate acri præditus calor, qui liquat, fundit & διάχυσιν καὶ ἔκτηξιν facit, & in hoc multi falsa opinione catarrhi labuntur & decipiuntur. Plura in eam rem doceremus nisi id totum ampliùs fusiúsque edisseruissemus in nostris commentariis.

Ballonius de his in 1. & 2. l. Epid. & consil. lib. 1. & in opusc. de Gibbis & asthmate.

Secundùm est, Galenus audacter iis sanguinem mitti iubet, quibus pars aliqua malè conformata, maximè verò ait, si Thorax: à maiori valet argumentum, ergò multò magis iis detrahendus, quibus corpus pulmonis calidius est, amplius, plenius, vitium enim thoracis aliquando est ab infirmiore natura, vt alatis contingit.

Liberaliter sanguis detrah. in Thoracis mala conformatione. Gal. de sang. miss. adu. Eras.

De ea re est etiam tractatio nostra copiosa in eo tractatu, quem de gibbositate scripsimus.

At εὐεξία καὶ τὸ πρόθυμον. in hoc puero in laudabilibus duci debent, id enim bonum, & vt signum, & vt causa: vt signum, quoniam declarat legitimas esse naturæ ipsius functiones in hoc corpusculo nutriendo: vt causa, quoniam declarat calori etiam paulò maiori pabulum non deesse.

Et hîc sese contrariæ indicationes offerunt, si, vt facilior sit respiratio, & pulmo non ita augescat, vel ob pleniorem ventriculum ipsum diaphragma opprimentem, non stranguletur vrgeatúrque, ipsius pueri genius defraudetur, dum de demenso cibóque detrahetur, prohibebitur corpus incremento, pueri enim non facilè ieiunium ferunt, ij maximè, qui inter eos sunt vegetiores, seu προθυμότεροι. Et etiam si plenius alatur plus sanguinis generabitur, & occasio erit maior ipsi pulmoni sui implendi; & oppressionis occasio maior erit, tum ex multitudine sanguinis, tum ex ventriculi tumore, ventriculus enim ingesto alimento, vt pars membranea facilè dilatatur, & assiduitate capiendi multi alimenti dilatatur magis; vnde siue plenus, siue vacuus, vt amplificari solitus, ipsi diaphragmati liberæ respirationis instrumento oneri est, diaphragma pressum thoracem angustum reddit parte interiore, hinc pulmo angustia thoracis corde æstuante, maius refrigerium requirit & attrahit sanguinem, cùm non sufficiat inspiratio expirationi, immo & cor dilatatur, id quod in multis obseruatum est. Cor enim calidius effectum, aut op-

Hipp. 13. Aph. lib. 1.

pressum multi aëris indigens, vehementer mouetur, & infernè aërem nequiens attrahere, sanguinem validè attrahit, sanguis vi attractus, & copiosior quàm par sit imò quodāmodo cumulatus, & conculcatus opprimit & vasa distendit. hanc affectionem veteres medēdi magistri barbaro, sed apposito nomine sanguisugum vocauerunt; partes enim hirudinum modo alliciunt & attrahunt. Deinde cor vehementius & celeriùs mouetur maioris refrigerij ergò: & penè animans suffocari videtur & veluti, καρδιωγμοὶ adsunt attracto multo sanguine, & corde perspiratum non habente, quæ causa, ni fallor, impulit quosdam veteres vt velocem & crebrum cordis motum palpitationi similem καρδιωγμοῦ nomine donauerint, idque ex consecutione quadam, quia homines viderent in isto crebro, & veloci motu, & palpitatorio καρδιώσσειν, maximo enim incendio vis vitalis laborat, ait Gal. Ergo quod ad Therapiam spectat: Bona victus seruanda lex est, in cibo, potu, aëre, quiete & corporis exercitatione.

Comm. ad aph. 6, lib. 4.

Exerceat vocem ieiunus, nam qui pleni loquuntur multum rauci fiunt, ait Aristoteles; sed maximè maior vitanda repletio, diæta potius refrigerans esse debet quàm calefaciens, veteres in affectibus thoracis nimij fuerunt in calefaciendo. Moderata potiùs in vsu sunto.

Melicratum in vsu esto aliquando, emollit pulmonem, videatur autem ne quid errati in calidiusculo hoc puero contingat, partes enim vsu rerum mellitarum & saccharatarum intumescunt, vnde apud Hippocratem οἶνος γλυκὺς μεγαλόσπλαγχνός ἐστι, melicratum promouet expectoratum, quanquam glutinosius aliquando sputum reddit, non ex se, sed ex euentu, id quod ex Hippocrate & Galeno notandum est.

3. de diæt. acut. vinum dulce μεγαλόσπλαγχνον. 3 de diet. acut.

Lenientia & temperantia valent. Tabellæ bechicæ, glycyrrhizæ succus cum melle Narbonensi, aut melicrato, Amygdala, ficus, passulæ.

Cassia in linctu frequens, addita conserua violarum, aliàs in iusculo dissoluta: cassia condîta nuper allata.

Intingere glycyrrhizam in ptissana, & lingere.

Sectio venæ cùm sit argumentum calidioris pulmonis & repletionis.

7. De balneo videatur num conferat, quanquam est vbi balneum conferre potest, est vbi non potest, Galenus & Hipp. in affectionibus pulmonum balneum laudant. At dicet quis, si inflamma-

Fernel lib. 2. meth. ad fin.

tio in pulmone est, oberit: si copia humorum liquando & fundendo suffocationis periculũ afferet. Reuera Hipp. vult cocto morbo balneum conferre, peripneumonicis, & pleuriticis (addit enim Galenus pleuriticos) balneum magis confert quàm febri ardenti. Deinde verò etiam confert iis quibus nares siccæ, id est, quæ nihil reddunt, cerebro nimium resiccato: confert & iis quibus æstuant præcordia, id quod Galenus expreßè docuit.

Ad part. 58. lib. 3. acut.

Actiones & motus sint moderati, vt ne agitato corpore nimium pulmones incalescant.

Est & commodum vt aliquis eius voci præsit vt nimio clamore arteriæ & pulmoni non vis aliqua inferatur. 8.

Lingere mel erit optimum, caules rubri valent, item syrupus de glycyrrhiza, cum capillis veneris, hyssopo, melle, saccharo, & sapa, in parua quantitate.

Amygdalatum conferet, lac asinæ, & alia arteriaca moderata, formulæ & hypoglottides exceptæ gummi tragacanthæ.

ANNOTATIONES.

1. *De voce & eius differentiis multi multa. Cicero has differentias ponit, canorum, fuscum, acutum, graue, flexibile, durum, & hæc in voce. Clodius Nero fuscam vocem habebat, cuius corrigendæ ergo Musicam amauit, Suetonius Terpno musico canenti Nero post cœnam in multam noctem assidebat, paulatim ipse meditari & exerceri cœpit, nil eorum omisit quæ musici vel conseruandæ vocis causa, vel augendæ factitarent, sed & plumbeam chartam supinus pectore sustinebat, clystere vomitúque purgabatur, abstinebat pomis & cæteris officientibus: donec blandiente profectu (quamquam exiguæ vocis & fuscæ) prodire in scenam concupiuit subinde inter familiares græcum iactans prouerbium. Occultæ musicæ nullum esse respectum: Æneas Syluius qui postea Papa fuit, in magno hominum conuentu de voce & Musica cum aliis contendere solitus erat, & quum id quidam obiicerent vt aliquid audax nimis & temerarium, respondit, solus homo leuissimus est cantor.*

Sed obseruatione est quoque dignum Elephanticos vitiosam habere vocem. Idem de hypochondriacis dicẽdum; in quibusdam non caput, non pulmo accusandus, sed lustranda sunt hypochondria & he-

par ipsum maximè.

2. *Elephantici vocis vitium habent, quidam etiam à natura, & reuerà aut occulta est causa istius vitij vocalis, aut si percipitur ægrè id fit.*

Ex voce præsertim, mala ducimur ad cognitionem eorum quæ intus latent Hippo. lib. de arte. Ex voce & vrinis ait, nos doceri, per interpretationes peregrinas, ἀλλοτρίας ἑρμενείας,

4. *Si humiditas nimia raucos facit, siccandum, contra fit. Huc pertinet locus Aristotelis paulò ante citatus, quòd vehementiore calefactione maximè exasperatur aspera arteria, prob. 12. lib. xi. problematum.*

5. *Dicunt Aggrippam annotasse solos Gallos musicos. Hispani ob siccitatem pulmonis vocem submissiorem habent: vasa enim & thorax non dilatantur, at Germani vocem grauem quasi boantem & fuscam habent, quia amplus thorax, calor multus, & excrementum fuliginosum multum, quod fuscam & minùs canoram vocem facit.*

6. *Hipp. inter eos quibus purgationem interdicit, raucos memorat, quasi raucedo catharsi non egeat. Ita Galenus ad part. 115 lib. 4. acut. raucos non purgari vult Hipp. horum enim frigiditatem & humiditatem sanare consuluit capite & reliquis membris quæ affecta sunt, exsiccatis topicorum vsu.*

7. *De balneo vnum est notandum, quòd antè cibum alias dotes habeat quàm post cibum. Nam ante cibum extenuat corpus, macrúmque reddit: post cibum pinguefacit. Ideo Galenus docens qua ratione quibus præcisum est membrum dysenteria cruenta non laborent, suadet vt de cibo detrahant, balneo vtantur ante cibum, non post cibum comm. ad part. 40. sect. 4. de art. deinde vero balneum ijs aduersum est qui graui morbo tenentur & quibus nobilioris visceris imbecillitas inest & quibus præcordiorum durus ac renitens tumor.*

8. *Sequendum illud quod est apud Sueton. in Nerone, tantum abfuit à remittendo laxandóque studio, vt vocis conseruandæ gratia, milites non nisi alio pronuntiante appellaret. Nil seriò iocóue egerit nisi adstante phonasco & monente vt parceret arteriis & sudarium ad os applicaret, & de Augusto pronuntiabat dulci & proprio quodam oris sono, dabatque assiduam phonasco operam. Is vocem intorquere, remittere, lenire, exasperare docebat.*

DE FEBRE NOCTVRNA.

CONSILIVM III.

In quo quæritur cur Empyici nocturnas potiùs quàm diurnas habeant exacerbationes.

XOR præsidis Carmelij annos nata viginti nouem, nata patre pulmonico qui tabidus interiit, eo ferè anno extincta est, quo & pater, adeo magna est vis morborum congenitorum. Id quod Hippocrates passim, & Aphrodisæus, qui morbos hæreditarios statuit, docens caluitium iis non contingere qui humore abundant, qui capillo sunt promisso & simplici, nisi fortè vitio stirpis, caluities contingat, vt contra humorum conditionem & vim, vis congenita sese ostentet & proferat. Fuit tempus cum suppressi fuissent menses ob causam manifestam (nam ægrè mariti morbum ferebat) cœperunt fluere. Bellè satis habebat. Tandem questa est de linguæ rubore, & siccitate iuncta siti insigni. Pulmonum ardor erat & ἐρυσιπελατῶδες aliquid. concepit. peperit. A partu substiterunt lochia. febris. Dolores lateris sinistri. Circa vesperum febris recrudescebat, iactabunda, ægrè spirans, frequens spiritus. Animam actura videbatur. Febris mane (vt in morbis ferè omnibus accidit, fauente quodammodo Aurora) remittebatur. Inæqualitas erat caloris & frigoris. Iste status dies penè triginta perstitit. Nullo iuuabatur remedio, licet decies aperta vena fuerit. Tandem mors. Aperto cadauere omnia sana occurrerunt præter pulmonem. Pars sinistra pulmonis ferè magna sui parte tabuerat & tabo infecta erat, sanâ reliquâ substantiâ. Purulenta materia continebatur illa thoracis parte æquans sua quantitate tantum, quantum duæ pintæ Parisienses

Imo ex Hipp. morbi congeniti & parentales vix curantur.

Prob. 1. lib. 1.

complecti & comprehendere possent. Tamen fœtor non erat. Non erat grauis spiritus. Non multum tussiebat, & nihil istius materiæ sputo excernebatur.

Ad finem 2. acutorum.

Facies eius ferè index erat affectionis pulmonicæ. Nam tota penè facies sæpè erat velut subalbida, & iis quos Hipp. ἐψημένους vocat, latinè excoctos dices, non dissimilis. Galli vocant, *il a vn visage de conin parboullu.* Et hæc facies aliquando turgidula est & familiaris iis qui sunt aut suppurati, aut quibus pituita putri scatent pulmones. Sed & genarum aliàs erat rubor fugax: & sæpissimè ignes sacri in faciem inuolabant. Ex doctrina autem Hippocr. & maculas, & πόμφους, & ignes sacros iis oriri quibus pulmonum corpus intemperie laborat, didicimus. Id quod notandum erat.

Hæc capita fuerunt deliberationis antequam in grauissimum morbum incidisset. Laborandum fuit in corrigenda intemperie connata & genitiua. In febre tollenda nocturna (hæc autem febris iam illam affligebat sex aut quinque mensibus antequam inciderit in morbum in quo ipsa periit) in fœtu confirmando (grauida enim erat) cum suppar studium esse debeat conseruandæ & fœtæ & fœtus.

Et cum olim igni syluatico (qui herpes dicitur) partes faciei occupante laborarit, nunc velut febre non putri & erysipelatode laborat. Vt enim tumores contra naturam differunt, ita & febres: quarum quædam sunt sanguineæ, vt synochi imputres, aliæ biliosæ, in quibus potius alterationi, quàm vacuationi locus esse debet.

Nec mirum si tantopere laboret, tenetur enim dominatu caloris acris, mordacis, caliginosi. Eos autem qui eo sunt temperamento, pinguescere sanitatis terminus est; Biliosa est, itaque nocentissima inedia, Phlogosis est in pulmone. Non tamen ita oportet accuratos in Phlogosi pulmonum, vt in hepatis Phlogosi. Hepar enim officina est sanguinis. Et quod dedit negotium, fuit cognitio & ratio exacerbationum nocturnarum.

Et cum hæc mulier (vt ante diximus) faciem aliter atque aliter haberet affectam, mox genis colore rubro & calore suffusis facie reliqua colore albicante qualem quoque descripsimus: Omissum est aliud quoque symptoma de quo grauiter querebatur. Hoc autem fuit ἀμβλυωπία seu hebetudo visus. Ideóque illa sibi sanguinem detrahi ægrè ferebat. Hac enim ratione fore pu-

tauit viſum imbecilliorẽ. Et tamen ſi cui vnquã mulieri ſalutaris fuit Phlebotomia, huic vni fuit. Hæc enim viſus hebetudo nõ ab obſtructione, aut paupertate ſpirituum animaliũ, aut ab imbecillitate, aut denique à vitio inſtrumenti fuit, ſed à ſanguine feruidiore & copioſiore qui in illa infernè ferebatur ſurſum. Id illi contigerat quod & iis quibus è nare hæmorrhagia futura eſt. Obſcuriùs enim vident donec largo ſanguinis fluxu venæ depleantur. Atque huius rei cauſa ſolis medicis, quibus ipſa ratio ſuffragatur, cognita eſſe ſolet. Pulmonica erat à pulmonum feruore, huic menſes non ſatis legitimè reſponderunt. Lacrymari erat facilis, quòd ὀξύθυμος, & imo pectore angens ſeſe animi, iram coquebat, & præ pudore foras exerere non audebat, huic lacrymæ pro omni refugio & ſolatio. Interea ad caput & pulmones calidiuſculos raptus humorum fiebat.

Ac quod oculorum ſeu viſus hebetudo ab ea quam diximus cauſa, dependeat, vel authoritate ſummi Hippocratis innoteſcet. Ita Hipp. Quibus nec febricitantibus, nec decoloribus caput & vertex dolet, &c. his hæmorrhagia futura eſt. Quibus ſanguis fluit, hi ſani videntur. His autem vel ſplen eleuatur, vel caput dolet, vel quippiam ob oculos obuerſatur, (Græcè μαρμαρυγῶδές τι) ſic viſus obtenebratio iſta hæmorrhagia ſoluitur, ergo nec imbecillitatis, nec obſtructionis index eſt. *2. Prorrh.* " " "

Et idem Hipp. loquens de ſpecie quadam morbi podagrici & iſchiadici in iis quibus magna ſunt viſcera, & olim ſanguis è naribus fluxit, ait, interroga num fluxerit copioſè olim ſanguis è naribus, item num hebetudine viſus (Græcè ἀμβλυωγμὸν vocat) laborauerit. Sic hæc hebetudo à ſanguine & feruentiore & vberiore eſt. Vide & de nyctalopia apud eundem Hipp. quæ pueros, adoleſcentes & iuuenes tenet, & certis temporibus curatur per ſe. Huicque non ſunt virgines & mulieres, ſi vtriſque menſes proueniãt, obnoxiæ. Vnde hæc nyctalopia? non aliunde quàm à ſanguine & copioſo & feruente. Notandum id, vt ne cunctanter, venam aperiamus in viſus obſcuritate, id quod vulgus falsò reformidat, perſuaſus ab imbecillitate eſſe id quidquid mali eſt.

Ibidem.

2. Prorrh.

Nyctalopiæ nomine auditur cum ægri nocte vident. Contra alij nomẽ hoc accipiũt.

Sed quæſtio oriri poteſt cur, cum tanta copia materiæ purulentæ in thoracis capacitate contineretur, non multum tuſſiebat, & nihil materiæ iſtius πυώδους excreatione educebatur. Galenus tres omnino cauſas aſſignat propter quas pus in thorace conten-

Part. 6. lib. 2. progn.

tum non excernitur, puris lentorem & crassitudinem, membranæ pulmonem ambientis densitatem, facultatis in ægrotante infirmitatem. Addendũ vnum puto. Pars pulmonis sinistri exesa & corrupta erat, quare istud pus tanta collectum copia non solicitabat facultatem ad excretionem sui. Facultas enim valida erat, membranæ densitas non impediebat (nulla enim ea in parte erat vt pote consumpta) pus non erat adeo spissum crassúmque. Dicam meas conjecturas. Pulmo non sentit, habet enim corpus ἀναίσθητον, si aliquis sensus inest, ob membranam inest, at hæc tabuerat, ideo non poterat esse sensus instrumentum. Ideo vellicatio & punctio non sentiebatur, nisi in membrana costis subtenta & succincta, vnde dolor percipiebatur acutus, sed pulmoni non erat reciprocus. Pars enim pulmonis effœta pus in latere sinistro contentum non exugebat, ideo non expectorabatur, nec tussis erat quæ irritamenti & calcaris instar esse posset.

I. Alia conjectura, crassior pars istius puris, aut putris pituitæ, (de hoc autem paulo post ex Hippocrate) obducta erat parietibus & thoracis & pulmonis reliqui; & sic impediebat quominus materia collecta in capacitate thoracis pungeret & irritaret, vt inde tussis moueretur. Quomodo vidimus plerosque cum tussi (quæ est calcaris instar ad repurgandum corpus pulmonis, quantitatem aut puris, aut pituitæ πυοειδοῦς, quantitatem (inquam) omni maiorem fide excreuisse, & postea sani satis vixerunt, & cum tabuissent penè, bonum corporis habitum & εὐσαρκίαν recuperauerunt.

1. de morb.

Dicet quis cur toties dictum est puris, aut pituitæ putris & πυώδους? Quid illud est pus, aut pituita πυοειδής? An idem sunt, an longè distinguuntur? Dico ego pituitam putrem recoctam & præsertim admixto sero putri ac bilioso vt id quod excernitur virulentum quodammodo sit & subuiride) idem facere ferè quod & pus.

Sed hoc differunt, quod pus est malum vt signum & vt causa. Vt signum quoniam abscessum & inflammationem systrophicam processisse declarat, vnde consumptio partis pulmonis secuta est. Vt causa, quia nisi exeat febrem lentam fouet, rigores inæquales affert, & corrumpit partem & in qua manet, & contagio vicinam. Ista verò pituita putris & æqualitatem nacta & læuorem, mala est vt causa, quoniam afficit pulmonem ipsum morâ

morâ nisi exitum habeat. Quomodo videmus quosdam mungere viride & æruginosum & πυώδες ferè (vnde vulgus non ineptè dicit, *il mouche comme de la boüe de bosse*. Et in tussibus cum pituita excernitur & sputum album est semiputre, & ὁμοῖον τοῖς πυώδεσιν, sic loquitur Hippo. lib. 7. epid. circa medium. Os charite, ἀπὸ χρεμψις ὁμοίη πυώδεσιν, cum cocta fuisset, & hæc materia initio bona erat., pituita enim & proprium erat capitis excrementum) sed per moram & putredinem quandam, & virorem acquisiuit dum cumulata, in parte non haberet suam εὔπνοιαν, contra erat quædam χαλάπνιξις, vt loquitur Theophrastus, quæ putredinis & grauis odoris est causa.

Theoph. libro de sud. & bus.

Ac præter moram istam & χαλάπνιξιν, & difflationis carentiam obseruari debet quoque, esse quosdam quibus ob proprietatem quandam pituita omnis ferè quæ in eorũ corpore gignitur, habet aliquid χακόηθες, vnde quancumque in partem incurrit, sæuitiam suam manifestat. Dentes rodit & è suis alueolis radicibus erosis, disturbat Chæradicos tumores mouet. Denique mille tædia milleque mala concitat. Eadem pituita si in pulmones irruit, exulcerat, afficit, denique in putredinem eosdem pulmones resoluit. Excreta è pulmone eadem materia aliquid habet insuaue, & aspectu horrendum. Vulgus putat esse pus, saltem penè eosdem habet effectus, quos & pus ipsum.

Dentes ignibus indomiti cauantur iaſe putris pituitæ. Plin.

In ista ægra tanta materia, quæ aperto cadauere inuenta est, pus non erat, meo iudicio, sed pituita πυοειδής, quæ speciem abscessus præseferebat. Si enim pus verum fuisset, vnde tanta copia, cum argumenta apostematis non præcessissent. Sed vno ferè anno antequam excessisset erat illi ingens sitis, lingua sicca, febris nocturna, calor acer & mordax, in appetentia, facies colore subalbido (vulgo *de couleur comme vne pomme cuitte*) nisi quod malæ fugaci quodam rubore suffunderentur, ni faciè crebro ignes sacri & volatiles. Quæ omnia malè affectorum pulmonum signa erant. Sic à longo tempore fouebat illud malum & collectionem malignæ pituitæ, quam si tussi irritante, excreuisset, ab eo periculo fuisset asserta. At tussis non erat: causas autem veri-similes paulò ante recitauimus.

Sub finem huius commentarij explicabitur ex Hippo. aliud esse τὸ πύον, aliud, τὸ πυῶδες.

Et ne cui mirum videatur hoc de ista putri pituita commentum, adducendus est Hippocrates tanquam pro nobis fide-iussurus. Fiunt suppurati nonnulli si pituita de capite delapsa ad latus « agglutinata fuerit & putruerit. Tunc enim latus vt plurimum in- «

li. 1. de morb.

flammatur, & patitur eadem quæ & ex pleuritide suppuratus. Id quod si aliàs alicui ægro accommodari potest, huic nostræ ægræ aptandum est. Licet enim suppressa fuissent lochia, & dolor lateris secutus fuisset, non tamen credo per ἀναδρομῇ sanguinem id tanti mali peperisse. Sed data occasione & ob partum, & ob suppressum sanguinem, malum quod ante signa aliquot sui ediderat, nunc sæuit & sæuiendo seipso fit deterius. De his aliorum esto iudicium, nec enim mearum opinionum ita sum amans & assertor, vt non, si quis melius aliquid afferat, facilè acquiescam.

Vnum restat explicandum de exacerbatione nocturna in purulentis. Et quanquam de periodis morborum & humorum, disputare velle, opus est arduum & difficile. Tamen quoniam de exacerbatione nocturna mentio aliqua facta est, sicco pede id præterire est alienum. Audiatur Hippocrates: his signis purulentos dignoscas. Si febris non dimittit, interdiu mitior, noctu vehementior. Si copia sudoris elicitur, ac tussiendi cupiditas est, nec quicquam tamen dignum commentatione expuunt. Si oculi caui redduntur, maxillæ verò ruborem trahunt, & vngues manuum curuantur, digiti verò potissimum summi calescunt, atque in pedibus tumores consistunt, neque cibum appetunt, ac pustulę circà corpus erumpunt.

Part. 60. lib. 2. prog.

Galenus probabilem rationem afferre visus est, interpres verò
6 A. vega frigidior paulò videtur in eius rei reddēda ratione. Accidit omnibus hectica febre laborantibus vt noctu febris augeatur; non quod ratione febris nox augeat febrem, sed per accidens quod quidem tale existit, per febres hecticas, partes enim solidæ ignitiores euadunt. Ob id sui similis in se manet eódemque habitu febris caliditatem obtinens, vt calx, debilem contingentibus. Si edunt bibúntque accidit idem quod & calci aqua perfusæ: quò fit vt contingentes exteriùs ægrum multò calidiorem sentiant. Sic ob alimentum id contingit, non ratione τῆς διαθέσεως. Nam cum alimento calor est febriculosior. Statim adhibito augetur cibo qui vehementissimus percipitur tempore τῆς ἀναδόσεως.

Ἀναδόσεως tempus.

Hæc quidem verisimilia sunt quæ adducit Galenus, vt reddat rationem cur exhibito alimento calor hecticus augeatur: sed si serò non exhibetur alimentum an increscet noctu? hoc non dicit. Item non explicat, quòd pus habeat maximè suos paroxysmos nocturnos. Audiendum autem illud Hippocratis pronuntiatum in Epid. cum de multis locutus fuisset qui aut tetano, aut opistho-

tono correpti fuissent. Nam sanies quædam & ichor horum symptomatum terrificorum author erat. Tandem Hippocr. pronuntiat κατὰ τὸ ἐπιφώνημά τι (quanquam non video vnde id dependeat, nec enim periodus de suppurationibus & doloribus ad noctem repetentibus, iis quæ priùs dicta sunt, consentit & adhæ- rescit.) Ita Hipp. ἤργε γε ἐν πᾶσι ἐμπυήμασι, καὶ τοῖσι περὶ ὀφθαλμῶν, μάλιστα ἐς νύκτα οἱ πόνοι. Id est, ac certè in suppurationibus & iis quæ ad oculum pertinent, dolores in noctem incidunt: ergo & febres. Sic Hipp. docet cur suppuratis febris noctu augeatur, quia dolores & labores in suppuratione noctu irritãtur. Sed tamē non- dum ex Hippocrate constat cur proprium sit τῷ ἐμπυήματι, vt de nocte suam habeat ἐπισημασίαν. Sic Galenus mancè explicat causam paroxysmi febrilis, & tantum ad generales hecticas febres recurrit: nec tamen adhuc ratione ipsius affectionis noctu febrem irritari ait, sed ex euentu, nempè dati alimenti. Quid si æger hecticus aut empyicus sumat cibum tantùm circa meridiem? Av- ega ait tempore Hippo. solitos homines semel cibum capere, & id vesperi. Ita fiebat vt cum hectici forent circa tempus ἀναδόσεως τῆς τροφῆς, febris augeretur. Sed pace & Galeni & alterius interpretis Hispani dicā, hæ rationes sunt paulò frigidiores. Explicandum erat cur empyici quatenus tales, magis noctu febricitent. Quod commodè fecissent si operam dedissent in explicanda sententia Hippo. ex quinto Epid. adducta de nocturno paroxysmo τοῦ ἐμπυήματος.

Epid. 5.

Morbi oculorum habent suas exacerbationes ad noctem.

Locus est apud Hippocratem de distinctione febris nocturnæ & diurnæ, qui aliqua ratione contrarius videtur esse huic loco, qui est de nocturno paroxysmo in suppuratis, ita Hippocrates, febris nocturna non admodum lethalis, longa tamen est: diurna longior. Sunt quibus ῥέπει πρὸς τὸ φθινῶδες, ad tabem vergit. Ideò nocturna non admodum lethalis est, quòd coctionis sit capax, & quod interdiu excutitur quod nocte coctum fuerat, id quod in laudabili ducendum est. Dies enim & vigiliæ magis digerunt. Diurna longior dicitur, quia de nocte nil exudat, nec ex facili ægri somnum capiunt ob curationes. Nox enim in curationem impenditur. Ideo ex Hippocrate, Galenus colligit diurnæ conditionem esse deteriorem, quòd ad tabem ducat. Nam cum paroxysmus diurnus est, difflandæ materiei tempus in noctem incidit, at nocturnum tempus difflationi non est accommodatum, vt diurnum: ideo diurna est longior & ad tabem adducit, & ob cura-

Particul. 61 sect. 3. lib. 7. epid.

Gal. in com.

Difflatio in febrem incidens maximè est commendabilis, quòd paroxysmum aut leuet aut finiat.

tionem. Nam nox quieti est propria & accommodata: at noctu & cibus datur, & medicamenta capiuntur, sic tabescunt diuturnitate temporis; quia si cubent interdiu, somni defectu marcent, si non cubent, dum nec noctu nec diu dormiunt, vespertilionis & non hominis vitam agunt, hæc Galenus. Miror ego cum suppuratorum febres sint hecticæ, cum eorum conditio sit pessima, cur non diurnos potius habent paroxysmos, quàm nocturnos, si quidem deterior est nocturna febre, ipsa febris diurna? Motus autem puris & purulentæ materiei in noctem potius incidit, ex sententia Hippocratis. De his aliorum esto iudicium.

Hæc Hipp. 2 epidemiorum docet & tota antiquitas idem censuit.

De motu quidem humorum inter omnes constat, quòd sanguis manè, bilis circa meridiem, succus melancholicus vesperi, & pituita noctu moueatur, vnde est analogia inter tempora vniuersalia & vnius diei particularis. vtrumque tempus enim vna solis circuitione finitur: dies quidẽ circuitione totius cæli, annus verò pro pria ipsius solis. Sic morbi qui alioqui in aliqua anni parte fiũt, ea diei parte quæ illi respondet exacerbantur, vt æstiui in meridie, autumnales vesperi, quod vesperum respondet autumno. Quæstio autem orietur. Nunquid vernales morbi mane irritabuntur, vt hyemales noctu? Tamen vere tot morbi pullulant: in aurora pauci admodum. Immo tempus matutinum morbis & ægris amicum videtur: rarò in auroram morbi incidunt. Et cum videmus in auroram morbos incidere, de iis malè ominamur. Vt in pestilenti statu, quidam qui somno indulserant noctu, si in aurora rigere cœperunt, opinionem fecerunt latentis veneni. Adeo aurora fauet ægris. Nam licet ægrotent febre aut nocturna, aut continua, tamen circa crepusculum omnia ad naturalem statum creduntur venire. Itaque nulli morbo ferè contingit exacerbari mane in aurora. Respondent quidam de matutino tempore id quod de vere saluberrimo responderi solet, ver per se salubre est, nec morbos parit quoad τὴν γένεσιν pertinet, sed quod ad τὸν παροξυσμόν. Aliud enim est τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ παροξύνεσθαι. Autumno autem, ratione ipsius, & quatenus talis est, morbi fiunt & magis quàm aliis temporibus, omnes autem fiunt deteriores illo in tempore, quia tempus est insalubre. Et vesperi ob horæ malignitatem exacerbantur morbi. Et quidam peculiari respectu & ratione, quia sunt autumnales. Sic & γίγνονται & παροξύνονται. At in aurora possunt ratione præsentiũ humorum morbi παροξύνεσθαι, sed vix fiunt ratione ipsius temporis. Immo si qua in morbo tran-

Tempus matutinum benignum est fauetque naturæ, & morbos mansuefacit.

Hanc de vere quæstionem mouit & explicauit, non satis amplè tamen Fran. Vallesius in com. ad 2. epid. sect. 1.

7. Celsus etiam de vulneribus loquens ait, vulnera & nimius calor & fri-

quillitas obſeruetur, maximè in aurora id fiet. Vnde etiam deterrimi morbi, cuiuſmodi ſunt peſtilentes circa diluculum miteſcunt ſuamque ſæuitiam deponunt, immò videntur ægri reſtituti cum alioqui eodem ipſo die peſte iugulentur. Et tranquillitas morbi, ſymptomatum mitificatio, pulſus æqualitas mane apparens ſuſpecta eſſe debet. Id quod multos ſæpè fefellit.

gus inſiſtant, maximè horis varietas: ideo eſt autumnus perniciosus.

Etiam morbi deterrimi mane miteſcunt, ideo in malis ducendum cũ morbi circà aurorã inualeſcunt.

Antequam ſcribendi finem faciam, dicam vnum de differentia puris & purulenti, Græcè τὸ πύον καὶ πυῶδες. Diximus enim ante tantam copiam materiei albidæ & puriformis, detractam eſſe ex ſiniſtra thoracis parte; quã neſciebamus an ea referri deberet ad pus, an ad aliquid puri ſimile. Abſceſſus enim effatu dignus non præceſſerat, vt tanta purulentę materiei copia congereretur. At Hippocrates ſummus doctor eam diſtinctionem aſſignat. πύον τὸ ἐκ σαρκός πυῶδες τὸ ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης. Id eſt, pus ex carne: purulentum & puri ſimile ex ſanguine & alio ex humido. Quaſi verò omne pus non ſit ex ſanguine cum πύον dicatur τὸ αἷμα σεσηπός. Ex carne autem pus fieri ait quòd ſuppuratio non videatur fieri, ſine eroſione partium carnoſarum capacitatis in qua pus fit: vnde ex carne eroſa pus fit. vnde in contuſione eſt procuranda ſuppuratio, quia nulla noua caro generari poſſit antequam contuſa caro in pus vertatur. Et Celſus ait pus exire ex vulnere ſaneſcente, quod corruptæ carnis in pus conuerſionem ſequatur nouæ carnis generatio. Niſi quis ex loco Celſi inferat non propterea ex carne pus fieri, ſed ex ſanguine. vbi enim ſedata eſt inflammatio, tunc ſanguis non corrumpitur, & ita laudabilis agglutinatur, vnde σάρκωσις. Argumento eſt quod ex vulnere ſaneſcente (quod tunc vlcus eſt) etiam ſanguis fluit, ait Celſus: Et eodem autore nondum ſoluta inflammatione plus puris effluere debet: quare? Quoniam ſanguis eſt illaudabilis & corruptus. Idemque autor eſt concretum in vulnere ſanguinem inflammationis cauſam eſſe, vulnus glutinari prohibere, & in pus conuerti. Contra Hippocratem ſtare Galenus videtur ex ſanguine pus fieri ratus, quòd in phlegmone in abſceſſum abeunte, ſanguis extra vaſa effuſus in pus vertatur. At Hippo. ex carne pus verum ait fieri, materiam verò puriformem, ex ſanguine & alia quadam humiditate ait fieri. Et vix in phlegmone ſuppuratio fit ſine carnis eroſione, id ſinus indicat poſt puris euacuationem. Et ſanguis extra vaſa fuſus & calfactus, humidam & calidã carnem quam attingit, corrumpit, ex qua carne ſi natura robuſta fuerit verum pus

Lib. de alimento.

Cur non referat hypoſtaſes in morbis & excretiones ſemiputres ex pulmone ad τὸ πυῶδες.

Hipp. lib. de vlceribus.

Pus ex carne, purulentum & puri ſimile ex ſanguine & alia humiditate.

Cap. 26. lib. 5

Par.22.lib.3. epid sect. 3.

nascitur: cui non rarò admiscetur aliquid πυῶδες ex humoribus & sanguine extra vasa effuso. Vnde apud Hippocratem, abscessus in " suppurationes multis conuertuntur, multum carnis ossiumque " decidit.

Notandum autem est etiam ex Hippocrate humores sæpè κακοηθεῖς esse, vt in pus non vertantur: vnde Hippocrates dicebat, fluxio non erat puri similis, sed alia putredo: id est, non verum pus fiebat nec ab humoribus, nec liquatis carnibus, nam corrumpebantur, ossa neruique decidebant. Et Gal. ait in comm. ob humiditatem & aëris tranquillitatem humores putrebant, sed pus non generabant, partes enim solidæ computrescebant διὰ τῶν χυμῶν ὑγρῶν μοχθηρῶν. Nota additionem vocum harum quæ videntur πλεονασμὸν redolere, χυμῶν ὑγρῶν. Atque vt Hippocratis opinionem de vero pure & eo quod πυῶδες dicitur, vt vnum ex liquata carne veri puris nomine donetur, alterum verò non, concludamus, non alienum fuerit afferre breuem distinctionem inter pus verum & ichores, seu alias quasdam humiditates quæ ex vlceribus effluunt: Quam distinctionem Celsus breuiter explicat, Sanies est sanguine crassior, variè crassa, glutinosa, & colorata. Pus crassissimũ albissimumque, glutinosius & sanie & sanguine. Sanguis exit ex vulnere aut recenti, aut sanescenti, sanies est inter " vtrumque tempus: pus est ex vlcere iam ad sanitatem spectante. " Vnde in eodem capite paulò post, peius est pus multum, tenue, dilutum, magisque si ab initio tale est. At (ante vt dictum est) pus non manat ab vlcere initio. Notatque Celsus, ex vlcere maiore plus puris exire debet, quàm ex minore: item plus puris exire debet nondum solutis inflammationibus: at sanescente vlcere inflammationes minuuntur, & tamen sanescente vlcere pus manare debet, ergo sedata inflammatione. Sed hæc ex comparatione sunt audienda.

Part.24.sect. 3 lib.3.epid.

Humores maligni in pus non vertuntur.

Cap. 26. li. 5. 8.

Ergo Hippocratis distinctio, περὶ πύου καὶ πυώδεος, de pure & purulento statui debet. Nos autem distinctionem à duobus fontibus deriuari docuimus. A priore quidem ex sententia Hippocr. qui pus à carne esse putat, purulentum seu, ἴκελον πύῳ idest πυῶδες & puri simile à sanguine & alia humiditate. A posteriore fonte, ex parte humorum. Nam quidam sunt qui facilè suppurant & à natura reguntur, alij non suppurant, sed aut in corruptũ quid, aut ichorem, tabum & saniem conuertuntur. Nam cùm sanguis laudabilis ad partem affluit tumoremque facit, suppura-

tum laudabile procuratur. Si humor malignus & κακοήθης gratiam naturæ non admittit: sed vt humor est ἑτερογενής, ita pus quoddam ἑτερογενὲς & ὁμωνύμως dictum, gignit. vnde variolæ, exanthemata, carbones, ecthymata, herpetes à maligno sunt humore. Vnde in iis pus verum gigni non potest. Qui enim humores toto genere contrà naturam sunt, sunt coctionis incapaces. Corruptio enim in parte fit. Id quod Celsus elegantissimè scripsit: Genera tenenda sunt in quibus noxa corpori est. Ea quinque sunt. Cum quid extrinsecus lædit, vt in vulneribus. Cum quid intra se corruptum est, vt in cancro. Cum quid innatum est, vt in vesica calculus. Cum quid increuit, vt vena quæ intumescens in varicem conuertitur. Cum quid deest, vt cum curta pars est.

Ea distinctio pendet ex Gal. loco supra adducto com in part. 24. sect 3. li. 3. epid.

Locus penè aureus. Cap. 26. lib. 5.

Vt ad ægram reditus fiat: ista eluuies & copia purulentæ materiei, pus non erat, nec erat consumptio (saltem magna & æqualis copiæ humoris) corporis ipsius pulmonis, nam si pus fuisset verum, & præcessisset vlcus pulmonis, oportuisset præcessisse magnum vlcus, magnamque absumptionem corporis ipsius pulmonis. Ergo à sanguine erat ἢ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης, vt Hippocrates loquitur. Vnde videmus aliquando ex thorace vulnerato, aut non vulnerato (idque post cadaueris sectionem) ingentem copiam aliàs pituitæ purulentæ, aliàs saniei cruentæ, in conspectum venire, quæ materia propterea non est pus verum. Aliquando excernuntur quædam σαρκοπυώδεα, & id fit dum discerpitur & eliquatur caro ipsius pulmonis. 9.

Hipp. 4. epid. de vxore Meandri Caci.

Sed tandem finiamus quæstionem de nocturna exacerbatione in purulentis, siue pus fuerit legitimum, siue sanies, siue πυώδες τι. Nos enim in ægra nostra vidimus, & in Lucio equite (vterque enim consimili morbo consumptus est, & cum iisdem symptomatis) exacerbationes maximè nocturnas, dyspnoean, spiritum difficilem, metum præsentis suffocationis, deni que desperationem: vt in singulis accessionibus nocturnis de funere & exequiis potius cogitaretur, quàm de exequendis medicorum præceptis. Et tamen singulo quoque mane vbi materia deferbuerat, & calor remissus erat, penè vterque restitutus videbatur. Causa autem verisimilis istius perturbationis & exacerbationis nocturnæ esse videtur. In omnibus suppurationibus (agitur enim de empyicis) dolores ad noctem incidunt: id quod non tantùm audiendum dum pus fit, sed dum pus continetur aliqua parte fouens febrem lentam. Cum autem empyicis, & propterea hectica

Calor noctu increscit ob ignitam partium solidarum substantiam.

Calor naturalis verum solis heliotropium est.

Com. in apho. 1. lib. 1.

febre implicitis partes solidæ ignitæ sint, non mirum si noctu calor increscat (non ob alimentum, vt vult Gal.) ratione ipsius διαθέσεως, quod tamen non vult Galenus, & quia nox humectat (ideo calor hecticus calce non dissimilis se prodit) reuocatur calor & spiritus intro: sic calor increscit non solùm qualitate, sed & quantitate. Et ita dum reuocatur calor ad centrum, difflatióque prohibetur ob noctis dominatum, calor iste maleficus est, malignus, squallidus, non ἀτμώδης, nec nanciscitur ἑστίαν, id est, focum, locum, domicilium aptum & conueniens, & calor fixus non accipit fluentem istum calorem febrilem tanquam amicum, & ἐπικρατοῦντα, contemperantem moderantémque, sic non benè conuenit isti calori fluenti cum fixo: licet vterque in ægrum conspiret. Sic cum recurrit calor maleficus & nanciscitur æquè malum & perniciosum, dum augetur calor & dolor non fiunt accessiones nouæ febriles, sed αὐξήσεις caloris & exacerbationes quædam, non ob noui humoris motum, sed ob ignitam naturam solidarum partium seipsa factam πυρεἱωδεστέραν, id est, ignitiorem. Quomodo Galenus docet dictátque somnum aliquando obesse, vt cum humores, calor & spiritus reuocantur intro & augentur inflammationes & dolores: ita in empyicis fieri solet.

Quærat autem quis an pus suos motus habeat nocturnos potiùs quàm diurnos. Nam & in inflammationibus internis paroxysmus est nocturnus. Et id non est proprium nec hecticis, nec empyicis vt nocturnas molestias potiùs experiantur, quàm qui aliis morbis implicantur. Vnde

Mirati sumus cur antiquitas, peculiari quodam priuilegio & prærogatiua exacerbationem nocturnam puri & purulentis assignauerit. Nec enim id nouum est. Nam & venerea lue affecti, præsertim vbi solidas partes inuasit & conspurcauit, nocte dolent magis, & arthritici, & ὀδονταλγέες, & κεφαλαλγικοὶ & καταῤῥώδεες, denique multò maxima pars ægrotantium. Præter rationes à nobis adductas sunt & hæ probabiles. Primò quia omnes fermè morbi sub tempus noctis ingrauescunt. Multis id quidem de causis. Partim quia ob adueniens tempus nocturnum fit admirabilis quidam motus & reuocatio intro, motus quidem planè contrarius motui ipsarum vigiliarum. Deinde, coctio fit noctu. Coctio quidem non solum humorum naturalium, sed & contrariorum & febrilium. At dum pus fit, febris augetur, & dolor. Quæ ratio & analogia de pure in abscessibus, in aliis morbis & febribus audiri

potest.

potest. Maximè autem id apparet in empyicis. Dolent enim partes solidæ, & augetur calor febrilis qui interdiu in partes omnes expansus erat. Accedat ad eas rationes, quod inter vigilandum animus occupatur & vigiliarum motus sequitur. Et mens ipsa sese noctu recolligens tota in morbi & doloris cogitationem incumbit. Admirabilis enim motus est intro inter dormiendum. Declarant dormientium phantasmata. Mirum enim est quod qui dormit, præsertim si paulùm laborat, animo penè turbatur, somniisque exercetur permolestis. Vbi primum aperit oculos, omnia euolant, omnia fiunt composita & pacata & serena. Si rursum claudit oculos, eædem falsæ imagines sese menti offerunt ac obuersantur. Secundò si oculi aperiantur, ista effugiunt & præteruolant. Interdiu sensus ab innumeris obiectis pelliciuntur: & ista irritamenta & illecebræ retinent animum. Præterea amici sua præsentia interdiu dolores quodammodo deliniunt & demulcent, dum amica consolatione & alloquiis ægros prosequuntur. Et hæ rationes sunt fortassis cur in morborum futuris crisibus nox quæ præcedit molestior sit, quia somno interrupto, clarior fiat grauitas & molestia, quàm interdiu. Atque ex Galeno colligere possis noctem ipsam non esse causam cur potius malum ingrauescat tunc quàm interdiu, sed quod cum aliàs, tum magis de nocte appareat. Has rationes nostro marte & ingenio paraueramus, ita enim quisque suo sensu valet & abundat. Et tamen inter legendum occurrit locus Aphrodisæi in quo quæstio generaliùs disceptatur, cur dolores magis noctu augeantur. Et Aphrodisæus vir acutus & eruditus, commentus est rationes nostris non dissimiles, vt quis credat nos è penu illius eas desumpsisse, & illam palmam (si qua debetur inuentori) præripere voluisse. At nos non tantùm arrogamus, vt non profiteamur per quem profecimus, quando plagij crimen planè vitandum putamus.

com. Apho. 13. li. 2. Aphoris.

Locus ille Alex. Aphrodisæi est probl. 116. lib 1. problem.

Hæc sunt quæ contractis orationis velis à me discussa sunt, amplioribus verbis excutienda. est autem opus oratione quæ commendetur lepôre & vtilitate. Lepôre grata futura est legentibus. Vtilitate quia ægris, disputatio erit salutaris.

Eandem quæstionem de dolorum circa noctem irritatione discussit Langius 42. epist. lib. 1. epistol.

ANNOTATIONES.

1. *Galenus enim comm. in particul. 62. lib. 2. prognost. ait dolorem tussim & ptyalismum in suppurato accidere cum corpus seu membrana, quæ pus obuoluit, eroditur: & quia tenuior sanies penetrat obuoluens corpus, fit tussis & ptyalismus.*

2. *Pus ipsum vt glutinosum aliquando impedit quominus & venæ & arteriæ hiantes, sanguinem effundant. Id quod Gal. explicat ad aphoris. 27. lib. 6.*

3. *Pus enim bifariam in thorace reperitur, aut ob inflammationem præcedentem: aut τῷ ῥαγῆναι, quia ruptio facta est, & à parte in aliam pus deductum est com. ad par. 60. lib. 2. prog.*

4. *Gal. accommodatè ad locum præsertim quærit an fieri possit vt quis pus excernat nulla febre præcedente? Author enim li. 2. de natura humana loquens de iis qui intermittunt labores pristinos, Quibus, ait, sine febre mustum puris expuunt. Et quicumque in lotiis multum habent quod subsideat puris dolore absente, Et quicumque deiiciunt atque in dysenteriis cruenta, ij quidem omnes annum agentes 35. & adhuc grandiores sponte morbis occupantur, verùm quibuscumque influit in pectus, ij purulenti euadunt, quippe cùm purgatio sit accliuis ac diutius in pectore moram trahat, putret & fit affectus purulentus, quibuscumque autem in vesicam cruentatur id album à loci calore euadit excerniturque. Gal. com in part. 10. lib. 2. de nat. humana.*

5. *Quid enim illud est quod in pleuritide cum inflammatio fit, excernitur pituita quædam putris, & ea soluit pleuritidem? quid illud est? An non sanguis biliosus pleuritidis author? Cur non aut pus, aut sanguis excernitur si materia coniuncta est malo? An quia membrana inflammatur, ideo sanguis quodammodo pituitescit, vt fit in inflammationibus partium neruosarum? fit enim excretio aut seu tenuis, aut mucosæ pituitosæque materiæ. Ad hunc locum pertinebit illud Hippocratis in Coacis, Quidam anginosi cum euaserint fiunt purulenti si non fit expurgatio sursum pituitosa. An hæc pituita materia est synanches? videtur esse, quia quo excreto malum cessat, id videtur esse causa mali. Quæstio quæ hic proponitur scitu digna est.*

6. *Si reuocatio spiritus & sanguinis intro febres & dolores in partibus externis lue laborantibus. At contra fit, nam Pangius ait, inter*

diu dolores venereos sedari quia suo tepore, & calore sanguis & spiritus fouent, & recreant partes quæ nocte desertæ ab iis doluerant.

7. Matutinum tempus veri est simillimum. Quod ver si corpus omnino sanum excipiat, in eo statu conseruat nil de natura innouãs. Non sic æstas, autumnus, hyems, licet enim corpus omni carens repræhensione excipiant, tamen quia peculiarem vnumquodque horum temporum humorem generat, non ita, vt ver in eo bono statu corpus seruant. Hæc Gal. com. ad apho. 20. lib. 3. Hanc de matutino tempore ægris fauente opinionem, & de sæuitia morborum in tempus matutinum orientium iudicium, leges apud Fernel. cap. 8. lib. meth. med. in febribus. Et fortè ea ratione ab aduerbio ar t quo manum pro manè deductam a diectiuum manus a, um, priore syllaba longa, id est bonus, a, um, quod matutinum tempus sit auspicatius & fauorabilius, & hæc coniectura nostra est. Celsus cap. 5. lib. 3. apertissimè explicat hanc quæstionem de matutino tempore, ait que matutinum tempus sua natura melius esse sed morbi vitio, aliquando non est melius. Textus est, illo loco sicco pede non transeundum.

8. Vnde in hydropicis, & in cacochymis sanguis est saniosus medius inter sanguinem & pus verum. Imo puris nomen habere potest, cum ex opinione Donati in Terent. pus dicatur omnis succus & humor corpori onerosus. Et forte illud est Hippocratis quod in corpore ægro capacitates corporis sunt plenæ ichoris: iste ichor est πυῶδης π Vnde paulò ante diximus in tussi materiam tandem pituitosam albam crassamque reddi, & dum coquitur, ἀπὸ χρεμψις ὁμοίη ἐστι τοῖς πυώδεσι. Hipp. 7. epid. de Charite.

9. Pus aliquando generaliter sumitur pro humore albicante, vt cum Hipp. libro de aliment. ait venam à pure nutriri: aliquando pro corrupto humore à sanguine erat ἢ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης, vt cum Hipp. 4. de morbis vermes in pueris contentis in vtero gigni ait, cùm ex sanguine & lacte putrente, quod dulce est, pus fit feruidum animalis materia. Sed puris nomen, vt hic generaliter vsurpetur patet ex Hipp. Et Donat. in Ter. pus omnis humor dicitur corpori onerosus, vnde expuere omnem molestiam.

CONSILIVM IV.

De ſanguinis miſsione in melancholicis & data occaſione explicatur illud Hipp. cur ſanguis faciat ad ſapientiam.

EX Galeni & omnium Medicorum ſententia, melancholici alij ſunt à fæce & limo ſanguinis, & maxima eorum pars lienoſa eſt. Hos iuuat etiam febris, vt quæ coquat digeratque eum ſuccum frigidiuſculum qui eſt limus & ſuperfluitas ſanguinis. Et quartana febris tuta eſſe dicitur, & à magno morbo, id eſt, à comitiali, vindicare, quòd ſucceſſu temporis, humor crudus mitificetur. Vt mirum non ſit, ſi quartana à tali nata humore fœculento, è genere morborum chronicorum cenſeatur. Ideóque Macrobius conferens iecur cum ſplene, ait illud caloris, hunc frigoris ſedem eſſe & domicilium: & ideo ſiniſtras partes debiliores dextris, quòd dextras calor ſuus regat, ideſt, ab iecore calido manans (de quo dubitari poteſt cum cor fons caloris vocetur) at ſiniſtræ contagione frigoris eas obtinentis, hebetes redduntur. De quo abundè diximus in eo opuſculo quod de cauſis conuulſionis conſcriptum eſt. Alij ſunt melancholici per aſſationem humoris millioſi, aut ſanguinis ipſius. Vndè corpora bilioſa quæ carent perſpiratu fiunt melancholica. In his aſſario, ſuppreſſióque ſpectatur. Galenus vtrumque breuiter eſt complexus. Nam & quæſtionem tractauit de mittendo ſanguine ipſis melancholicis, & explicauit qui nam ſint melancholici, ſiue natura, ſiue vitæ inſtituto, ſiue ex euentu, vt ſuppreſſionis ratione, ſiue propter cibos potuſque id contingat. Hippocrates ab effectis melancholicos collegit in epidemiis. Ac primùm videamus qui nam ex Gal. melancholici dicantur; Ex corporis habitu æſtimandi ſunt melancholici molles, „ candidi & obœſi nequaquam ſunt melancholici macri, nigri, „ hirſuti, & quibus latæ venæ, aptiſſimi ſunt vt in iis humor melan„ cholicus cumuletur. Et fit nonumquam vt homines præ rubro co„ lore. (ἐξερύθρους Græci vocant) affatim in melancholicam tempe„ riem decidant: ſecundo loco flaui, idque maximè, ſi vigiliis, labo-

Melancholici alij à limo, alij ab aſsatione ſanguinis.

Cap. 7. lib. 3. de affect. loc.

2. epid.

ribus, & tenui victu vsi fuerint. Item Celsus; Tenuioribus plus sanguinis, plenioribus magis caro abundat. Melancholici sæpè sunt macri & tamen amplas & plenas habent venas. Deinde exponit Gal. qui cibi humori tali generando sint idonei. Quo loco verè exponit quinam sint ij in quibus humor melancholicus facilè generetur & cumuletur. paulò post ex sententia Dioclis docet sanguinem crassiorem generari in melancholicis hypochondriacis, in iis præsertim venis quæ alimentum à ventriculo excipiunt. Id autem euenit ratione caloris exuperantis. Hippocrates aliter (vt antè dictum est) melancholicos obseruauit. Morbos fortiter atrabilarios habent balbus, caluus, aut gracili voce præditus, aut hirsutus. Et paulò post, Balbi, celere lingua præditi, atræ bilis humori obnoxij sunt (Græcè μελαγχολικοί εἰσι.) Et ante, vocis gracilitatem varix soluit. Ac locus iste Hippocratis de balbis, de caluis, quod sint melancholici, admodum obscurus est. Nec enim rationem reddit Hippocrates suo impeditus laconismo. Aliqui enim interpretari possint & balbos, & gracili voce præditos melancholicos esse, quoniam frigidiore sunt temperamento, ideóque pituita multa crassa frigidáque abundant. At pituita consistentiæ ratione humori melancholico qui sanguinis limus est, assimilis esse solet. Quo modo Galenus interpretatur: melancholicus humor quartani circuitus causa est, & incontinentiæ linguę, & stuporis partium, quia ob humoris crassitudinem tales affectiones consequuntur, quales ex crassa & lenta pituita eueniunt. *Sic incontinentia linguæ & stupor*; aliquid non est absolutè Melancholicum, nec absolutè pituitosum, sed mixtum & aliquid. Nam timor, tristitiáque absque causa manifesta, elephas, cancer, scabies, lepra, & vitiligo nigra melancholici sunt affectus absolutè. Sic aliud est dicere balbos, linguáque hæsitantes ἰσχνοφώνους melancholicos, aliud nigros & hirsutos. Nam priores melancholici dicuntur sumpta impropriè pituita pro humore melancholico: nigri & hirsuti propriè melancholici dicuntur, sumptóque in propria significatione melancholici nomine. Sic conciliandi loci videntur. Dum hîc finem impono occurrit alius Galeni locus verè confirmans ea quæ antè diximus. Ita enim Hippocrat. in morbis melancholicis ad hæc (id est ad ver & autumnum) periculosi decubitus stuporem corporis, vel conuulsionem, vel furorem, vel cæcitatem significant. Apoplexiæ, conuulsiones & cæcitates (ait Gal.) ob humorem pituitosum fiunt, fiunt & ob melancholicum,

Sect. 5. lib. 2. epid.

Com. ad apho. 40. li.

Apho. 56. l. 6.

quoniam vtriſque eſt craſſitudo. Sic hoc loco ſtupor corporis aut
" partis melancholici humoris ſoboles videtur, quod tamen alio
" loco negat Galenus. At his omiſſis quæ ſubtiliter comminiſcitur Galenus, multò ſubtilius Arculanus explicat qua ratione blæſi, balbique melancholici dicantur: hæc eius verba ſunt, minus elegantia quidem, ſed rem verè exprimentia, Corpora habentia cor
" calidum, cerebrum autem humidum, ſunt diſpoſitioni melancho-
" licæ opportuna, nam caliditas cordis eſt choleræ nigræ in corde
" generatrix, cerebri autem humiditas cauſa eſt cur facilè impreſ-
" ſio eius ſuſcipiatur quod in corde gignitur: ideò, balbi & lingua
" vacillantes, ad melancholiam parati ſunt, maximè ſi linguas lenes
" habuerint, & oculos mobiles, & cætera. ſic piloſitas, rubor faciei
" calorem cordis ſignificant, blæſitas, mollitieſque linguæ cerebri humiditatem. Arculanus autem ſolutionem quæſtionis de melancholicis & balbis eruiſſe videtur ex Hippocrate. Nam ille 2. epid. ſub finem, Quorum pectora bilem generant balbi ſunt, furioſi & calui ſunt: in quo explicatur iſta cordis intemperies calida, author incōditorum animi motuum: nomine autem pectoris cor ipſum per ſynecdochen audiendum eſt. An verò rationes Arculani ipſæ per ſe nitantur, an facilè euertantur, ipſe videris. Nam Hippocrates abſolutè blæſos, & gracili voce præditos melancholicos affectus pati docet, Arculanus non abſolutè blæſos, ſed quorum cor eſt præcalidum & fuliginoſi excrementi parens, cerebro ipſo humidiore exiſtente vt ex balbutie linguæque hæſitantia apparet.

Ad apho. 40. lib. 7.

I. Quibus cerebrum humidius, cor autem calidius, ÿ melancholiæ ſunt opportuni. Arculanus cap de melanchol.

Niſi fortè coniungamus hos duos, blæſos & hirſutos, quos diſiunxit Hippocrates, coniungit verò Arculanus.

Nota de coniunctione & diſiunctione blæſi & hirſuti.

Niſi dicamus non verè balbos eſſe melancholicos, vt quibus humidius frigidiuſque cerebrum exiſtat, ſed impropriè balbos, vt quibus præ calore partim aduentitio, partim cerebro innato, multæ pituitæ ſit διάχυσις, fuſio colliquatióque, vnde ptyaliſmus & oris totius perpetuus mador, hinc balbuties mollitieſque ipſius linguæ. Hæc noſtra eſt coniectura. Quæ licet dignitate & veritate cum prioribus non contendat, habet tamen ſuum quoddam patrocinium quo aliquatenus tuta eſſe poſſet.

Pituitæ διάχυσις à calore balbutiei cauſa.

Paulò longiùs digreſſi ſumus quàm opinati fuerimus: ſed ea digreſſio eſt ad id quod inſtituimus valdè opportuna. Sciendum enim fuit qui nam ſint verè melancholici, vt de ſanguine mittendo in melancholicis pleniùs conſtet. Nunc itaque ad rem in-

ſtitutam redeamus. Primùm verò audiendus eſt Galenus qui de inſtituto hâc de phlebotomia quæſtionem ex hypotheſi examinat. Audito enim Galeno, eiuſque rationibus ad trutinam reductis, veritas faciliùs innoteſcet: Ita Galenus, Vbi vniuerſum corpus ſanguinem melancholicum continet, curatio à phlebotomia incipiet: vbi ſolum cerebrum, infirmius (quod ad diſpoſitionem attinet) ſanguinis detractione non eget, licet alia de cauſa ſanguis mitti poſſit. An verò cerebrum ſolum, an totum corpus ſanguine melancholico abundet, diſcernendum. Corporis enim habitus eſt conſiderandus. De hoc paulò ante dictum. Itaque vbi cerebrũ aut intemperatum eſt, aut ſanguine melancholico plenum, non neceſſariò cæterùm corpus ita affectum eſt: at contra. Si totum corpus ita affectum eſt, vix immune eſt ab ea affectione cerebrum. Ita enim Gal. Conſtat autem ad totius corporis intemperaturas mentis læſionem conſequi, affecto nimirum cerebro, non ſecus ac totum corpus affectum eſt. Quæſtio tamen eſſe poſſit an ſi ſolum cerebrum ſanguinem multum melancholicum contineat, à ſanguinis detractione ſit abſtinendum. Hanc eandem diſtinctionem doctè obſeruat Galenus de malo cerebri topico, de que malo per conſenſum nato, cum agitur de vertigine: Capitis ſolius caliditatem; quouis alio modo habentis, balneum iuuat: Cum verò flatulentus ſpiritus ob humorum prauitatem ad caput fertur, hos lauare non conuenit. Qui locus diligenter aduertendus eſt, quoniam grauis in eo lapſus eſſe ſolet. Nunc ad ſanguinis detractionem in melancholicis redeamus: vena media ſecanda eſt: & ſi melancholicus ſanguis non videatur, ſupprimendus eſt: ſin talis appareat, vacuandus pro virium modulo. Vt autem finem commentandi faciam, quoniam nos hîc prolixos eſſe non oportet, concludemus totam hanc commentationem. Concluſio autem fiet in præclara Hippocratis ſententia, hæc autem eſt eiuſmodi: Credo inter ea quæ ſunt in corpore, nil magis ad prudentiam conferre quàm ſanguinem. Hic enim cum in conſtanti habitu conſiſtit, conſiſtit & prudentia: ſanguine verò permutato, concidit & prudentia. Græca litera eſt ἐνεργητικώτερα. εἰ μὲν τὸ αἷμα ἐν τῷ καθεστηκότι σχήματι μένῃ, μένει καὶ ἡ φρόνησις. ἐξαλλάσσοντος τοῦ αἵματος μεταπίπτει καὶ τὸ φρόνημα. Hoc autem Hippocrates familiari & apud nos nato exemplo docet: Cum corpus inuaſerit ſomnus; ſanguis frigeſit: id dum fit languidiores fiunt corporis meatus Græce πόροι. id patet nam aggrauata corpora re-

Cap. 7 lib. 3. de locis aff.

Ad part. 34. sect. 1. lib. 1. prorrhet.

Com. in 4. acut.

Permutatio ſanguinis efficit vt concidat prudẽtia. In ſanguine magna pars vitalitatis reſidet ait Plinius.

clinantur: & oculi ardent & prudentia permutatur, Græcè ἀλλοιοῦται, opinionesque peregrinæ mentem exercent, quæ insomnia vocantur. Ad hanc tandē sententiā pertinet quoque locus Hipp. lib. 3. de diæta, cum loquitur de immodica repletione quam somni turbulenti sequuntur, Qualia patitur corpus, talia videt anima visu iam concluso. Et in temulentis aucto repente sanguine μεταπίπτουσι αἱ ψυχαὶ καὶ ἐν ψυχαῖς φρονήματα: Sic sanguinis ἐξαλλαγὴ τὴν φρόνησιν ἐξαλλάσσει. Nam si omnino conturbatur sanguis, omnino ἡ φρόνησις ἀπόλλυται. Deinde subdit Hippocrates, τὰ γὰρ παθήματα καὶ τὰ ἀναγνωρίσματα ἔθη ἐστίν. ὅταν διὰ τοῦ εἰωθότος ἔθεος μεταστείωμεν, ἀναιρεται ἡμῖν ἡ φρόνησις. Hic locus est valdè obscurus, & vix intelligibilis: Ita interpres, affectus & cognitiones consuetudines quædam sunt, id est, à consuetudine proficiscuntur: cum autem à consuetudine recesserimus, tollitur nobis prudentia, idest, habitus ratione comparatus ad administrandas vel res priuatas, vel publicas. Porro vt dicebat Preta, grauissimum est imperium consuetudinis: per eam enim & animi morbi & artes comparantur: nec non per eandem conseruantur. De artibus id constat facilè. Animi verò pathemata non nisi consuetudine in bonum malumue habitum transeunt. Nam quæ boni maliue specie obiiciuntur, si aut ratione persequimur, aut vitamus, in eo appetitio cernitur, eaque cum ratione coniuncta. Cùm reluctamur rationi, plusque potest delectatio quàm ratio, tum contra mentis præscriptionem allicitur appetitio eàque ratione vacat. Si tranquilla ratio motu turbido cietur, perturbationes fiunt, quæ cum inueterauerint, morbi existunt. Si contra rationi obediunt auscultantque, virtutes morales inde exurgunt & expullulant. Hîc artes, virtutes vitiaque à consuetudine ducuntur, à qua cùm receditur perit prudentia, quæ virtutibus morum perpetuo cohæret opinione Aristotelis. Hanc sententiam quorundam auspicatu & ingenio sic sumus interpretati, plæraque in eam rem statui scribique possent, nisi vereremur ne instituta hæc breuis explicatio mentis Hippocraticæ, in commentarium redundaret. Nunc alios quosdam locos lustremus in quibus Hippocrates eandem penè celebrat sententiam, quòd sanguis maximè ad prudentiam faciat. De animæ sapientia insipientiaque sic statuendum: quod humidissimum est in igne & siccissimum in aqua si in corpore temperamentum acceperit, homines fiunt sapientissimi, quia ignis habet humiditatem ab aqua, aqua autem siccitatem ab igne

Augmentum sanguinis, affert μετάπτωσιν τῆς ψυχῆς

Publius Syrus.

Hip. 1. de diæta.

ignem, vterque autem sufficit. Et conuenienter iis quæ dicta sunt Hippocrates de phrenitide loquens ita scripsit : Sanguis qui est in homine maximam partem ad prudentiam confert. Quidam dicunt totum. Cùm verò bilis commota ad venas & ad sanguinem ingressa fuerit, sanguinem ex consueta compage ac motione dimouet & seorsum facit, homo desipit & non sibi constat (quia calefactus sanguis totum corpus calfacit) præ febris copia, & sanguinis ad serositatem transmutatione, & motione non solita contingente. Græca verba vt appositè dicta inculcanda sunt : bilis commota διακινεῖ καὶ διουρεῖ τὸ αἷμα ἐκ τῆς συστάσιος εἰωθυίας καὶ κινήσεως, καὶ διαθερμαίνει. Homo verò non sibi constat præ copia febris calefacto toto corpore, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ αἵματος διουρήσεως καὶ κινήσεως οὐ τῆς εἰωθυίης. Et postea de melancholicis loquens, nam ab atrabile delirant homines, ὅταν φθαρῇ τὸ αἷμα ἀπὸ χολῆς καὶ φλέγματος. Nam tales, vt vocat, μελαγχολώδεες habent παράνοιαν, alij verò μαίνονται. Sic ingressus bilis aut pituitæ in sanguinem motum naturalem impediens & sanguinem serosum, proinde morbosum reddens, prudentiam adimit, & delirandi porrigit occasionem. Item facit aër opinione Hipp. Qui aër ad venas peruenit, confert ad ventriculorũ ingressum & ad cerebrũ, sic enim sapientiam & motum membris exhibet. Id dum non fit, sed pituita in aquęductus irrumpit, tum cõuellendi occasio est, vt paulò antè demonstrauerat. Vt omnia ad ἀνακεφαλαίωσιν reducantur, vis est in verbis Hippo. ponenda. Primùm hoc statuit Hipp. sanguinem ad sapientiam facere, nam qualis sanguis, talis spiritus, qualis spiritus, talis animus. Hîc autem medicè nos locutos intelligas. Sanguinem autem benè temperatum esse oportet, & suam consistentiam & motum naturalem habere. Propterea Asiaticos cæteris prudentiores Hippocrates dicebat ob cœli clementiam & bonitatem temperamenti. Quibus ergo sanguis est optimè temperatus, blando, benigno, & halituoso spiritu perfusus, non alteratus, non mixtione aliûs humoris alienatus suique dissimilis, denique in qualitate, quantitate, motu, consistentia laudabilis, ij prudentia & benignitate morum sunt commendabiles. Quorum sanguis aliter habet, eorum mens facilè vacillat & ægrotat. Sensus denique bonitas temperamenti perfectione & spirituum puritate censetur. Expendamus verba Hippocratis cùm morbum ægrotationemque & defectionem sanguinis depingit, quæ causa est cur homo imprudens insipiensque reddatur. Primùm conside-

Ad finem l.1. de morb.

κίνησις τῆς χολῆς.

Ingressus bilis in sanguinem.

2.

Istud sanguinis vitium vocat Hipp. in Coacis αἵματος φθορὴν καὶ ἔκλυσιν.

Hic locus est obscurus, sed paulò post aperietur.

Apud Gal. cõ. ad part. 131. prorrh. ait tandiu morbum crudum dici, quandiu bilis cum sanguine sursum fertur.

Lib. de sacro morbò.

In lib. de locis & aëribus.

Sanguis in quantitate, qualitate, motu & consistentia laudabilis, ad prudentiam facit.

rat τὸ σχῆμα καθεστηκός: vertunt, constantem habitum. Hic vbi persistit, prudentia in homine relucet. Opponit τῷ σχήματι καθεστηκότι τὴν ἐξαλλαγὴν: id est digressum defectionemque ex isto habitu. Et tunc prudentiæ fit iactura. Istam autem ἐξαλλαγὴν considerat in qualitate, & in quantitate sanguinis. In qualitate, vt cùm refrigescit sanguis, id quod in somno fit, vnde insomnia & peregrinæ opiniones; aut cùm incalescit, vt dum bilis sanguinem subit, quod contingit in phrenitide, vt postea aperiemus. In quantitate, vt in ebrietate, aucto enim sanguine ἡ φρόνησις, καὶ σύνεσις vim patitur & alteratur. Deinde addit, si conturbatus omnino fuerit sanguis, sequitur τῆς φρονήσεως ἀπόλεσις casus, ruina, deperditio. Aliud enim est simplex ἐξαλλαγή, aliud omnimoda ταραχή. Hæc sunt quæ libro de flatibus. Libro verò de morbis aliis vocibus est vsus. Nam in sanguine naturaliter constituto considerat τὴν σύστασιν quam Aristoteles πῆξιν vocat, & κίνησιν naturalem: his opponit, nempe τῇ συστάσει τὴν οὔρησιν, τῇ δὲ κινήσει διακίνησιν ἐκ τῆς εἰωθυίης κινήσιος. Id autem fit maximè cùm in sanguinem bilis subit, & fiunt ἐπίρροιαι, vt libro de acutis loquitur Hippocrates. Itaque siue sanguis διουρεῖ (id quod Aristoteles vocat τὸ αἷμα ὑγραίνεσθαι, idest serosum humidioremque fieri, propterea que morbosi sanguinis rationem subit) siue dimouetur ex proprio & naturali motu & cursu, tunc mens aberrat, magnarumque in corpore mutationum nascitur occasio. Fortè est illud quod in libro de flatibus dixit, sanguinem habere suum σχῆμα καθεστηκός: Cæterùm duo sunt notanda, prius, quòd bilis sanguinem subiens, serosumque reddens, aut emouens, sanguinem calefacit, calfactus cæterum corpus recalfacit, hinc erroris mentis occasio: itaque semper hîc consideratur intemperies perturbationis mentis causa: alterum, dum loquitur de atrabile sanguinem subeunte, vnde aut παράνοια aut μανία, vocat τὸ αἷμα φθαρῆναι ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος, vnde antè dixit prudentiã aboleri ἀπὸ τοῦ πάμπαν ταραχθῆναι τὸ αἷμα. Notanda vis verbis φθαρῆναι. Nec enim contentus fuit Hippocrates πρὸς τὴν μανίαν verbis διακινεῖν καὶ διουρεῖν vt ante. Cæterùm vnum addam animi gratia, quod fortè delicatius exquisitiusque à me dictum putauerit aliquis: nempe nomen ἐθίσματα non tàm consuetudines, illas significare quæ ad virtutes morales comparandum valent, quàm consuetam illam constitutionem, motionemque & statum sanguinis, quæ constitutio natiuaque motio bonarum & quietarum animi functionum causa

Ante ex Hipp. locum adduximus de decoloribus in quibus est τοῦ αἵματος καὶ ἔκλυσις καὶ φθάρο.

existit. Quid enim illud est quod scripsit Hippocrates, τὰ παθήματα καὶ ἀναγνωρίσματα ἐθίσματά ἐστιν: affectus & cognitiones consuetudines quædam sunt: meliùs referemus τὰ ἐθίσματα ad τὴν στάσιν καὶ κίνησιν εἰωθυῖαν de qua ante diximus, quam στάσιν καὶ κίνησιν εἰωθυῖαν vbi sanguis deseruit, ab eaque est depulsus ac deiectus, tunc mens labat aberratque. Si enim sanguinis quies, aut natiua quædam suique generis motio & consistentia ad prudentiam facit, quæ iis sunt contraria, menten emouent & de rationis gradu deiiciunt. Sic τὸ ἔθισμα, idest consueta sanguinis motio agitatioque naturalis, temperies & consistentia & affectiones animi & cognitiones has illæsue parit. Sed hoc longiùs quidem repetitum videtur, ex interioribus tamen Hippocratis arcanis: Item vnus locus alterius est interpres & enarrator. Sed suus cuique abundat sensus. De sanguine seroso eodemque morboso nil amplius dicam cùm plerisque in locis operum nostrorum abundè dixerimus, & aliàs, cùm maius quoddam suppeditabit otium, aliquando dicturi sumus. Duo breuiter annotabo de sero & ichore: vnum est Hippocratis, Galeni alterum: ita Hipp. " Quæcunque carnem in orbem circumsitam habent, ea omnia ventriculum " habent. Omne enim inconcretum & quod non coaluit, siue pellicula, siue carne contegatur, cauum est. Impletur autem dum ægrum est sanie, Græcè ἰχὼρ, dum sanum est flatu Græcè πνεῦμα, meliùs spiritum quàm flatum vertas. Alter locus Galeni est quo apparet tantam esse vim immutationis ipsius sanguinis, siue per se, siue ob mixtionem rei alienæ, vt inde mouendæ mentis nascatur occasio: Ita verò Gal. " Crudo in morbo bona crisis fieri non " potest: crudus autem est in quo bilis vnà cum sanguine sursum fertur, quocunque tempore id fiat: magisque tale aliquid euenit, cum igneæ caliditatis in cerebro collectæ immoderatio fuerit: Græcè θερμασίαν ἠθροισμένην in capite dicit, vt focus in capite existat.

Lib. de artiвus. *Aliud est abundare flatu qui πνεῦμα dicitur, aliud flatu qui φῦσα.* 3. *Ad part. 13. sect. 1. lib. 1. prorrh.* *Quandiu bilis cum sanguine misceтur sursumque fertur, tandiu morbus crudus dicitur Gal.*

At verò hæc propositio, quòd sanguis ad sapientiam vel plurimùm, vel omnino faciat, non modo à nobis leniter tractata & degustata est summo labro, sed satis accuratè explicata est. Eò autem libentius eam explicandam suscepimus, quòd sæpiùs ab Hippocrate repetita est. Vbi enim generationem phrenitidis explicat, in qua delirij summa sunt omnia, ait id effici tum quia sanguis habeat motum quendam non solitum, tum quod admistione bilis aut similis humoris alieni, suam σύστασιν amittat, & vt alio

Quid sit sanguinem amittere suã consistentiam. *Lib. de flatibus.*

loco loquitur, τὸ σχῆμα καθεστηκὸς, id est, habitum naturalem constantem, alio loco ad hæc duo addit φθορὰν, corruptionem. Sed ex bilis mixtione ἡ φθορὰ sequitur, & ex motu solito commotio, & consistentiæ natiuæ permutatio. Et in Coacis Hipp. loquens de decoloribus ait, in his esse τοῦ αἵματος φθορὰν καὶ ἔκλυσιν: nomine τῆς ἐκλύσεως sanguinis consistentiæ dissolutionem significat. Denique fit τοῦ αἵματος ἐξαλλαγή, hinc sanguinis fit διαστροφή, & hanc sanguinis διαστροφὴν sequitur corporis ipsius διαστροφή quædam, vt loquitur Hippocrates. Maximè autem de Epilepsia à flatu nata.

διαστροφὴ αἵματος.

Lib. de flat.

Quòd autem sanguinis mutatio siue in motu, siue in consistentia, seu in quanto, seu in quali, & facilè fiat, & maximi sit momenti, ipse Hippocrates demonstrat exemplo familiari & sub sensum plebeiorum cadenti. Illud autem à somno ducitur. In hoc enim ob blandum vaporem à cibo crudo recens ingesto & nondum modificato excitatum, sanguis aliquantulum alteratus, & paulò frigidior redditus, hominem consopit, dissoluit & effœminat, vt semimortuus appareat. Idem in temulentis apparet, cùm copia vaporis extranei peregrinas opiniones affert, & corpus aut languidum, aut furibundum & ferocienti bestiæ assimile reddit. Si tantula hæc commutatio in sanguine, & eiusdem simplex alteratio, tanti momenti est, istasque affert turbas, quid fiet, vel cùm vitiosus ipse per se erit, vel admistione humoris alieni genitus est?

Tamen obiiciat quis, non est necesse sanguinem alterari, nec vapores subire venas, sed per inanes vias & spatia dum feruntur sursũ implent suo vapore intacto sanguine.

Abundè quidem ea de re dixeramus, tum in paginis prædictis initio huius commentarij, tum in 2. libro Consiliorum meorum explicans locum libri 4. acutorum, vbi docet humorum ἐπιρροίας καὶ στάσεις vnde sequuntur τῶν πνευμάτων ἀπολήψιες. Tamen quoniam nuper legenti occurrit locus integer ex Platone à Galeno ad finem libri in alium locum translatus, & qui miro quodammodo humorum vim explicat, eum pede sicco transeundum non putaui. Quæ verò ratio eò me maximè adduxit, ea est, quod illo loci Plato videtur explicare Hippocratis sententiam de motu bilis in sanguinem, & sanguinis in serum mutatione, vnde perturbationes mentis consequuntur. Et id quod nunc à nobis dicetur, erit instar commentarij ad locum illum Platonis: explicabitque vicissim alium locum libri acutorum, in quo author libri vtitur vocibus nõ vsitatis, vnde obscuritas gigni solet. Nunc autem audiamus Platonem loquentem, vt textum textui opponendo veritas tandem eluceat atque appareat.

in Timæo.

TEXTVS PLATONIS.

Cùm quatuor ſint ex quibus corpus conſtet, ignis, aër, aqua & terra, horum exceſſus, defectus & propriæ ſedis mutatio (Græcè μετάστασις) & ſi horum vnumquodque non ſuſcipiat id quod conuenit, στάσεις καὶ νόσους παρέχει. melius, στάσεις. ideſt perturbationes & morbos afferunt. Cùm enim à natura recedit & commutatur vnumquodque (μετάστασις dicitur) quæ frigida erant calfiunt, quæ grauia leuia fiunt, & multas mutationes (μεταβολάς) ſuſcipiunt. Hoc de elementis, nunc de humoribus: Pituita alba intus detenta nocet & moleſta eſt ob ſpiritum bullarum, διὰ τὸ πομφολύγων πνεῦμα: Si verò foras expiret (ἔξω τὰς ἀναπνοὰς ἴσχειν.) mitior quidem illa, ſed tamen corpus variegat (καταποικίλλει) vnde leucas, alphos, & congeneres affectus parit. Sed vide quì noceat pituita non nocet niſi in bullas vertatur & Gal. com. ad aphor. 51. lib. 7. ait pituitam, per ſe non moleſtam eſſe nec ſternutamentum prouocare niſi aut inflatum vertatur, aut acrimoniam acquirat. Id quod ex Platone deſumptum videtur.

Nomen τῶν στάσεων à Platone vſurpatum.

Pituita alba. intus.

Pituita alba foras.

COMMENTARIVS.

Antequam vltra progrediamur, dicatur aliquid de pituita alba, dulci eaque innocenti, quòd dolores non pariat. Hæc aut intus manet, aut foras exit. Intus nihil moleſtiarum infert, niſi dicatur id facere ob flatum bullarum. Id quod obſcurius dictum eſt. Niſi fortè cùm referuet, aut pars eius præ cruditate in flatum; aut agitatione in ſpumam quandam vertatur & tunc doloris nonnihil afferat. Flatus enim leui de cauſa excitatur, & cruciatum infert. Et dum natura eam coquit, excitare poteſt flatus & πομφόλυγας. Si extra mouetur materia phlegmatica alba, & ſi habet ἀναπνοὴν, leucas, & alphos in cute parit. Notandum id περὶ ἀναπνοῆς, ideſt ſi perſpirat & exhalat iſta materia, vitiligine alba cutim inficit. Habere τὴν ἀναπνοὴν foras humores dicuntur, cùm natura foras emittit. Plato id ab Hipp. mutuatus eſt. Nam ad finem 4. de morbis, dum explicat cur pedes in hydrope tumeant aut non, ait aliàs aquam habere ſuam πνοὴν, ἀναπνοὴν, διαπνοὴν, vtitur enim his tribus, aut non habere. Et provt id fit, aut tumet pars, aut detumet. Ad eandem ſententiam Ariſtoteles quærit cur pueris & mulieribus minùs freque ns ſit vitiligo quam viris, & mulieribus ſi acci-

Vnde apud Gal. 2. ad Glauco. inruguntur hæc ἄπεπτον καὶ φυσῶδες. In materia enim cruda facilè ἡ φῦσα excitatur.

Probl. 4. l. 10.

dat, iam annosis accidit. Quia, ait, vitiligo exitus spiritus est, at corpora puerorum & mulierum minus perspirant, quàm virorum. Quæ autem corpora consenuerunt, perspirantiora fiunt more ędificiorum veterum, quorum structura partium iam laxior esse incipit. Hippocrates vocat ἀρχαίαν in senibus. Sic cum ait Arist. vitiligo exitus spiritus est, attingit eam platonicam ἀναπνοὴν. Minùs quidem medicè Aristoteles de vitiligine. Ergo, apparet vt pituita alba dolorem non exhibet, saltem commemoratione dignum. Id quod Gal. quoque docet explicans eodem ex Platone vires seri humorũ. Pituitæ sero torpor & frigus inest, non mordacitas nec malignitas, nisi fortè aut salsa aut acida euaserit. At Plato postea cum pituita alba iungit succum aut bilem nigram, & tunc affectiones sequuntur maximè terrificæ: cuiusmodi est morbus sacer. Fit autem cum pituita atræ bili mista diuinas περιόδους quæ sunt in capite inuaserit ac infestauerit: Et quod notandum maximè ita ait, Vt in somno mitior est, sic eadem pituita atro iuncta succo cùm vigilantes inuaserit, diutius vrget. Videmus enim vulgò euenire vt vigilantes paroxysmo epileptico prehendantur potiùs quàm dormientes. Quod non abs re à Platone dictum est. Et si plenum commentarium scribere nobis animus foret, plenioribus velis solueremus, & diligentius in eius rei quęstionem incumberemus. De pituita satis. Nunc ad alia.

Lib. de aëre & locis.

Com. ad part. 38. sect. 2. lib. 6. Epid.

Pituita atræ bili mista Epilepsiam parit.

Pituita aliàs in somno, aliàs extra somnum aliter agit.

Plato multũ tribuit æqualitati aut inæqualitati, libertati aut impedimento meatuum. Id Plin. admonuerat c. 24. l. 22.

TEXTVS PLATONIS.

Pituita verò salsa acidaque fons est omnium affectionum & morborum quicumque καταρροικοὶ dicuntur, id est, quorum essentia in defluxione consistit, & varia sortiuntur nomina prout in has aut illas partes humor defluxerit.

COMMENTARIVS.

Diligenter animaduertere debet an affectiones ῥευματικαὶ agnoscant solam sui causam pituitam acidam ac salsam. Galenus loco prius adducto ex sexto Epid. dolorem & malignitatem his maximè duobus humoribus & eorum sero attribuit. Sed hæc inquirere alius sunt loci atque temporis: Itaque ex inquisitione supersedendum puto. Nunc de bile flaua.

Hipp. 4. acut. part. 27. τὰς ἐπιρρύσιας censet τῆς μελαίνης χολῆς καὶ δριμέων ῥευμάτων.

TEXTVS PLATONIS.

Quæcunque in corpore inflammantur ardentque, à bile flaua id habent. Cum enim foras exhalat, Græcè ἀναπνοὴν ἔξω ἔχουσα, referuens omnis generis tumores, φυσήματα emittit. Inclusa gignit morbos exurentes plurimos. Maximúmque cùm puro sanguini admixta fibrarum genus ex proprio ordine depulerit, quæ fibræ eò sanguini datæ sunt, vt nec minus tenuis nec crassus foret, nec præ caliditate (cùm humor sit) è corpore effluat, & ne præ densitate motioni sit ineptus, & vix in venis sese conuertat. Et cætera. Addit, in mortuo sanguine si quis fibras colligat, is diffluit. Alioqui cum ambiente frigore relictæ coguntur.

De viribus bilis quí corpus contineat, sensus acutiem faciat meatus corporis apertos retineat, coctioni prosit vide fragment Galeni ex Stobæo in præfatione librorum de dogmatis Hipp. & Platonis.

COMMENTARIVS.

Non est dubium quin bilis cum accensa fuerit & foris & intus excitato summo ardore & deflagratione, molestias non inferat. Quod ante de pituita alba dictum est quæ haberet suam quandam foras ἀναπνοὴν, idem & de bile dici potest. Vnde cùm Hippocrates bonum esse ait erysipelas foras exire, id non fit nisi per istam exhalationem & translationem intus foras. Mirum autem cur dicat bilem in habitum corporis φυσήματα gignere, intus verò πυρέχουσα νοσήματα. Φύσημα enim flatum significat, & aliquid spirituosum, aut inflationem. Et idem facit foris bilis, quod pituita intus. Hæc enim molesta est (vt dictum est ante) ob flatum τῶν πομφολύγων: quid aliud est quàm dicere καὶ τὰ φυσήματα. Nam πνεῦμα, φύσημα, καὶ πομφόλυξ habent aliquid συγγενές. Dicendum est bilem vbi feruet in habitu corporis non tam tuberculum aut verè tumorem excitare, quàm tumorem improprie & potius pustulas. Et τὰ φυσώδεα καὶ φυσήματα ad pituitam potiùs quàm ad bilem flauam referenda sunt. Tamen quoniam vbi bilis cum sanguine feruet, bullæ & tenues vesiculæ excitantur, ideo parum medicè fortasse ea omnia nomine τῶν φυσημάτων comprehendit. τὸ γὰρ φύσημα in bullante humore dicitur. Et ebullientis sanguinis eruptio φύσημα ab Euripide nominatur. Quam significationem Plato est secutus.

Per feruorem enim φλυκτάινα & pustulæ excitantur

Sed quæritur hîc maximè cur bilis cum sanguine mixta fibras è proprio ordine dimouet. Quomodo id fit? Primùm quid est fibrarum genus ἐκ τῆς τάξεως deturbare? an febras elidit, destruit,

1. de morb. ad finem. vt sanguis expers fibrarum dicatur? Id videtur Plato hoc loco, & Hippocrates (ex cuius doctrina Plato desumpsisse videtur) primus id statuisse. Ita Hippocr. Sanguis ad sapientiam maximè facit: Cùm bilis commota ad venas & ad sanguinem ingressa fuerit, sanguinem ex consueta consistentia ac motu emouet, serosum facit & calfacit. Calfacto hoc, corpus concalescit, & homo desipit sanguine in serum transmutato, motu non solito contingente, & præ febre.

Ita ad verbum Hipp. & paulò post de maniacis, Cùm sanguis à bile & pituita corruptus fuerit, morbum habent & dementes fiũt. Vide quî loquatur per verbum φθαρῆναι. Corrumpitur enim sanguis per rei alienæ admistionem; verbum διουρεῖν per resolui in serum vertimus. Et apud Hippo. ἡ γονὴ διουρηθεῖσα, semen morbosum & serosum & generationi ineptum significat. (lib. de steril.) Sanguis, ait Hippo. qui à corpore morbosus descendit genituram serosam facit (διουρεῖ) & ad compingendum difficilem. Serosa autem facta genitura, tempore aut pauco, aut multo cum ichore & sanie egreditur.

Cùm itaque Plato ait à bile cum sanguine puro mixta fibrarum genus elidi & perturbari, id videtur esse quod scribit Hippo. A bile sanguinem subeunte, ipsum sanguinem tripliciter affici. (Affi. itur sanguis à bile tripliciter.) 1. Primùm suam consistentiam amittit; attenuatur enim, id quod non fit nisi fibrarum vitio. 2. Item ex proprio motu dimouetur, & alium quendam cursum inflectit. 3. Tertiò calescit. vnde hæc? per bilis subeuntis vim & potestatem. Plato tamen paulò obscurius loquitur quàm Hippocrates. Nam ait genus fibrarum à proprio quodam ordine deturbari ob ipsam bilem. Non dicit fibras corrumpi, non sanguinem attenuari & in ichorem resolui. vnde quæstio est, an tanti sit ista deturbatio fibrarum ex ordine quodam suo, vt sanguis propterea suam quandam σύστασιν, καὶ κίνησιν, καὶ συμμετρίαν amittat? Sequuntur & alia verba Platonis ita obscura: vt nec ea in rem aperiant, nec quorsum dicantur, facilè constet.

TEXTVS PLATONIS.

Cùm hanc in sanguine vim habeant fibræ, bilis natura facta vetus sanguis, Græcè χολὴ γεγονυῖα παλαιὸν αἷμα, *cum rursus ex carne in ipsum sanguinem illiquefacta mittitur calida humidaque sensum primò inuecta ob fibrarum vim gelascens coit; gelatoque ac restincto illius*

illius violenter feruore, tempestatem intus tremoremque excitat. At si maiore se vi inferat, euictis à caliditate propria fibris, confusoque earum ordine efferuescēs victrix euadit. Et si ad extremum perdurare validior potest, ad medullas penetrans perurensque animæ ibidem quædam dissoluit retinacula, hancque ipsam liberat. Cùm minor copia est, corpusque liquescens & reluctatur, deuicta aut per corpus vniuersum excidit, aut in superum infernumque ventrem per venas expulsa, deque corpore, velut ex discordi ciuitate eiecta, intestinorum læuitatem difficultatemque affert, & cætera id genus mala. Textus Græcus sonat, bilis caliditate sua superans, fibras efferuescens in confusionem διέσωσε ad verbum, conseruat. Si destruit fibras, & propriè sanguinem quomodo dicetur διασώζει? Nam vox illa διέσωσε si præualere significat, frustra dixit κρατήσασα χολή. Id est, vincens ac superans, hic interpres dixit, διέσωσε, victrix euasit, & tamen τὰς ἶνας non refert ad participium κρατήσασα sed ad verbum διέσωσε. Quia participium ζέσασα accusatiuum non regit, sed est verbum absolutum. Et pleonasmus est dum dicitur κρατήσασα διέσωσε, superans, superauit.*

COMMENTARIVS.

Instar commentarij in hunc Platonis locum, vtilis erit explicatio sententiæ Hippocraticæ, quam Galenus summo studio industriaque conscripsit. Docet Hippocrates quî fiant apoplectici quidam repentè & absque causa manifesta, quibus corpus aut plenum est omninò, aut cacochymum, aut vtrumque. In aliis dolor est & tristis sensus in parte quadam, in aliis stupor est & immobilitas. Vbi est summa plenitudo, bonorum fiunt interceptiones, & spirituum. Vbi notabis Hippocratem alibi meminisse ἀπολήψιων τῶν φλεβῶν, alibi vocat τῶν πνευμάτων ἀπολήψιας ἀνὰ τὰς φλέβας. In priore venæ propriè intelliguntur, in posteriore cum ait ἀνὰ τὰς φλέβας, arteriæ vnde per ἀπόληψιν spirituum per venas, audies vel pulsus intermissionem, vel ipsam etiam ἀσφυξίαν. fit autem id cum humores aut in venis aut extra venas sunt, ita coacti & compressi præ multitudine, vt calor naturalis opprimatur ac velut stranguletur, id quod vocat πῆξιν καὶ σφήνωσιν τῶν χυμῶν καὶ στάσιν: barbari humorum conculcationem ac incuneationem vocant.

Legatur lib. Theoph. de vertig.

Part. 27. lib. 4. acut.

ad part. 23. 4. ac.

Ac non mirum si vbi hæc eueniunt aut sanguis qui non erat

vitiosus, corrumpitur, vt qui non habeat suam ἀναπνοὴν, aut iam corruptus erat. Vnde Gal. com. in lib. de acut. ait, exeuntibus & flabellatis succis qui sunt fluxionum auctores incorruptus & naturaliter fusus liquidúsque fit sanguis. Cùm manent iidem succi, Græcè στάντων δὲ χυμῶν, natiuumque calorem extingunt καὶ ἀποβάλλουσι (id quod obscurius dictum, ni velis interpretari disiicere & dissipare τὸ ἔμφυτον θερμὸν) sanguis tanquam in mortuo corpore πήγνυται. concrescit ac cogitur, eadem & ferè Platonis verba in eo textu quem illustrandum suscepimus, Cùm bilis facta vetus sanguis (id est ac si dicat id quod in comm. Gal. ait, vbi corpus κακοχυμώτερον ᾖ) ex carne illiquefacta in sanguinem immissa fuerit, ob fibrarum vim gelascens coit. Et eo loco idem Plato ait quod Hippo. in illo libro 4. acutorum & Gal. in com. Cum dolores accesserunt (nam diximus aliàs initio morbi vehementis corpus attonitum immotumque reddi, aliàs mobile, sed dolens) bilis atræ, acriumque fluxionum fiunt eruptiones & incursus, Græce ἐπιῤῥύσιες. Hoc quid aliud est, quam humores biliosos velut liquefactos in sanguinem influere & cum eo misceri, & veluti naturalem compagem sanguinis, Græcè σύστασιν violare, aut extra vasa in partes quasdam peculiares hepar, cor inferri, & sic magnas in corpore turbas excitare. Plato fibras violari perturbarique philosophatur; Galenus in eo comm. sanguinem per influxum, & plenitudinem suffocari conculcarique, qui iam aut vitium contraxerat, aut difflatione prohibitus corrumpitur. Subdit Hippocrates, Dolent morsæ partes, intenduntur &c. Itaque corrupto sanguine, spiritibus naturales vias nequeuntibus transire fiunt perfrigerationes & dolores, grauitates capitis, tenebricosæ obuersationes, aphoniæ, &c. ἀπὸ τῆς στάσεως, ob stationem, si iam ad cor & hepar fluxiones repant. Vbi notabis tria, διαφθορὰν αἵματος: spirituum ἀπόληψιν, καὶ humorum aut sanguinis aut vtrorumque πῆξιν στάσιν. Vnde sanguinis διαφθορὰ, an iam talis erat sanguis? Nam Galenus ait fluxiones acrium humorum contingere τοῦ σώματος ὄντος κακοχυμωτέρου. An per admistionem acrium humorum? an per plenitudinem & πῆξιν καὶ στάσιν καὶ σφήνωσιν? id quod Galenus videtur insinuare. Nam vbi sanguis κακοχυμώτερος naturam stimulat ad excretionem: si id fit intus, & non foras, malo est in particula fortè succus & sanguis laudabilis esse poterat, sed per affluxum acrium humorum calore oppresso, sanguis partis corrumpitur. Sanguis (ait) διαφθείρεται, repleta à fluxionibus particula quæ affi-

citur. Plato vult per ingreſſum iſtius bilis elidi fibras, & attenuari ſanguinem. Et etiam veriſimile eſt cum acres & bilioſæ ſint effluxiones, & tenues, cum ſanguinem ſubeunt ipſum attenuari. Niſi fortè congelatur & πήγνυται per ſuffocationem, ſuffocationem quidem per repletionem.

Si attenuatur quî fit facilè πῆξις καὶ στάσις.

Quod attinet ad ἀπόληψιν ſpirituum & venarum (nam duo hæc antè adſcripſimus,) obſeruatur & impedimentum motus in ſpiritibus, & in humoribus & in ſanguine. Dictum quoque ex innumeris Hippocratis locis in ſanguine conſiderari κίνησιν, σύστασιν, καὶ συμμετρίαν, καὶ φθοράν. Sic motus in ipſo ſanguine peruertitur, hinc prudentia hominis alteratur.

De ſtatu quem στάσιν vocat & Galenus & Hippo. Plato, vt ante dictũ eſt, nomine τῶν στάσεων tumultus, diſceſſio, & ſeditio intelligitur, itẽ factio. Et cum humores dicuntur ob contrarias qualitates & à natura diſceſſiones, turbare & commouere corpus, ἡ στάσις humorũ dicitur. Et tamen in aliis locis ἡ στάσις ſignificat ceſſationem à motu, ſtatum, ſtationẽ & quietẽ. Sic dico contraria nomine τῆς στάσεως compræhendi vidẽtur. στάσις per ſe ſtationem ſignificat, & ex euentu diſceſſum, ἀπόστασιν, ſeditionẽ. Quia in factione primũ qui facit factionem ab vna diſcedit parte eamque deſerit, ad aliã ſeſe adiungit atque cõfert, ab ea ſtat parte ſic præeunt motu ac ſeparatione in parte alia priori contraria ſtatur, conſiditur, conſiſtitur. Hinc ſtatio Græcis στάσις. Et quod prius dixit Plato quatuor humores efficere τὰς στάσεις non ζάσεις, vt malè legitur, idẽ paulò poſt de bile loquens ait χειμῶνας efficere, ideſt, tumultum ac tempeſtatem. Et in libris de acutis explicans ſigna plenitudinis ſanguineæ ait τῶν ὀμμάτων στάσιας, conſtantiam & immobilitatem oculorum neruorum principio immobili atque veluti congelato. Et manuum addit διαστάσεις quæ opponuntur ταῖς στάσεσι, porrectionem enim & mobilitatem manuum αἱ διαστάσεις ſignificant.

Com. ad par 26.4 acut.

Ergo τοῦ αἵματος φθορὰν καὶ διαφθορὰν (nil intereſt) Hipp. conſiderat, cum nimirum ſanguis ſuam σύστασιν amittit aut per rei alienæ miſtionẽ (vt de bile dictum eſt) aut per propriam in ſe alterationẽ & corruptionẽ ob qualitatũ aut diſſidium aut exuperantiã. Pręter hanc φθορὰν ſpectatur motus impeditus ſpirituũ. Alibi motum impeditum in ſanguine reſpicit: ſed id eodem refertur: vnde aliàs dicitur τῶν φλεβῶν ἀπόληψις (de ſanguine audiendum) aliàs τῶν πνευμάτων ἀπόληψις. vide opinionem Galeni. Hæc autem maximè fiunt in corpore cacochymo. Dolor irritat fluxionem. fluxio fit

Comm. ad par 23. & 27.4. acut.

& augetur dolor. Auctis doloribus contrarij effectus contingunt. Ideò ait Hippocratem interpretans Galenus. Idque ipsum alterius causa redditur contraria. Atque ista corruptio sanguinis & spirituum, fit ob plethoram partium quam facit humorum influxus, influxum autem dolor & morsus partium. Celerior fit corruptio si corpus cacochymum, & augetur cum suffocatur sanguis ob plethoram. Et impeditur aditus humoribus & spiritibus. Et fit στάσις sanguinis causa perfrigerationis. In textu Gal. legitur ὅταν δὲ ἔστι τὸ αἷμα. legendum ὅταν δὲ ἐστῇ τὸ αἷμα, cum steterit sanguis. Ante enim legitur στάντων δὲ χυμῶν. Et insignis est hic in textu error. Ex his omnibus apparet quantùm συμμετρία sanguinis in quanto & quali ad sapientiam actionesque temperatas conferat.

Com. in par. 27 lib. 4. acu.

Paulò longius orationem commentationemque nostram produximus quam institutum fuerat. Sed æstus quidam interpretandi & locos explicandi nos abripuit.

Nunc ad rem institutam aggrediamur; locorum enim obscuritas & difficultas effecit, vt aliquid operæ impenderimus in iis explicandis quæ obiter in classicis auctoribus animaduerterimus. Quanquam aliqua ex iis præter rem, in re tamen & è re esse possint. Diximus quos tumultus, quas turbas & seditiones afferat sanguinis mutatio seu in quanto, seu in quali, seu in consistentia, & aliis id genus. Ergo quicunque naturæ sunt ita comparatæ vt sanguis cæterique humores varias mutationes subeant, eæ sunt variæ, inconstantes, & tamen in aliqua constantia inconstantiam habent. Huiusmodi est melancholicorum natura. Ideò diximus ex Aristotele melancholicos perpetuò medicinam appetere, & ob suam temperiem vehementes appetitiones motionesque habere, nec non corpus eis perpetuo dolere. Vnde & lamentis medicos afficiunt, & querelis subinde repetitis obruunt & obtundunt. Is locus ad institutum apprimè facit. Tales μελαγχολικοὺς interpres vertit, qui atra bile laborant. De iisdem locus est alius apud eundem Aristotelem dum disputat de voluptatibus; impotentiáque aliam ex imbecillitate ortam, aliam ex temeritate considerat. Acutorum hominum & atrabilariorum maximè est temeraria impotentia, quoniam acuti propter celeritatem, atrabilarij autem ob vehementiam; rationem suam & iudicium nonretinent, hoc ipso quòd visionem aliquam obiectamque speciem animo facilè sequantur: & alio loco, faciliùs impotentia sanari

Fundamentũ disputationis.

De ea constantia aut inconstantia post dicemus ex eodem Arist.

4. *cap. 7. lib. 7. ethic.*

potest eorum qui atra bile tenentur, quàm eorum qui statuunt, nec stant in eo quod sit iudicatum. Quibus ex locis apparet & impetus animi in iis quos atra bilis tenet, vehementes esse, & varios esse ancipitesque melancholicos. Vnde videmus praeclaros primariósque homines, ingenio valere, & melancholicos esse, & tamen multa facere quae hominem constantem decent. Immò ad quandam ἔκστασιν facilè & ad ἐνθουσιασμὸν facilè deueniunt. Et Plato asseuerat ingeniosos plurimùm concitatos & furiosos esse solere. Democritoque placuit nullum virum ingenio magnum, esse posse nisi qui furore quodam percitus fuerit ac concitatus. Et de Poetis Platonis illud, fores poëticae frustra absque furore pulsantur. Vnde verò in melancholicis varietas ista, ista σφοδρὰ ὄρεξις καὶ ὁρμή? Nec enim in isto furore & ecstasi diu manere possunt. Vnde & illud quod dolendi finem non faciant? an humor in iis efferus? venenatus? non potens regi gubernarique à natura? Id quod placuit Aristoteli. Et similem affectionem melancholicam explicat Hippocrates quam sua lingua φροντίδα vocat, curam vertunt interpretes. Animi quaedam affectio est in qua ita ad rem aliquam attentus est, vt ab ea non facilè recedat. Et quod in ventriculo est ἀλύκη, idest in animo φροντίς. ἀλύειν enim Gal. interpretatur, nullo modo quiescere, sed ab vno negotio ad aliud facilè transire. Et tunc ad animum quodammodo τὸ ἀλύειν referendum est. Haec autem τῆς φροντίδος signa sunt ex Hippo. anxietas, lucis ac hominum fuga, tenebrarum amor, timor, septi transuersi tumor, in visceribus ipsis velut spina esse videtur & punctiones: hoc vltimum annotandum est. Etenim conueniens esse videtur iis quae ab Arist. dicuntur, nempè quod dolor sit quidam assiduus. Nos id experientia docet. Nam videas melancholicos tales querimoniis modum finemque non imponere. Dolet modò pars haec, modo illa. Et reuera aut fuliginosum excrementum causa est, aut flatus quidam malignus, virulento quoque sero comitatus in membranas καὶ τὰ περιόστια sese insinuat dolorum eam iliadem concitans. Immò placidè non dormiunt, sed turbulentis insomniis mens eorum agitatur. Id explicat Arist. melancholici ideò crebrò in somnis excitantur, quia calore largiore vrgente animus moueri aequo amplius cogatur. Et cum motus vehementior sit, meritò dormire nequeunt. Putat autem Aristoteles placidissimum esse somnum cum motus plurimus est: motus autem est plurimus cum larga caloris copia in partem interiorem retra-

Arist. pro. 1. lib. 30.

Melancholici ingeniosi.

In Phaedro.

ad finem 2. de morb.

Com ad aph. 56. lib. 7.

Prob. 13. lib. 30.

hitur: id autem fit vbi cibus ingestus est, tunc enim & calor plurimus, & vapor plurimus, & motus plurimu,s sic insõnium aut nullum aut paucum. Et isto motu desistente, animus quiescit & prudentior fit. Vbi enim plurima vehementissimaque est agitatio, nullum oboritur insomnium, ait Arist; Nec animus tunc quiescit & per se est cum somnium nullum est, contra qui in motu plurimo est, nec paulisper quiescit, hic nequit intelligere. At cum grauis somnus est, motus est plurimus, agitatur animus, ideo non intelligit, intelligendo somniat. Id facit pro melancholicis, nam si in eorum animis est perturbatio, si motus plurimus, ergo somnus grauis & placidus esse potest, & insomniorum vacuitas est. Contrà euenit, nam & insomniis exercentur, & crebro dormientes excitantur. Sic contrariæ rationes videntur. Ita nodus soluendus. Vt concedant placidum & interruptum esse somnum cum præ caloris copia & vaporum motus plurimus est, tamen si motus iste æquo maior sit, implacidus interruptusque est somnus, vt in ægrotantibus contingit. Ideo apposite dixit pleniùs antè Arist. de melancholicis loquens, calore maiore vrgente, animus moueri æquo ampliùs cogitur. Id autem fit in melancholicis. Hæc de insomniis & motu turbulento in somnis. Quæ fortassis in partem contrariam agitari possent.

Sed istæ mutationes frequentes in melancholicis quæ & ad corpus, & ad animum referuntur, an ratione caloris, an frigoris, an aliarum similium qualitatum fiant? Aristoteles enim id asserere videtur. In quibus, ait, multa & frigida bilis est atra, hi stolidi „ sunt & ignaui. In quibus multa & calida, ij perciti, ingeniosi, ama- „ sij, propensi ad omnem excandescentiam; nonnulli etiam loquaciores. Et quia in multis ille calor sedi mentis vicinus est, morbis vesaniæ implicantur, aut instinctu lymphatico inferuescunt, inde „ Sibyllæ & omnes qui diuino spiraculo instigari creduntur, cum id „ non morbo sed naturali intemperie accidit. Quibus idem calor in „ aliquam mediocritatem remittitur, ij quidem melancholici sunt, „ sed prudentiores. Habitus autem melancholicus vt varios mor- „ bos creat, etiam ipse inæquabilis est. aliàs enim frigidus, vt aqua, „ aliàs calidus. Et si quid formidandum nuntiatur, si habitus iusto „ frigidior, timidum reddet: Si ampliùs caleat, metus inuectus ad „ mediocritatem reducet. Fit sæpè vt angamur succumbamusque „ animo, sed cur, ratio non potest reddi: contrà, securitate animi gestimus, nec rationem reddere valemus. Quod bifariam expli-

Probl. primo lib. 30.

care possumus. Vel quia huius rei causa non redditur facilè, cùm hunc angorem simpliciter humor melancholicus non inferat, vel quod ægri ipsi cur ita sint affecti, vix explicatur. Vnde illud Hipp. timor & mœstitia absque causa manifesta melancholica sunt pathemata. Et reuera timor & tristitia sine causa manifesta melancholiam significant tanquam posteriora: & tanquam priora inducunt. Præ timore enim & ægritudine fiunt homines melancholici. Tamen Aristoteles hìc calori frigorique totum tribuit. Quibus calore natiuo marcescente oritur ægritudo, ij sibi potius laqueum petunt: Et iuuenes potiùs quàm senes se laqueo interimunt. Senibus per ætatem calor marcescit, iuuenibus, per vim ipsius affectus. Quibus calor subitò extinctus est, vti repentè se interficiunt, cum nullum antè indicium præcesserit. Et tandem ita concludit: Cùm atrabilis friget, varias animi molestias anxietatesque gignit, calidior autem, securitatem lætitiamque præstat: hinc pueri lætiores, senes tristiores. Et ait eos qui à coitu tristiores existunt, tales ideo fieri quia excreto semine abundè refrigerantur: contra qui copiam quandam excrementi cum semine emiserunt, leuati sarcina hilariores fiunt. Denique ita concludit Aristoteles, Homines melancholici varij inæqualesque existunt, quia vis atræ bilis varia & inæqualis est. Nam vehementer & calida & frigida reddi potest; & quoniam vim obtinet morum instituendorum (nam cal. & frigidum inter ea quæ in corpore nostro sunt mores condit) ideo nos morum qualitate afficit, vt vinum. Et vinum & atra bilis flatuosa est. Ad finem, post verba quædam inuoluta & obscura, aut melancholicos omnes non per morbum, sed per naturam esse ingenio singulari.

Calid. & frigidum morũ opifex.

Ego verò vereor ne Aristoteles vt physicus plus æquo tribuerit primis istis qualitatibus, calido & frigido. Et videtur incidere in errorem eorum qui calid. frig. humidum & siccum omnium morborum causas & principia posuerunt. Hippocrates eos suggillat. Nec more vulgi, aut physicorum in iis qualitatibus consistit, sed altiùs sese effert, & aliarum qualitatum, humorumque vim potentiamque considerat. Quod si aliàs, in melancholicis maximè locum habere debet. Nec enim melancholicorum inæqualitates, varietas morum, impetus, milleque animi pathemata affectus sunt simpliciter caloris aut frigoris, sed aliquid aliud præterea est spectandum. Aristoteles quidem iis qualitatibus multùm tribuit vt naturalis scriptor, quod magnam efficientiam habeant.

Lib. de vetere medicina.

Hippocrates contra de iis qualitatibus statuit. Calidum & frigidum omnium qualitatum minimè potentes esse iudico: sed secundis qualitatibus id quicquid est quod in corpore nostro geritur & fit, tribuendum est. Calidum enim & frigidum facilè sese mutuò elidunt & infringunt. Superiùs docuimus quæ sit vis sanguinis acris, salsi & acidi, vt pote quo natura vti recusat. Et ex eo loco eruenda demonstratio eorum quæ hîc dicuntur. Vt autumno humores & serum virulentam qualitatem habent, & malignos morbos concitant, an quia calidi? an quia frigidi? Galenus cum Hippocrate ad temporis inæqualitatem recurrit: ea de re dubito. Sed & adustio, & suppressio fuliginis, & inæqualitas, & intempestiuus victus qui æstate præcessit, & fructuum natura corruptibilis, accedente quadam naturæ & caloris naturalis imbecillitate, hæc (inquam) omnia hæc concurrentia pariunt malignam aliquam qualitatem morborum sui generis fautricem & matrem. Porrò schola medica considerat bilem adustam quatuor modis. Aut enim succus melancholicus naturalis aduritur, aut sanguinis pars purior, aut bilis flaua; aut salsa pituita. Quæ adustione nascitur iudicio & sapientiæ obesse creditur, ad furorem concitationemque animi alioqui plurimùm valens. Si extinguitur, partibus subtilioribus resolutis, remanente tetra fuligine, hinc stoliditas, metus & stupor. Sola naturalis ad sapientiam facere dicitur. Volunt quidem accendi, non vri, vt spiritus tenues, scintillantes excitentur qui propter suam λεπτομερείαν homines agiles & alacres reddant. Sic tamen non est considerandus calor simpliciter, aut frigus, sed humores & quædam aliæ qualitates efficaciores. Et ita terminauisse videmur in eam primam sententiam Hippocratis, quòd sanguis ad sapientiam faciat. Quanquam prima scribendi occasio fuit quæstio de mittendo sanguine in melancholicis, Diorismos ex Galeno attulimus. Et reuera non est vulgaris ea quæstio. Nam si sanguis melancholicorum virus quoddam in se continet, si acer, si salsuginosus aut simili qualitate donatus, ea ne qualitas per phlebotomiam tolletur, aut corrigetur? Dicam vnum à nobis sæpiùs obseruatum. Hypochondriacorum & melancholicorum verè dictorum sanguis non ita facilè corrumpitur & serescit, vt sanguineorum & calidorum humidorumque corporum sanguis. Ratio est. Sanguis eorum si acer, si salsus, si mordax si acidus, ea qualitate se munit & tuetur aduersus communem putredinem.

Arist. primis qualitatibus Hipp. contra secundis multum tribuit.

Cur Autumnus morborū ferax.

4. modis bilis adusta consideratur.

De viribus sanguinis & succi acidi, salsi, acris (quia quod nutrit dulce esse debet) Hippo. ad finē libri de vetere Med.

Sanguis melancholicorū non ita facile putret ob qualitatem acrem, salsā, acidam mordacem &c.

putredinem. Malignus quidem & doloris parens est eorum sanguis ob inclusam qualitatem nescio quam, quæ naturā stimulat & angit, sed notas non habet facilè vulgares putredinis. Vbi enim semel talis sanguis nitrosus, acer, salsúsque putruit, dij boni, quantos dolores excitat, quam erroneos & vagabundos, & qui cruces ægrotantium medicorumque dicuntur? In maxima hypochondriacorum parte agnosco calorem nescio quem aridum, squallentem, mordacem, adurentem & zymosin fermentationemque in humores facilè inducentem, an ratione istius caloris sanguis demendus, an hac ratione calori natiuo, visceribusque ipsis refrigeratio afferri debet? Qui rerum nouarum accensi desiderio sine distinctione (id quod artis pars maxima est) sanguinem detrahunt, audacter in eo habitu & temperamento id facient, partim caloris acrimonia inducti, partim sanguinis maligna qualitate persuasi: phlebotomia enim minuendo calorem, tandem temperabit reliquum, & partem maligni sanguinis amoliendo, locum generationi melioris præparabit. Item: si tum demum benè habent melancholici cum pinguescunt, temperato & madefacto eo calore sicco qui in iis marcorem maciemque accersit, cur non conferet venæ sectio? Nam & vulgò pinguefacere dicitur. Tollit enim & prauum sanguinem maciei causam, & refrigerium affert isti calori intemperato. Sic ex euentu sanguinis detractio quandam εὐεξίαν inducit. Fidem facit experientia quotidiana, facit & historia extenuatę illius mulieris apud Gal. quæ euacuato impendiò magis sanguine pici simillimo, priorem habitum nitoremque recuperauit. At dices, visceribus ipsis inusta est & impressa sicca & squallens intemperies? quid proficias licet massam sanguinis exhauseris? vnde sanguis πρὸς τὴν φαντασίαν & aspectu apparet laudabilis: Et tamen magna pars melancholicorum, præsertim hypochondriacorum aut febre marasmode interit, aut tympanite, nonnunquam ob caloris naturalis ad bonos succos generandos aptis paupertatem; & caloris contra naturam ad κακοχυλίαν facientis, diro hydrope, idest aqua intercute. de hoc viderint qui audentiùs sanguinem detrahere voluerint. At alia etiam ratio est quæ ad liberaliorem sanguinis detractionem adhortabitur, nempe & frequentia doloris & sæuitia. Si enim constat & ex Aristotele & experientia ipsa, eos qui atro succo abundant, vt dolendi, ita conquerendi finem non facere, quod doloris præsentius erit remedium ipsa sanguinis detractione? At dolor non ob calorem, non ob frigus

Phlebot. melancholicis confert, quia caloris acrimoniam minuit, pinguefacit, & dolorum sæuitiam compescit.

Vndè videmus tumores melancholicos vt cancros, carcinomata plumbo, cerussa, solano, plantagine aeizoo iuuari. Quia adustio ipsa tabesque humori impressa eo remediorum vsu iuuatur.

adest, sed ob ineffabilem inexplicabilemque qualitatem ipsius sanguinis, quam à nescio qua viscerum affectione & diathesi acquirit. Et natura eum succum vt non mitem & benignum refugit, relegatque & quoad potest, suis facultatis expellentis præsidiis vsa, repellit ac reiicit. Hoc dum fit, dolores in partibus neruosis, quia humor cietur, excitantur. Et vnum notandum est de iis, quòd calcis modo eorum calor fuliginem prauam excitat etiam benignitate alimenti irrigatus: & à sumpto cibo deteriùs multò habent. Immo quasi febricitare videntur. Nec est quod dolor in iis frequens ad sanguinem demendum prouocet. Si autem quoties de dolore conqueruntur, toties sanguis detrahatur, vt conquerendi, vt dolendi, ita euacuandi sanguinis finis non fiet. Hoc tamen relinquendum erit medentium prudentiæ, vt cui, quando, & quantum, & cur sanguis mitti debeat, intelligant. Vt enim in iure

Generales in iure definitiones & in medicina propositiones periculosæ.

omnis definitio periculosa, ita generales propositiones in arte medica sunt periculosæ. Nam distinctione & diorismo indigent, qui est velut anima earum propositionum generalium. Alioquin in magnos errores promptus est lapsus. Hæc est doctrina Hippocratis, qui expendens has propositiones, omnis caseus bonus, omnis

lib. de vetere medicina.

malus, omne vinum meracum bonum malumue, docet quantis subiaceant erroribus qui ne definitè eas pronuntiant. Idem de sanguinis detractione in melancholicis, an facienda, an non, crebrius-ne an rarius. Tandem vt commentandi finem faciam, melancholicis præsertim si localis in cerebro fuerit melancholia, aut si hypochondriaca, benè consultum volo consideratis iis quæ in cursu orationis à nobis sunt demonstrata. Nam in melancholicis hæc maximè considerantur: viscerum ipsorum calida siccaque in-
5. temperies: prouentus humorum adustorum, vnde scabies, lepra, morphæa, terminthi, claui, varices, hæmorrhoides, maculæ, exan-

Biliosi cum sint πλατύφλεβοι tamen tenues sunt, quia natura non fruitur isto sanguine. Ideo Celsus ait, Tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat.

themata πυελκαυσα vt vocat Hippocrates, cancri, carcinomata, denique formidolosus ipse elephas. Præterea cutis obstructio, fuliginosi excrementi suppressio (quod excrementum quia inutile planè, eo natura non vtitur vt sero, sed quantum potest excludere nititur) quæ suppressio grauium symptomatun causa existit: dolorum frequentium generatio & prouocatio modò in his, modò in illis partibus: vt numquam reperias melancholicum sine dolore, siue quod ita sit, siue quod opinione & τῇ φαντασίᾳ maius quiddam sit. Et nisi libri nostri certam fidem facerent de generatione causæ istorum dolorum, nos crederemus omnes ementitos

eos dolores & fictitios. At aliter res habet. Quanquam non negamus τὴν φαντασίαν plurimùm posse in melancholicis. Hæc cùm ita sint, cùm sit viscerum δυσκρασία, obstructio, suppressio, prouen- 6.
tus humorum acidorum, acrium, salsorum nitrosorumque (addo etiam virulentiam & κακοήθειαν & peculiarem putredinem) non 7.
tam fortè cogitandum est de frequenti aut luculenta sanguinis detractione, quàm viscerum & humorum correctione, quam ἐπανόρθωσιν vocant. Sic frequens vsus balneorum lactis asinini, iusculorum (nisi forte borborismi & fluctuationes & flatuum origo prouentusque impediat) ex carnibus vitulinis paratorum, tranquillitas animi conducit: Denique id quicquid tollens colorem eum plumbeum & citrinum melancholicorum, εὐχροιαν, καὶ εὐσαρκίαν, καὶ εὐεξίαν conciliat. Tunc enim benè habere creduntur. Vt idem in melancholicis fiat quod in hęmoptoicis consulit Hippocrates, vt sanguis velut pinguis & benignus reddatur. At vulgus credit sanguinis frequentem detractionem pinguefacere, quia minuitur calor acer, febrilis & mordax qui maciei causa est. Pituitosum enim fit corpus. Pituita autem alendo est idonea, non pus, non ichor, non bilis vtraque, ait Gal. ad part. 44. lib. 2. acut. De vsu medicamentorum dubitatur. Nam alij vehementer purgantia calidaque pręscribunt. Vnde hierarum & confectionum, vt hamech, logodij, Rufi, Archigenis, operosa concinnatio ad melancholicos definita & destinata. Pręclarius Mesuęus, qui quodammodo temperat illud aduerbium Hippocratis ἀθροωτέρως, vt non adhibeatur ea vehementia quæ Hippocrati placuisse visa est. Nam vult melancholicos non semel, non bis, sed frequentius purgandos, non validè, vt natura euacuationem regat & moderetur, non naturam regat euacuatio. Præclariùs Aëtius de emolumento hierę Archigenis qua melancholici & epileptici iuuantur, non quod bilem excernant nigram, sed quia (ait) dispositio impressa partibus solidis sensim aboletur & exteritur sine commemorabili excretione humoris. Etiam minima quantitate, sed frequentiùs, sumebatur confectio hæc, vt sensim fieret delendo diathesin, quod non nisi cum periculo si ἀθρόως id fieret, contingere potuisset: contra faciunt quidam Medici celebres purgatores, qui non cessant purgare, donec totum corpus exhauriatur & macrescat. At iste humor non tam est irritãdus quam fouẽdus, alendus, mansuefaciendus. Et malo fundamento vtuntur tales Medici, cùm melancholici morbi non tam consistant in humore, quàm in partium

Tanti facienda est εὐδιαφόρησις in omni morbo, vt non sit ferè alia ratio recuperandæ valetudinis.

Arist. proble. 54. lib. 1.

ſolidarum (in quibus ἡ φύσις conſiſtit) vitio & diatheſi. Id quod cum Archigene animaduertit Aëtius. Vt ſenſim ſentiam me labi in recentiorum opinionẽ qui morbos quoſdã τῆς ὅλης ὀυσίας nouo exemplo & inuento, conſtituerunt. At vereor ne diutius exactiuſque de melancholicis comminiſcens melancholicus fiam. Circa enim ſtudium, vigilia, vehemens & pertinax exercitatio, commentatio, animique contentio ad eam diatheſin inducendam valet. Sed malo commentandi finem facere, vt ne ego mihi pro ſubiecto & materia fiam. Ego autem miſertus dolenſque vicem melancholicorum, hanc ad ſcribendum materiam præſumpſi. Maximè verò impulerunt tria, medicorum non ſatis conſiderata in morbis melancholicis curandis ratio, eorumdem pudor, & calamitoſorum ægrorum tædium. De Medicis hoc dicam. Omnes in melancholicorum cura ſemper accuſant lienem, & cum ſplen viſcus ſit frigidius, foris & intus calfaciunt impenſè: omnes enim herbæ ſplenicæ ferè ſunt calidæ & ῥυπτικαί. Sic lædunt: & vt concedam ſpleni cõſulere, reliquo corpori officiunt. Cæterùm in his morbis medicos & pudet tantę diuturnitatis & querelarum, & ægros tędet. Sic vt tędio & pudori conſulatur, videndum eſt. Aliqui & pro remedio ęgris deſperatio, & arti infamia pro laude continget.

ANNOTATIONES.

1. *Hanc quæſtionem agitat Ariſt. prob. 38. lib. 11. Cur lingua hæſitantes ſint melancholico habitu? an quia properè ſequi imaginationem non niſi melancholicum eſt? hæſitantes autem tales ſunt. Nam impetus dicendi præruit & antecedit facultatem eorum cum animus viſa ſequatur. Balbos conſtat habere inſtrumenta vocalia tardiora: & tales vinolenti redduntur, cum ſuam imaginationem non rationem ſequantur. Tamen credibilius eſt balbos, gracili voce præditos & lingua hæſitantes verè melancholicos eſſe, non pituitoſos, nam idem Hippocr. 1. epid. vocis gracilitatem & hæſitationem oborto varice elidi ſoluique ſcribit. Id quod inquiſitione dignum eſt.*

2. *Omnis enim ſanguis vitioſus ſe ipſo integro tenuior fit, in ſerum enim ferè degenerat. Hippo. hoc loco id videtur ſignificare. Sed hæc ſententia de ſanguine vitioſo qui attenuatur eſt Ariſto. prob. 2. lib. 10. Sed ſi ſanguis putrens per putredinem fit ſeipſo tenuior, qui ſtabit illud Hipp. lib. de carnibus, quòd aqua putrefacta ſeipſa fit craſ-*

sior, vt & cætera omnia. An illud verum? Mirum quod hoc tempore tantum sit seri in sanguine: Sexentis (ait Galenus) quotidie venam secamus, paucißimam aquam supernatare reperimus, sanguine concreto, quamquam omnibus quibus vena secanda est, corpus malè est affectum, & læsa omnium naturalis administratio, tum ne his quidem aqua supernatat, nisi pauca naturaliter habente corpore, renes serum perpurgant cap. 6. lib. 5. De vsu partium. Et quæstio, id quod abscessus est in partibus extra vasa, id ipsum est fibris in venis, vnde quod pus est in abscessu, id est hypostasis in venis, in morbis venarum per putredinem tenditur ad attenuationem, nam sanguis serosior fit & tenuior (id quod in febribus quartanis fit) in abscessibus tenditur ad crassofactionem. Sanguis aqua multa dilutus non probatur vulgo à Medicis. Tamen ex Hipp. 4. de morb. non videtur ea aqua inutilis. Nam febri aqua est inimicissima. Bilis & humor biliosus nutrimentum est febris. Ex eo loco probares sudores esse inutiles, quia exhalat aqua quæ bilem & calorem temperaret remanetque humoris pars crassior & velut strigmentum.

3. *Ceterùm animaduertere oportet sanum dici bifariam, absolutè, & latè. Melancholici qui perpetuò parte aliqua laborant, etiam sani dicuntur, sed late: & tamen dolent, dolor autem contra naturam est. Illi non abundant maxima ex parte ichore, sed flatu. Ichore non ita abundant nec febriculosi sunt: flatu non abundant qui πνεῦμα quoddam amicum est, sed qui φύσα, de quo Hipp. lib. scripsit. Sic surditates quæ in febribus contingunt, item & parotides, vtræque cum per raptum mixtionemque bilis eueniunt, cruditatem etiamnum morbi indicant. Et inter locos Galeni commemorabilis est iste, cum dicit, crudum tandiu morbum dici, cum bilis cum sanguine permiscetur.*

4. *Melancholici nec sano sunt corpore, nec animo, licet magnorum sint facinorum autores. Strenuè & vehementer agunt & habent insipientiæ & sapientiæ interualla. Idem iis contingit, quod & amantibus Comici contingere dicunt; horum disputationes sana consilia habent aliquando, se statim resurgentis amoris vi ac sæuitia deuincuntur.*

5. *Didicimus ex Gal. ἐξερύθρους & sanguineos melancholicos fieri: & Gal. ad part. 70. lib. 3. epid. sect. 3. Quibus multus sanguis & calidus generatur, ij promptè in melancholicorum humorum vitium deueniunt. Biliosi qui venas amplas habent & sanguinem feruidiorem facile fiunt melancholici. Nam calor magnus & materia multa,*

multam exustione fuliginem excitat, ait Hipp. part. 1. *sect.* 6. *lib.* 6. *epid. Nescio cur Plinius cap.* 38. *lib.* 11. *dicat biliosos abundare sanguine & eo pingui. Nescio cur dicat sanguinem pinguem. Nam soli obœsi & qui sanguinem pinguem habent, non fiunt melancholici.*

6. *Faciei pallor est in maxima melancholicorum parte. Vnde ait Celsus, quibus diu color (sine ictero) malus est, ij vel capitis doloribus conflictantur, vel terram edunt. Deinde paulo post agit de pallida & tumida facie cap.* 7. *lib.* 2.

7. *Passim diximus in melancholicis (maximè per adustionem & suppressionem) fuliginosum esse excrementum, quod est multorum malorum causa. Ideo reseratio cutis & temperatio prodest. Nam cum biliosi & calidi sanguinis æstum in præcordiis habeant, multam excitant fuliginem. Ita ait Hipp.* 6. *epid. Calidior venula (id est arteria) sanguinis copia exustum gignit.*

8. *Herbæ splenicæ & quæ dantur melancholicis si non vincant calore, tamen tenuitatem partium habent & siccant. Sic in earum vsu erratur, vnde Auicenna in quodam capite loquens de cura dolorum capitis. De humoribus istis melancholicis locutus ait, Si doloris causa sit succus melancholicus & is naturalis & phlegmaticus, administrentur calfacientia cum humectantibus: Si adustus succus melancholicus, remoue omne exiccans, & calfaciens, & sis contentus humectantibus. Id quod notandum est, nam ἀδιαφόρως videmus tenuantia, calfacientia & siccantia melancholicis præscribi: Et tum maxima pars melancholicorum fit ab adusto humore. Quorsum enim audito melancholici nomine statim ad Capparis corticem aut decoctum myricæ seu tamaricis confugitur? Cortex capparis abstergit, incidit, excalfacit, digerit, contrahit, densat &c. Quid opus his viribus in plurima melancholicorum parte, cum ea visceribus calidis & siccis esse videatur. Immo Dioclis opinione in iis lactium venæ ardeant & inflammentur. Tamaricis etiam cortex digerit & siccat, quorsum ad melancholicos qui sicci & squallidi apparent?*

CONSILIVM V.

De Causo.

DE febre quæ Græcis Καῦσος, latinis ardens febris, barbaris Causon dicitur pauca commentari mihi consilium est. De eius causa, signis assidētibus & pathognomonicis: De sede humoris: De crisibus; & de Causo proprio loqui animus est, prætermisso & relato in aliud tempus Causo illegitimo. De vtroque author libri 4. acutorum abundè sed confuse scripsit. Causa autem quæ nos maximè impulit vt hoc negotij susciperetur, est varietas opinionum. De pathognomonico signo veri Causi. 1. video enim Galenum quodammodo varium, maximè dum loquitur de siti, quæ ἀχώριστον & signum pathognomonicum febris ardentis esse perhibetur. Et tamen aliis in locis non necessario adesse sitim apparet, cùm tamen facultas naturalis integra satis videatur. Et tamen cùm medici hominem causo correptum sitis expertem vident, extinctam facultatem esse autumant: Ita enim Hippo. In Causo sitis ἀλόγως malignum: Quod si necessariò sitis adesse non debet, id in malis non est ponendum. Itaque ea de re videndum est, vt constet de siti vbi adesse aut abesse debeat. 2.

Primùm audiamus Galenum de distinctione febris tertianæ veræ & ardentis, quoniam vtraque habet aliquid ὁμογενές. Ardens & tertiana febris materiâ conueniunt, loco ipsius materiæ non conueniunt. vt fiat febris ardens, in venis præcipuè iecoris & ventris vbi maximè bilis abūdat, Tertiana fit cum totius corporis carnes nimis affluunt bile. Si carnes bile affluunt, non est necesse rigorem in tertiana excitari à vasis in habitum corporis per propositionem, omnis rigor, aut ab vlcere, aut à vase. Ideo si cutis stringatur biliosorum, & quantùm bilis in carnoso congestum genere antè expurgabatur, quia in statu ab Hippocrate descripto, non purgabatur, ideo febres tertianæ natæ fuerunt. Hinc patet in venis ventris & iecoris bile putrefacta & accensâ Causon gigni: Tertianam bile in vniuerso corporis genere carnoso congesta & accensâ.

Com. ad part. 20. sect. 2. lib. 1. epid. & cap. 3. lib 2 de crisibus: in tertiana enim per totum corporis habitum bilem ferri ait.

3.

Ex eo Galeni loco magna Italorum medicorum pars in febre tertiana corpus vniuersis superficiariis scarificationibus euacuat

Nunc est differentia de loco. Sed est locus alius qui prædicto quodammodo aduersatur. Eo loci inquirit Gal. de sede ardentis febris & de pathognomonicis signis, præsertim de siti, quæ aliàs pathognomonicum ardentis febris putatur, Galenus ita scripsit, „ In vna corporis parte, quæcunque illa sit, interdum causus gignitur, interdum in toto corpore. Si in toto fit corpore, sitis adest necessariò, cùm verò in vna parte, non de necessitate sitim infert, nisi pars ipsa sitim pariat. Omnium primum id facit os ventriculi, deinde ventriculus, post stomachus, post pulmo, & subinde ieiunum intestinum.

4.

Sitis quãdo est. Tamen in ep. l 1. Quod sitiant causo capti, hoc proprium est febris καυσώδεως.

Ex hoc Galeni loco duo commemoratione digna venari oportet. Prius est quod non videatur stare differentia inter Causon & tertianam simplicem. Prius enim dixit tertianam gigni cùm totius corporis carnes bile abundant: hic causi sedem vnam statuit totum corpus, alteram, partem vnam. Hic & causi & tertianæ febris focum statuit in totius corporis carnibus. Quæ ergo differentia est? Et paulò antè in eodem commento apertius explicat quid vniuersi corporis nomine intelligat, Si in sola parte materia redundet, aut ab ea attrahatur, erysipelas existet, verùm si venæ totius corporis exsiccatæ carnosis è partibus humiditates attraxerint, in toto corpore affectio excitabitur, quæ causon referet. Id quod maiorem quandam solertiam requirit vt intelligatur. Ægrè enim intelligi potest quî & causus, & tertiana febris in toto corpore excitetur & foueatur. vnde mouens eam quæstionem Galenus dubitando ait, An solùm causus fit cùm venæ arefactæ biliosos ichores allexerint? An non & carne patiente Causus erit, seu in parte vna, seu in toto corpore pati eam contigerit?

Gal. com. ad apho. 37. l. 4. Acuta febris fit humoribus putrentibus. Putrescunt vel sæpè toto corpore, sæpiùs in vasis solis.

Com. in part. 33. sect. 3. lib. 3. epid. ardentẽ febrem & phrenitici affectiones esse ἐρυσιπελατώδεας declarat

Posterius quod ex contextu Galeni colligitur, est, quod sitis non est Causi pathognomonicum. Inseparabile enim foret, cùm de essentia ipsius febris ardentis dicatur. Ait enim Galenus aliàs in Causo sitim adesse, aliàs non. Adesse, si in toto corpore focus sit febris, aut si pars quædam focus sit quæ necessariò sitim accersat. Non adesse, si pars aliqua laboret & focus sit qui sitim necessariò non afferat. Sic in Causo omnino & necessario sitim adesse non oportet. Ideo medicus de Causo præsagiens si quempiam Causo implicitum viderit & expertem sitis (quæ alioqui magna esse debet) non statim malè ominari debet, & vacuitatem absentiamque sitis facultatis naturalis intermortuæ signum esse existimare.

An sitis signũ causi pathognomonicum.

Id quod ad honorem dignitatemque Medici apprimè pertinebit.

Sed eſt apud Galenum, locus alius aliud quàm ante edocens: æſtuare, vt & perpetuò ſitire, eſt ardenti febri peculiare. Nullum aliud eſt inſigne argumentum. Eſt enim ſitis aſſidua & exurens calor, quæ duo perpetua ſunt. Hippocrates (ait Gal.) ardentem febrem aſſiduitate ſitis cognoſcit & caloris exurentis, vt phrenitin delirio aſſiduo. Sit alia febris quæ corpus fundat & liquefaciat, non priùs tamen vocabitur ardens quàm adiunctam habeat perpetuo ſitim immenſam, & ardentem & faſtidioſum calorem. Et tamen Hippo. narrat de febribus ardentibus in quibus ægri erant ſoporoſi & non multùm ſitiebant: nec enim febris valdè acuta erat. Sed hoc raro contingit vt non ſit vehemens ſitis, præſertim ſi febris non ita ſit acuta, licet ardens exiſtat.

Com. ad part 34. ſect. 3. 3. epid.

part. 34. eiuſd. ſect.

Et alio in loco narrat Hippocrates in quadam conſtitutione ardentes febres & phrenitides vagatas fuiſſe, deinde ſubdit: Et alij ſitibundi erant, alij non. Ita Gal. Potuiſſent aliqui non ſitire vel ob facultatis potum appetentis offenſam, vel quia maligna humiditas illis ad ventrem non confluxerat. Omnibus enim putrida quædam humiditas fuiſſe collecta, ſed non pari portione, nec æquè praua.

ad particul. 14. ſect. 3. lib. 3. epid.

Hic locus maximè facit ad dignoſcendũ cur quidã in febre ardente non ſitiant, & ſint cibi in appetentes.

Alij ſitibundi erant, quia confluxerat humor vitioſus in mentem. Nam cum bilis, vel pituita ſalſa ventriculi tunicas imbibit, ſitis inexplebilis excitatur. Tum quia os ventriculi nondum ab humore ita læſum erat, vt facultas corrupta foret. Tamen omnino, ſaltẽ vt plurimùm, ſitis intolerabilis eſt comes ardentis febris. Ideo authorem libri quarti acutorum redarguit, quod non tanquam pathognomonicum ſitim annumerarit deſcribens Καῦσον, ſed tantum inter συνεδρεύοντα, ideſt, aſſidentia retulerit. At ſigna συνεδρεύοντα poſſunt & adeſſe & abeſſe.

com. ad part. 4. lib. 4. acut.

Vt tandem de ſiti aliquid conſtet, vt ne decipiamur fruſtraque & imprudenter de ægris aliquid non pronuntiemus. In febre ardente ſitis adeſſe debet, vt abſolutè dicatur aliquid, & è genere τῶν παθογνωμονικῶν eſt, non autem è genere τῶν συνεδρευόντων: nam ſi è genere aſſidentium foret, abeſſe poſſet ſatis ſæpè. Tamen, vt antè declaratum eſt, eſt cauſus in quo non ſit neceſſe adeſſe ſitim, præſertim ſi focus Cauſi ſit particularis, & in ea parte quæ inflammata & eryſipelatis modo affecta ſitim non prouocet. Quæ Galeni ſententia eſt, vt doceat exiſtere Cauſon quendam, cuius patho-

ἀνακεφαλαίωσις de ſiti.

gnomonicum non sit sitis. Et tamen semper audire oportet verum Causon. Nec enim mirum si in Causo non exquisito non ita inexplebilis sitis adsit Quanquam Hippocrates etiam loquens de secunda specie Causi quem pituita salsa generat inter signa, magnam sitim recenset. *4.acut.par.13*

In causo si quæ sitis adesse debet, non adsit his de causis id fieri potest, vel quia, vt dictum est, focus non est in parte quæ sitim afferat: vel quia mens læsa est, vt affectionis sensus non sit, & nil repræsentetur animo ipsi quia mens (in qua est τὸ κριτήριον) labat & ægrotat: vel quia facultas naturalis potionis appetens in ventriculo residens extincta est. Omitto communem illam vulgaremque causam, nempè descensum & distillationem pituitæ dulcis qua tonsillæ, & fauces irrigantur. Si impedita sit tantùm ad tempus aut languidior, sed non extincta & emortua facultas, potest sitis ad tempus non sentiri, deinde percipitur: Notandum porrò est facultate naturali ventriculi emortua, sitim non adesse, quia impressionem causæ sitiferæ huc referre autumant. Mente quoque labante & læsa, non putat se sitire æger, quia mens speciem istius affectionis non recipit. Id obscurum est, sed si quis intelligat qua ratione is doloris sensum non habeat cuius mens ægrotat, distinctionem istam haud dubiò est percepturus.

Quibus de causis sitis quæ adesse debet in causo non adsit.

Cæterùm cùm sitis absentia in Causo abolitæ facultatis index est, alia signa lethalia recenset Hippocrates.

Com. ad part. 14. sect. 3. lib. 3. epid.

Item ante ex Hippocrate & Galeno diximus non adesse sitim in Causo, vt cùm putrens humiditas in ventrem non influxit. Est & ex recentioribus quidam, qui vnum non negligendum adnotauit, nempe cur sitis sit aliquando maior quàm febris, & cur sit minor quàm febris. Sitis maior est quàm febris, vt cùm in inflammatione iuxta os ventriculi, arescit magis os ventriculi quàm cor exuratur: Et contra, cùm facultas languet, aut venter multa natat humiditate sitis febri non est analoga, est enim minor quàm febris. Ego verò etiam ea de re meum interponam iudicium: Vidi plerosque febrientes ardente febre, aut non valdè dissimili, & tamen cum calor esset acerrimus, lingua exusta; signaque forent ardentis febris, tamen non aderat sitis, aut ea mediocris. Ratio verò non referenda videbatur ad aliquam causarum suprapositarum, sed ad instrumenti propriam affectionem. Lingua cùm sit aut pellucida, aut nigra exustaque, & totus stomachus cui illa continua est, eo penè modo affectus sit, arentibus iis

Cur sitis maior aut minor sit quam febris.

6.

Instrumenti propria affectio causa est vacuitatis & absentiæ sitis.

partibus & supra modum siccatis non percipitur sensus indigentiæ, quia neruus subiectus linguæ non est eo modo affectus & dispositus esse quo debet. Itaque vacuitas absentiaque sitis non est signum emorientis facultatis, sed indicat abesse sitim, non causam quidem eius, sed sensum necessitatis & indigentiæ sitiferæ deesse ob partes malè affectas, vt pote superficie exusta & torrefacta, in quibus causæ sitiferæ prima impressio & sensio esse debet. Hæc nostra est coniectura, quæ si cui probabilis videatur, excipiatur, sin minùs, verisimiliore probabiliorique adducta, explodatur.

Itaque non quoties in Causo sitis abest, quæ tamen παθογνωμονικὸν esse creditur, toties malè ominari de Causi euentu oportet, nec statim de ruina & casu facultatis naturalis in ventriculo & hepate residentis, iudicare, cùm certis aliis de causis abesse sitis possit. Ad sententiam Hippocratis accessit Fernel. cap. de febrium symptomatis, Interdum, ait, corpus febri exardescit sine siti: non quod frigida distillatio aluum proluat, sed quod ardoris causa longiùs sit à ventriculo. Quæ Hippocratis opinio est.

Antequam finis extremaque manus huic πραγματείῃ imponatur, duo breuiter attingam quæ ad hoc de causo institutum pertinebunt: Prius est, cur in causo extimæ partes inalgeant: Posterius de causis ipsius Καύσου ex Hippocratis mente, maximè verò de procatarcticis quas videtur Hippocrates in Causi generatione plurimi fecisse.

De priori parte dicemus, incipiendo ab iis quæ dicuntur ab Hippocrate de secunda Causi specie, in qua dicit, lingua salsa, extrema frigida: cur potiùs meminit extremorum frigidorum in secunda Causi specie quàm in prima. Primam speciem excitat attractio ichorum biliosorum à venulis arentibus: secundam pituita potius salsa. Galenus tacitè redarguit autorem libri quarti acutorum quod indistinctè dixerit in Causo secundo & notho frigere extremas partes. Nec enim frigent extrema nisi cum malignus est. (malignum autem morbum dicimus eum qui communem sortem aliorum morborum superat, & ægrè curationem admittit) Si enim non est malignus Causus in extimas partes calor expanditur. Si salsus humor vel in pulmone, vel ventre, vel in hepate putruerit, fumosa est caliditatis substantia. Si malignus morbus, refrigerantur extrema ob virtutem imbecillam, & ob magnitudinem phlegmones sanguinem vniuersum ad se attrahentis. Duabus enim de causis morbus lethalis dicitur. Nota imbecilli-

part. 16. l. 14. acut.

7.

8.

Inflammatio & maligna humorum putredo causæ sunt ob quas continua fibris fit.

tatem & phlegmonen duas esse causas. Galenus in apho. duas causas memorat ob quas febris continua existit, nec tendit περὶ τ̃ ἀπορεξίαι, inflammationem & malignam humorum putredinem. Inflammatio præsertim ἀξιόλογος retrahit intro calorem: & maligna humorum putredo & κακοήθεια humorum vires imbecillas affert. Galenus in prorrhetico explicans quę causa sit cur vires ad summũ veniant imbecillitatis nulla præcunte vacuatione, duarum causarum alterutram assignat, vel copiam grauantem, vel vnius principiorum δυσκρασίαν.

Com. ad part 5. l. 2 prorrh.

9. Inflammatio verò partium internarum an morbum facit malignum? Id Galenus videtur loco suprascripto, item & Hippocrates, ita enim, Febres ex hypochondriorum doloribus, malignæ. Quæ sententia indistinctè pronuntiata: febres ait Galenus, non omnes febres malignæ sunt quæ sequuntur affectionem partium in ventre contentarũ; sed si ob septum transuersum affectum, aut hepar, aut ventriculum contingant. Deinde ait, Quinetiam licet ventriculus inflammetur, aut septum, aut hepar, non statim febris maligna est dicenda, acuta fortè dicenda, quanquam ne hoc quidem verum est, nedum maligna ob phlegmonem harum partium dicenda videatur. Vnde idem Gal. non semper æstuans febris sequitur ad vteri inflammationem. Id quod non omninò verum videtur. Nisi fortè dicamus eos Gal. locos audiendos de inflammatione aut parua aut magna. Et dum Hippocrates meminit dolorũ hypochondrij tacitè inflammationem insinuat cuius comes est dolor. Quanquam vt ingenuè fatear, indistinctè pronuntiatum est illud, Febres ex hyponchondriorum doloribus, malignæ. Id quod Gal. repræhendit. Melius enim veriusque diceret, febres ex cerebro, vel membranis affectis, vel à corde affecto, vel ventriculo affecto, malignæ. Ergò non abs re quæsiui an febris ex eo maligna dici posset quod phlegmonem etiam satis insignem partium internarum sequeretur. In vtramque partem rationes nituntur.

ad part 21. sect. 2. prorrh. Gal. in com. præcedentis particulæ.

In Causo frigent extrema, id quod malignitatis signum esse superius est dictum, id quod falsum esse ex eo loco hic ex Galeno citato patet. ad part. 14. sect l. 6. epid.

Gal. com. ad præfat. sect. 2. l. 3. epid. vbi ex professo expendit hunc aphorismum, an febres ex hypochõdriis malignæ.

Persequamur institutum nostrum περὶ κακοήθους, & de causis perfrigerationis partium extimarum tum cùm omnia intus

10. ardent & conflagrant. Id quod in continuis febribus conuenit, in intermittentibus numquam obseruauit Galenus. Solis ardentibus malignis & lipyriis attribuit idem author. Causa hæc esse putatur, cum fortis phlegmone vel erysipelas interno profundóque euenerit in corpore; totus sanguis ad locum patientem reuoca-

Com. ad aph. 48. lib. 4. ibidem.

tur, vruntur profunda, cutis refrigeratur, vt fit in principiis accessionum. Sed an ista phlegmone vel erysipelas malignæ febris quatenus talis est, essentiam constituit? Quod enim antediximus ex Galeno meliùs dici febres malignas ex affecto cerebro, vel iecore, non hoc absolutè dicit Galenus, sed quasi disputando & oppugnando sententiam authoris prorrh. de febribus ex hypochondriis, probabilius esse ait pronuntiare febres ex affecto cerebro esse malignas, non autem febres ex hypochondriorum dolore, quod tamen author prorrhetici explicauit.

Vt terminetur disputatio de perfrigeratione partium extimarum in Causo, maximè verò in eo quem pituita salsa putrens parit, ita Galenus audiendus: Extrema frigere in causo & febre quæ ἀσώδης dicitur, ob magnam viscerum inflammationem contingit, quæ phlegmone ex crassis fit succis. Qui prima Causi specie tenentur quem parit ichor & tenuior bilis, liberantur faciliùs, quòd tenuis & feruens humor sit. Posteriorem Causon pituita potius salsa gignit quæ tantam febrem, quantam bilis, non affert, nec tantam sitim, nec ita in spiritum vertitur & euanescit. Immo sæpe adest alui profluuium non iuuans, quia non ita facilè coquitur & obsequitur ista pituita putris.

ad part. 47. lib. 4. acut.

In textu Gal. ait, nec febrē auget.

II.

Declarant quoque & ipsę crises. Nam cùm tenuis est materia crisis fit per abscessum κατ' ἔκρουν: cùm crassior & pituitosior per ἀπόθεσιν. vnde Causus secundus per parotiden aut hæmorrhagiam soluitur, cùm focus in pulmone est: si in ieiuno intestino vel hepate, coxarum dolor, pudendi liuor, testis ipsius contentio vel quia in eo ipso teste inflammatio concipitur, vel quia attrahitur ab aliqua parte superiore inflammata, hæc, inquam omnia, iudicatoria existunt. Antequam finio vnum addam, an acutarum febrium materia, licet pituita sit, frigida esse possit vt ratione istius frigoris materiei & extimæ partes algeant, & frigidi sudores emanent. Galenus vult acutas febres gigni vel in solis vasis putrentibus humoribus, vel in toto corpore. Et quod frigidus sudor sit in acuta febre hanc causam recensuit, Cum putreant humores in vasis, eoque ex putredine magna caliditas sit, & tamen quæ excernuntur frigida sentiuntur, exitiale idest, docet enim in animalis corpore humorum multitudinem superbundare tantam frigiditatem habentium, vt nec à calore natiuo, nec à febrili calescant. Sic acuta febris mala vt signum & vt causa. Causa quidem, quia promptè dissoluit corpora: signum autem quoniam humorum.

ad part. 17. l. 4. acut.

An acutarum febrium materia frigida.

Quis sit focus febrium acutarum.

Com. ad aph. 37. lib. 4.

multitudinem esse frigidissimam ostendit, vt quæ neque à calore febrili transmutetur.

Ex hoc loco duo venari & colligere possumus, vnum est, acutarum febrium etiam causam frigidissimam esse, posterius si ita sit, & si ex Galeno pituita salsa causi causa sit, cur ita sanguis audacter demitur in Causo: cùm ita sit materia frigida vt neuter calor & natiuus & febrilis calfacere queat? Deinde Galenus sibi non constat, quorsum enim frigidi sudoris causam ad materiam ita frigidam refert? Idem enim esse iudicium videtur de frigidis sudoribus & de partium extimarum perfrigeratione. Causa enim cur in Causo algeant partes extimæ, interioribus ita ardentibus, est phlegmone interna visceris alicuius, & imbecillitas. Phlegmone & incendium internum attrahit foris intrò more cucurbitularum, ipsum calorem naturalem. Idem verò de externarum partium frigore & frigidi sudoris causa, videtur esse iudicium, sicque Gal. sibi dissentit: nam frigiditatis partium externarum causam ad phlegmonem internam reuocat, sudorum frigidorum causam ad materiæ frigiditatem.

Quomodo in Causo non conferat venæ sectio. Et ad hunc scopum Arist. pro. 6. l. 1. & prob. 29. eiusdem libri quærit cur hyeme febres ardentes sæpè graßentur.

12. Non est ergo recurrendum ad copiam materiei frigidæ tanquam acutarum febrium causam. Galenus enim scribit morbos longos à crassis & frigidis humoribus nasci; acutorum morborum, præsertim qui vel sunt continuæ febres, vel febres comites habent, causa est humor calidus & tenuis qui vel æqualiter in omnibus corporis partibus aptus est generari, vel loco aliquo est inclusus. Ideo in acutis morbis subitæ fiunt mutationes ob natutam humorum morbum committentium. Nisi fortè recurramus ad id quod scripsit Gal. ad histo. de Sileno & Philini vxore, pessimos & grauissimos esse morbos in quibus pituita & bilis magna copia (& ferè æqualiter) colligitur. Sic bilis adurentem calorem mouet, pituita & succus crudus calfieri nequit, vnde sudorum frigidorum prouentus. Nec reuera admittere possum istam Galeni rationem qua dici febrem acutam pessimam esse vt signum quod significet multitudinem materiei frigidissimæ. Melius in eodem commentario dixerat succis ex putrentibus in vasis, vehementem caliditatem sequi posse, naturam verò solidas partes regentem, idest calorem natiuum, ex eodem Hippocrate, aut extingui aut proximam esse interitui, dum in febre acuta in qua omnia & foris & intus ardere debent, sudor frigidus apparet, & partes extimæ inalgent. Idem Gal. exponit in epid. quomodo respiratio ini-

Com. ad aph. 19. lib. 2.

ad aph 37. l. 4

tio morborum acutorum fit frequens, deinde rara, & corpus refrigescat, quia humores putres æqualiter accensi sunt, & discusso calore febrili tam paucus restat calor natiuus, vt proximè occumbat.

Vltimam partem rerum institutarum expediamus de caussis procatarcticis quatenus ad Causon pertinebit. Nam cùm ichores acres à venulis arefactis attrahuntur, & febris καυσώδης excitatur, id in caussis antecedentibus numeratur. Sed labor, vigilia, haustus vini meraci post insolatum externarum caussarum in censu esse creditur. Breuiter id attingemus. Sunt ex medicis qui caussas procatarcticas negligũt, sunt qui pluris faciunt. Nã cum extra corpus positæ sint, videntur negligendæ: tamen καὶ πρὸς τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν θεράπειαν non parum habent momenti. vulgus ferè totus est in caussis externis, & frustra eas caussas tanti facit. Nec enim videndum quid morbum faciat, sed quid tollat, ait Celsus. Externæ caussæ internas & antecedentes quasi irritãt & prouocant. Ab externa enim caussa ferè fit initium motus, id quod eleganter indicat verbum προκατάρχειν. Huc pertinet quod Gal. scripsit, Caussæ externæ diarias febres excitant si corpus morbo non sit opportunum: Et ita laborasset Silenus, sed quia iam ad aliquid deterius aptum & comparatum erat corpus, ideo graui morbo est implicatus. vnde statim morbi initio grauia diraque symptomata apparuerunt. Et caussæ procatarcticæ tam lethalem morbum non produxissent, sed internas caussas prouocantes & lacessentes, mutuas quasi operas in perniciem Sileni dederunt. Sed vt omnis ea de re tollatur ambiguitas, adduci debet autoritas Galeni qui quodam loco de istis caussis procatarcticis amplissimè dixit omnemque dubitationem leuauit. Et quoniam ille textus paulò prolixior est, piget transcribere. Tamen propter vtilitatem huc transferam: Hipp. non purgat eos qui ob intempestiuos labores capite dolent. At corpore nostro ad morbosam dispositionem parato, vt propè completa sit, aliquid externum accidens eam affectionem patefecit, febrem accendens, vel capitis dolorem, vel catarrhum. Deinde ex eo continenter ad morbosæ affectionis dispositionem non sine periculo languent: & tamen non cursus morbum excitauit, aut motio, aut intemperantia. Nil enim horum sua natura vehementem languorem excitare potest. Si febris ex his caussis fit, Diaria est. Si enim nulla subsit dispositio, nullum morbi genus inde consequetur.

Caussarum procatarcticarum obseruatio non negligenda in medicina facienda.

ad hist. de Sileno. 1. epid.

Inter homines qui a caussis procatarcticis mouentur & excitãtur, hic in solã diariam incidet, hic non ægrotabit, ille in morbũ grauem labetur. Quare? quia ita ad morbum erat dispositus.

cõ ad part. 315 sect. 4. acut.

"Caussæ procatarcticæ ad morbos graues inducendos sunt inefficaces, nisi corpus suscipiens ita sit dispositum.

13. Et tamen, vt aliquid nostro ingenio comparatum afferamus, potentissimam vim passionum animi esse affirmamus. Causa hæc
14. προφάσις nec ne dicatur, tamen vbi quis ex ægritudine tanquam causa procatarctica in morbum incidit, grauissimè omnium laborat. Ipsa enim ægritudo imprimit nescio quid animo, deinde corpori, animi instrumento, vnde functionum omnium & omnis œconomiæ ratio, &, vt ita dicam, cardines concuti ac conuelli videntur. Et nisi ipsa ægritudo resederit, ægrè autem leuatur ac residit, vix ac ne vix quidem corpus suum primum robur ac vigorē recuperat ac resumit. Declarat hecticarum prompta ob ægritudinem animique pathemata & mœrorem generatio. Quod enim vix longo interuallo facit febris etiam satis magna, idest, contactis partibus & solidis partibus ipsius cordis hecticam non generat, id breuissimo spatio facit mœror animique ægritudo. Immo nostrā ipsi experientiam iudiciumque interponemus. Nos nos (inquā) in ipsis operibus Artis experientia didicimus eos omnes quos mœror ægritudoque animi in morbum, tanquam primaria ac externa causa coniecerit, aut lethaliter aut grauissimè periculosissimeque ægrotare. vix enim ægri, si liberari debent, etiam rebus omnibus ritè factis, liberātur. Tanta est vis ipsius ægritudinis pathematumque animi. Nam cùm omnis ægritudo miseria est, tum etiam est carnificina. habet ardorem libido, leuitatem lætitia gestiens, humilitatem motus: Sed ægritudo maiora quædam affert, tabem, cruciatum, afflictionem, fœditatem: lacerat ipsa, exest animum planeque conficit.

De viribus ipsarū ægritudinnm authoris sententia.

Hæc ex Marco Tullio in Tusculanis.

15. Itaque cum ægritudo tale sit monstrum & quod renascentis hydræ instar, repullulet ac reuiuiscat, qua possumus ratione, & animo penè hercule oppugnemus, vincamus, elidamus, conteramus. Denique eam animi præsentiam infractionemque adhibeamus quæ masculam virilemque virtutem in nobis inesse declaret ac testatur.

ANNOTATIONES.

1. *Hippo. Causon fieri autumat cùm venulæ arefactæ acres & biliosos ichores ad se traxerint. In Græco nomen plurale τὰ φλέβια legitur. Et aiunt quidam ex Hippocratis doctrina, Causon propriè gigni cùm venulæ attraxerunt, vt ἐν τοῖς φλεβίοις Causus consistat, sed aliæ febres continuæ ἐν ταῖς φλεψί. id est in maioribus venis.*

2. *In*

2. *In causo aluus sæpe fluit per inflammationem ieiuni intestini & lactium vnde & impeditur* ἀνάδοσις, *& fit bilis & ichoris generatio, vnde alui irritatio vnde quando post Causon succedit hydrops, is habet ferè coniunctum fluorem alui. Quod notandum est. vnde in tali casu & balneum potest conferre vt diximus alibi: Et phlebotomia ratione inflammationis potest conferre, (id quod multis non placet) etiam aluo fluente. Et reuera in causo vero & illegitimo fluit soluta aaus nullo profectu, ob lactium & ieiuni inflammationem & propter immedicum potum, & corruptionem alimenti quod in corpore & ventre bilioso & æstuante bilescit, vnde excernendi calcar. Vnde cum in febribus aqua summo sit remedio ad sitim, quæri solet an confertim & raro an parum & sæpè propinanda rationes vtrimque concurrunt. Vid. Arist. probl. 57. lib. 1. probl.*

3. *Quæ ob solam flauam bilem febris accenditur, sine aliquo visceris affectu, & si maneat adhuc intra vasa bilis, ardens febris vocatur. cap. 6. lib. 2. de crisibus.*

4. *Febres acutæ fiunt putrentibus humoribus. Putrent autem sæpiùs toto corpore, sæpiùs in vasis solis. Com. ad aph. 37. lib. 4. Com. ad part. 33. sect. 3. lib. 3. epid. Quibus in iecoris & ventris regionem, maximè in eius os* κακοχυμία *irrepserit, hos ardentes febres solicitant.*

5. *Inter cæteros locos ex quibus colligas Causi sedem esse in habitu corporis, vnus est com. ad histo. 10. sectio. 2. lib. 3. ep. vbi ait febrem ardentem à biliosis esse humoribus, ideo necesse esse in ea muliere coaceruatum humorem biliosum* κατὰ ὅλον τὸν ὄγκον τοῦ σώματος. *Per totam corporis molem. At in primis venis & simo iecoris cruditates fuisse, vnde alui profluuium & vrinæ tenues. Sic causa coniuncta* τοῦ καύσου *erat in habitu corporis, non in ore ventriculi, primis venis & cauo iecoris, quod tamen fieri aliis locis autumauit. Quidam vt distinctionem assignent aiunt* καῦσον ἐν τοῖς φλεβίοις *consistere, siue toto corpore sparsæ sint venulæ, siue in vna parte, At aliæ febres vt synochi &* συνεχεῖς ἐν ταῖς φλεψὶ, *id est in maioribus venis quæ inter alas & inguina interiacent. Id Hippocratis doctrinæ quadrare autumant: Quod an sit verum, quæstionis est.*

6. *Gal. com. in particul. 59. sect. 3. lib. 3. epid. cur in Causo quidam sitiant, alij non crassitudo humorum & tenuitas aquosa aceruata erat (supple circa os ventris quod est sitis sedes) vtraque frigida est sua sponte: vel acquirit calorem à putredine. In quibus calor putredinosus acquirit in iis sitis, in quibus non, non adest.*

7. *Quoniam autem pituita sæpè multa est, & copiosior quàm vt*

queat & à calore febrili & naturali calfieri & transmutari, ideo in imo corpore manet calor, in extimis non elucet. Gal. com. ad aph. 37. lib. 4.

8. *Cacoethia in febribus, Cacoethia in vlceribus. non omnis humor vitiosus κακοήθειαν inducit, nec omnis putris, sed quem κακοηθεία corrupit atque deprauauit. Et tamen Galenus apho. 57. lib. 5. ait in Cachexia sanguinem suam symmetriam seruare. Si seruatur symmetria, cur cachexia auget putredinem humorum?*

9. *Quid est necesse partium extimarum refrigerationem signum esse malignitatis? Nam quia sanguis in media corporis parte colligitur (ait Galenus) in Causo, ideo eò reuocatio fit caloris & spiritus; id quod ipse Galenus docet com. in part. 21. sect. 2. prorrh. vti partium internarum inflammationes magni quidem facit, sed ideo malignas esse non dicit.*

10. *Si reuocatio caloris & spiritus ob internam phlegmonem causa est algoris partium extimarum, physica est hæc ratio, & non ideo causari oportet malignitatem aliquam. Tamen Gal. dum in secunda specie causi pro symptomate frigus partium extimarum recenset, ait, non perpetuò Causus talis est, idest, comitatus frigore partium extimarum, sed cùm malignus fuerit. Sic cacoethia hoc symptoma causatur. vide ad par. 16. lib. 4. acut.*

11. *Causus qui habet sedem in pulmone, hæmorrhagia liberatur, ait Galenus in 4. acut. Tamen per eundem peripneumonia non amat hæmorrhagiam: ferè par esse ratio videtur Causi focum in pulmone habentis & peripneumoniā. vide de peripneumonia cap. 3. lib. 3. de crisibus. Pleuritis amat hæmorrhagiam, partim non amat, & inter causon & peripneumoniam ambigit. Minus enim quàm Causus amat, & magis quàm peripneumonia Gal. ibidem. Gal. in epid. generaliter, non habita ratione ipsius foci in pulmone pronuntiat hæmorrhagiam omni causo familiarissimam.*

12. *Morbi longi sunt trifariam, vitio partis, culpa ægri & ignorantia medici, nec non pepasmi difficultate. Hæc in tribus consistit, in copia materiæ, naturæ imbecillitate & meatuum angustia.*

13. *Hic damno animi pathemata. Est tamen vbi prosunt in ægris, est vbi obsunt. Docuimus aliàs quomodo ὀξυθυμία prosit. Qui locus est notandus. Et Gal. com. ad part 9. sect. 5. lib. 6. epid. docet qui de industria ira excitari debeat, & quibus non: quibus cor & caput calidiora sunt, & affectu calido laborant, sed contra. Et Gal. ait Hippocratem consuluisse in defectibus animi irritationem quandam*

animi, vt conatus fortitudine, defectus imbecillitate sanetur. Vide Gal.cap.11. lib. de ther. ad Pisonem. vnde notatur ex Hippo. illud, Colorum mutationes fiunt aut corde laxante(vnde pulchri & pellucidi,)aut constringente, vnde subuirides. Tristitia & mœror πνοχωρίαν affert. Et hist. 11.sect.3. lib.3. epid. vide quos effectus habuerit mœror, cùm tamen esset morbus tantum à plenitudine(id quod minimè est periculosum, & facit vt etiam dies sextus benè indicet vt de virgine Parissæa patet) nam conuulsiones & terrifica fuere symptomata.

14. *Melancholici & quibus animus in miseria est, habent quædam interualla, sed amatorum more, licet eorum disputationes sana quædam consilia, ea statim amoris resurgentis sæuitia ac impetu deuincuntur: sic melancholicis contingit. Sed notandum qui mœror, & ἀπανθρωπία, idest fuga hominum testentur πάθος μελαγχολικόν apud Hipp.in Coac. Hollerij.vbi animaduertit interpres ab eodē humore contraria extrema pendere, heroïcam virtutem & ἀγριότητα, cum homo quasi hominem exuens fit μισάνθρωπος. legatur locus iste.*

15. *Quòd in ægris & viris prudentibus mœrorem damnemus hilaritatem præsentiamque animi desideremus, id temperandum est. aliud est gaudium, aliud hilaritas. Hæc profusum sæpè risum inuictum habet cum expiratione sonora & intercisa. Gaudium à rebus seriis & animo pacato & conscientia rerum cum virtute iunctarum, ducitur, hoc boni viri citra tamen risum fruuntur.*

CONSILIVM VI.

De Impotentia coeundi.

INutilis sæpè est Medicorum opera, qui opiatas excitandæ, explicandæque veneri proprias architectantur & concinnant, quò ægri & corpore & animo dominabus sint gratiores: Nam h:c iudicio opus est, vndeque frigidiores ineptique, & insulsi ingrati sunt salacissimo mulierum generi. Et obiter vnum notandum, quòd is tardus dicatur, qui corpore, & membris ineptus est, & imbecillus ad venerem, & ideo minus amabilis apud dominas. Tar-

Donatus in Eunuch.

dus facilè venerem non explicat, id quòd est meretricibus odiosum: insulsus qui caret sale, non est salax, & cupidus coitus.

Aliquãdo non arrigit verpus, alias arrigit sed moliusculus est. Sic non subit, nec semen eiaculatur. Id fit aut vitio peculiari instrumenti, aut totius corporis morbo, aut seminis defectu, aut eius inefficacia, vt minùs turgeat, & penuria spirituum laboret, & minùs intentus maneat verpus.

Videndum de ætate, si ætas congrua, an olim minùs aut magis aptus fuerit, an procliuior ad libidinem, vt vetere vbertate quasi arefactus languerit, naturáque infirmior manus quasi dederit.

Videndum quoque an naturalia illi non laborarint, an mercurij litum aut cinabrij suffitum passa fuerint, an vitio diætæ vt si vinis albis & tenuioribus vsus fuerit rebus liquidioribus, quæ quasi laxant, & effœminant carnes & semen. Assa enim carnem solidiorem reddunt scire oportet an parciùs ederit, vt sufficiat ad esse, non autem ad robur.

Item canones alij sunt obseruandi vt loco & tempore congrediatur, non crudus; alioqui ineptus erit: præcedente titillatione, vt sit ad venerem incentiuum & calcar. Id fit retenta vrina, & meiendi desiderio.

Minus bona habitudo ineptitudinem istam conciliat vel quia totum alimentum ab sumit, & non sinit semen esse reliquum, vt succulentæ & εὐσαρκοι nutrices, minùs sunt aptæ, fiunt enim vasa angustiora, & in viris & in mulieribus, præ mole & pinguitudine. Rationes apud Aëtium exponuntur à nobis.

Denique videndum ne, quæ ad fertur, infœcunditas, aut impotentia vt iusta repudij causa, sit imaginaria & falsæ & mendacis amicitiæ testis. Sunt enim corpora quædam quæ simul iuncta quamdam habent antipathiam ad iustam fœcunditatem & lętam de qua sic Plinius loquitur. Est quædam priuatim dissociatio corporum, & inter steriles, vbi cum aliis iunxere gignunt Acetosa, & olera fugienda: Commendant Asparagos ad excitandam venerem, facilis est vsus: Absit ieiunium: vitetur nimia repletio: tum ne cruditas oriatur aut ne reuocatus calor, & spiritus ad ventriculum pleniorem deserat testes & partes semini mitificando, & cogendo destinatas.

Nimia cura obest, soliciti arrigunt, sed fugax est erectio.

Quidam hoc commendant quod sequitur.

℞. Amygd. pistaciarum, pinearum, & dactylorum añ. ℥ i. conseruæ satyrij, anthos, myrobolanorum condit. añ. ℥ i. cortic. citrij conditi. ℥. i. ſ. zinzib. conditi ʒſ. scincorum vino albo lautorum. ʒ vj. carnis caponis, & perdicis añ. ℥ iij. cinnamomi caryophill. nucis mosch. añ. ʒ ij. macropip. ʒ j. galliæ moschatæ. ʒ j. seminis anisi, fœniculi añ. ʒ ſ. sacchari ℥ xij. fiet opiata, vtatur singulis matutinis, vel hac sequenti.

℞. Satyrionis conditi ℥ ſ. Radicis & seminis ascalonij añ. ʒ i. ſ. seminis erucæ, fraxini & pastinacæ añ. ʒ j. renum scincorum ℈ iiij. conseruæ eryngij ℥ ſ. zinziberis conditi ʒ ſ. confectionis alkermes ʒ j ſ. cum syrupo conseruationis satyrij fiat opiata, de qua cap. dormiturus ad quantitatem nucis moschatæ adde conseruam anthos.

℞. Aq. vitæ ℥ iiij. seminis staphidos agriæ ʒ iij. macerari sinas per horas duodecim ad verpi totum, & perinæi.

Ex maiore parte istorum simplicium concinnatur à Fernelio opiata nomine Diasatyrion; huic inest mira vis calfaciendi: sed & in multis, vt antè diximus, bona victus ratio sanguinis boni, & spirituum proba generatio, vnde fœcundum & multum semen conficitur, & superfluit ex reliquiis alimenti, sic cibus & potus primas tenent, bellariorum & multorum ciborum infarctus (vnde æstus & turbatio contingit) nocent plurimum sanitati, & minus fœcundos, & ad palæstram veneream idoneos reddunt. Notandum illud Hipp. cibaria, & potus & obsonia (excepto pane & maza quæ fit ex farina hordei tosti liquore aliquo subacta) exceptis & carnibus, & piscibus, & aqua reliqua omnia tenues & debiles vtilitates habent ad augmentum, ad robur & ad sanitatem. Ad sanitatem (ait alio loco) optima sunt quæ modicè ingesta sufficiunt, vt & famis & sitis sint medela. 1. *Lib. de affectionibus.*

Quod si ob causam aliquam impotentius reddatur corpus, est opiata Analeptica apud eundem Fernelium cuius vsus esse potest in eo affectu.

ANNOTATIO.

1. *Non perperam hoc adieci de reficiundis & consulendis viribus sed quod primum animaduerti debet, est quòd non semper more medicorum practicorum ad excitandam venerem impensè calidis vtendum est. Nam calidiora extinguunt semen, vt sabina & agnus castus.*

Item quidam temperamento ſunt calidiore, & æſtuantiora habent viſcera, & hi minus ſæpè ob δυσκρασίαν iſtam minùs apti ſunt ad explicandum venerem: deinde verò quæ ſunt calidiora flatus diſſipant, quorum vſus aliquis ad arrectionem: itaque hîc iudicio opus eſt, nilque temerè agendum.

CONSILIVM VII.

De Fœdis coloribus.

DIfficile iudicatur in quo febris hæc virginalis conſiſtat, ſi eſt obſtructio cur aliæ febres ab obſtructione non habent eadem ſymptomata, greſſum difficilem, & aliç? cur non color oliualis in aliis febribus? ſi allegatur ætas virginum (nam & anno ſeptimo, & ſequ. morbus oritur) cur mares iuniores quibus debet eſſe hæmorrhagia iis virginalibus, ſymptomatis non præhenduntur? aliquæ quidem experiuntur mala, ſed quæ cum fœdorum colorum, (ſic enim morbus iſte latens à ſymptomate nomen ſortitur) incommodis grauitate, & vehementia non auſint contendere. An quia inſtat tempus menſtruum, & natura quia vellet intendere excretionem iſtam, nec poteſt, inteſtinum quoddam & cœcum quoddam fit bellum, omnium malorum author? An quia marium, & mulierum morbi longo interuallo differunt? Non videtur iſte motus menſium cauſa, nam & ſeptennes virgines decolores fiunt, celeriùs virgines quàm mares ęgrotant iſto morbo, vt extra vterum facilius creſcunt, & adoleſcunt vt ſanguis non requiratur ad incrementum cùm iam ſatis idoneum habeant. Quidam morbi ſunt neruorum, venarum alij, muſculorum alij, carnium alij, alij arteriarum: ſic morbus, id eſt ea febris virginalis fœdo colore comitata in arteriis ſedem potius habet, & iis quę ad ſplenem pertinent, vnde lienoſum cor habere dicuntur, & ſaliens & καρδιωγμόν, id eſt celerē motum cordis, & palpitationi ſimilem,
„ ſæpe ob ſanguinis φθοράν, λύσιν καὶ ἔκστασιν; ſic Hip. in Coacis, ait de-
„ colorem faciem cum greſſu difficili, ſpirandique difficultate, & de-
„ ſiderio rerum alienarum, ſignificare ſanguinis corruptionem &
„ exolutionem ſeu φθορὰν καὶ λύσιν, Theophraſtus in ſeminibus vo-

κατὰ φύσιν ἔξοδον καὶ ἔκστασιν. id est è natura egressionem ea corruptione prægressa.

Ratio victus in primis seruanda.

A glutinosis & obstructiones parientibus abstinendum, maximè de potu prouidendum; sitis enim est insatiabilis: aqua cum quarta parte vini, talleolis, citrij & saccharo pauco valet, vino diluto vtatur aut decocto graminis, & ceterach cum cinnamomo & chalybe. Non bibat dormitura. *Curatio.* 1.

Non constringat corpus vt iuncea appareat.

Clysteres frequentes ex maluis, capill. veneris agrimonio, chamæp. anetho, mercur. cuscuta cum hiera, diaphæn, lenit. catholic. melle mercuriali, saccharo rubro.

Purgetur corpus, aut medicamento familiari, aut syrupo solenni; vitetur vsus rerum multùm aperientium metu paralyseos. Non vtatur multis iusculis vt fere fit, sanguis fit serosior, & putris amittens natiuam consistentiam, & alendo inutilis est. 2. *Rond. de splenis affect.*

Assis vtatur moderatè assis, vt caro sit solidior, & firmior; ideo in pastu probo decoctum rad. scynæ, immo per dies aliquot vtatur sudori blande eliciendo. *Hipp. 2. de diæt.*

Si febris adsit, venę sectio: breui etiam tundenda saphena, sedata febre balneum aquæ tepentis, item pedum lotio.

Confert litus ex oxyrrhodino ad sæuitiam doloris capitis familiaris.

Vtatur sæpè semine fœniculi florentini, aut tabellis diarrh. abbatis.

Pilulæ ex puluere hierę tartaro pauco, croco martis agar. rheo, senn. cinnam. terebinth. gummi ammon. spica nardi, electi triasf. trochisc. de myrrha, syrupo, de hyssopo: si respuat pilulas, sit in vsu medicamentum paratum ex decoct. rad. enul camp. torment. sanam. eryng. rubiæ maioris, fol. eupat. polytr. bipin, scab. beton. flor. veton. altilis bugloss. & genistæ, coquitur senna infund. rheum, cum ligno aloes & cinnam. syrup. rosa. pall. dissoluetur, ex iis parari poterit syrup. magist. aucta dosi omnium.

Purgato corpore vtetur sequentibus tabellis.

℞. pul. scynæ & sassafras añ. ʒ. j. limaturæ chalyb. præp. ℥ j. lumbr. terræ præp. ʒ ij. ras. ebor. cor. cerui, diamarg. frig. añ. ʒ ß. pul. rubiæ maior. cort. citrii cond. conf. rosar. bugloss. añ. ʒ ß. ligni aloes & cinnam. añ. ʒ ß. cum saccharo in aqua bugloss. & ros. soluto. fiant 24. tabellæ, pondus sit singul. ℥ ß. capiat. per dies 24. *Hæc non sunt vsurpanda si hysterica sit mulier.*

Crocus martis hoc in affectu primas tenet, ideo minori cum apparatu parari poterunt hæ pilulæ.

℞. Croci martis ℥ ſ. ſauh. ʒ. iiij. cinn. & granor. Ker. añ. ʒ j. fiat Elect. per tabellas, vel opiata ſeq. erit in vſu.

℞. Conſ. bugloſſ. viola. borrag. añ. ʒ. vj. conſ. campanæ & conſol. añ ʒ I. corticis citrij ʒ ij. nuces conditas duas puluer. lætif. & diatr. añ. ℈ j. confect. de hyacintho ℈ ſ. ſennæ pul. ℥. j. croci martis ʒ iij. cum ſyrupo de pomis fiet opiata de qua cap. ad magnitudinem nucis.

Hipp. 2. de diæt. Decoctum ſcynæ parabitur, habita ratione ætatis, corporis, & temporis, addita radice cichorij.

Laudatur vſus aquarum naturalium, ob aciditatem ratione æſtus.

ANNOTATIONES.

1. *Vnde remedia quæ crocum martis recipiunt, peculiarem vim habent ad fœdos colores & viſcerum infarctus contumaces. Quidam infundunt certam huius quantitatem in vino albo cum ſemen. coriand. aut ligno Aloes, & de eo propinant 3. aut 4 vncias ſingulis matutinis.*

2. *De vſu iuſculorum crebro quæſtio eſſe poteſt, cum ſanguis ſit ſeroſus. nam cùm tumeat caro & leucophlegmatriam minetur, frequens iuſcul. vſus videtur abſurdus. ſic eſt quædam eo in caſu* ἀντένδειξις *nam æſtus internus eſt: item dubitant an ſanguis ille ſeroſus & ſubuiridis ſit ante febrem, an poſt, & ſingulis diebus febre rebellante magis corrumpatur.*

3. *Aſſæ carnes ſolidiorem carnẽ præbent Hipp. ſed febris, incendiũ interius, ſitis, aliter ſuadent: hic iudicio opus tales virgines auriginoſum corpus habentes vt & ij qui prauis ſcatent humoribus famem & ſitim ferunt, quod maligno humore abundent qui eis inſtar pabuli eſt: ſic venenata animalia nec fame nec ſiti pereunt, quia in ijs nec calor, nec ſanguis, nec ſudor.* *Plin.*

Æger

CONSILIVM VIII.

De Scelotyrbe.

AEger nobilis affectu laborat iam annuo qui scelotyrbe dicitur, & est species quædam paralyseos partium interiorum ab osse sacro, & spinæ superiore parte cum genuum infirmitate, initio data medicamenta valida per os sumenda: decoctum hermodactylorum, cùm tamen à mitioribus esset inchoandum, in eo bis peccatum est, & quòd data medicamenta purgantia per os cùm inferiores partes malum occuparet. Illud enim est axioma Galeni: Quæ per ventrem inferiorem fiunt purgationes, fluxiones in partes vicinas conciunt: Alterum peccatum quod initio data valida medicamenta, cùm mitius agendum foret ita; enim princeps, dum loquitur de curatione paralyseos initio; ne properes initio in vsu fortium rerum, imo tarda vsque ad quartum & septimum, lenit initio, clysteribus vtitur, & reuera consilium illud principis est sani iudicij, & qui omittunt grauiter in medendo peccant. 1. *L. κατὰ τόπους.* *lib. 3. fen. 2. cap. 4.* *Nocent valida medica. initio. in paralys.*

Cùm à spina dorsi malum sit, consuluimus vsum cauteriorum summa parte media & ad os sacrum.

Vsus clysterum conuenit addita Terebinthina, item terebinthinæ per os sumendæ.

Litus ex axungiis addita terebinthina, castoreo aut oleo chymico.

In pastu potio Guaiacina diluta, aut sarcæparillæ decoctum.

Opiata ex puluere scynæ, senna, rheobarbaro & puluere laxatiuo, addito melle.

Fotus ex calfacientibus herbis.

In lecto eliciatur sudor instar stupharum siccarum, confert balneum adstringens cum alumine aut magma ex vinaceis.

ANNOTATIO.

1. *Plin. lib. 25 cap. 3. notat in Germani Cæsaris exercitu citra rhenũ ex vitiosi & medicati fontis aquæ potu, vi malefica cõspurcatæ*

duos nouos exiliſſe morbos? quorum primus neruos crurum adeo oblædebat vt compages in genibus diſſoluerẽtur & crura vacillarent quem ob id σκελοτύρβην appellarẽt. Alter putridum erat oris male olentis vitium quod στομακάκην rectè appellabant quo intrà biennium omnes dentes decidebant. Reperta autem auxilio eſt herba quæ vocatur britannica, non neruis modo, & oris malis ſalutaris ſed contra anginas quoque & ſerpentes.

CONSILIVM IX.

De Elephante pedum.

VXor filij, ſan-germani magni inæquali erat temperamento, internorum bellum & calor, externarum partium, frigiditas, humiditas, & manuum quidam mador, Tumor erat crurum & pedum ſiniſtrorum, cacochymia ſuſpecta erat, licet faciei color niteſceret.

1. Vnde illud faciei εὔχροια & mœſtitia multa malum Hipp.

Iuſſa eſt à multis iuſculis abſtinere metu leucophlegmatiæ. Interea non negligenda, interna intemperies, purgationes inſtitutæ, phlebotomia, vſus vini aqua temperati, ſemen coriandri & fœniculi à paſtu, moderatè tamen quia ſitibunda eſt, Redacta ad aquas Niuernenſes, plumbares pro balneo.

Si malum rediuiuum, fotus ex lexiuio ſarmentorum additis lupinis, & alumine, & vino ſtyptico, furfur contunditur aſpergitur aceto mulſo & applicatur.

Item ordinatum hoc cataplaſma.

℞. Farinæ hordei, fabarum añ. ℥. iij. farinæ lini, orobi & lupinorum añ. ℥. ij. coque in oxymelite parato cum camæpyti & betonica, ſcabioſa, chamæmelo. Adde radicis ſigilli beatæ mariæ crudæ ℥ j. ſ. pulueris roſ. chamęmeli añ. ʒ j. ſ. Ireos ʒ. j. cum oleo chamęmeli, fiet cataplaſma. Aliquando addetur ſapa & terebinthina. Aliquando parabitur cum vino.

Item fiet cataplaſma ex furfure frumenti impoſito ſartagini addito vino albo, & aqu. decoct. camæm. Hirudines valent.

Si malum arte ſuperius fuerit, vtatur ad dies aliquot ſarſæparillæ decoct. vel rod. ſaſſafraſ. Valet radix mechoacan.

ANNOTATIO.

1. *Elephas seu Elephantiasis; Leontiasis aut Satyriasis & lepra arabum à nonnullis dicitur, Tumor est secundum modum qui accidit in venis varicum qui in vnaquaque parte organica potest contingere in cruribus, pedibus, virga, lingua, toto corpore, vt Nicomacho apud Gal. Accidit autem potissimum iis quibus intemperata sunt viscera, maximè iecur & lien, vnde perennis fit humoris melancholici adusti aut pituitosi prouentus qui quidem humores dum ad partes inferiores transmittuntur, eos in tumorem attollunt. Signa sunt, caliditas loci asperitas, color niger aut fuscus, eruptio sanguinis nigri ex partibus affectis, vrina crassa, excrementa Alui melancholica, vsus rerum sanguinem, & humores adurentium.*

CONSILIVM X.

De Puella trienni nauseam patiente à natiuitate.

PVella triennis ex quo nata est nauseam ἀνέμετον patitur, causam mali referimus ad intemperiem hepatis, bilis multæ genitricem, & facit biliosam parte superiore vel quod τῇ φύσει & ἕξει à natura ductum habet à folliculo fellis in fundum ventriculi. *Biliosi sunt φύσει vel ἕξει* 1.

Clysteribus vtendum putamus, cùm aluus libera est, ægra à molestia hac libera quoque est. 2.

Victus humectans, refrigerans, perperam alij medici malum à capite repetiuerunt & siccantibus vsi sunt.

Abstineat à multo butyro, pinguibus iusculis cum omphacio, vel succò limonum conuenient, vtatur malis granatis, & malis aureis. 3.

A pastu sumat cydoniatum Aurelianum, vel simile non crassum Abstineat ab iis quæ obstruunt.

Vtatur vino dilutissimo addita aqua, radicis graminis, aut cichorij; & quia vix admittit medicamenta in declinatione lunæ

vtatur aqua Rhei, vel ſyrupo, de cichorio, vel caſſia in bolo, vel clarificata, vel Rheo, colato per manicam Hipp. cum cinnamomo & ſaccharo cando, vel pauco Iulep. roſato.

Syrupus roſarum valet cum decocto graminis vel decocto prunorum & paſſularum, ſyrupus oxyſacch. & de limonibus.

Conſerua roſarum pallid. vel tabellæ, triaſant. addito pauco puluere Elect. de ſucco roſarum.

Litus ad hepar & ventriculum ex roſaceo. fotus blandus ex ſantalis & roſa addito aceto.

Si febris prehenderit phlebotomia.

Balnea in tempore opportuno conferent, in aceto roſaceo intingat carnem pulli aut alia.

ANNOTATIONES.

1. Bilioſorum duo ſunt genera, alij bilioſi ſunt τῇ φύσει, *alij ex euentu, Natura bilioſi vel tales ſunt temperamento vt qui ſunt hepate præferuido, vnde bilioſi humoris prouentus ſoboleſcit; habitu dicuntur bilioſi, id eſt conformatione, quorum ita conformata eſt veſicula fellis, vt ad ventriculum aut ieiunum inteſtinum excurrat canaliculus felleus, & hi vocantur* πικρόχολοι ἄνω. *Talis erat Paulus Rhetor apud Gal. 2. de Acut. qui cum temper. pituitoſus eſſet, tamen crebris vomitionibus torquebatur illique perpetuò erat adſtricta aluus, Alij ſunt ex euentu qui piperatis, ſalſis acribus eduliis veſcuntur, & curis vigiliis, irarum æſtu, & mœroribus corpus extenuant & conficiunt.*

2. Scitum illud Hipp. ſect. 3. 6. epid. ventris ſegnities omnium confuſio vaſorumque.

3. Τὰ λιπαρὰ πρὸς τὰ φλεγμαίνοντα οὐ ξυμφέρει. οὐ δὲ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα, οὐδὲ πρὸς τὰ σηπόμενα ἀλλὰ πρὸς τὰ φλεγμαίνοντα ξυμφέρει τὰ ψυχρά. *Hipp. de affect.*

CONSILIVM XI.

De falsa specie Ischiadis.

NObilis vir falsa quadam Ischiadis specie laborabat, corpus erat olim valde biliosum, & à longo tempore sentiebat imbecillitatem cruris sinistri. Ratio victus instituta, vsus moderatus vini, & veneris, frequentes clysteres addita betonica yua moschata, radice sanamondæ, consolida hiera, diapruno, Terebinthina interdum.

Apozema laxatiuum addito syrupo de pomis.

A medicamentis validis, & pilulis abstinendum validioribus putauimus. Quia in Ischiade clysteres præferuntur medicamentis per os sumendis, item natura corporis ægri consideranda; detractiones sanguinis è brachio, & malleolis conferent. *Clyst. præferuntur medicamentis in Ischiade.*

Prouocandæ hæmorrhoides & anus fouendus.

Frequens vsus blandarum pilularum: A calidioribus oleis abstinendum: solis chalasticis locus esto.

Fotus blandus antè ex rosa, capillaribus chamæpitis, beton. ebulo, saluia, chamæ. meliloto, cortice ligni sancti, enula campana, semine lini, fœniculi. A calidioribus abstinendum.

Prouocetur sudor partis admoto latere imbrice.

Litus ex axungiis gallinæ, taxi, medulla cerui, lautis in vino albo, addito oleo amygd. dulcium rosato, terebinthina pauca, Emplast. ex empl. ad fract. ossium, desiccatiuo rubro, terebinthina, addito puluere Ireos, gummi Taca-macha si haberi potest.

Cauterium externæ Tibiæ.

Verno tempore aquæ spucenses, & Borboniac.

Decoctum blandum scynæ, imo & balneum aquæ tepentis consulitur.

CONSILIVM XII.

Ad Serpiginem in facie psoræ prænuntiam.

OPiata laxatiua instituta est ex decocto conueniente herbis splenicis senna, Tamarindis, Cassia, puluere sennæ, additis pomis redolentibus, in decoct. conserua violarum pulpa passularum, cortice citrij, confectione hamech.

Sectio venæ valet, victus refrigerans & humectans: panis addito hordeo, Panis pistus in lacte, hordeum in iusculis carnium, hordeata frequentia, pomorum & prunorum vsus & esus, epithemata iecori tempore calido; vinum fractum aqua, serum lactis cum bipinella vel fumaria, mala aurea, citria; ruptorium brachio; cassia frequens loco opiatæ, cum puluere sennæ, lotio capitis pustulis pleni, faciei remedia adhibeantur.

Lotio capitis ex lexiuio sarmentorum caulium rubr. addita scabiosa in decocto pariet. agrimo. lapatho, radice campanæ, lupinis, furfure & vino albo, lauetur caput hydromelite ex melle rosato vel mercuriali.

Pro facie vnguentum citrinum, pomata cum pauco sublimato dulcificato.

Item ℞. vnguentor. rosati, Mesuæi citrini añ. ℥. 1. sulphuris puluerisati & aqua rosarum excepti. ʒ. j. ſ. terebinthinæ ʒ ij. cum succo citrij, fiat vnguentum. vel

℞. aquar. plantag. rosſ. nenuph. añ. ℥ iiij. sublimati gran. xv. ferue fiant simul.

℞. Amygdal. dulcium ex corticat. & in aqua rosarij macer. ℥ ij. ſ. micæ panis secalini ℥ iij. mellis ℥ ij. ſ. rad. ireos flor. ʒ ij. farinæ hordei & lupin. añ. ℥ j. cum mucore gummi tragacanth. extracti in aqua damascena, fiat pasta pro toto corpore.

1. Lotio ex decocto hordei integri additis amygdalis, vel sero lactis.

7. Therap. 2. Aqua seu lac virginale vulgo dictum; vnguentum album ad scabiem, pruritum, & id genus affectus mire conducit.

ANNOTATIONES.

1. *Sic parari solet lac virginale à recentioribus,* ℞. *litharg. auri* ℥ *ij. cerusæ, salis commu.* añ. ℥ ſ. *aceti, aquæ plantag. rosar.* añ. ℥ *ij. caphuræ* ʒ ſ. *fiat collyrium, traiiciatur per manicam.*

2. *Fernel parat vng. album cum* ℥. *iiij. cerusæ lytharg.* ʒ *ij. laut. diu in aqua rosarum quà eiectà mortario excipiuntur sensim que oleum rosarum affunditur quantum combibere poßint continentera gitando, additur sub finem aceti albi pauxillum & caphuræ* ʒ *j.* ſ.

CONSILIVM XIII.

De Oculorum morbis maximè de macula ex morbillis reliqua.

MOrbi oculorum difficiles ob varietatem partium ex quibus constant, & spirituum quibus tanquam soles duo splendēt & sunt illustres, pars spirituosa est & remedia vulgo refrigerantia eos spiritus obtundunt & repercutiunt, ratione membranarum, & humorum frigore læduntur.

Difficiliores sunt curatu quia sunt in actione perpetua, quia lumini obiiciuntur, quod lumen oculo sano amicum, ægro inimicum est, quia incognato genere excedit, pes laborans nec sessionem, nec ambulationem requirit, sed quietem: cur non & oculus, testis catarrhactæ operatio, motus, & actio calfacit; difficillimi, si dolor capitis vt in hac ægra fit, & id minatur, cęcitatem: item si morbus oculi sit consectarius exanthematum; virus enim indomitum est.

Circumcidenda omnis negotiosa cogitatio, & oculus mentem sequatur non mens: oculos assidua cogitatio occæcat. *Plin.*

Summa consilij est vt sedetur dolor capitis in morbis oculorum ob multas rationes. A calidioribus temperandum. Cataplasmata ex mica panis farina hordei cum rosato Mesuæi, Oxyrrhodinum medicamenta temperata. Opiata laxatiua additis Tamarindis & conseruis. Apophlegmatismi. Errhina nocent, licet Hipp. I.

in prorrh.2. suadeat, notandum non imitandum sine magna cautione. Cauterium in confinio suturarum anterioris capitis. Curanda vt laborans fœdis coloribus. Macula oculi lambenda; digerenda, discutienda sine validiore medicamento. Decoctum sarsæparillæ blandum ad absumendum putre serum in vsu sit quotidiano, idque dilutissimum. Valebit aqua ex herbis conuenientibus addito saccharo cando. Seto tandem est adhibitus.

ANNOTATIONES.

1. *Commendat Mathiolus vinum ex Euphrasia & similibus herbis ad visum quasi deperditum. Verum euphrasia & similes herbæ magno & cæco errore in oculorum morbis sæpius vsurpantur. Nam vbi in oculis est siccitas, squallor, & ob mœrores, vigilias aut inedias spirituum consumptio, quis dubitat quin vinum ex dictis herbis sit nociturum.*

2. *In oculis, in omni animali est quoddam pingue quod intelligi debet de quodam glutinoso quod necessarium est ob actionem oculi continuam. Ideo cauendum sæpè ne nimium siccemus oculos & squallorem inducamus. Senibus enim frequens hebetudo accedit ob squallorem & siccitatem oculorum.*

CONSILIVM XIV.

De Tumore Epigastrij.

Filius D. Sangermani conqueritur de Tumore & leni dolore
1. Epigastrij, qui in Mesenterij glandulis collectus videtur non absimilis chœradum tumori. Affectus hic & ætate & temperamento congener est, illi perpetuum quasi alui profluuium non vera fit ἀνάδοσις nec venæ mesaraicæ exugunt chylum vt ad hepar perueniat & fiat hæmatosis.

Bona victus lex imperata.

Fotus ex malacticis, litus ex oxyrrhodino.

Balnea.

Medicamentum additis herbis vulnerariis.

Pilulæ

Pilulæ addito croco martis, vel tabellæ, vel conserua eadem croco addito.

Emplastrum ex mucore rad. althææ coctæ in oxycrato emplast. de mucag. & diachylo, addito cerato santalino aquæ Spadendes cum infusione foliorum orientalium.

ANNOTATIO.

1. *Notat Gal. comm. in aph. 7. lib. 6. dolorem & tumores ventris sublimes leniores esse: non sublimes periculosiores quod in profundo iecore, intestinis, ventriculo &c. partibus principatum habentibus inhærescant. Et iis non facilè remedia admoueantur vt aliis suprà peritonæum, quibus autem ob ingluuiem magnus fit vtriusque bilis & pituitæ prouentus. Natura valens & robusta plerumque superuacua in pancreas & mesenterium ignobiles partes deponit, quæ totius corporis velut sentina sunt. In eas autem ex vicinis partibus illabuntur humores aut his locis & glandulis tempore exaggerantur qui tumores primum molles, dein tractu temporis renitentes ingenerant. quod notauit Hipp. 1. de morb. mul. Lien. (ait) eleuatus & repletus distribuit per venas corpori. & maximè in epiploon & partes ventrem ambientes & crura.*

CONSILIVM XV.

De dolore cruris post ictum ex Globo missili ex Catapulta.

CRuris dolor fuit infirmitas, extenuatio quædam ob ictum ex Globulo missili ex catapulta acceptum. Dictum est, licet extenuatio quædam adsit, non desinit tamen pars continere in se serum quoddam quod gignitur in parte vitio materiæ partis, quia omnis pars imbecilla alimentum non probè conficit, ideo euacuandum illud serum & pars roboranda.

Purgatio aliqua, Phlebotomia, fotus ex rosa in vino rubro addito cypero & chamæpiti, betonica, oleum de catellis, aditus aquæ Spadensis: stuphæ in lecto cum imbricato latere, Balsamum

extemporaneum aut Arregon, vnguentum ceroneum ex emplastro ad fracturas cum emplastro diuino. Tibiæ non ſtringantur ligaturis, vſus balnei in muſto.

CONSILIVM XVI.

De varicoſa hernia & hæmorrhoidibus.

AD herniam varicoſam & hæmorrhoidum ſpeciem in hypochondriaco, hæc præſcripta fuerunt.

Purgatio ex caſſia, ſenna addita & pauco cinnamomo, medicamentum aliud ex foliculis cum bipinell. meliſſæ eupatorij decocto, additis ſyrupis de pomis & de cichoreo: phlebotomia vtriuſque brachij.

Non irritentur hæmorrhoides, oblatæ per ſe, & ſi caput fecerint, aut blandè, prouocatæ, aut potiùs allectæ aperiantur.

Ad ſcortum fotus blandus roborans ex vtraque roſa, alumine, pauco polygono vtroque, & herba Roberti. Litus ex oxyrrhodino.

Ad inguen vt intercipiatur humor, emplaſtrum valde adſtringens. Supra partem emplaſtrum, ex palmeo deſiccatiuo rubro, vnguento comitiſſæ, puluere roſarum, & rad. ireos.

Malleolorum ſectio ſi opus ſit.

Lac aſinæ. Aquæ naturales Forgenſes.

Subligaculum conſeruans.

CONSILIVM XVII.

De ſuppreſſione vrinæ.

INquiſitum in cauſas illius ſuppreſſionis quæ fit aut vacuâ aut plenâ veſicâ.

Putauit æger more vulgi à ſola pituita id malum oriri, ideo cauimus, ne diureticis vteretur, donec de cauſa morbi conſtaret.

Olim laborauit sarcosi ad parastatas & partes vicinas, fortè renouatur malum: censuimus purgandum corpus, minutâ venâ temperandum, clysmis refrigerandum: Emulsionibus, pilulis vtendum ex aloë lota, iniectionibus in vesicam, deinde cathetere explorandum num lapis subsit an non.

Opiata laxatiua instituta, materialia fuerunt eadem quæ in syrupum de Althæa assumuntur.

Litus ad Perinæum ex rosato Mesuæi, balnea, abstinendum diureticis. Locus non fuit aquis naturalibus donec de morbi causis constaret. Dilutum cassiæ præscriptum.

CONSILIVM XVIII.

De Catarrho & sputo sanguinis.

QVoniam ludo palmario impendio magis sese exercebat nobilis Thesaurarius bilioso temperamento, statura longa corporis destillationibus obnoxius, sputationi sanguinis & ἀποχρέμψει non expectorato, quæ sequuntur præscribuntur. Vitę lex primò necessaria est. 1.

Syrupi lenientes, horâ somni syrupus de succis iuiub. cum diacodio.

Gargarismus cum decort. hordei. rad. cynogloss. symphyti addito iuleb. rosato.

Hordeata, cassia cum Thamarindis pulpa passul, fœniculo dulci & rhabarbaro. 2.

℞. Sacchari candi ℥ vj. Elect. diatriagac. frigid. ℥ ij. bol. arm. ℈ j. conseruæ. ros. ℥ j. s. conseruæ symphyti & corticis citrij añ. ℥ ij. diamarg. frig. ℈ s. carab. rasuræ eboris pulueris glycy. añ. ℥ s. cum sacch. in aqua ros. soluto fiant tabellæ.

Quod sequitur valet in excretione sanguinis.

℞. Mumiæ ℥ j. s. terræ sigill. boli arm. añ. ℥ s. antheræ ℈ s. conseruæ rosar. siccæ. ℈ iiij tragacanthi ℥ j. s. sacchari penidiati & rosati añ. ℥ iij. cum pauca quant. sacchari & gummi tracaganthi in aqua. ros. soluto, fiat pasta ex qua fiant trochis vsuales.

Vtatur sæpè conserua rosarum.

ANNOTATIONES.

2. Epid. 1. *Hic rufus est biliosus, mites habet tamen humores, licet aliter Hipp. Quorum pectora bilem generant balbi, furiosi, & calui fiunt verùm tabi obnoxij, iuxta illud Celsi, destillatio in corpore tenui & longo tabem minatur.*

2. Sputum sanguinis est de apicibus artis Plin. cap. 38. lib. 11. notat de duobus Consulibus qui habuere sanguinis excretiones per os non periculosas; Est & epistola de hæmoptoico apud Plin. epistola 19. lib. 5. Ante annos aliquot, ait, dum intentè instanterque pronuntiat sanguinem reiecit atque ob hoc in Ægyptum missus à me, post longam peregrinationem confirmatus rediit nuper: deinde dum per continuos dies nimis imperat voci, veteris infirmitatis tussicula admonitus rursus sanguinem reddidit; qua ex causa destinaui eum mittere in prædia tua quæ Foro iulij possides: audiui enim te sæpè referentem esse ibi & aëra salubrem & lac huiusmodi curationibus acommodatissimum.

CONSILIVM XIX.

De Aure suppurata & manante sanie.

NOn abs re incumbendum in curam grauis affectus auris qui grauior futurus est ni prouideatur, dignitas partis, sensus exquisitus, angustia loci, vicinitas cerebri id suadent. Neruus à quinta coniugatione in aurem inseritur exquisiti sensus, item eò dolor maior est, quò in angustiore loco, item morbi oculorum intra oculos nocent, morbi aurium, non solum intra aures nocent, sed ad cerebrum progrediuntur, hinc deliria phrenitides.

Dolor in angusto. Senec.

Aeger hic hypochondriacũ quid habet.

Hic & dolor ex interuallis repetens, & saniosa excretio notanda. Quod eò periculosius, quia cùm (ait Gal.) aures non sunt destinatæ expurgando cerebro & aliena est à natura excretio per aures. In pueris natura ad tempus abutitur auribus, adductus aphorismus lib. 6. Quibus natura nares humidiores, & genitura humidior, minùs sani viuunt.

Com. ad aph. 24. lib. 1.

Sic ægro, & aures sunt humidiores quæ reddunt saniosum quid

& tabem quandam, id quod pessimum est vt signum, nec mirum si minus integra fruatur sanitate. Ideo ex Hipp. Corpora velucrium quæ vesicam non habent, nec meiunt, nec saliuant, nec spuunt, sunt saniora. *Lib.2. de dieta.*

Adductus locus ex Hipp. 4. de morbis Quibus per os nares, vesicam aluum fit excretio, sani sunt, quòd per eas partes videatur fieri excretio omnis humoris peccantis. Et cùm humor affligens per eas partes euacuatur, nullus morbus præhendit. Si hoc verum est, quorsum phlebotomia? non meminit Hipp. nec aurium, nec venarum, quarum apertio liberat à morbis.

Quæstio an iuuanda excretio, an minuenda, an supprimenda, an quid agendum forte idem fiet quod in hæmorrhoidibus, omnino supprimere funebre est. Laudat vinum mellitum Aëtius ad aures manantes, & cum iudicio siccantibus vtendum dicit. *Tetrabibli. 2. serm. 2 c, 81.*

Rondeletius quoque cataplasmata instituit vtilia dolori demulcendo. ex rad. lilior. mal. fol. solani, hyosc. flor. rosr. nymph. chamœm. melil. farin. hordei lentium additis oleis rosr. viol. nymph. & pingued. anseris.

Probat quoque lac recens mulsum, vt & albumen oui fortiter agitatum.

Nam hic dolor & excretio consideranda veniunt: dolori debetur eaque satis frequens phlebotomia, ni ægrum hæmorrhagia ei ætati propria leuauerit.

Purgatio decreta ex pilulis communibus, & imperatoriis, aliquando ex fortioribus: hypochondriis prouisum per hypochondriaca, frictiones; errhina quoque commendantur.

In dolore & inflammatione oleum rosatum cum tantillo aceti. quod remedium Galeni est vt ne cui mirum videatur mel rosatum indatur, aut syrupus de siccis, aut de absinthio, cur non & in inflammatione, iulep. rosatum conueniat.

In tinnitu aurium Manardus decoctum ligni Indici commendat, fortè non alienum erit ab hoc loco, cùm de purulenta aure agatur. *Epis. 2. l. 19.*

Succus porri, ad sonitum aurium commendatur à Fuchsio, & allij Ascalonij.

CONSILIVM XX.

De congressus impotentia.

QVidam annos natus viginti sex ad venerem ineptus erat explendam; non talis natura, sed quia primis annis pubertatis œstro libidinis excitatus sese exhauserat & confecerat; sic & instrumentorum erat quædam imbecillitas intempestiuo labore contracta, & aut minus aut inefficacius semen, insulsus non erat, quia satis ad libidinem titillabatur, sed tardus, quia venerem explicare non poterat, euiratus erat, quærit à nobis vt vir fiat.

In hoc affectu considerandum an defectus sit materiæ seminalis, an eius vitium, an instrumentorum & vasorum spermaticorum, an eiaculantium.

Magna hîc prudentia adhibenda, nam nec nimis calfaciendus (vt fit in aliis, quod frigidis conuenit) quia ætas & temperamentum reclamat, & febris facilè moueretur: nec ad vulgaria remedia adigendus; nam vsu calidiorum flatus dissiparentur, quorum aliquis vsus est in exercenda venere, frigidiora nocerent semen extinguendo, & nimium refrigerando.

1. Iuscula moderata conueniunt, vinum temperandum, & cibo præbito bibendum. Abstinendum per tempus ab actu venereo; aliquando verpus patitur resolutionem aliquam ob maiorem extensionem manufactam, id quod meretrices conari narrat Rondeletius, balneum non confert metu effœminationis partium: ni in eo coquantur adstringentia ad robur partium, aut immergatur corporis media pars in magmate racemorum.

Clysteres cum herbis mediocriter siccantibus: medicamenta roborantia, cassia, & quæ emolliunt laxando non proderunt.

2. Tabellæ roborantes & conseruæ,

Pro decoct. medicamenti rad. tormentillæ, sanamundæ & consolidæ vtriusque, veronica, fragaria, belis, prunella, pilosella, herba Roberti, stellaria, grana Kermes, flores vetonicæ altilis, semen card. portul. ocymi: folia sennæ infund. & Rheum, syrup. de cich. compos. dissol.

℞. Pulueris elect.triasant.ʒ j.Aromatici rosati,diambræ,pulueris scynæ,corallij & succini an̄. ℈ j. conseruæ rosarum & symphyti Rhab. ℈ ij. conseruæ ros. ʒ ij. radicis torment. dictamni & ligni aloes. an̄. ℈ j. fiant tabellæ cum sacch. in aqua ros. soluto & vino hippocratico pauco.

Fiat massa panis qualis descripta apud Fernelium.

Hæc opiata sit in vsu. ℞. Conseruæ rosarum,corticis citrij,myrobal.an̄.ʒ vj. pulueris scynæ ʒ ij.s.conseruæ consolidæ ʒ iij. pinearum,pistac an̄.ʒ j.s.diasatyrion ʒ ij.diamarg.frig.& diarrhod.an̄.ʒ s. terræ sigill. ʒ s. cum saccharo rosato fiat conditum cum saccharo vel opiata cum syrupo. horâ somni præsertim.

Confectio diasatyrion erit instar omnium descripta apud Fernelium.

Fotus blandi ad perinæum & partes vicinas, ex rosis commun. & transmar.santalis, radicibus consolidæ, bistortæ & tormentillæ vtriusque,foliis myrti, & plantag.coctis in aqua & vino.

℞. Emplast.contra rupt.℥ j.vnguent. comitiss. & desiccatiui rubr.an̄. ʒ vj. trochisci de spodio, & terra sigillata an̄. ʒ j. pulueris santal.& mastich.an̄.℈ iiij.cum cera lota in aqua ros. & aceto pauco,addita pauca terebinth.fiat magdaleon pro inguinibus & partibus vicinis.

℞. Emplast.ad fract.ossium.℥ ij.cerati santali. ℥ j. pro lumbis.

Iniectiones fiant in penem roborantes ex rosarum heptaphylli, pentaphylli & scabiosæ decocto.

Fortè & blandum scynæ decoctum valebit, additis santalis.

ANNOTATIONES.

1. *De excitantibus ad venerem, aut venerem sopientibus extinguentibusque abundè cap.*10.*lib.* 26. *Pli.vbi ex Theophrasto citat esse herbam quandam veneris concitatricem quæ post coitum sexagesimum etiam venerem non sinit elanguere,notandus locus,item de satyrio quod si quis id manu tangat ad venerem stimulatur ibidem. Sed hæc fidem superant.*

2. *Plinio cap.*23.*lib.* 21. *commendatur herba dicta scolymos in vino sumpta. Fuchsius ex Plinio citat locum lepidum, exemplo Cicadarum, & ad venerem mentham satiuam commendat.*

Cicer. (res vulgaris) ad venerem stimulat, semen auget, ideò eius

gratia admissariis equis datur: est autem cicer rubrum, quod ideo venereum vocatur, ocymum etiam valet.

CONSILIVM XXI.

Pro quodam iuuene ad venerem inutili.

I. IVnior ad venerem auidior, promptior & ardentior fuit, hinc & seminis minor vis & vitalitas, & instrumentorum mollities, parùm arrigit, & arrectio fugax, effluit etiam sponte sine libidinis pruritu quippiam spermaticum, sed falsum & adulterinum: temperamento est calidiore. Equitationibus magnis & frequentibus vsus. A calidioribus abstinendum putauimus: item venerem exercendam, sed ex longis interuallis & pręgressis incentiuis, & pruritibus libidinis hęc capita sunt deliberationis.

Putamus purgandum corpus cassia, rheo, addito cinnamomo.

Clysteres non vulgares, ex emollientibus, sed qui sint vice iniectionis ex rosis communibus plantag. foliis rubi, radicibus tormentillæ, trifolio, consolidis, lapatho, agrimonio, dissolue mel rosatum, sacch. rubrum & rosatum, syrup. rof. pallidar. cum diapruno pauco sine oleis.

Opiata sit in vsu ex conseru. bugloss. borrag. anthos, cortice citrij, florum saluiæ, beton. addendo parum seminis erucæ & pastinacæ, renum scincorum, pinearum, pistaciarum cum tantillo confectionis alkermes vel de hyacintho: vtatur satyrio condito & præsertim eius radice succulentiore; nam duplex radix est, vna tenuior, & inutilis, alia succulentior.

Satyrium quod valet est trifoliū satyriacum ita vocatum.

Frequens sit vsus pinearum, pistaciarum & amygdalarum. Item bulborum, paratorum vt decet, & parùm conditorum.

Cerebellis passerum & columbarum quidam vtuntur ad excitandam venerem.

Imus venter & perinæum foueantur sequenti decocto aut muria.

♃. Saluiæ minutioris, puleg. torismar. añ. m. j. seminis erucę, pastinacæ añ. ʒ ſ. rof. rub. florum chamæmm. elilot. añ. m. ſ. cyperi ℥ j. ſ.

excipe

excipe ſacculo, qui bulliat in aqua & vino rubro ſtyptico pro fotu perinæi & pectinis.

Parte deterſa fiat litus ex maſtichino additis ouis formicarum & pauco caſtorio, non alienum erit admouere emplaſtra vt ante dictum eſt.

ANNOTATIONES.

1. *Hoc in loco dicimus iuuenem quaſi euiratum, & quòd iunior in palæſtra venerea ſe exercuerit & quòd magnis laboribus ſe confecerit Plinius notat de equis, hircis & arietibus ad coitum ſegnioribus, ob aſſiduos labores, & ea ad coitum impotentia vocatur proſedamum. eamque ob imbecillitatem quæ immodica venere contrahitur, Democritus damnauit venerem vt in qua homo ex homine exiliret, & hercle raritas eius vtilior. Cæſar lib. 6. de bello Gallico Germanis loquens, ait, quòd qui diu impuberes manſerunt maximam inter ſuos laudem ferunt: hinc alitur ſtatura, aluntur vires, nerui confirmantur, intra annum viginti, fœminæ notitiam habuiſſe in turpiſſimis habent rebus; nam homo pubeſcens nodum quendam ſoluit, & ſoluere ſentit* Gallis (denoüer) *precipuè ſi qua fuerit ægritudo & Plin. cap. 6. lib. 28. & 37. lib. 71. ſolus homo ait pubeſcit, quod niſi contingat, ſterilis eſt in gignendo, ſiue mas ſit ſiue fœmina.*

Cap. 10. lib 26

Plurima genera morborũ primo coitu & primo fœminarum menſe ſoluuntur.

2. *Vſus ciceru commendatur Gal. ſemini generando aptum, inflationes, facit venerem ſtimulat: rubrum autem calidius albo & lædit, veſicam exulceratam & renes: ſemen bombacis idem præſtat Sed maximè ſal ad venerem excitat ideo putauere quidam Venerem ex mari ortam: apud Plutarch. vſus ſalis prohibitus erat ſacerdotibus, vt eſſent caſtiores, & in ſacrificiis à ſale abſtinebatur.*

CONSILIVM XXII.

De Vetere Arthritide.

Victus ratio in primis ſeruanda. Abſtinendum ab iis quæ ad cutem humores pellunt. Vini vſus moderandus, venus mediocris, ſectio venæ ex interuallis, purgationes antè paroxyſmum arthriticum. Hirudines pedibus aliquando admouendæ. Cauteria

Manardus c. 32. l. 14. remedia præscribit non negligenda. repetenda. Fotus blandi ex herbis coctis in aqua & vino cum sacculo vel spongia. Balneum aquæ dulcis, additis rosis summitatibus rubi. Balnea naturalia sæuiente dolore. Ceratum Galeni cum populeue aut vitellis ouorum, vulgare cataplasma ex mica panis
1. cocta in lacte vel zytho: modice repellendum. Fluxionem minuent & dolorem, rosa, lens, lactuca, intybum, fructus myrthi & semina frigida, in primo impetu valet aeizoon. Mica panis secalini cocta in oxycrato inflammatâ parte. Cassia applicata pro diuitibus
2. valde siccantia emplastra sub finem dolorum addi solita, vitanda, aut moderanda, est enim partium & siccitas & squallor.

Vsus lactis asinini, hypnotica sæuiente dolore, item vsus olei ex torpedine ad demulcendos dolores arthriticos, vsus pilul. validarum vitandus. Opiata laxatiua addito puluere scynæ præferenda.

ANNOTATIONES.

1. Laudant balnea aquæ tepentis domestica, laudant & naturalia; immo aquæ naturales suo tempore maximè conferre possunt.
2. De podagra Romanis incognita Plin. cap. 10. li. 26. morbus auorū memoria incognitus & peregrinus insanabilis non est credendus; sponte & desinit & curatur remediis conuenientibus: idem narrat eos qui lacte asinino vsi sunt fere à morbo arthritico immunes. cap. 9. lib. 28. Sic non modo nascentibus nobis, sed & senescentibus lac prodest.

CONSILIVM XXIII.

De paraphimosi.

VIr erat annos natus sexaginta paraphimosin in balano habens, dubitabatur an à lue, an à nimio conatu, an ob fluorem muliebrem vxoris: malignum quid phlogosis & tumor & replicatio præputij præse ferebat.

Consultum vt corpus diligenter purgaretur, aut opiata laxatiua, aut solemni syrupo.

Phlebotomia brachij, imo malleolorum si phlogosis gliscat.

Balneum, litus, & prægrediens fotus mollis ad partem.

Vsus radicis sassafras aut scynæ additis santalis ob intemperiem hominis in potu, & post opiatam conuenientem cardiacam : iniectio detergens & parum emolliens, inter balanum & præputium.

Emplastrum de mucilaginibus cum pauco neapolitano. Immò pillulæ mercuriales valebunt; & leuis sectio malo rebellante.

ANNOTATIO.

Nomen φιμώσεως non modo ad penem referri debet, sed ad omnes partes naturales quæ meatum habent. Et diduci possunt, vt oculos, anum, præputium, vterum, labia verum de præputio frequentiùs dici consueuit sic glandem seu balanum tegente vt nudari non possit; capistratio à nonnullis dicitur. Est autem φίμος nexus summi oris sacculorum cùm toto superiore eius ambitu in angustum collecto funiculo clauduntur & religantur. παραφίμωσις cùm è contrario, tum præputium, tum alia naturales meatus occludentia ita retrorsum deducta sunt vt reduci nequeant.

CONSILIVM XXIV.

Pro D. Villebois seneschalio aliquid vertiginosum sentiente partim ab hypochondriis, partim à capite.

CVique ætati sua est sanitas, sui germani & proprij morbi, progressus & incrementum impediendum, licet currentibus annis multæ eueniant mutationes.

Senibus, inter alios morbos vertigo est familiaris affectus, terrificus, sed qui plus terroris sæpè quàm periculi afferat, ideò non negligendus. Nam vt morbi animi sic & corporis, non ibi finiuntur vbi oriuntur, facilis ortus, difficilis interitus eorum, vbi sunt in ortu, & quasi incunabulis, facilè vitantur, adulti vix euitantur.

In D. ægrotante quinquagenario vertiginis leue quoddam initium est cum sub deliquio animi dij prohibeant incrementum, & eo minus negligendus affectus nascens quia licet forte à partibus imis sit, cerebrum pars princeps afficiatur, tandem morbus alienigena in cerebro sedem firmat quasi ius ciuitatis habiturus quod eò perniciosus est. Cæterum vt notauit Hippocrates, parua etiamnum causa in parte principe magnum quid affert, magnas item tragœdias ciet. μακρῇ αἰτίῃ ἄκεσιν λύεται ἢν μή τι περὶ τὸ τῶν κυρίων πάθῃ. malum hoc non tam per se formidandum quàm consecutione maiorum metuendum, ex metu securitas nec aliquis celeriùs opprimitur quàm qui nil timet. Apud comicos timido celeritas tribuitur ad quærendum percontandum: securo tarditas, timens paucis verbis & vtitur & alium audit: securus pluribus, summum indicium securitatis superbia est, nimia securitas frequens est initium calamitatis.

Hipp.lib.de præcept.

Et prudens Medicus minùs de hoc malo, vt de omni graui quod quid peius minatur, securus sit, ne si neglectus sit morbus, aut ars malo victa fuerit, vel ignorasse vel fefellisse reputetur.

In domino ægrotante minùs negligendus ætati congener, quia eius animus inquies est, & curis perpetuis studiisque affectus,
1. corpus assiduo labore affectum. Accedit, quod ei cerebrum exquisiti sensus (neruos & membranas audio) celeres sunt motus, defœcacius & expurgatius est cerebrum, talia capita vertigini, & deterioribus affectibus patent.

Id quod metum auget est, quia circa ortus & obitus lunæ malum se prodit, at astra maximè vim in caput exercent, vt in sedem & metropolin rationis & prudentiæ: accedit quòd assidua cogitatio occæcat abducto intus visu; Magna pars vrbanorum studiosorum imbecillo est ventriculo, quod obseruatione maximè dignum est, immo & capite, ob studia & curas, in his cruditas & vaporum in caput summissio.

Hipp lib.2. de dieta, de visu, & auditu qui moueat spiritus, & desiccet.

Ad hos canones pro tuenda sanitate, & vitando malo consilium omne dirigendum.

Caput non nimis tegendum, nec aperiendum & contumeliis aëris obiiciendum. Quanquam antiquitas pinxit omnes ferè tecto capite, vt erat solicita detegendo rationis domicilio, tamen Plinius ait veteres statuisse vt coram Magistratu capita aperirentur non tam venerationis gratiâ, quàm vt consuetudine capita fierent firmiora.

Cap.6.lib.28.

Vitetur nimius labor corporis, & animi, ne labore pertinaci vires trucidantur. Labor animi reddit, corpus infirmius, & corporis idem rependit animo, licet ignauia corpus hebetet, labor firmet illa maturam senectutem hic longam adolescentiam faciat hæc sint mediocria.

Valetudinarij viuunt qui inquieti viuunt.

Moderanda ergo omnis animi actio (vt dixi) quod ad sanitatem confert autore Platone, sumens simile ex equis coniugatis eundem currum trahentibus vt par eorum sit tractus, labor & conatus.

Ieiunium vitandum, delectus sit ciborum vt melior sit coctio, vina calidiora vitanda. Primo haustu sit aqua fractum & quasi enerue & præsumatur cibus.

Odorata vitanda.

Non soli capiti prouidendum sed & visceribus in quibus aliquid est hypochondriacum hinc teter vapor. Non excitanda sternutamenta. Blando errhino melicrato vtendum aut iure betæ.

Lectio sit moderata, prçsertim à cibo.

A cæpis, alliis & acrioribus alimentis abstinendum.

Si animus nimis vigil, nec placidus somnus vel defectu benigni vaporis aut mentis agitatione, aut cerebri siccitate, hordeata, & conseruæ nenupharis, & violarum sub horam somni in vsu sunto.

A pastu aut gelatina cytoniorum, aut puluis digestiuus, & panis bis coctus dulciarius.

Consulimus partibus nutritiis vnde mali prima labes ne cerebrum coafficiatur.

Clysterum frequens vsus esto.

℞. Rad. bugloss. torment. caryophyllorum & tunicis añ. ℥. ij. bipin. veroni. bugloss. meliss. betoni. epithy. eu pat. añ. m. s. seminis fœniculi florent. card. añ. ℈ s. foliorum sennæ ʒ iij. infunde per horas aliquot addendo cort. citrij conditi ʒ j. s. dissol. express. ʒ ij. Rhab. ad partem cum cinnamomo, & ligno aloes infusi syrupi de pomis laxat. & de cichorio comp. añ. ʒ. vj. fiat dosis. *Purgatio.*

℞. aloes lotæ in succo bugloss. aut borrag. ʒ vj. rhabarb. ʒ j. sennæ ℈ iiij. ligni aloes & ambræ añ. gran. x. rad. dictamni & elect. trias. añ. ℈ j. seminis ocymi & visci querni añ. ℈ s. cum syrupo de cichor. composito fiat massa vtatur ante pastum. possunt validiores pilulæ decenri, sed vsu rariores. *Pilulæ.*

Conditum. ♃. Conserua viol.bug.borrag.cort.citrij añ ℥ ſ. conſer.beton.anthos,añ.ʒ ij.viſci quer. ʒ ſ.diamarg.frig.& elect.de gemmis añ.℈ j. crad.dictamini ℈ ſ. pulueris angelicæ grana ſex. conf. alkermes ʒ j. myrob. ʒ ij. cum ſaccharo bugloſſ. aut roſat. fiat conditum pro fine paſtus.

Tabellæ: ♃. Pulueris dia ireos ʒ j. radicis dictamni torment. añ. ℈ j. diarrhod.abb.triaſ.ſimpl.añ.℈ ij.raſ.eboris,cornu cerui,dent.apri,viſci quer. marg.elect. añ. ℈ j.confectionis alkermes gran.x. conſer. roſar.& corticis citrij añ.℈ iiij.cum ſacch. in aqua roſ.ſoluto fiant tabellæ vſuales.

Balnea æſtate in vſu ſunto.

Hæc eſt ſumma Conſilij noſtri. A validis,& à capite euocantibus abſtinendum putamus, danda opera partibus nutritioni dicatis,non neglecto capite,hoc noſtrum ſit præiudicium tanquam ad grauiora præludium: iudicium Medico domeſtico relinquimus, plus pedes multi faciunt quam vnus. Conuiuium à pluribus collatum melius eſt ac lautius, quam vnum atque ſimplex. Multorum conuentus rectius decernit quàm vir vnus. quiſquis ille eſt, *Ariſt.in polit.* Medicus domeſticus, addat, detrahat pro ratione loci, temporis, ægroti, & ingenij morbi.

ANNOTATIONES.

1. *In ſicco prudentia eſſe dicitur, & qui calidiore, & ſicciore ſunt cerebro, ij ſæpè acriores, actuoſiores prudentiores aut potius celerioris ingenij. Zoroaſtes hominum primus riſit eo die quo genitus eſt; eidem cerebrum ita palpitauit vt impoſitam repelleret manum, id quod futuræ ſcientiæ erat præſagium, tales non tam ſunt prudentes quam ſcientes.*

2. *Ad ægros qui conſueuerunt ferre aëris incommoda eodem habitu omni tempore (adeo magna vis conſuetudinis mollitie ſpretà) accommodari poteſt apopth.20 & 24. de Ageſilao lib.1.apoph. & 19. lib. 8. de Polemone. Et reuera (vt ait Celſus) aſſueti duris fruſtrà ad delicias vocantur. Sic aliquid de Parthis & Græcis ſimile ſcribunt; nam in ingenti clade mortuorum facie tabo perfuſa capita ſunt diſtincta ex mollitie eorum qui tecta habebant capita, & duritie eorum quibus aperta erant ſemper capita.*

CONSILIVM XXV.

Pro muliere ſtranguriam ſeptennem patiente.

NOuies vtero geſtauerat, nona grauiditate puellam vtero gerebat. Ad tertium menſem, meiendi deſiderium inceſſit, aliis rebus occupata non meminit vrinam emittere. Aliquo poſt tempore eam non reddidit. Conqueritur, ſtrangurioſum quid ei contigit, id vires acquiſiuit etiam à partu in quo ſpes erat ſanitatis: ab eo tempore miſerè eo affectu afflicta eſt: dubitant an lapis, an oris veſicæ vlceratio, omittitur immiſſio catheteris, augetur malum calamitoſum, læditur iniectionibus in ſinum pudoris; vel magna eſt exulceratio, vel iniectiones ſunt acriores. Medici ambigunt quid & vnde id ſit, vrina non fœtet, reddit aliquando craſſas vrinas & cum lacteo ſedimento quod abſceſſum vel in veſica, vel in paraſtatis, vel renibus ſignificat, etſi nunquam de rene queſta eſt, ad nos itum eſt, imploratur auxilium.

An hæc tantula ſuppreſſio & retentio vrinæ potuit tantum malum accerſere? potuit, ſi diis placet. Ita Gal. Cùm craſſior vrina eſt ſemel retenta & diutius, & non reddita legitimo & ſtato tempore fit initium lapidis, id decretum Galeni fortè in hac ægra locum habuit. *Com. in 6 epi. in cum aphor. in pueris poſt mictum concretio.*

Id facilè fieri potuit in mulieribus quarum vrinæ ſunt iumentorum vrinis magis ſimiles in grauidis, quibus ob fœtum facilè vrinæ difficultas oboritur. Accedit quòd ea mulier geſtabat filiam & imo quaſi ventre collocatam, vnde veſica conſtringi potuit. Item geſtatio fœmellarum aliquid ſæpè mali moris & ominis ſecum trahit & geſtat. Quærendum eſt an non fluorem muliebrem ſit paſſa, an non à viro aliquid contraxerit, item obſtetrix obſeruet & exploret, an vterus loco non ſit motus. Exploranda fuit cathetere, & ad lapidem, & ad vlcera, qua parte manent & ſæuiant mulierum morbi ſunt curatu difficiliores & maximè ob pudorem quia ſe ſe facilè non produnt, ſi quid præſertim circà naturalia oriatur: forte fuit initium calculi ex leui occaſione & ſe exprimendo, & comprimendo facilè cogit lapidem manente & ex- *Inueſtigatio cauſæ.*

„ pressa tenuiori materia, & Hippocrates ait, lapis fit ex biliosissima
„ materia (vt est sabulum) & pituitosissima, quæ est mucus tanquam
„ cæmentum lapidis.

Alia sunt remedia lapidis, alia vlcerum, & quod vnum iuuat, alterum lædit, ideo constet de morbo.

Victus. Ægra abstineat ab acidis, salsis, & acribus, & à diureticis, vretica non damno, emulsiones ex decocto hordei seminibus frigidis, maioribus & minoribus.

Addatur saccharum rosatum in vlcere, candum in lapide.

Vtatur cassia in bolo addito diatrag. frigido, vel clarificatâ cassiâ soluta in decocto. rad. pentaphyll. tunicis, oxyl. bipinellæ pilos. paucis baccis halicababi additis foliis sennæ & ℥ j. s. cassiæ.

Clysteres. Clysteres frequentes, si vlcera sunt addantur herbæ vulnerariæ, veronica, beton. consolida, clysteres ex decocto capitis vitul. ex lacte ad fomentum quibus interdum addi poterit papauer, aut philonium.

Fotus blandi ad imum ventrem.

Phlebotomia, brachij, & malleolorum. semicupia; balnea, immissio partium pudendarum in peluim profundam aqua, & lacte plenam.

Hypnotica. Vtatur hypnoticis, vt omni arte leuetur malum, pilulæ de cynoglosso locum habebunt, iniectiones valent ex althæa, consolida, fragaria, agrim, sanicula, bugla, veronica, addito syrupo de siccis & iuleb. rosato, aut melle violar. aut rosato si ferre queat. Item aqua amygdalata iniecta.

Si vlcera rebellent trochisci Gordonij aut albi Rhasis, aut aqua Lantfranci subiicientur.

Potus. Vtatur aqua saccharata, vino fracto, ptisana, pomaceo, aqua alba ex amygdalis.

Puluis. ℞. Pulu er. Elect. diatrag. frig. ʒ vj. glicyr. ʒ ij. seminis portul. & papaueris albi an̄. ℈ iiij. boli arm. ℈ ij. carabes, diamarg. frig. an̄. ʒ. s. rasuræ eboris, cornu cerui, antheræ an̄. ʒ s. conseruæ ros. ʒ j. sacchari rosati ℥ iiij. f. puluis cap. aliquando mane ʒ s. ex hydromelite.

Vtatur trochiscis alkekengi Fernelianis, hydromeli conferet ex decocto pentaphylli, hordei, melle & saccharo cando aromatizato, ligno aloes aut rhodio.

Si vlcera sunt terebinth. lota valet: radix sassafras conferet: lac asinæ mane & vesperi.

Quia emacruit vtatur marci-panibus ex carne pullorum cum amygdalis,

amygdalis,pistaciis,penidiis lautis in aqua rof.& nenuph.ad vlcera massa pilularum sequens vtilis erit tempore & loco.

℞. Pulueris consolidæ & radicis sanamondæ an̄. ℥. ſ. terebinth. vstæ & puluerisatæ ℈ iiij.cōseruæ rof.siccæ ʒ ſ.Rhab.ʒ j.rhapontici ℈ ij.carabes ℈ j.Elect.diatragac. frigidi & diaireos an̄.℈ ij. cum syrupo rosa.siccarum,fiat massa capiat.ʒ j.pro dosi. *Piluiæ.*

CONSILIVM XXVI.

De Tumore cancroso pro. D. de S. Ieàn.

NOn ita pridem prædixeramus oriturum cancrosum quid, cùm mali maligni initia & incunabula(vt sic dicam)videremus,vtinam nos augures augurium fefellisset, mitiùs cum domina ægra actum fuisset,nec tanta mali atque doloris acerbitas fuisset, nec proiecta appetentia fuisset, quæ mala vt signum, & vt causa:vt signum quia dominatum atræbilis docet, hæc prosternit appetitum, vt acidus & naturalis succus melancholicus acuere solet,ab adustione enim natura abhorret: vt causa quia corpus marcessit & macresit, deest habituosa & glutinosa substantia quæ calori febrili resistat, maligna atræ bilis acerbitas alimento, cum appetitu sumpto, mitigatur & demulcetur. *Causa.* *Atrabilis appetentiam deiicit, acidus succus naturalis contrà eam acuit.*

Quæstio nunc: an pyroticum, aut suprà aut infrà partem tumentem conferat? vtrique parti sua sunt patrocinij momenta. 1.

Hìc quid dicam animi sum anceps,an suprà an infrà malum. Id canon est prudentiæ, non tam videndum vt prosimus, quàm vt non obsimus;cùm enim nobis res sit cum corpore succo atro & feroce scatente, videndum ne quid sinistri contingat in ea parte quam cauterium exusserit, & domestici iudicium medici laudo id remedium dissuadentis. Si mite cauterium,inutile, si immitius vix præstabitur periculum: meum antè fuit præiudicium cùm de ea re rogaremur, certo nunc iudicio confirmamus. Ægra tabescit vi morbi, ætate, mœrore, defectu alimenti noui, appetitu, prostrato tabo melancholico & ichore carnes irrigantur, vereor ne pro leuamento noui mali sit irritamentum, itaque abstinendum, brachio adhiberi potest minore cum periculo, profectu mini-

Hipp. in Aph. hypochondriacæ mulieres difficilius curantur quam viri, & non ita huic affectioni obnoxiæ.

mo. De prognostico certè hoc dicere licet quòd malum hoc graue & plenum terroris exiſtit in muliere potiſsimum; quotidianis enim rerum euentis & obſeruationibus deprehendere licet, mulieres non pronas eſſe ad hypochondriacum affectum & melancholiam ab aduſtione, repugnans enim habent temperamentum, ſed vbi ſemel in eum affectum inciderunt, difficiliùs curantur.

Cancri ſunt alendi non curandi, nec irritandi, inutilis opera eſt, & ægri ſequitur calamitas mitigare, delinire humanius, tutius; irritare crudelius, periculoſius.

Phlebotomia ex interuallis iuuat. conciliatio ſomni etiam laudano monſtri paracelſici, vel ſolemnibus & ſolitis hypnoticis.

2. Syrupus de pomis, de ſuccis; pilularum vſus non probatur, opiata ex conſeruis puluere ſennæ, rheo, & ſimilibus vtilior & tutior: omni ope excitanda appetentia, & etiã deteriore cibo ſed gratiore, diuturnum ægrotantium deſiderium; iuuat medicorum indulgentia (Hipp. teſte) in morbo diuturno.

ANNOTATIONES.

1. *Melancholici vbi ſunt inappetentes malè habent, ſplenici ſunt voraces ſed de acido ſucco melancholico non de aduſto eſt iudicium: nam ſæpè appetentiam deiicit, immo voraces ſplenici ſunt non tam ob acidum ſuccum quàm cancroſam lienis diſpoſitionem.*

2. *Purgatio inſtituitur frequentior non vehementior, & ſicubi aliàs* ἐπίκρασις *locum habet vt ſit nutritionis & purgationis gradus & viciſſitudo, frequens & mitior euacuatio ſupplet vicem minus frequentis ſed validioris, quanquam Hipp. in Aph. per inferiora vult melancholicos* ἁδροτέρως *repurgari. Tamen cum quartanariis mitius agitur, cùm tamen ea ab humore ſit melancholico. Item crancros qui ſunt ſoboles iſtius humoris alimus & nutrimus, vehementibus irritamus. Ita autem hic ſcrupulus adimitur; Agitandi ſunt & purgandi melancholici* ἁδροτέρως *non omnes, ſed qui purgatione egent. Ita Meſuæus, in morbis melancholicis non ſemel, non bis, ſed per interualla, molienda eſt euacuatio, eàque ita temperata eſſe debet, vt natura regat euacuationem, non euacuatio naturam ipſam. In his ergo maximè habenda ratio aduſtionis & caloris adurentis nec ſimpliciter calor conſiderandus, quod tumores atrabilarij ſatis ſuperque teſtantur. Eſtque virus quoddam iunctum cum aduſtione quod plumbo ſolanoue emendatur quodammodo, aliiſque vehementio-*

ribus magis ac magis irritatur: quod si in externis affectibus curandis qui virus & pertinaciam melancholicam redolent, moderatio adhibenda est, vt non exacerbentur sed nutriantur, cum non idẽ in internis affectibus melancholicis vsurpandum. Irritatio istorum morborum, seu internorum, seu externorum, doloris prouocatio est, mors ipsa denique, eorumdem nutritio, est fomentum quoddam, dolorum leuatio, dulcedo quædam, vitæ eiusque prorogatio. Sic melancholicis lac, balnea, & quidquid modicum temperatumque est profuit, quod violentum irritansque obfuit. Sic enim adustio humorum, & maximè sibilis flaua assetur, imprimit vim nescio quam humoribus: vnde quos alioquin irritat frigus, & calor, eos lenit, fouet mitigat medium ac temperatum. Et quod de humoribus atrabilariis dicitur, idem de moribus melancholicorum audiendum est: acerbioribus obiurgationibus irritantur ac ferociunt, mollioribus verbis & frigidis minimè corriguntur, moderatis rationibus ac sermonibus facilè acquiescunt ac temperantur.

CONSILIVM XXVII.

De hernia pro filia D. Margeret.

RAmicosi colicos dolores facilè patiuntur, id fit ob ligaturas, & subligacula astringentia. Item aliquod vitium est in conformatione, in mesenteric & intestinis: fit æstus in intestinis, flatus generatio & impetus, Alui durities, vnde caloris incrementum, imo motus περιςαλτικὸς intestinorum vitiatur quodammodo, & ob flatus vernaculos calida ventri admouentur; hinc calor, hinc alui durities & egestio laboriosa quæ intestinum expellit, quòd venter intumet, deinde subsidit, id à glandularum mesenterij tumore, & quasi fermentatione oritur, vel vbi serum putre aut flatus adsunt.

Pro ramice non valdè probantur remedia per os sumpta, quidquid obganniant impostores, qui vocem facto sublimiorem habent, puluis tamen probari potest post vsum topicorum, de quo Fernelius in libello consiliorum egit.

Consultum est vt omnis agitatio corporis violenta vitetur.

Pilularum communium vſus communis valet ad aluum facilem.

Conueniens deligatio plurimum præſtat in curatione herniæ.

Maxima vis in faſciarum conuenientium vſu.

In fine paſtus conueniet hic puluis.

Puluis.

℞. Panis toſti & puluerifati, ℥ j. radicis conſolidæ ʒ j. ſ. coriandri conditi, fœniculi, aniſi, an̄. ʒ ij. conſeruæ roſa. ſiccæ ʒ j. ſ. carabes, raſuræ eboris, ligni rhodij an̄. ʒ. ſ. pulueris elect. triaſant. ℈ ij. ſacch. roſati & communis an̄. ℥ iij. fiat puluis de quo capiat poſt paſtum.

Vtatur conſerua ſiue opiata ſequenti, bis aut ter in hebdomada, maximè circa lunæ occaſum.

Opiatæ.

℞. Conſeruæ berberorum, roſarum an̄. ʒ vj. Myuæ cydonior. ℥ j. conſeruæ ſymphyti ℥ j. corticis citrij myrob. conditarum an̄. ʒ. iij. corallij rub. radicis bardanæ, pentaphylli. & biſtort. an̄. ℈ iiij. ſeminis portul. plantag. an̄. ʒ, j Elect. diatrag. frig. & diarrhod. an̄. ʒ ſ. raſuræ chalybis præpar. ℥ ſ. cum ſyrupo cytoniorum & iuleb. roſato, fiat opiata de qua ſumat vt dictum eſt. vel

℞. Conſeruæ ſymph. maioris, roſarum antiq: corticis citr. ſacchari cond. an̄. ℥ j. ſigill. beatæ Mar. iaceæ, albæ, & nigræ an̄. ʒ ij. boli arm. in aqua roſar. lot. ſang. drac. an̄. ʒ ij. ſ. acaciæ hypociſt. an̄. ʒ j. ſ. carn. cydon. ſacch. cond. ſine aromatibus ℥ ij. limaturæ chalyb. ℥ j. ſyrup. myrtini. q. ſ. fiat opiata ad vſum.

Valebit emplaſt. contra ruptur. cum maſtiche, magnetis lapide, acacia, hypociſt, bol. arm. except. oleo cydon. & terebinthina.

Fotus.

Item fotus ex ℥ ſ. a luminis diſſol. in ℔ j. aquæ fabrorum & coct. ad medias pro fotu.

CONSILIVM XXVIII.

De ſterilitate an ex parte viri, an mulieris.

IN rebus æſtimandis & iudicio ferendo omnia vtrinque ad certam regulam ſunt reuocanda, ne falſum pro vero ſupponatur.

Atque cùm aliàs tum maximè, cùm agitur de infœcunditate, quæ moleſta eſſe ſolet, & matrimoniorum perturbatrix, ſoboles enim eorum eſt vinculum, fidum pignus, & amicitiæ conciliatrix.

Et quoniam ad tristiorem partem strenua est suspicio vimque affert veritati: ea suspicio innocenti sæpè nocet dum spes prolis titillat, sollicitat, lites fouet. In causa infœcunditatis æqua lanx est afferenda.

In re quæ proponitur maritus culpâ non vacat, non vacat & 1.
mulier.

Mola quæ est moles indigesta & naturæ quoddam irritum opus & quasi ludibrium, docet, aut viri semen effœtum, aut vterum naturæ agrum vligine plenum, vnde semen serescit & vim genitiuam amittit.

Vir arrigit, emittit, effundit, & immittit, benè venerem expli- 2.
cat, id quod viro patrocinatur naturalia sunt secundùm naturam: mulier ῥοῦν quendam patitur, & eo tabo irriginis vterus minùs est aptus ad semen concipiendum, etiam prolificum, vt sua virili & mascula vi semen muliebre ad texturam, & primum exordium, & ad opus mutuum excitet, impuritas vteri quæ hunc quasi indignabundum reddit, maximè causa est sterilitatis.

Fluores albi veneri officiunt & nocent Hipp. sect. 2 Epi. Eorum collu-u e lemen effœtum fit & indignabundus vterus congressum auersatur.

Dicunt mulierem habere corpus εὔσαρκον & habitius item & virum. At corpora habitiora sæpè non sunt magis prolifica, imò minùs. Macra sunt salaciora, libidinosiora, & fœcundiora, licet semen prolificum glutinis plus habere debeat & lentæ substantiæ 3.
ad fœcunditatem, & diuturnitatem, & plantæ sunt viuaciores quæ plus lenti & glutinosi habent humoris. Salaces aliquando sunt in- 4.
fœcundi, cùm habeant salem ad libidinem, sed non ἐνέργειαν prolificam. Id fortè huic viro conuenit statim incitatur, statim venerem explicat, statim elanguet, non desinit tamen semen esse naturale & fœcundum: in amplexu suo & congressus aculeo, cunctantior esse debet, vt non tam facilè semen emittatur.

Iudicium dominorum consulum & rei æstimatorum esse debet, vt habeatur ratio viri, non negligatur mulier.

Viri, vt bona victus lege vtatur, si negotiosus actiones temperet: labor corporis mentem impedit, labor mentis corpus adimit (vt loquitur Plin.) & attenuat, homines negotia perplexa tractantes Græ. πολυπράγμονες aut non sunt prolifici, aut prolem valetudinariam producunt.

Labor corporis menti obest & vice versa.

Purgetur vir aliquando senna, syrupo de cichoreo, & rosarum vt semen serosius esse desinat, cassia effœminat ni addatur rheum. vide potum ante institutum ad eum finem.

Purgatio.

Vtatur tabellis roborantibus cum rheo & croco martis, ligno

Tabellæ.

rhodio, aloes, addito puluere ſcincorum præparatorum, vtatur & conſeruis. Verum hæ tabellæ non conueniunt, ſi non fluidum ſemen, & imbecilli hepatis ſignum non adſit.

Fotus virilium blandus: quanquam de eo dubitatur, quia è natura habent.

Purgationes pro muliere inſtituendæ ſint blandæ, fotus, & inſeſſus, addita arthemiſia, matricaria, betonica, bistorta, ſana monda, roſis, conſolida vtraque conferent.

Imo iniectiones in vterum ex iiſdem herbis.

Tabellæ roborantes ex triaſantalo, Rheo, croco martis.

Decoctum blandum ex ſcyna ſi ῥοῦς perſeueret. Sed maximè videndum ne mulieri ſit leuis ſuſpicio de impotentia viri, vt ne vinculum matrimonii reſoluatur, quod ſpes prolis firmat, & id paſſim hodie fit, & cum mulieres non ament viros niſi frigidiuſculæ, impotentiam facilè prætexunt ad diſſoluendum matrimonium. Et infœcunditatem ad ferunt vt iuſtam repudii cauſam, ſed ſæpè imaginariam, & falſæ & mendacis amicitiæ teſtem: ſunt enim corpora quædam quæ ſimul iuncta habent quandam antipathiam ad iuſtam fœcunditatem & lætam. eſt quædam priuatim diſſociatio corporum (ait Plin.) & inter ſteriles vbi cum aliis iunxere gignunt, alii, aliæque tantum mares, alii fœminas gignunt, alii alternant, alii ſemel in vita datur gignere.

Corpora quædam ſimul iuncta habent quandam antipathiam.

Verum cupiditas puerorum coniugali fidei præponi non debet, etſi natura quemadmodum naſcendi, ita gignendi legem ſcribit, & nos parentes alendo, nepotum nutriendorum debito alligauit.

Valerius ca. 1. l. 2. & de cœlibatu punito c. 9. l. 2.

ANNOTATIONES.

1. *Senes ſunt ad venerem inepti, & vanum ſæpè trahunt laborem, ſunt tamquam milites emeriti imo ſeniliter oderunt, quod in iuuentute fuit amabile, Aiunt auroram deam, (& hinc auroræ nomen) habuiſſe quendam Deum maritum, quem (cùm is ſenex factus eſſet) in crepuſculo & ſummo mane relicto cubili maritum deſerebat.*

2. *Diximus aliàs virum non debere eſſe aut fatuum, aut inſulſum, quia aut non excitatur ad venerem aut eam non explet. At ex parte mulieris in congreſſu non debet nimium ſe mouere quod mulieres quæ nolunt concipere faciunt, & id latinè, criſſare dicitur, id autem faciunt vt concinniorem venerem exhibeant viris, aut vt ſibi abigant*

conceptum semen, quod incidit in vuluam fœminæ in ipso conceptu non se mouentis; sic salacitas in viro, & nimia concussatio & motus in congressu sterilitatem facit.

3. *Ea dari debent talibus corporibus quæ minuunt corpus, frictio dura & vehemens spissat, mollis lenit, multa corpus adimit, vt ait Plin.*

4. *Paulo post aliud dicitur, citaturque locus Plinij cap. 37. lib. 11. ex quo colligere licet corpora pinguia minus fœcunda & senescere celeriùs. Et reuera obseruatione deprehendimus homines hyrtos esse salaciores & libidinosiores.* Plin.

5. *Vt mulier concipiat puram esse oportet, quo ad fieri potest, nam muco plenæ nec facile concipiunt nec signa conceptus percipiunt; vnde Hipp. lib. de carnibus, horrorem, calorem dentium stridorem, conuulsionem quandam circa articulos, vteri segnitiem & torporem signa conceptus prodit sed puras mulieres hoc pati asseuerat, crassæ & mucosæ non ita percipiunt.*

6. *Non fuit visum diuortium Romæ inter virum & vxorem, nisi post annum vicesimum & quingentesimum ab vrbe condita, idque ob sterilitatem. Seruilius spurius primus cum vxore infæcunditatis causa diuortium fecit.* Plut. in compar. inter thes. & Rom.

CONSILIVM XXIX.

De Febre χρονιώδει *pro D. Gobelin Abbatissa.*

QVoniam in acutis morbis minimis momentis maximæ fiunt inclinationes, vnde etiam bonorum medicorum in dubio fluctuat animus aut ad sanitatem aut ad mortem; vereor in hac ægra (quod omen Deus auertat) ne non sit tam locus spei quàm desperationi A'υλοψία medicum assidentem aut docet aut confirmat consules medicos absentia ipsa dubios & ancipites reddit æqua lanx ad medicum domesticum, desiderium & incertum consilium ad absentes medicos pertinet. Desperatio hinc aliqua nata quod morbus sit auctus, est enim febris χρονιώδης magnus morbus, maior in sene muliere, maximus quod non ita pridem graui morbo afflicta fuerit, à quo vix dum respirauit viresque re- 1.

sumpsit, si morbus remediis non cesserit, sed ea eluserit, vix forte nostris obsequetur, conferemus consilia in salutem Ægræ, quia in collatis consiliis est quid auspicatius, firmius & augustius, quàm in singulari iudicio, si morbo victore frustrà, data & tardius missa id

Plin. sec. li. 7. Epistola de pomponio tragœdo & Arist. 3. polit. morbo celeri non negligentiæ cunctabundæ tribuendum. Vt dictum ita factum; & quia in numero est quid magnum & augusta vis perhibetur consilii collati quod singulis quibusque iudicii parum insit, omnibus plurimùm.

Nostrum consilium D. Martino Collegæ forte obuio communicaui, aperui. Ille illud probauit, subscripsit, idem censuit & non recensuit.

Remedia. Clysteres ex carnium vitulinarum decocto. Epithemata ad cor & hepar ob incendium, litus ad spinam ex rosato Mesuæi. Fotus blandi ad renem veteris & querulæ affectionis sedem, si sæuiat dolor nephriticus, modo non sit à febre.

2\. Apozemata instar gratarum emulsionum dilutum cassiæ cum syrupo limonum, abstineat rheo ni lingua & morbus madescat, terebinthina cum rheo in eo ardore damnetur; miror cur data, nisi ob suppressam vrinam, at sæpè in febribus ardentibus suppressio vrinæ est κατ' ἐπιγένεσιν ob febrem, fortè eo necessitas adegit. Boni consules, si non probarint, inter viros bonos, quos malus animus & affectus transuersos non agit, tàm grata esse debet dissentientis simplicitas, quàm probantis auctoritas, modo sit studium, & cognoscendæ veritatis stimulus, candor debet adesse potiùs quàm tristis & ambitiosa censura; difficilis sæpe rerum cognitio & in ambiguo multa ambigunt & vacillant.

Phlebotomia valet ni vires reclament.

Conciliandus somnus nenupharino, hordeata, lotiones pedum, distillatum instaurans cum iuleb rosato.

ANNOTATIONES.

1. Non potest Medicus per Epistolas cibi aut balnei tempus eligere, vena tangenda est vetus prouerbium est, gladiatorem in arena consilium capere, aliquid aduersarij vultus, aliquid manus mota, aliquid ipsa inclinatio corporis intuentem monet, quid fieri soleat, quid oporteat in vniuersum mandari potest & scribi. Tale consilium non tantum absentibus, sed etiam posteris datur. Illud autem quando fieri debeat aut quemadmodum ex longinquo nemo suadebit, cum rebus

ipsis

ipsis deliberandum est, non tantum præsentis, sed vigilantis est occasionem obseruare properantem. Sen. Epist. lib. 3.

2. Dulcia & pinguia ac oleosa replent, quia ex modica mole multum diffunduntur; calefacta autem & diffusa caliditatem in corpore replent ac tranquillam esse faciunt. Hipp. 2 de diæta. Terebinthina autem mordax asperæ arteriæ & ori Gal. lib. 7. compos. phar. part. oleosa & pinguis citissime flammam & ignem concipit ideoque præsente febre aut alicuius partis inflammatione non vsurpanda calore enim atque acrimonia phlogosim exasperat atque incendium adauget.

CONSILIVM XXX.

De Sterilitate.

MVlta pro alia muliere & eius viro dicta sunt: sed hîc noua sese res offert; nam non longè à nuptiis infecta fuit tabe venerea à viro, hinc vterus dispositionem ῥευματικὴν contraxit. Quærebatur num ea labes sterilitatis causa esse potest. An non, & partes naturales & vterus ipse ob gonorrhæam infectus fuerit, in luem enim veneream non fit præscriptio, latent reliquiæ, domatur venenum non vincitur. Querimonia est de sterilitate an ex parte viri aut mulieris, videas benè habita corpora & sana non beari prole? in quo Medici valdè ambigunt & anxij sunt. Primò, quia eorum conscientia eos remordet ne quid aut peccent aut faueant alterutri: ne innocens accusetur, deinde quia incitantur desiderio in querulis coniugibus prolis excitandæ quòd beatum amoris pignus sit proles. In hac muliere est ῥοῦς γυναικεῖος, fundus agerque naturæ alieno humore irriguus sordescit & elanguescit. Præcipua cura vt vterus sit sanus ne semen fœcundum exolescat & vim natiuam amittat.

In luem veneream non fit præscriptio

1.

2.

Quæ vteros habent humidos siccos &c. non concipiũt Hipp. in Aph.

Mulier bona victus lege vtatur, vitet lactis vsum, fructuum, vt sanguis sit robustior.

Vtatur puluere digestiuo à pastu, aut pane biscocto, magnas corporis & animi vitabit actiones, & motus præsertim à conceptu & retento semine, clysteres frequentes etiam ex decocto herbarum vulnerariarum, blando medicamento vtetur.

Habebit syrupum magistralem, item pilulas vsui deuotas.

Vide antè innumera remedia ad eundem finem. Aliquando secetur vena brachij, aliquando malleolorum si purgationes voto non responderint.

Fotus ad partes naturales; iniectiones in vterum moderatæ. Pessaria.

Primo vere balnea, aliquando semicupia, emplastrum pro matrice ad lumbos.

Decoctum sarsæparillæ conuenienti tempore. Pilularum forma sequens vsui esse potest.

Pilulæ. ℞. Aloes in aqua betonicæ lautæ ℥ vj. rhabarbari ℈ iiij. trochiscorum de carabe ℈ ij. castor. ℥ ß. agar. troch. ℈ iiij. ladani ℥ ij. radicis bist. & tormentil. añ. ℈ j. diambræ, spicæ nardi, croci martis ℥ j. cum syrupo capillarium veneris, fiat pilularum massa, pro dosi capiat ℥ ß. vnâ horâ ante pastum.

Capiat aliquando pilulam ex terebinthina lauta in aqua bu-
3. glossi, aut decocto herbarum capillarium.

Prodest lauta in aqua betonicæ, capiat autem vere, & autumno sub finem mensis menstrui.

In decocto medicamenti sint sanamonda, eryngium, tormentilla, grana Kermes, & alkekengi & similia: syrupus magistralis ex iisdem additis sarsaparilla, parthenio, veronica, scabiosa, rhab, agarico; syrupo bizantino.

Puluis digestiuus prædictus addito ligno sassafras, decoctum sarsæparillæ sine vi elicito sudore: in semicupio arthemisia, mercur. nepetha, matric. capillar. bipinella, radices bardanæ, l i ortæ, chamæmil. semen lini, bulliant. suffitus ex trochiscis aliptæ moscatæ. pessus.

Suffitus. ℞. Pulueris rosar. & antheræ. añ. ℈ ij. ireos. ℥ j. zibeth. ambræ añ. gran. 4. moschi tantill. sant. citronij ℥ j. fiat puluis excipiendus bombace. Si calor, irroretur pessus aq. rosa. & nenupharis cum mucore seminis psyllij, ambra & santalis.

℞. Radicis pentaphyll. bistort. sanamondæ añ. ℥ j. beton. veronicæ, robertianæ, adianthi, rosa. polyg. maioris an. p. 1. ligni rhodij. corticis guaiacij & santal vtriusque añ. ℥ iij. coque in hydromel. adde saccharum rosatum.

Vide de sterilitate lib. 1. consil. Ballonij Suffitus fient ex conuenientibus.

De suffitu & conseruis vtilibus maximè de conserua saluiæ, pluria aliis locis.

Inter cætera si hæc parum profecerint, valebit vsus radicis limonij & saluiæ in vino albo.

Interea non negligendum quod dictum est de suspectis reliquiis luis in eam rem valebit opiata Fernelij, atque vtile erit aliquot diluculis sudores hausto guaiacino cremore blandè promouere.

Meminimus trochiscorum aliptæ moschatæ.

Non erit alienum dare aliquando opiatam quæ ad venerem excitet, ocymum id præstat, vterum purgat, item saluia. 4.

Ad intentiones prædictas laudatur syrupus ex succis matricariæ, agripal. nepethæ cum saccharo, si calidiora fuerint hæc, ad temperatiora veniendum est.

ANNOTATIONES.

1. *Mihi nunquam emoritur ista lues, nec eius omnes fibræ eliduntur, domatur quidem, omnino vincitur ac extinguitur nunquam; adeo magna vis est morbi κατὰ τὴν ὅλην οὐσίαν. vnum tamen obseruatione dignum quòd tumores venerei domiti tandem naturæ gratiam recipientes & contagionis sunt expertes & boni moris esse incipiunt, ait Vigonius.*

2. *Vulgus est proletarium totum incumbit veneri apud ignobiles vulgaris reperitur generatio Plin. cap. 14. lib. 7. de mulieribus aptis aut ineptis ad conceptum abundè Hipp. 2. prorrh.*

3. *Pilularum ex terebinthina vsus vere, & autumno frequenti satis in vsu, sterilitati medetur nobilis mulier clarissimorum medicorum consilium secuta, hac arte & ingenio sterilitatem vitasse se affirmauit frequenter deuorabat pilulam vnam ex terebinthina optima, præsertim ineunte vere per tres menses & exacta æstate initio autumni per tres alios menses quod creditu non est difficile; maximas enim dotes & opportunitates terebinthina est consecuta: Et quoniam difficile in pilularum formam terebinthina reformatur: modum id faciendi ex magistrorum artis consilio aperimus. terebinthina in decocto conuenienti elixanda est vt faciliùs ducatur, & consistentiam acquirat formandis pilulis apprimè vtilem.*

♃. *Rad. tormentillæ & bistortæ an. ℥ ß. parthenij, polytrichi, melissæ betonicæ, & trifolij odorati an. p. j. fiat decoct.*

♃. *Terebinth. ℥ ij. bulliant in aqua decoct. superioris blanda ebullitione, deinde sinantur refrigescere in parte decoctionis eiusdem actu*

frigidæ, adde rhei ʒ j. pul. Karabes ℈ ij. myrrhæ ʒ ſ. ambræ griſeæ ℈ ſ. formetur maſſa, de qua capiat pilulam vnam, vt dictum eſt.

4. *Ad conceptum mirum quod ſcribit Mathiolus de ſucco ſaluiæ cum pauco ſale Agrippa (ait) hanc ſacram herbam vocat, quam prægnantes mulieres, ſi fluidæ laxæque fuerint commodè comedere poſſunt, nam continet conceptum vitalemque reddit, at ſi ſucci huius heminam 4. à ſecubitu die adiecto pauco ſale hauſerit, deinde viro miſceatur concipiet, aiunt in Ægypto poſt ſæuas peſtilentias mulieres ab iis qui ſuperfuerunt coactas fuiſſe vt eum ſuccum biberent atque inde plurimi producti ſunt fœtus.*

CONSILIVM XXXI.

Ad ſurditatis initia pro D. Bazanier.

Pilulæ. PVrgationes conuenientes ex maſſ. pil. de agar. cocciar. lucis & aur. an̄. ʒ j. aloes nutr. in decoct. beton. & macerat. ʒ iij. cum ſyrupo de ſtæchade doſis à ʒ j. ad ℈ iiij. Panes humeris applicentur calidi, cucurbitulæ, iniectiones in aurem conuenientes ſed copia

1. ſatis bona, deinde repurgentur. Adhibeatur cauterium brachio, Turundæ illinendæ baſilicone ad ſuppurationem aliquam, oleum violatum. Anemones & braſſicæ ſuccus valet pro Errhino.

Succus ex anguilla toſta in verubus.

2. Item ſuccus bulbi extractus cum pauco vino albo, botto imbutus aqua cardui indatur. Maſticatoria, oleum amygdal. dulcium aliquando amararum cum pauco oleo rutæ. vel

3. ℞. Succor. rutæ, bulbi eſculenti an̄. ℥ i. vini albi ſubtiliſſ. & generoſi ℥ ii. madeant ſuper cineres calidos, impleatur, horâ ſomni, auris, deinde obturetur cottone moſchato. *G. Eſchalottes*

Opiata. Opiata ex conſeruis ſaluiæ, anthos, meliſſæ, conſ. acor. enulæ, aromat. roſat maior. mithrid. vetere, hyeme potiſſimum cum ſyrupo. de ſtœchade. Purganda auris auriſcalpio.

ANNOTATIONES.

1. *Cum omnis aurium tinnitus sit ferè incurabilis, raroque voto satagentis medici respondeatur, æquum esse putant quidam dolorem aliquem inducere, si inducere tutum sit cùm aurium dolor tormentis annumeretur, saltem immissis Turundulis vnguento basilicone aut alio vim suppuratoriam nacto illitis, aliqua suppuratio moliendà, ita enim fit, vt abscedendi quadam lege & ratione materia coctione ipsa obsequentior reddita, foras erumpat ægrorum commodo maximo.*

2. *Quibusdam non placet iniectio oleorum in aures, tum quia ratione viscosæ naturæ obstruunt, tum quia sordes, si quæ forinsecus inciderint ratione viscosi olei facilè medio in meatu inhæreſcant, vnde noui mali, noua occasio.*

3. *Cum anfractuosæ sint aures, iniecta liquoris conuenientis guttula non satis esse potest, sed potius implenda est auris deinde cottone occludenda.*

CONSILIVM XXXII.

De lethargo syncope & cardialgia.

AD sextum Calend. Aprilis Dominus Coronæus deliquio animi correptus ferè exanimatus est. Adiutus, parumper vires & corpus resumpsit, domum redux factus est ἄφωνος. Aliquid lethargicum ominabamur, testes marcor quidam animi, corporis torpor, inexpugnabilis sopor, molis corporis quasi quassatio, nec nisi punctus aut vellicatus sensum probabat superstitem sed hebetiorem, deliria fugacia, si morbus inueterasset typhomania fuisset, sensus caloris insignis maximè in fronte, & qua plexus retiformis latet, aderat. Et id maximè lethargum presagiebat, plus periculi quàm spei aderat nisi quod narrabant ægrum aliquid simile olim passum sed non tam terrificum; id aliquantum nos solabatur, Nam securus facilè in iis aliquis esse debet quæ sine periculo eua-

Celsus.

Hipp. de præc. *parua causa medelis exoluitur nisi quid sit circà partem principem.*

sit. Parum tamen spei erat, maximè quia morbi cerebri de apicibus artis sunt; nam leuis causa sæpè grauem morbum promouet, effectus causam superat, id que quia pars princeps & sensus scaturigo, deinde in ambiguo versabamur, an reficiēdus tātum, an purgandus & extenuandus; pertulerat inediam ieiunus, etiam diei integri, at defectu alimenti spiritus ardent, bilis suaui alimento carens efferatur & suo sero (quod frænum est) destituitur, & ventriculus inanis aliunde mendicat alimentum, sed sæpè infœlix per colliquationem, hinc malorum ilias, syncopæ, spasmi, cardialgiæ. In dubio hoc vicit sententia de repurgando, & à capite reuellendo, cum & plethoræ sese signa proderent: metus alioqui erat, aut siriaseos cerebri aut sphaceli, aut morbi attoniti quem sæpè phlogosis in cerebro facit in paroxysmo & extra (quod mirum) phlebotomiam alacriter non tulit medicamenta facilè & quod medicis facilè negotium facessit, est admirabilis cerebri, & vasorum eius in inæqualitate æqualitas, medulla eius est glutinosa, frigida, humida. Vnde Hipp. cerebrum vocat metropolin frigidi & glutinosi. Arteriæ & venæ calidiores elaborato spiritu & tenui sanguineque turgent, hinc aiunt cerebrum frigidum aërem impensè calidum æquare. Quid hoc est? in hoc quippe naturæ ars & solertia se probat. Glutinosa substantia impedit quo minùs aut arescat, aut marcescat, deflagret & ἀνάλωσιν patiatur. Quod cōtingeret ob assiduas cogitationes, studia & quinque sensuum iuges actiones. Vnde quibus cerebrum est siccius & defœcatius, paulò prudentiores fiunt, sed id boni sæua mercede compensatur: testes homines acerrimi ingenij quibus sacer morbus non pepercit, & cum consentiunt natura glutinosa frigida cerebri & arteriarum calor, in ista inæquali æqualitate fœlicitas actionum relucet. Vsu remediorum reducta hæc temperies cerebri & meatuum cerebri libertas, vnde spiritus, suos motus & meatus habent (cum cerebrum vel vt mens, vel vt corpus laboret) ægrum auspicato à periculo liberauit, & charæ coniugi desideratum restituit, hæc acta me ordinario M. & consulibus D. D. Marescotio; Martino, Seguyno.

Cerebrum metropolis frigidi & glutinosi.

ANNOTATIO.

1. *Cerebrum glandula est fluxibus opportuna Gal. cap. 8. lib. de sang. missione. At quomodo excrementis se facilè liberet, docet Hipp. lib. de Glandulis 1.*

CONSILIVM XXXIII.

De puella quam ob terrifica symptomata vel possessam vel obsessam esse putabant, quasi de censu τῶν ἐνεργυμένων & numero diceretur.

IAm ante proposuimus puellam, quæ ex quo nata est erat κακοςόμαχος & nauseabunda, & tamen ἀνέμετος, nec enim reuomebat maximè nauseabat circà quosdam cibos. virgo de qua hoc loco, pathemata habebat melancholica, & inter cætera vnum fuit mirandum, cùm ea totam se Deo vouisset, & consecrasset, tamen in ipsa communione cum Christi corpus, tanquam Deus ipse vi sacramenti sumendus esset, non poterat sumere & vti. Nauseabunda erat & κακοςόμαχος. Alij putabant id fieri quòd in pane ἀζύμῳ corpus Christi contineretur, id enim peculiare obseruatum est in ea, quod panem ἄζυμον & sacrum, & non sacrum sumere non poterat.

Alij putabant id contingere ob respectum ad corpus Christi & sacramenti reuerentiam & conscientiæ aculeum aut metum iudicij Dei, si fortè corpus Christi non sumeretur eo modo quo id fieri debet. Tanta vis pathematum animi. 1.

Alij id quicquid fuit melancholicum putabant. Tanta est vis & energia humoris melancholici. Imo homines similes reddit ἐνεργυμένοις vnde ad ἐξορσισμὺς tanquam ad summam anchoram & sacram confugitur. 2.

Cæterùm in hoc perplexo negotio varias in partes iudicia hominum distracta sunt, & in rebus dubiis sanior pars sequenda fuit,

Non omittenda consilia & remedia diuina censuimus nam in Ritu Ecclesiastico & remediis diuinis remedium remediorum consistit, humanis consiliis & auxiliis præualent. Purganda, syrupo de succis iuuanda. Balneis vtendum, sero lactis colato, opiatis ex conseruis addita confectione Alkermes, succo citrij myrobolanis, croco martis, bolo.

ANNOTATIONES.

1. *Sic obseruant physici soli homini contingere inter cætera animantia vt vulneratus non reddat sanguinem, & pars incruenta maneat & id metui tribuitur.*

2. *Melancholici toti iacent, vt aiunt, in fermento. Id est ægro sunt animo ira, & passionibus animi turgent, & multa humori melancholico in mores licent, vnum & idem in articulo placet & displicet, crebris mutationibus vt remediis vtuntur. Id in mulieribus multò formidabilius est ob iudicij imbecillitatem & sexus anxietatem.*

CONSILIVM XXXIV.

De scrophulis pro Domina L. M.

Causa. DE scrophulis multi multa & sæpè in vanum, morbus enim est ludificans operam medicorum. Rondeletius multa remedia adhibet, & calida plurima in quo, pace tanti viri dicam, ab eo dissentimus, humor enim acer, mordax salsus & nitrosus id genus mali gignit & fouet.

Victus. Exacta vitæ lex tenenda: fotus ad partem ex scabiosa, bipinel. veronica, coctis cum medulla ligni sancti.

Opiata. Opiata laxatiua cum puluere scynæ.

Detractio sanguinis, sanguisugæ parti admouendæ, lac asinæ quod ex Galeno ab elephant. liberat, balnea, serum lactis æstate addita, bipinella, veronica fumaria, scordio, rore solis, pilosella.

Syrupus regis sabor. Pomatium, sanamondæ radix hîc & in malignis morbis mirificas habet vires, item radix buglossi temperando.

Vsus pilularum addito mercurio.

Scrophu-

Scrophulariam ratione nominis chæradibus proficuam putant, tamen aron imitatur & chelidonium minus vocatur, ita aiunt, si loco sicco nascatur periculosa est, acrimonia enim sua exulcerat & imitatur malitiam humoris, strumas committentis; si loco humido, & vliginoso perutilis; vide, an hoc verisimile. Chirurgus nos alloquatur vt de emplastris non calfacientibus conueniatur, cauteria vtilia sunto.

Fuchsius. Galeopsis siue scrophularia maior commendatur maxime ad strumas.

ANNOTATIO.

1. *Lues venerea, strumæ, elephas aliquid habent cognatum & συγγενὲς tres has hydras vnus alexicacos Hercules, hydrargyrosis vincit & opprimit. Strumas autem sanat profusa per os maligna pituita quæ in capite redundabat, illincque in subiectas partes delabens illarum causa fuerat. Mercurius enim cùm sit frigidus & humidus impendiò suprà omnia medicamenta calidorum humorum feruorem obtundit, furorem & impetum coercet, siccitatem temperat, malignitatem cohibet calida & sicca viscera ita humectat vt bilis in posterum minimū colligant. Dolores calidos per se mitigat, frigidos ex accidenti, purgatoria scilicet vi in aluum deturbans, vel in os regerens scirrhos emollit & resoluit ratione humiditatis tenuitati partium coniunctæ. At vero Mercurius, de quo hîc fit mentio, is est quem dulcem aut dulcificatum vocant alij aquilam albam seu cœlestem aut sublimatum dulcem; non crudus & minimè præparatus qui plumbi fusi instar, partibus quibus adhæret, paralysim inducit ventriculum lædit, intestina diris cruciatibus torquet, corpus subtumidum & ἐψημένον reddit, grauissimaque symptomata inuehit. Ille autem paratur ex hydrarg. crudi ℥vj. & sublimati ℥viij. in mortario marmoreo, cum pistillo, ligneo, simul agitatione diuturna commixtis & tritis, adeo vt nulla hydrarg. crudi bulla superstit, quibus peractis, massa in matratio colli longi collocatus & igne cineritio, per 6. horas circiter sublimatur extincto igne. Mercurius sublimatus summitati vasis adhærens excipitur à fæcibus & fuligine venenata separatur, qui si gustanti dulcis non percipiatur, aut vlceri sordido adhibitus escharam facere deprehendatur, eodem apparatu iterum edulcandus est. Sic dulcatus hydrarg. exhibetur cum morbi cacoethia & peruicacia id præsidij genus expostulat forma boli aut pilul. cum pilulis cocciis troch. alhandal. extract. scamm. Aloes, pul. rhei. sennæ diaphœn. cass. confect. hamech. &c. quæ vim eius languidam & ignauam irritant quibus admiscentur spica cinnam. am-*

bra, Moschus, sed potissimum folia auri aut eius scobs, seu limatura. Nihil enim est quod argentum viuum auidius imbibat quàm aurum, atque ita illud per aluum cum auro egeritur cum quo maxima intercedit amicitia, nam ipsum purgat, sordes expuit, crebro iactatu fictilibus in vasis, & quæ inaurantur hydr. intercedente, aurum pertinacißimè retinent metallaque omnia hydrarg. supernatare obseruamus, vt aquæ ligna, præter aurum quod vnum ad se rapit. At si ptyalismum prouocare expedit, hydrarg. sine purgantibus exhibetur.

CONSILIVM XXXV.

De Fluore muliebri & muliere cachectica.

AGitur de graui symptomate tertij generis in excretis, excreta aut toto genere sunt contrà naturam, aut iuuant, vt hæmorrhois. Quod excernitur, quandiu, quomodo, vnde, consideratur locus à quo & in quem. Tribus de causis ῥοῦς hic muliebris curatu est difficilis, primò quòd inueteratus iam habitum contraxit, deinde per se, quia iam in vtero labes contracta est, & in temperamento laborat, & in solutione continui ob vlcusculum quod videtur natum ante octo annos ob partum difficilem, vnde quid membranosum excretum est: deinde morbi & vteri & in vtero sunt difficiles & per se, & quia aliæ partes in eum se exonerant.
1. Accedit quod ex Hipp. vterus sit plenus attractæ humiditatis; tertiò à stirpe materna aliquid genitiuum & insitum est. Morbi, vt hæreditatis ad posteros infausto omine, perueniunt, & per traduces propagantur. Totum corpus cacochymum est, breui futurum cachecticum. Mœror multum confert, nam tædio valetudinis impatibilis, (vt loquitur Plin.) nihil non agit & frustrà, accedit desiderium prolis, & eiusdem habendæ desperatio, vtinam esset aliqua vt hæreditatum ita morborum insitorum fœlix præscriptio & ius ad alios non deuolueretur tanquam æternæ possessionis vt elephas, sæpè hemicrania, strumæ. Ægra eadem patitur, quę & virgines fœdo colore deturpatę, morbus hic ferax multorum est malorum ęgris, & medicis, crux est & tormentum, omnia probant & improbant, vtuntur crebris mutationibus tanquam remediis

Vterus plenus attractæ humiditatis.

Artis præsidia aut eleuantur, aut eluduntur, & vterus irriguus prauo quodam tabo spem tollit sobolis, quæ est prærogatiuum coniugalis amicitiæ, pignus & vinculum matrimonij, hac collunie semen effœtum fit, & indignabundus vterus congressum auersatur, vterus benè constitutus vbi genitalis temporis hora aduenerit, concharum more ad vniones gignendos halituosi roris desiderio tenetur, & oscitatione quadam recipit, vnde Hipp. vterinorum malorum & suffocationum originem repetit ex eo quòd vterus aridior orgasmum habet, errabundus sursum, deorsum inclinat penè furibundè, & περὶ τὴν ἰκμάδα id est ad blandum, & genuinum fontem seu hepar sit seu alia pars gratiosi roris, incitatur, cùm alieno humore & putri siue alienigeno, siue indigeno madescit, id malum & vt signum & vt causa: vt signum, quia, cùm sit fastidiosi odoris, corruptionis est index: vt causa, quia perpetuò partem afficit & deteriùs quàm ante stimulum veneris hebetat, congressus desiderium minuit, spem blandæ prolis adimit: partus difficilis prædictus ligamenta laxauit, spem prolapsus vteri attulit & refriget vterus, ob immodicum sanguinis fluxum & eius laudabilis; coagulatus enim, ex firmis fibris cùm cæteroquin in decoloribus virginibus, & cachecticis sanguis putris sit elisis fibris serosus. Hipp. ait esse in sanguine λύσιν elisis fibris & φθορὰν corruptâ substantiâ.

Hoc in negotio animus in dubio vacillat, si fluor perseuerat, magna incommoda sequuntur, si supprimitur, maiora; maxima, si à toto corpore est. Eo suppressò vidimus vterum gangræna affectum, id me mouet quod mulier sit cacochyma, terret & Galeni decretum. Totum corpus vtero ferè simile est, quod notandum est in hoc morbo. Qui fluor fit per exonerationem partium malè affectarum robore naturæ tandem in colliquatiuum funebrem terminatur; nam aut cita mors, aut præ tabe & tabo vita misera consequitur. Probamus diuretica, aut vretica potius, ne error contingat quem obseruat D. Rondeletius de cachectica & pallida virgine, quæ paralytica facta est vsu diureticorum, non priùs exactè liberatis obstructionibus: Consilij, & concilij nostri summa hæc est.

Totum corpus vtero simile.

Cap. 31. methodi.

Victus ratio satis exacta esto; euchymis assuescat, ventriculi malè affecti, acidis, salsis, austeris delectantur: benè affecti dulcibus, ex quibus vera sit nutritio, fræni prauo appetitui sunt iniiciendi, pessimum signum est sitis inexplebilis. Nutritio non sit plena

Victus.

quia corpus cacochymum, etsi fortè benignitate alimenti prauus succus mitigatur. Sumat alimenta ἀπέιστα quæ parùm habeant
2. excrementi, vt corruptioni via obstruatur.

Habenda ratio totius corporis,& partis totius per medicamenta crebra, & mitia aliò humorem auertentia.

Purgatio. Vsus frequens foliorum orientalium, Rhabarbari cum syrupo rosarum pallidarum non valdè recenti, syrupo de pomis, ob palpitationem cordis,& diathesin hypochondriacam.

Decoctum sit conueniens additis herbis vulnerariis, radice consolidæ, sanamondæ, fragariæ, yna arthritica, taraxaco, veronica & similibus, æstate folia siue flores tunicis seu coronariæ hortensis his, adde prunellam bipinell. buglam, saniculam, herbam Roberti, equisetum.

Tabellæ. Tabellæ ex triasantalo triplo, rheo, addito chalybe præparato.

Tabellæ aliæ quales præscribuntur cachecticis & decoloribus virginibus ex cortice citrij condito rasura eboris, cornu cerui, lapidibus preciosis, coralliis, puluere sassafras, puluere vermium terrestrium præparatorum, fœniculo, limatura chalybis præparata.

Pilulæ. Pilulæ ex aloe nutrita in succo buglossi, rheo, crocomartis, radice pentaphyll. ladano, carabe, addita pauca terebinthina vsta, & dialacca si fortè aureliis præparatur.

Poterit vti parua quantitate terebinthinæ lautæ vel per se, vel cum pauco rheo.

Opiata. Opiata ex conseruis symphyti, rosarum, florum cichorij, calendulæ, coraliis, elect. diatragac. frigidi cum puluere radicis tunicis.

Si calor acrior cassia iuuat, aliàs senna & syrupus ros. cum agarico.

Conserua rosar. Ribes elect. diaireos, diatragacanth. frigidum.

Fotus ad pectinem ex rosa, mastiche, & olibano, fiat suffitus.

Sudorificum. Decoctum sud rificum non validum addita radice sassafras cum pauca medulla ligni Indici & maiore quantitate sarcæparillæ.

Santala addantur quæ moderatè sudorem proliciunt, corpus non nimis tegendum vt tantum eliciatur sudor, non vi exprimatur.

Initio pastus, secundo vtetur decocto sed imbecillimo cum æstus erit, id non fiat.

Omni ratione excitandus appetitus, à cibo abſtinere malum, cacochymj fere ſunt inappetentes, & cibos faſtidiunt,& ſuo quaſi tabo & malo ſucco aluntur more venenatorum animalium quæ fame non intereunt quia illis nec calor,nec ſanguis,nec ſudor,quæ ſale naturali auiditatem augent. *Plin.cap. 72. l.10.*

Apozemata ex diureticis non valde calfacientibus viis expeditis per catharſin ne fiat ad habitum crudorum traductio paralyſeos minax,& author ; adde taraxacum , capillares herbas radicem bardanæ,rubiæ,& cætera. *Apozemata.*

Aliàs vtetur aliis apozematis additis radicibus & herbis vulnerariis & roſa tranſmarina, pyrotica duo ad latera ſpinæ inter lumbos & os ſacrum,vbi ferè deſinunt ligamenta vteri.

Phlebotomia parca manu, ſed frequens ſi impurior reddatur ſanguis. *Venæ ſectio.*

Blandi Fotus ad imum ventrem ex corroborantibus non multum calfaciendo. *Fotus.*

Emplaſtrum ad lumbos roborans ex maſtiche,roſis, vnguento comitiſſæ,bolo addito,& terebinthina.

Aqua rhabarbari ex decocto vulnerario conferet. Iniectiones in vterum ex radice tormentillæ,conſolidæ,biſtortæ,fragariæ,polygono,veronica, bellide, & aliquot aliis ſimilibus cum ſyrupo de ſiccis.

Aliquando pro iniectione fiet hydromeli ex aqua,melle roſato, hordeo,ſi acrius id ſentiatur mitigetur. *Iniectiones.*

Balnea Borbonenſia circà autumnum & immerſione corporis & hauſtu ad vncias quatuor. *Balnea.*

Magis placent aquæ vulgo dictæ,Forgenſes, propè Rhotomagum.

Si non vacet & placeat iis vti,fiat balneum domi,additis aſtringentibus & alumine pręſertim recipiat fumum ex puluere conueniente per infundibulum.

Clyſteres apprimè conferent.

Peſſaria non acria ad robur vteri detergendo & ſiccando.

Hæc decreta conſulibus D. M.I. Altino, I.Martino,Seguyno, Doctoribus medicis,& I.Guillemeau Chirurgo Pariſienſi & Regio,& à me in ordinem redacta.

ANNOTATIONES.

1. *Vterus Hipp. dicitur plenus attractæ humiditatis tamen apud Galen. quæ lac prouocant, minùs calida esse debent quia (ait) mammæ attrahunt, quæ menses cient calidiora sunt, quia vterus non attrahit, ait Galenus.*

Hinc prouer. A lasso rixam quæri. Item illud Plauti, fames & mora bilem in nares conijciunt.

2. *Plinius cap. 24. lib. 22. in lassitudine & siti homo ad iram est pronior, sed hæc animæ asperitas dulciore cibo mitigatur, ira, luctus, tristitia, animi impetus cibo mollitur. In eadem sententia est etiam Seneca lib. 2. de ira, senes difficiles, & queruli sunt, vt ægri & conualescentes, & quorum aut lassitudine aut detractione sanguinis exhaustus est calor, in eadem causa sunt siti faméque rabidi & quibus exangue corpus est, malignéque alitur & deficit.*

CONSILIVM XXXVI.

De sputo cruento, pro Thesaurario.

Ad D. D. Andream Laurentium Archiatrum Henrici IV. Galliæ et Nauarræ Regis.

AGebatur de cruento sputo in Thesaurario; hic hypochōdriacus, melancholicus & cacochymus laborabat, quo tempore maligni morbi vagabantur, & qui fauces & thoracem inuadebant; hinc ambigui eramus, an ista excretio esset verenda; si mos morborum vagantium cernitur metus est, si temperamentum cernitur, minor metus esse debet. Hippocrates inclinationes & motus sursum, sanguinis etiam ad partes thoracicas minùs formidabiles in melancholicis esse ait, leui de causa sanguinem excernunt ob naturam flatulentam: flatuosi fiunt hæmoptoici exiguo incommodo pterygodees fiunt hæmoptoici, quia flatuosi. Item excretio per superiora etiam à liene per ventriculum supplet vices hæmorrhoidum, præcedunt dolores ad hypochondria, tale genus excretionis: & reuerà talis æger breui feliciter est libera-

Gal. de vxore Philini.

tus,& bona de eius salute concepta spes nos non fefellit.

Sed desiderasti D. Archiater locum illum Hipp. de securitate excretionis sanguinis per os in atrabilariis, qui leuaret metum quadam-tenus ægrotantis de reiecto per os sanguine, miratusque es esse apud Hippocratem. Indicas tuum genium, mores ciuiles, & discendi aculeum, qui summæ in te doctrinæ est index, Socratem quippe agis & exscribis qui scientissimus parùm se scire prædicabat, & dum se ad discendum pauperem credidit, ad docendum se locupletem fecit, profiteri enim se discere volentem est lumen ad consummatam rerum cognitionem. Ignari nulla de re dubitant, soli sapiunt, philautia eos transuersos agit, in alienis æstimandis sunt ambitiosè tristes aut eleuant aliena aut cachinnantur. Tu aliter facis, id quod tuum animum ciuilem candidum & rotundum declarat. item sunt alij qui nolunt docere quod sciunt, & tanquam arcanum putant & neminem docere, & communicare id quod sciunt in authoritatem scientiæ esse putant, quod culpâ non vacat. indico locum Hippocratis, desiderium tuum (C. Archiater) lenio, me, meaque quantula sunt voueo, & dico. *Plin.*

ANNOTATIO.

1. *Soli homini contingit profluuium sanguinis è naribus, aliàs id terrificum, & aut vetus vitium capitis, aut sanguinis, aut hepatis latentem labem significat, vt contigit D. Michelo; huic hepar in vitio erat & nostro iudicio erat corruptum, totum corpus auruginosum, familiaris erat illi hæmorrhagia, vt prædixeramus obiit in Deo, tamen Plinius mentionem facit Volusini præfecti, cui omnibus annis per os fluxit sanguis & attigit annum 90.*

CONSILIVM XXXVII.

De vlcere Renis.

NObilis mulier habet antiquum vlcus in rene, cacochymia quam secuta est soboles deterior, cachexia, & leucophlegmatia hydropis prænuntia, ni Deus auerterit.

Videtur morbus ſemper in eodem ſtatu, nec progreditur nec retrograditur. At (ait Hipp.) tranquillitas morbi diuturnitatem ſignificat non ſit vlla ἔφοδος.

ἀταραξία in morbis longitudinem ſignificat.

Si calor inſignis ad renem dolentem, valet venæ ſectio parcâ manu.

Phlebotomia.

Aqua alba ex amygdalis, hordeata cum ſaccharo cando & roſato, aut bugloſſato, aut violato.

Conſerua roſarum rubra & alba, decoctum blandum ſcynæ cum vulnerariis.

Purgatio.

Aqua Rhabarb. cum ſantalis & veronica, radice pentaphyl. conſolidæ & caryophylatæ. Item quæ ſequuntur valent.

D. Andræas Laurentius Archiater. hoc addidit

℞. Terebinthinæ vſtæ ʒ ij. ſ. corallij rubri terræ ſigillatæ añ. ℥ j. pulueris ſæpiæ, & baccarum hederæ añ. ʒ ſ. carabes ℈ ij. excipe omnia terebinthina Venera & balſamo Peruncano, fiat maſſa, formentur, pro ʒ j. tres pilulæ cap. ʒ ſ. tertio quoque die.

Decoctum ſudorificum.

℞. Radicis ſcynæ ℥ ſ. agrim. veronicæ fœminæ bipinel ana m. j. coque in lib. iij. aquæ ad conſumptionem quartæ partis cap. ℥ viij. per 30. dies, manè.

℞. Succi milefolij, rubi ſummitatum quercus añ. ℥ iij. ſucci betonicæ ℥ ij. ſ. pulueris alabaſtri certam quantitatem, infunde alabaſtrum in olei roſati omphacini lib. ſ. per horas xx. cum ſuccis ſuprà dictis & cera, fiat vnguentum pro renibus.

Vtatur poſt paſcha decocto primulæ veris, buglæ, ſaniculæ, bellidis, bipinel. Robertianæ, ſymphyti, addito melle roſato ſaccharo roſato aut cando.

Phlebotomia parca ſed frequens, vt in abſceſſibus internis conuenit.

Lieus.

Litus ex ſeuo aut medulla cerui in aqua vitæ lautis pro tumentibus partibus.

Fotus.

Fotus partium, modò harum, modò illarum, cum herbis non multùm calfacientibus, coctis in aqua & vino albo, addatur parum aluminis.

Sacculi ex furfure, auena, cicere rubro, milio, ſale, ſaluia, chamædry, chamæp. roſis, radice gentianę, conſolidæ, & iridis florentinæ, baccis lauri & iuniperi: adde ſemen ſeſeleos, lupinum, fœniculum, limaturam Guaiaci, lac aſinę, ſi non proſit abſtineatur.

Tabellæ.

Tabellæ diaireos, diatrag. frigidi Elect. Tabellę Elect. triaſantali cum Rhabarb. addito croco martis, redeat ad aquas naturales ſi malum contra remedia noſtra rebellarit vt ſuperius & ſuperbius.

Exacta

Exacta vitæ lex non est necessaria, tamen prudens & certa prodest, quia laborant renes, & est abscessus aliqua victus lege frænandus.

CONSILIVM XXXVIII.

De abscessu renis et vteri prolapsu.

ABscessu, renis laborabat, D. Bourgeois, comes erat ilias multorum symptomaton: dolenda fuit 'ἐπιγένεσις tam sęuorum malorum exiguam spem salutis adferens, extenuabatur malum, eludebatur, non domabatur, licet collata fuerint consilia, vix spes aliqua restat, terret vlcus renum, hinc œconomię naturalis concussio. Renibus magnus est consensus cum ore ventriculi. Hinc illę lacrymę, erat cachectica, cachexia magis terret quàm cacochymia. Hęc illam parturiit: partibus contracta, labes ἐν τῇ ἕξει ob serum putre & paupertatem caloris naturalis φθορά & tumor partium terrificus est, & hydropis minax, consolatur tantillum, quod sit fugax & non constitit, est (vt ait Hippo.) aliqua ἀναπνοὴ aut διαπνοὴ, idest nõnulla meatuum libertas, alioqui humor resideret hydropem adferens incluso spiritu, quod exemplo vasis liquore pleni patet, quem spiritus intercludit, & licet vas inclines ore prono & sit singultus, non effluit, sic Hipp. philosophatur. *Causa.*

Summa hęc consilij, purgetur blandè. A scammoniatis abstineatur, syrupus rosa. cum agarico valet. aut ℥ j. mechoacan in vino infundatur aut seminis ebuli tantundem, ad vterum prolapsum irriguum ichore pessulus confert ex subere, cera, puluere antheræ aut rosarum nuce cupressi ligno rhodio. *Purgatio.*

Adstringens emplastrum ad lumbos, modò non impediat cursum mensium. *Emplastrum.*

Fotus partium tumidarum ex roborantibus calorem naturalem, chalasticis discutientibus, cataplasmata ex farinis, hordei lentium coctis in oxymelite communi & pauco scyllitico. *Fotus. Cataplasma.*

Litus ex oleo irino, vulpino puluere ireos, addito aut vino albo aut aqua vitæ. *Litus.*

Differatur vsus aquarum naturalium donec aëris incommoda

& contumeliæ mitescant, & spes sit earum transitus per ambages, & volumina corporis, Balnea naturalia calidiora conferent, leucophlegmatiæ, de pyrotico sumus anxij quid consulamus, nisi calor naturalis sit, vegetus, verenda est gangræna, quæ in pari affectu sæpè contingit, dissuadet id maximè longitudo morbi, vnde per traducem tanta malorum propagatio differatur, donec lares patrios reuiserit, puluis digestiuus aut aromaticum rosatum valet, essentia anisi aut caryophilorum suspectior est.

CONSILIVM XXXIX.

De hepatis intemperie.

IN nobili viro D. Damours duo maximè considerantur, temperamentum calidum siccum valdè biliosum multorum vber incommodorum & ferax, item ciuilis & politica vita, homo suæ spontis, vni tantùm Rouæo alteri Mecœnati addictus, homo alioqui nullis obligatus legibus, modo militiæ, modo ruri, sed Celsus loquitur de homine sano, & qui suo arbitrio sanitatem suam regere potest, sic intemperies hepatis à parentibus contracta, iure hæreditatis hausta ac expressa, si non tollenda, attemperanda, modificanda, corrigenda modico contrariorum vsu, vt tamen cum hominibus æger, vir politicus viuat, & se à consortio hominum ciuili non seducat ac retrahat.

Celsus lib. 1.

Vtatur vino præsumpto cibo aut iusculo præhausto alioqui vinum nocet ex Galeno; vitet motus animi celeres, cursum citatis & elocatis equis, valet pomacium. syrupus de pomis & violatus, iuleb. rosat. æstate balneum, phlebotomia, serum lactis cum cichorio syluestri, cassia cum iusculo vitulinæ carnis, tinctura rosarum, lac asininum, temperamentum hoc minatur mille incommoda, imo Rondeletius notat biliosos ad phthisin propensos, dubito an hic locus Galeni sit verus sanguis alit, calfacit, sanitatem, bonumque colorem efficit, bilis flaua continet corpus, non permittit latentes meatus dissolui, incitat & acuit sensum, coctioni prodest, ductus excrementorum apertos & faciles facit, atrabilis est velut sedes & fundamentum reliquis humoribus pituita neruis, menbranis, articulis & linguæ ad motus facilitatem prodest.

Comm. in aphoris l. 2. 1.

Cap. 1. l. 23. & 21. l. 14. 2.

Galenus in præfatione in librum de dogmatis Hipp. & Plat.

ANNOTATIONES.

1. Et Plin. cap. 38. lib. 16. loquens de plantis, ait, nec omnibus adeps caróque larga, sicut nec animalium acerrimis, at biliosi aores sunt.

2. Hac arte parari solet tinctura rosarum in libris 4. aquæ tepidæ maceratur ℥ j. rosar. rubrarum exsiccat. quibus additur vncia vna aut altera succi limonum, aut vt chymicis placet ʒ j. aut ʒ i ß. spiritus aciduli vitrioli aut sulphuris, post quatuor horas aqua colore rosarum tincta filtratur, saccharoque dulcoratur. Confert mirificè calidæ intemperiei hepatis & febribus. Ex floribus violarum bugloss. borrag. &c. eadem via, variæ ad varios affectus tincturæ educi possunt.

CONSILIVM XL.

De affectibus hystericis, & hypochondriacis.

MVlta symptomata sunt obseruata in D. Battefou, scotodinos, vertigines, flatus in cerebro ἐκλύσεις, crurum dolores, murmura in ventre; huic olim quasi congenita fuit hemicrania, cui cephalalgia successit, multa pathemata hysterica hypochondriaca, nunquam conquerendi finis consideranda causæ fouentis & affectus mali diuturnitas.

Habitus corporis plenior, longa viduitas cùm ferax esset & proli studuisset, dedissetque operam & operata fuisset, actiones animi inquietæ, irasci celeris, sensus exquisitus, ex vtero proluuies quædam. Quæstio vnde tanta malorum ilias. Certum est quòd morbi mulierum & virorum longè differunt & mulieres hypochondriacæ & melancholicæ κατά φλόγωσιν τινα, deterioris sunt conditionis, quàm viri. *1. de morbis mulierum.* Errant medici curantes morbos viriles vt muliebres, mulierum genus veretur suos morbos detegere præ inscitia & pudore, initia & progressus ignorantur, hinc morbi obstinati & versipelles, quod ad cephalæam attinet, ob sensum partis exquisitum, ea sæpè oritur & quia depuratius & exactius fit cerebrum.

Hipp. l. de M. sacro, ait fœtus cerebrum aut supra, aut infra modum repurgari hincque sensus acutiem oriri. Interdum ἀμβλύνονται ἐν ταῖς αὔξαις. Hipp. l. de art. part.

Sub finem lib. de Septimestri partu ad quadragenarium numerum hunc aut illum refertur causa cur quidam pueri sint imbecillo capite & cerebro, locus notandus: bona habitudo & εὐεξία: tamen Hipp. damnasse videtur, quia ad εὐεξίαν sequitur ardoris inflammatio: cum quid tale anima patitur, ad insaniam adigitur & cerebrum patitur, hîc contra commune iudicium εὐεξία vituperatur alio loco laudatur.

Vnde potest quæstio moueri plurimum vtilitatis allatura, an sensus exquisitior retundendus, an minuenda bona habitudo, vt ne quid medicus ex præiudicio peccet.

Multa sunt à Medicis instituta de quibus disputari potest, sed boni sunt consulenda aliorum iudicia. Consilium nostrum & collegarum D. Martini, Seguyni & Altini est eiusmodi.

Omnia quæ calidiora & caput feriunt vitanda.

Fotus blandi non calfacientes ad hypochondria, ob flatus. Purgationes blandæ, actiones animi frænandæ & moderandæ, sanguis temperandus, minuendus aliquando, abstinendum à graueolentibus ad nares ad moueri solitis, Balnea amotis calidioribus, & caput replentibus, conseruæ cephalicæ, vtero & hypochondriis consulendum. Suffitus ad vterum. Pessuli, Arteriotomia in acerbitate doloris capitis. Si vtatur aquis medicatis, à valde sulphureis abstineat. Cultus vteri nouo coniugio eoque læto, & grato tanquam naturæ agri & fundi omnibus remediis præferendus.

Quæ sequuntur remediorum formulæ à medico Paracelsico præscriptæ fuerunt.

Hydromeli. ℞. Radicis scynæ ℥ j. ſ. visci querni, radicis acetosæ, taraxaci añ. ℥ j. corticis frax. ligni rhodij, rasuræ eboris añ. ℥ ſ. vuarum corinthiar. ℥ iiij. malaxentur in libris 4. hydromelitis per horas 24. coque ad medias, sub finem adde flores bugloſſ. borag. calendulæ, cola per manicam, aromatiza cinnamomo cap. ℥ iij. pro dosi, manè horâ 7. vel vtatur syrupo de pomis, vel violato addito succo limonum.

Syrupus. ℞. Aquarum bugloſſ. fumariæ, endiuiæ, pomorum redolent. añ. lib. j. in his macera per tres dies ad ignem lentum, Balnei Mariæ foliorum sennæ ℥ iij. agar. troch. ʒ vj. epith. santali citrini cinnamo. añ. ʒ ſ. fortiter exprime, per torcular. in expressione denuo adde eorundem foliculorum ℥ j. ſ. conseruæ florum viol. bugloſſ. cichorij, & per tres dies ad eundem ignem macera, exprime, coque & cum ouorum albuminibus clarificetur. huic expressioni claræ ad-

de ſucci pomorum redolent.& violarum an. ℥.iiij.cum ſacch. ſuffi-cienti denuo coque adde ſub finem coctionis rhab. ʒ ſ. prius macerati in aqua cichorij, fiet ſyrupus, doſis ad ℥ ij. vſus ſit bis menſe.

♃. Radicis cich.acetos. oxylapat. taraxa. an. ℥ j. polypo. & viſci querni. an. ʒ vj. ſem. cardui citrij rutæ an. ℥ ſ. 4. ſemin. frigidor. maior.an.ʒ iij.fumar.agrimo.meliſſ.capill.veneris an.m. j. florum calendul.geniſtæ,lilij,tiliæ arboris an. xj. florum. borrag. bugloſſ. an. xij. coque in æquis partibus ſeri lactis & aquæ pomorum in lib.1.ſ.colaturæ claræ adde foliorum orient. ℥ ij. ſ. macerentur per duos dies ad ignem balnei colentur exprimantur, adde ſucci violarum ℥ iiij. mannæ ℥ vj coque in ſyrupo ad mellis conſiſtentiam in qua adde extra ignem caſſiæ & thamarin. an. ʒ iiij. pulueris ſennæ ʒ vj. Rhab. ℥ ſ. puluer. diatrag. ʒ iij. aniſi & cinnamomi an. ʒ. ſ. fiat opiata capiat ℥ ſ.vel ʒ vj.pro doſi,in qua addes fœculæ Bryoniæ ℈ j.ſi affectio hyſterica diu vexet. *Opiata.*

♃. Pulueris tria ſant;coral.præparati, Margar. præparat. vnicornis,ſpodij,oſſis è corde cerui an. ʒ j.ſalis crami & croci chalybis ſine aceto & ſine igne parati an. ℈ iiij. confectionis de hyacintho ℈ ij. ſacchari roſat.in aqua bugloſſ.& meliſſæ diſſol.quod ſuff.fiat elect. per tabell.ponderis ʒ j.capiat manè. *Tabellæ.*

♃. Cruſtarum panis albi in vino granat. infuſarum & exſiccat. ℥ j.conſeruæ roſ.ſiccæ ℥ ſ.fœniculi & aniſi an. ʒ ij.corallij præparati, margar. an. ʒ j. ſ. maſtich. ℈ ij.cinna. ʒ j.ſacchari roſati dupl. vtatur ex cochleari.

Fotus facti ad hepar,& meſenterium ex corticibus cappar.frax. filicis cichorij valerianæ,tarax. ligno rhodio, ſantalis, agrimo.lingua ceruina, hepat. polytrich. matricar. arthemiſ. meliſſ.abſinth. ſemine lini,cyton.cocta omnia, in aqua fabrorum, addendo aceti roſa.& ſcyllitici an.lib.ſ.item. *Fotus.*

♃. Seminis papaueris albi,hyoſch.lactu. portula. pſyllij an. ʒ iij. florum ſambuci, chamæ. nenuph. an. p. j. coque in lacte diſſol. vitellum oui, croci ℈ j. caſtor. ℈ ſ. fiat enema iniiciend. horâ ſomni. *Enema.*

Loti pedes papauer. lactucæ nenuph. viol. chamæm. ſambuci, anethi decocto.

♃. Aquæ roſ.bugloſſ.nenuph.meliſſ. an. ℥. iij. diamarg. frigid. ʒ ij.diamoſchi. ℈ j. ſ.vini albi. ℥. ij.aceti roſar. ℥ i. ſ. pulueris ſeminis *Epithema.*

papa.℈ iiii.theriaces recent ℥ ſ.croci, camph.añ. ℈ i. fiat epith.pro fronte,& temporibus hora ſomni.

In paroxyſmo vertiginoſo, etiamſi lapſa fuerit ægra, hæc aqua antiſcodotina vſui erit.

℞. Corticis citrii flaui exiccati ℥ ii. viſci querni. ℥ i.ſ.foliorum betonicæ,meliſſæ añ.m.ſ.florum calendulæ,lilij conuallium viol. bugloſſ.añ.p.ij.ſeminis cardui citrij,tunicis acetoſæ añ. ℥ j. theriaces ℥ ij. confectionis de hyacintho ℥ j. diamarg.frigid. diacorallij añ.ʒ ij.vini albi generoſi lib. j. ſ. aquarum florum tiliæ arboris,ceraſor.nigrorum,pomorum lib. ij. ponantur in alambico digerantur per quatuor dies in balneo mariæ, fiat diſtillatio ad vſum dictum.

CONSILIVM XLI.

De dolore brachij.

Nobilis domina de Monglat ab aliquot menſibus brachii doloribus laborans,quærit à nobis vt dolorem malumque leniamus: varia huic dolori demulcendo vſurpata fuere remedia, ſed fruſtra, dolores brachiorum ſunt rebelles ,vt plurimùm & ſæpè aut ignorantia aut præpropero ſanitatis deſiderio peccatur, dum initio ea vſurpantur quæ ſub finem progreſſo morbo adhibenda ſunt.

Phlebotomia omiſſa eſt,fiat in parte oppoſita deinde in ægra. A nimis calfacientibus & liquantibus abſtineatur.

Purgatio ex blandis pilulis ſine quibus cum agarico addito Rhab. & ligno aloes.

Syrupus roſ.cum agarico valet,temperetur ſyrupo viol. aut de pomis, aut de cichorio compoſito.

Ad dolores nocturnos,aut hordeatum cum ſemine papaueris, aut pilulæ è cynogloſſo.

Panes fiant oblongi applicandi brachio.

Decoctum herbarum coctarum cum aqua & vino,applicentur ſacculi expreſſi arcula ſuprapoſita.

Rebellante morbo blādum decoctum ſudorificum.Sanguiſugæ.

Balſamum quale præſcriptum alibi, ceronea cataplaſma ex farinis, oleum de catellis.

Miraculo poſuit litus ex aqua vitæ cum theriaca vetere.

CONSILIVM XLII.

De Hepatis, & partium aluinarum phlogoſi.

DOlores colici præceſſerunt, ſed inflammationis notæ erant in viſceribus, maximè in hepate, æſtus erat ex pugna humoris biliosi, aut flatus, aut humoris crudi, tandem tumor in ventre infrà iecur apparuit, rotundus blando manns contactu irritatus: ſuſpicio fuit aut tumoris glandularum meſenterii, aut dextri vterorum cornu.

Blandis fotibus vſi ſumus quinquies ſanguinem detraximus, ob phlogoſin, dilutum caſſiæ dedimus vt ardorem inteſtinorum temperaremus, viſum eſt dare medicamentum non celer actione, vt ſenſim demoliretur tumorem, nam hyragogon non prodeſt, ſyrupus magiſtralis ex ſenna rheo, cum herbis vulnerariis & radicibus detergentibus, vſus pilularum de hiera addito gummi ammoniaco & bdellio, agarico, diſſolue gummi in oxymelite & aceto ſcyllitico illine oleo de capparibus, mucagine ſeminis lini, addito vnguento dialthæas aut de mucaginibus.

CONSILIVM XLIII.

De *Epilepticis conuulſionibus & rudimentis apoplexiæ.*

Ad Rempublicam Venetam de legati morbo miſſum.

NObilis Legatus inclytæ Venetiæ paulò ante idus Ianuarii, morbo fuit affectus & lecto afflictus, principium fuit apo- 1.

plexiæ, marcor animi, vocis priuatio, item ſenſus & motus, paulò poſt partim vi naturæ irritatæ partim humoris efferi aliquid fuit conuulſiuum. Malum quinquies repetiuit, cauſæ viſæ ſunt dominatus humoris efferi nempe bilis à qua vapor ſummiſſus cerebrum tentauit, index curatio. Multa bile euacuatâ ad ſe rediit, morbus extenuatus, cauſa alia malum quoddam ſerum quod nunc in corporibus dominatur, quia hyems ſuam apud nos non habuit temperiem, acceſſit ipſius ſubiecti diſpoſitio. D. Legatus habet cerebrum exquiſiti ſenſus, id effecerunt labores, & curæ iuges, intempeſtæ, imbecillo eſt ſtomacho, cuiuſmodi eſt magna pars vrbanorum & cupidorum literarum, & eorum, qui ſe magnis implicant negotiis, curioſe & ſedulò cum ſanitatis iactura, curat negotia & dignitatem clariſſimæ Reip. Venetæ, pertinax animi labor vires conuellit, ego primus medicus vocatus, bis ſanguinem detraxi; quod in capite inſignis ardor ſentiretur ad plexum retiformem, adiutus vires & corpus reſumpſit erat enim corporis quaſſatio quædam, initio aliquid funebre ominabamur, ſed Dei, opt. max. manus adiutrix & ſoſpitalis medicis, coadiuuantibus malum omen auertit, dubitandi occaſio fuit grauitas morborum cerebri, medicorum ſæpè operam eludens ob partis dignitatem, in cerebro eſt æqualis inæqualitas. Arteriarum & ſpirituum tenuitas & calor ſubſtantia glutinoſa, alioqui ob iuges actiones marceſceret, in quo ſolertia naturæ relucet. Quæ res nos conſules medicos ad duo impulerunt: Prius vt adhiberemus remedia quæ ad morbum profligandum valerent, & præcauendum anteuertendumque ſimilem, quod Deus auertat. Poſterius vt actiones animi temperet. Vix parem animum eſſe poſſe putamus tam perplexo Legati oneri & negotio. Fruſtra autem alicuius rei foret prædictio niſi cautio adhiberetur.

Plin. ſic loquitur.

2.

3.

4.

ANNOTATIONES.

1. *Dominus Legatus voluiſſet ſe liberare ea legationis cura, ſed id ſperare non audebat ne iugum excutere videretur, voluit ſe magis morbo quam oratione excuſare vt loquitur de Sulpitio Tullius Philippica 9. Qui Sulpitius obiens legationem mortuus eſt locus quadrat D. Legato.*

Nunquam epilepticum quid paſſus erat cùm bile abundaret & pruritum præſenſiſſet, abſtinentior cibi fuiſſet, animum laboribus fatigaſſet,

gasset, est redditus aphonos, vomitiones prauæ bilis, ac si febrilis paroxysmus fuisset, incredibilis ardoris & caloris sensus in toto capite, linguam momordit, ferè truncauit, rediit malum die quinquies. Restitutus misso sanguine educta bile deorsum. Quæritur qua ratione malum præuertatur, ne quid tale contingat, natus est annos 40. aut eò circà, sicco est capite, & nil penè mungit vt pueris congener est morbus, ita circà annos 40. aut 42. vi anni climacterici malum id adoritur nunquam quid tale expertos.

Hipp. lib. 2. prorrh. & libris de dieta.

Pilo est ruffo, & bilis dominatus significatur, mirum quod Plinius notat de ceruis, hi bilis dominatum ex pilo designant, & tamen carent febribus, & vitant febres qui ceruinà carne vtuntur. Aiunt ceruum esse animal timidum & calorem acrem non habere nec humores.

In ægro dominatus, & vis humorum obseruatur, sensus acuties: à qua parte conuulsionis occasio, videtur Hippocrates tanti facere dignotionem loci ex quo epilepsia dependeat, vt quasi satius sit à capite, aut à pede, aut à manu esse quàm planè ignorari; sed id per comparationem dictum est, cognitio originis mali, prudentiores, & cautiores reddit.

Æger habet cerebrum minus repurgatum, vnde aut sternutamenti, aut vertiginis, aut sacri morbi occasio, vnde qui trochiscis de tyro seu vipera vtuntur, fiunt vertiginosi cerebro nimis repurgato.

Quidam in eo casu ad cephalalgiam ob exquisitum sensum dant, narcotica. Non ferenda inedia, & si quidam medici inedia pertinaci dicant aculeos bilis retundi omnes, ego vero contrà, nam efferatur bilis, corpus repurgandum non validis medicamentis; benè consuletur vsu pilul. ex aloe cum puluere tria santali, Enemata frequentia erunt ex vsu.

Bilis benigna & mansueta inediæ beneficio effera & immitis redditur.

Amuleta valent & alexipharmaca, puluis cranij humani.

Feratur in annulo vngula alces quæ carnem digiti contingat, radix ononidis valet cum oxymelite.

Mediocris labor & animi & corporis, qui humores crudos & ἀπέπτους reddit.

3. Morbus sacer a bile non fit sed à pituita Galen. Non à quauis fit pituita sternutamentum, sed aut flatulenta, aut acri, ideò Plato, ait, pituitam non esse causam doloris nisi per pompholigas. i. bullas flatuosas, bilis sensum acuit; & alimentum reseratis viis distribuit, ideò videndum, vt temperetur, & vt cystis fellis suum faciat officium, nam cùm diligenter repurgatur ab hepate fel, hepar mitius & dul-

3. Hipp. de morbo sacro.

Lib. 5. quæstionum quæstione 9. de ficu ficus fructus dulcis lignum & folia amariss.

cius redditur, quò pertinet notandus locus apud Plutarch. cur ficus fructus ita sit dulcis cum folia & lignum ipsius arboris amarissima sint, similitudinem de felle & hepate affert author.

4. *Ad actiones animi & corporis moderandas pertinebit locus ex Plutarcho; simile affert de curru, quem duo coniuges equi trahunt nisi pari nisu & labore trahant, & si vnus alterum excedat, inanis est labor: idem de corpore & animo. Actiones & conatus concordes & similes esse oportet, vt in negotiis tractandis sint pares animi vires & corporis, nam nimia animi actio corpus debilitat, & corporis labor immodicus animo officit.*

Corporis & animi labor quodammodo similis esse debet.

CONSILIVM XLIV.

De latente pulmonis & hepatis intemperie & aliis affectibus.

1.

Causo.

IN nobili iuuene annos 30. nato perdita valetudine (vt ait Tullius) latens est labes hepatis & pulmonis, nonnulla spirandi difficultas, sputum mali moris, faucium & gutturis calor, squalor & siccitas, quam his temporibus quibus populares morbi vagantur, malum signum deprehendimus, & minax affectionis pulmonum, imo tabis & febris hecticæ πρόδρομον.

Accedit quòd æger ob labem veneream aliquando vnctus fuerit. At quicumque (aut certè maiors pars) hydrargyrosin passi sunt. In iis ferè labes in pulmonibus delitescit, cur id fiat, aliorum sit iudicium: labem aut pulmonis aut hepatis pallor in facie designat, de tertio articulo id vnum annotabo. Ad venerem satis promptus, non est nec fatuus nec insulsus arrigit, semen habet, at in congressu non totum emittit ac eiaculatur, sed circum prostatas & parastatas hæret ac ignauum manet, id quod aut languorem partium naturalium, aut hebetudinem aut quasi viarum obstructionem à collapsu partium significat.

Hydrargyrosis ferè semper pulmonibus labem inurit, δεινοποιόν, καὶ δυσέκπλυτον.

Victus.

A calidioribus alimentis abstinendum. Ardoris faucium maximè ratio habenda. In decocto carnium & volucrum addatur hordeum mundatum: imò hordeata in iure carnium parata con-

ferent, Amygdala apparanda in eum finem; lauentur aquâ rosarum, aut nenupharis, sumantur, aut manè, aut horâ somni, vinum diluatur vel ptissana, nisi sit ingrata, vel aqua, non apponantur lintea calida gutturi, phlebotomia parcâ manu.

Pro affectu pulmonis valet pectorale decoctum additâ radice consolidæ, pediscati, pilosella, scabiosa; infundatur & coletur cassia addito sacchare cando, decoctum ficuum & passularum, pectus liniẽdum butyro loto in aqua rosacea, saccharum violaceum, syrupi solemnes, pilulæ albæ; A succo glycyrr. nigro abstinendum, delingendum mel, aut solum, aut cum butyro recenti. *Purgatio.* *Bechica.*

Pro hepate decoctum agrim. hepaticæ, intyborum, adianti cum foliculis rhab. syrupo de cichorio composito, & de limonibus.

℞. Diatrag. frigidi tabellati ʒ i. ſ. pilularum albarum ʒ ij. ℈ iiij. glycy. ʒ i. ſ. conseruæ vngul. caball. & rosarum. an̄. ℥ ſ. sacchari candi, corticis citrij conditi an̄. ℥ ſ. cum sacchare in aqua rosarum soluto, fiant tabellæ vsuales. *Tabellæ.*

℞. Amygd. dulcium in aqua rosarum maceratarum & excorticatarum ℥ ij. pinearum pistaciarum an̄. ʒ vj. pulpæ passularum, lautarum in aqua rosacea, pulpæ dactylorum an̄ ʒ vi. medullæ seminum frigid. maiorum, & bombacis an̄. ʒ j. gummi tragacanthi, pulpæ caponis ℥ iiii. coxarum ranarum ℥ i. amyli. ℥ i. ſ. cum sacchare sufficienti fiant marcipanes igni lento, capiat & in pastu & extrà, addi potest pulpa carnis testudinum. *Marcy seu mussipanes.*

Fiat saccharum rosatum in rupe pineis confixum, si marcescat æger, significabit, & parabitur resumptiuus ex testudinibus syrupus.

Perseueret in vsu lactis asinini.

Pro latente vitio in partibus naturalibus, parabitur balsamum pro litu earum partium.

℞. Rosarum, saluiæ, chamæp. veronicæ, pilosellæ, scordij an̄. m. j. cyperi. ℥ i. ſ. sãtalorum, ligni rhodii an̄. ʒ iii. seminis ocymi pœonie an̄. ʒ ii. macerentur in vino albo vulgari & frontigniaco cum aqua scabiosæ, & pauca aqua imperiali, deinde bulliant sensim in fictili nouo donec tabuerint. Adde medullæ cerui ℥ i. ſ. ol. irini ℥ ii. ol. de spica. ℥ i. gummi elemi, & terebinth. an̄. ℥ i. bulliant ad consumptionem aliquam succorum & aquarum. fiat expressio pro balsamo. *Balsamum.*

Aliquando, ob serum putre quod in pulmonibus colligitur, vtendum erit blando & tenui scynæ decocto.

Vtatur syrupo suo pectorali parato ex succis vngulæ caball. bipinellæ, pedis cati, bugloss. cum saccharo cando & rosato.

Litus. Pro thorace litus ex rosato Mesuæi; veteres interdicunt frequentiori vsu remollientium & pinguium, ne pulmo mollior fiat, & si qua sit putredo, ne augeatur, præsertim si sputum sit putre ac purulentum.

2. Non erit alienum vti blando & moderato balneo ad difflationem corporis, vitetur colliquatio vsu aut diuturniori, aut frequentiori, aut calidiore.

Syrupus violatus hodiernus recens miri est profectus.

ANNOTATIONES.

1. Pro isto ægroto valet locus Hipp. 2. Epid. sect. 1. color qui multum est pallidus & ex candido pallet, quoniam hoc omne ab hepate est.

2. Hippocr. 1. de morb. sputum semiputrefactum non absolutè coctum & mitificatum ἡμισαπὲς *vocat. Et excretionem hanc è pulmone semiputrefactam* ἐκτεθυλησμένην *effœminatam, diuulsam & nil compacti habentem: abominetur autem illud sputum, vocatque* μυσάτλιςαι τὸ σίαλον, *quod aut malitiam & malignitatem sputi denotat, & rei quæ extunditur: tale autem redditur, ob continuum & nimium vsum rerum emollientium, intus seu foris vsurpatarum.*

CONSILIVM XLV.

De Ischiade.

1. A Longo tempore ischias molesta fuit rudimenta arthriticæ, rheumatismus minatur, & pedum tumor, cachexia, imo stupor brachiorum & metus tandem paralyseos cuiusdam.

Consultus est vsus tabellarum diacarthami aut electuarij de citro, aut syrupus antè præscriptus cum granis burgæ, spinæ, aut dosis conueniens ex senna, rheo & syrupo rosarum pallidarum cum radice eryngij, sanamondæ. Phlebotomia satis frequens sed mediocris, cauteria in occipite, ad partes tumentes; id quod sequitur.

℞. Axungiæ porci, medullæ cerui an̄. ℥ iiij. butyri loti in vino albo, aut aqua vitæ lib.ſ.pulueris ireos, ʒ j.ſ.terebint. ℥ j.caſtorei ʒ ij.fiat linimentum, Balſamum poteſt parari,ad ſpinam dorſi,fotus ſicci ex herbis. Cataplaſmata vt antè cum farinis coctis in hydromelite hyſſopato,ſcylla additâ,gentianâ,ſapâ,cypero.

Sudorifica per dies quindecim vſurpanda emplaſtra de baccis lauri.

Balnea plumbaria, dialacca,diacucurma, trochiſci halicacabi, mechoacani, tabellæ aromatici roſati, cauterium in occipite, ſi iſchias perſeueret cauterium infra os ſacrum ad muſculum natium. 2.

Cataplaſmata ad iſchios euocantia ex gummi item emplaſt. ex ſulphure, pice nigra, diachylo ireato, terebinth.oleo irino, ſulph. aut empl.de baccis lauri. ad fract. oſſium, ceroneum, gratia Dei cum tereb.

Inter cætera laudantur pilulæ ſtomachicæ, & vehementiores euocantes à capite.

ANNOTATIONES.

1. Miſera arthriticorum conditio.ſi comedendum manus, ſi ambulandum pedes non habent,ſi dolendum,pedes & manus habent, vt dicebat Polemon ſophiſta.

2. Iſchias iiſdem remedijs curatur atque arthritis,præterquam quòd repellentia non admittit; ſed purgato corpore valenter foras ex profunda cotyle trahentibus vt cataplaſmate ex ſtercore columb.&c. & clyſt. acribus indiget. repellentibus autem non vtendum in Iſchiade, quia iunctura in profundo ſita eſt. Et ex vicinis & ambientibus vaſis repellentium ope ad illam humores protuderentur.

CONSILIVM XLVI.

De raucitate & affectu rheumatico.

TRia in hoc ægro notantur: vitium oſſium narium, vt de narē loqui videatur, raucitas vocis, magna cum tuſſicula, & affectu rheumatico, dolore membrorum omnium, maximè partium 1.

neruosarum, ossium vitium ex reliquiis luis venereæ secutum, raucitas, partim faucibus vitiatis, partim contractâ in bronchiis pulmonum labe.

Purgandum diligenter corpus: luculenta sanguinis detractio. Cataplasmata anodyna, fotus, hypnotica interdum. Ob vitium ossium narium ad amuleta venerea veniendum; domitum est venenum non victum, decoctum radicis sassafras, cum santalis, opiata laxatiua ad luem ex puluere sarsæp. cort. guaiaci, folior. sennæ, rhei, agarici, turbith. cinnamomi, zinziberis, anisi, syrupo de pomis compos. & rosar. cum agarico.

Temperandum à vino, cibus vino præbibendus, a calidioribus abstinendum ob pulmonum intemperiem, de pilulis ex mercurio videbitur. Anxia res, anxium consilium, ab errhinis abstinendum, ne violenta narium munctione confractio ossium maior sequatur. thorax resumptiuo vnguento liniatur, hydromeli cum sacchаro cando, syrupus vngulæ caballinæ, pedis cati, de symphyto Fernelij, decoctum galli decrepiti vt fieri & parari solet cum manna calabrino, diatragacanth. diaireos, aqua scabiosæ & bipinellæ cum saccharo rosato, aut violato: saccharum rosatum paratum cum maceratis passulis in aqua rosarum; lac asininum, balneum aquæ dulcis, syrupus resumptiuus: gelatina. Sed maximè habenda ratio ipsorum pulmonum quia aliquid mali præsagiunt, quod Dominus auertat & auerruncet tanquam verus medicus & sospes.

ANNOTATIO.

1. *Quicumque (aut certè maior pars) inunctionem ex hydrargyro passi sunt, in iis ferè labes in pulmonibus inexplicabilis delitescit, vnde coloris suauitas seu bona coloratio (vt ait Tullius) & χλώρασμα λαμπρὸν Hipp. perit decutiturque, at latentem pulmonis, aut hepatis labem pallor in facie designat.*

CONSILIVM XLVII.

De affectu oris qui στομακάκη dicitur.

Pro Oeconomo D. Britannici.

ANtiquitas affectum oris vocatum celebrat, hic æger aliquid simile patitur, vlcera maligna, erodentia & minantia corruptionem gingiuarum, & membranularum ossium, cancrum metuimus: de lue venerea suspicio erat, tamen ea est imminuta & eleuata. A liene aliquid pendere videtur, melancholicum quid est & splenicum. Aliquo loci Hippocrates vlcera oris, quorum origo à splene est, valdè terrifica scripsit, in hoc ægro ferè remedia, & industriam chirurgicam ludificantur. 1.

Consuluimus purgationem conuenientem, phlebotomiam, vsum balneorum tempore opportuno; decoctum sudorificum per dies aliquot, præmittantur pilulæ ex mercurio, singulis dosibus, ita tamen vt ptyalismus non prouocetur, apozemata laxantia addito puluere amborum cancrorum. 2.

℞. Mellis Narbonensis ℥ iiij. ol. sulphuris parum pro litu partium. pro topico laudatus est vsus mercurij dulcificati, gargarismus ex vulnerariis.

℞. Herbæ Roberti, Nicotianæ, pilosellæ, veronicæ, scabiosæ, betonicæ & scabiosæ, an. p. j. rasuræ guaiaci ʒ vj. rosarum vulgarium & transmarinarum an. p. j. rad. bistort. pentaphyll. an. ℥ ß. fiat decoctio ad lib. ij. dissol. syrupi de succis, mellis rosati an. ʒ vj. sacch. rosati ℥ ß. pro gargarismo.

ANNOTATIONES.

1. *Hipp. lib. de int. affect. hunc affectum στομακάκην, quem alij scorbutum appellant, describere videtur: venter (ait) inflatur, postea vero etiam lien intumescit & durus est & dolores acuti in splenem incidunt, color etiam mutatur & niger conspicitur pallidus, ex ore male olet & gingiuæ à dentibus discedunt & in tibiis vlcera erumpunt, membra extenuantur, aluus dura existit. Et in fine 2. prorrh. quibus lienes ma-*

gni, iis gingiuæ vitiantur, & os graue olet, in tibiis mala vlcera habent & nigras cicatrices. meminit quoque Strabo huius affectus, quem, non στομακάκην, sed à voce κάκη, quòd iis os κάκην oleat, στομακάκην vocat. Cap. 3. l. 25. *Plinius autem confundit stomacacem cum scelotyrbe, quam visio aquarum locorũ trans Rhenum in Germania fieri dicit. Est enim scelotyrbe proprie paralysis quædam species, qua qui laborant rectè incedere nequeunt sed nunc in læuam, nunc in dextram contorquent corpus ob partium inferiorum resolutionem quandam.*

2. *Fallopius Mercurium, diuinum mixtum appellat aitque duo esse* Lib. de mor. Gall. *in rerum natura quæ illi admirationem pariunt, magnetem nimirum & hydrargyrum; ex quo quidem possumus ostendere resurrectionem, nam in cineres conuertitur, & leuissimo labore in propriam formam redit. Multa quippe edit opera, quorum nulla probabilis ratio reddi potest, quò fit vt ad occultam qualitatem sit confugiendum; eiusmodi est facultas illa qua ptyalismum seu saliuationem & sputationem mouet, atque vis illa cathartica, quà licet frigidus adeo excellit, vt ne vstione eam exuat, sed in cinere retineat, multò quam ante validiorem. Purgat autem crassum mucum atque ipsam pituitam, & ex consecutione quadam bilem vtramque. Et quanquam modò suprà, modo infrà, interdum vtroque modo purgat, maximè tamen propriâ & ingenitâ vi suprà purgare natum est, caput petit, confugit quia igneum quocumque modo adhibeatur, sicque quidquid colliquauit, vndique primum in ventriculum, dein in fauces & os regerit & compellit non tussi, non vomitione, sed continuâ & molesta mucosi sputi profusione reijciendum, quæ purgandi ratio veteribus incognita, & ab iis nunquam tentata, oris profluuium à recentioribus vocitatur. At vero si quando morbi species, eiusue peruicacia aut cacoëthia id præsidij genus in vsum reuocandum esse insinuat, vt ptyalismus non prouocetur, purgantibus admisceri debet quæ vim illius languidam & ignauam stimulent, ne quod in ventriculum attraxit fusis liquatisque carnibus & humoribus illic subsistat, & grauissimorum symptomatum causa sit. Eaque ratione grauißimis morbis expugnandis, lepræ, scrophulis, scabiei, morphæis, impetigini, lumbricis enecandis, lui venereæ conferre potest, nam terget, mundificat, modo per aluum, modo per vrinas sanguinis massam repurgat, postremòque corporis habitum superuacaneorum humorum illuuie liberat.*

CONSILIVM XLVIII.

De Tussi permolesta pro D. Florette Consule.

IN molesta tussi & quasi pruritu ad summam partem asperæ arteriæ post somnum purgationes blandæ sunt institutæ, cassia & in bolo,& in potu colato,ptisanæ vsus in vino, hordeata,amygdalata,lac asinæ,item hoc instauratiuum & resumptiuum.

℞. Caponem vnum, pullos duos,armum vitulinum aut carnem pectoris vitulini, coque in aqua fluuiali aut cisternæ, addendo parùm aquæ scabiosæ, & oxytriphylli: in eadem aqua coque tres aut duas testudines nemorales demptis extremis, adde pulmonariam herbam,tussilaginem, hordeum mundatum, bipinellam, pilosellam minorem, siue pedem cati, seminis papaueris & bombacis añ.℥ i.semina frigida maiora,seminis sesamis ʒ ii. passulas xxx. gummi arabici & tragacanthi añ.℥ ſ.penidiarum ℥ i. ſ. cum sufficienti quantitate sacchari, fiat syrupus ad libras duas.

℞. Conseruæ rosarum mollis ℥ ii.conseruæ tussilaginis,violarum & pedis cati añ.ʒ vi.pulmonis vulpis preparati ʒ iii.mannæ Calab. ℥ i.ſ. conseruæ symphyti ℥ ſ.diamargariti frigidi, & diatrag.añ.ʒ ſ. cum syrupo de siccis, & iuleb. rosato fiat opiata,capiet frustulum horâ somni cum syrupo sequenti.

℞. Syrupi violati & rosarum siccarum & nenupharis añ.℥ i.ſ.syrupi papaueris rubri ℥ ii. capiat parùm ex cochleari, cum prædicta opiata.

Coquatur vetus gallus cum carne vitulina,farciatur venter foliis & floribus vngulæ caballinæ, hordeo, passulis,iuiubis,sebesth. semine bombacis, & gummi tragacanthæ portiuncula, vtatur eo decocto manè cum ℥ i.ſ. mannæ Calabrinę.

CONSILIVM XLIX.

Pro iuuene melancholico cuius mentem mœror perculit & de ſuo ſtatu dimouit.

VIctus ratio humectans & refrigerans præſcripta. Balnea, lac aſinæ, ſerum lactis cum eufraſia & bugloſſo. Purgatio ex ſenna, ſyrupo de pomis, cum herbis ſplenicis, venæ ſectio brachii & capitis, item ſaphenæ, hirundinum vſus. Pyrotica internis tibiis, aquæ Pugenſes, ſeri lactis vſus frequens, hordeata, elleboriſmus malo rebellante eligatur; elleborus niger qui floret circà finem Decembris flore purpureo, aut dentur grana octo extracti ellebori nigri, hyeme purgetur modò pilulis ante cibum, modò paulò validioribus.

1. Moderatus victus, colloquia amicorum blanda & amica, nihil moleſtum aut quod iram prouocet, dicendum, læta omnia. Acerba omnia aut triſtia vitentur.

Rerum ſeriarum narrationes vitandæ, ægro concedendum, condonandum paulò, indulgentius fauendum, vt frontem contrahat nullo modo, ſed apertam habeat.

Amicis colloquiis conſolandus, leuandus, demulcendus.

Muſica, ludus amicus & facilis, blanda exercitatio.

Medicamenta blanda cum granis Kermes, niſi forte res tan-
2. dem (vt dictum eſt,) elleboriſmum requirat, ſuccus pomorum va-
3. let, cæſaries decurtanda.

ANNOTATIONES.

1. *Celebratur hic verſus apud Græcos, qui citatur à Plutarcho apud Apollonium* ψυχῆς νοσούσης ἰατροὶ λόγοι, *ægroto animo medicus eſt oratio; ſiquidem, vt inquit ſapiens Hebræus, ſermo mollis frangit iram: huc alluſit Horatius in Epiſtolis*

Sunt verba & voces quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, & magnam morbi depellere partem.

Sed vt in corporum morbis pro ratione valetudinis alia atque alia,

adhibentur præſidia, itidem in animi malis non eadem adhibenda eſt oratio, ſed interim diſſimulandum, interim acriùs iurgandum, nonnunquam blandius monendum iuxtà Pauli monitum, argue, obſecra, increpa.

2. *Antiquitus ellebori plurimus vſus fuit ad leuanda mentis & capitis vitia, hinc natum Adag. apud Ariſtoph. in Veſpis* πῖθ' ἐλλέβορον, *quo dicto ſignificat inſanire quempiam, &* ἐλλεβορίζειν, *inſanire eſt Gr. duo ellebori genera Dioſc. lib. 4. album & nigrum, quod alij entomon, alij polyrrizon, alij melampodion vocant: albo vomitiones cientur, nigro aluus inferior diluitur, vtriuſque periculoſa ſumptio. Ita tamen olim frequenti in vſu fuit vt ad peruidenda acrius quæ commentabantur ſtudiorum gratia ſæpius ſumpſerint: ſic legimus apud. Gell. cap. 15 lib. 17. Carneadē academicum ſcripturum aduerſus Stoici Zenonis libros, ſuperiora corporis elleboro purgauiſſe, ne quid ex corruptis in ſtomacho humoribus ad domicilia vſque animi redundaret, & conſtantiam vigoremque mentis labefaceret, tantà curà tantoque apparatu vir ingenio præſtanti ad refellenda quæ ſcripſerat Zeno agreſſus. Conſtat tamen purgationem ex elleboro difficilem eſſe terroriſque plenam, nec adhibendam niſi cum peruicacioris morbi neceſſitas expoſtulat, nec aliis ceſſit remediis. bilem enim atram, deinde flauam atque craſſam pituitam detrahit in aluum, non è viſceribus modo, ſed & è venis, è quibus ſanguinem rapit, & è partibus extremis, maximeque è cerebro, ideo confert elephantiaſi, melancholiæ, furori, epilepſiæ &c. In quibus affectibus tuto dari poteſt legitima quantitate & præparatus vt decet. infunduntur radices certà quantitate contuſæ in iure carnium pingui, aut in hydromelite, aut in aqua hordei, expreſſumque datur. Alij ex fibris elleb. extractum parant, radices & fibras macerant per diem integrum in aceto roſato. effuſo aceto rad. exſiccatas contundunt in matratium capax recondunt, ſupereffund. ſucci limonum partem vnam, & ſucci pomorum, redolentium partes duas in bal. Mariæ digerunt, colant, exprimunt, purumque ſic ab impuro ſeparant.*

3. *Cæſaries nomen inuenit à cædendo, hinc Gallia comata ex longà cæſarie dicta, Cæſaries promiſſa. id eſt longa, Cæſariati comati dicuntur, mulieres non habebant cæſariem, ſed viri, nunc viri longā, naturalem & artificioſam habent cæſariem, cæſione prætermiſſà; Galli vocant* perruque.

CONSILIVM L.

De incontinentia vrinæ & stillicidio inuoluntario post lithotomiam, pro filio D. Machau.

Tortuosa vrina fluens calculo existente in vesica.

CVm calculus est in vesica, non fluit vrina, nec emeiitur sine dolore, & tortuosior est vrina fluens, vt verbo Pliniano vtar. cum grandior est calculus & discinduntur fibræ sphincteris musculi, ferè vrina non retinetur, sed inuoluntariè distillat magno ægrotantium fastidio, dolore, & incommodo, nisi fortè ad annos pubertatis prægressa lithotomia puero: si quædam fibræ intactæ manserint, officium præbent læsarum, & caro extuberat fœcundior, supplens vicem læsarum fibrarum.

Victus.

Victus ratio sit commoda & salubris, vtatur pane & carnibus coctu facilibus, fructibus coctis, cerasis nouis cum pane, alias vrinam mouent; ientaculum sine potu aut pauco, sero largior potus ad sitim sedandam, noctu bis aut semel meiat, vino vtatur dilutissimo hyeme præsertim, si aquâ coctâ vtatur, addatur cauda equina, herba equisetum vocata, vt parcat potui, tamen si vrina coloratior, calidior, non ita sit parcus in potu, satius enim est in eam partem (plus bibendo) peccare, teneat in ore aliquid siti placandæ idoneum, vitentur salsa, piperata, lateri indormiat primò, deinde dorso ad mediam noctem, à mictu indormiat alteri lateri, surgens manè è lecto meiat, desideat, si fieri possit. Aluo liberiore minùs emeiitur, mediocriter exerceatur, vtatur medicamentulis roborantibus purgando. Cassia sola nocet, laxando partes neruosas, vesicam & partes spermati conficiendo, & continendo dicatas.

1. Topica adhibenda conueniant proprio puberum temperamento, calida sed moderatè, & humectantia non multum siccantia, fotus ex aqua fabrorum cum vino crasso. Aquæ naturales minerales, vitriolatæ, borbonenses, pucenses, spadenses, earum stillicidium, valet balneum, potus, fæx illorum fontium, aut loco illorum aqua fabrorum cum sulphure, alumine, nitro, vitriolo albo, aut alio cum limatura ferri & chalybis; sacculi parati cum cauda equina, rosis

ad fotum, si non contingat melior sanitas, borbonensia balnea adeat, ad haustum, balneum & stillicidij commodum, parabuntur tabellæ ex equiseto, santalo & saccharo.

Cydoniatum Aurelianum aliquando conferet, modò non adstringat nimis aluum.

Vt stillans vrina recipiatur vase commodo, parabitur bursa aut vas ex ferro candido albo, cum imposita spongiola, ita tamen vt ingressum non impediant.

ANNOTATIO.

1. *Quibus salutariter lapis detractus est, nec in ipsa sectione perierunt, aut dubiæ sunt salutis, Cassiam dare pro cathartico nocet, quod fit, vel quia diuretica est, vel quia nonnisi cum tormine aliquo, ab inferiore parte aluum euocat aliquando, dum inflatur in aluo perturbationem excitat. perturbatio autem ista vulnus vesicæ inflictum irritat. At in exhibitione catharticorum obseruandi sunt maximè dies critici; in iis enim motus quidam fiunt naturæ, quos vel impedire, vel reprimere non parum est. Aqua hordei & iulep. rosatum in vsu frequenti esse debet. De clysteribus vnum notandum est, qui sunt blandiores sæpe ignaui & inutiles subsistunt, & præter hoc quod inutiles sunt, lædunt sæpè & vulnus afficiunt deterius, ideo acriusculi sunt subijciendi, attemperanda tamen res est, pro natura ægri, proque intestinorũ sensu pigro vel acuto. At quod ad vulnus attinet, detergentia, & mundificantia vlceri non imponunt lithotomi, quia, aiunt, ipsa vrina quæ sensim per vulnus fluit, detergendi vim habet, & supplet vicem medicamentorum detergentium.*

CONSILIVM LI.

De *cachexia cum faciei pallore, & symptomatis hypochondriacis.*

INstitutum iusculum, armus vitellinus cum pullo farto cum acetosa, lapatho, bugloss. borag. bipinella, endiuia, portul. floribus genistæ, capparibus, pomo de carpendulo, coletur pullus, exprimatur vsui.

Debet fieri decoctio apta antequam fiat hydromeli. Hydromeli paratum cum ℥ j. radicis filicis, chynæ ℥ ſ. ligno rhodio, ebore ad ℥ ſ. coque in hydromelitis libris quatuor per duas horas ad conſumptionem tertiæ partis, adde flores geniſtæ ſub finem, cichorij, bugloſſ. violar. aceti ℥ iiij. cola, aromatiza cinnam. & ſantalo cap. ℥ iiij. manè per dies duodecim.

1. ℞. Syrupi de pomis, granat. limonum, violacei tincti & acidioris redditi añ. ℥ iij. vtatur.

Inter cætera tinctura roſacea & prærubra valet.

Purgatio. ℞. Foliorum ſennæ ʒ vj. ſantali citrini ℈ j. aquæ bugloſſi, pomorum de curpend. añ. ℥ iiij. ſucci limonum ℥ j. macera per horas duodecim, exprime, adde ſucci pomorum ℥ j. ſacchari violati ʒ iij. agita cum albumine oui, vtatur eo decocto poſt iuſculum.

℞. Aquarum fumariæ, bugloſſi, pomorum, cicho. añ. lib. ſ. ſucci limonum ℥ vi. adde ℥ j. Rhab. ad partem infuſi ſucci roſ. pallidarum ℥ iiij. cum ſaccharo, fiat ſyrupus. *Syrup. mag.*

2. *Notanda hæc formula & examinanda.* ℞. Aloes in aqua cichorij ad ignem beatæ Mariæ ſolutæ, & poſt ad mucaginem coagulatæ ℥ ij. gummi ammoniaci in aqua roſarum ſoluti per ſetaceum traiecti ℥ ſ. triaſant. ℈ ij. myrrhæ ʒ iij. maſtiches ʒ j. ſalis abſinth. ℈ iiij. croci ℈ ſ. cum ſyrupo de ſucco roſarum, fiat maſſa, de qua capiet ℈ j. aut paulò plus ante paſtum.

Clyſteres inſtituti, hæmorrhoidum prouocatio.

Tabellæ. ℞. Pulueris triaſant. ℈ ij. corallij præparati, perlarum præparatarum añ. ſpodij cornu cerui añ. ʒ ſ. oſſis de corde cerui vnicornis añ. ℈ j. fragment. hyacinthi. ſmaragdorum cum ſucco limonum parat. croci martis ſine igne & aceto parati, ℈ iiij. confection. de hyacintho, cinnamomi interioris ℈ j. ſacchari in aqua roſarum ſoluti quod ſuff. fiant tabellæ.

Balneum inſtitutum. ſerum lactis à balneo.

℞. Seri lactis ℔ ij. tria poma de carpendulo inciſa bulliant: fiat colatura, adde flores cichorij, bugloſſ. borrag. añ. ad p. j. bulliat denuo, adde ſaccharum cum albumine clarificetur, capiat manè.

ANNOTATIONES.

1. In præcedentibus dictum qua arte eliciatur tinctura ex roſis, aut floribus violar. bugloſſ. borrag. &c.

2. Vera aloes præparatio fit hac ratione, eius certa quantitas in puluerem redacta in phialam vitream immittitur; affunditur aqua cichorij. end. aut acetoſæ in balneo Mariæ, maceratio fit per 3. vel 4.

dies, demum aqua rubicundissima aloes essentia tincta extrahitur & à faecibus, per inclinationem separatur destillaturque per alembicum, donec mellis consistentiam acquisiuerit.

CONSILIVM LII.

Ad mulierem recens nuptam, epilepticis conuulsionibus afflictam & affectu qui σπασμότρωμος *vocatur.*

HVic aegrae inito consilio haec remedia sunt instituta, clysteres ex emollientibus, arthemisia, absinthio centaurio minore, melle mercuriali, & hiera.

Institutum decoctum ex rad. foenicul. polyp. tarax. zyng. oxalid. oxylapathi, poeoniae foeminae, cypero, valeriana, radice filicis foem. agrim. fumar. bipinel chamae, chamaepithis. mentha, nepeta, hyssopo, calend. floribus centaur. minoris, semine card. nigel. Rom. glycyr. spica nardi calamo arom. fi. decoctio, cuius in colatura foliorum sennae vino albo nutrit ℥ ij. Agar. troch. ʒ iij. seminis carth. ℥ ij. caryophl. ʒ i. ſ. macera, dein exprime ad ℥ xij. dissol. syrupi rosarum cum agarico ℥ ij. oxymel scyllit. ℥ j. fiat in tres doses apozema. 1.

Sectio venarum brachij & saphenae.

℞. Radicis paeoniae & cyperi an. ℥ ij. chynae ℥ iij. sassafras ℥ i. ſ. rasurae iuniperi & ligni rhodij an. ℥ i. florum lilij conuallium, tiliae, calendulae an. ʒ iij. florum anthos p. iiij. baccarum iuniperi, p. iiij. corticis exterioris citrij sicci ℥ iiii. concisa pone in doliolo quod capiat pintas xxiiii. infunde libras xx. hydromelitis parati ex parte mellis & partibus octo aquae, ad supernatationem adde lib. ſ. fermenti cereuisiae, pone in loco tepido, pone in furnum pistoris, sinatur fermentari, donec cesset ebullitio, donec deferbuerit, fiat transcolatio, capiat ℥ 6. per dies duodecim, pro effectu iterabit.

Primis diebus quibus vtetur eo hydromelite post dosim acceptam fiat fotus hypogastrii & lienis.

Fotus fiet ex radice gentianae, aristoloch. enulae ad ℥ ix. cortice

hæderæ arboris, mediani fraxini, radice chelidoniæ ad ℥ ii. foliis ceterach, erysimi, nasturtii, absinth. centaurii, menthæ, melissæ, arthemisiæ, tanac. añ. m. i. floribus sambuci & ebuli, baccis lauri, iunip. coquantur in aqua fabror. & quartâ parte vini albi & cum aceto scyllit. fotus fiat cum spongiis.

Purgatio vt antè, vel per sequens apozema.

Syrupus. ℞. Foliorum orientalium ℥ vi. agar. troch. ℥ iii. rhab. ℥ i. ſ. turb. hermod. ℥ i. caryoph. ʒ iii. cinnam. macis. ʒ ii. ſ. irrigentur omnia vino albo infunde per quatriduum in vase vitreo clauso in balneo Mariæ, in ea quantitate aquæ beton. calend. cardui, valerianæ quæ supernatet sex digitos, post ebullitiones leues fiat express. adde syrupi rosarum pallidar. mannæ Calabrinæ per solutionem depuratæ filtrationem ʒ x. sacchari candi ℥ viij. post exhalationem in alambico reduc in syrupum, cap. ℥ ij. cum ptisana vel aqua beton. & cardui horis tribus ante iusculum.

Bis hebdomade capiat ʒ ſ. huius massæ.

Pilulæ. ℞. Gummi ammoniaci in aceto scyllitico soluti ʒ iij. bdellij ita parati ʒ ij. aloes depuratæ in succo rosar. absinth. centau. minoris, rutæ ℥ i. extracti sennæ ℥ ſ. myrrh. ʒ ij. croci ʒ i. ſ. salis gemmæ ℈ iiij. cum syrupo rosarum fiat massa, addendo dum formatur olei anisi ℈ j. ad vsum.

Vesperi cubitura capiat opiatam & manè cum non vtetur hydromelite prædicto.

Opiata. ℞. Florum galangæ calendulæ añ. ℥ j. florum anthos. ℥ j. ſ. Theriac. ʒ vi. confec. alkermes & de hyacinth. añ. ℥ ſ. cranij humani, visci quercini añ. ʒ iii. radicis valeri. ʒ vi. diambræ & aromat. rosati añ. ʒ ii. cum syrupo parato per extractionem è succo menth. arthemisiæ & vino albo fiat opiata, adde puluerem corticis externi citrij, ferularum bryoniæ & radicis campanæ singul. añ. ad ℥ ſ. caphuræ ℈ ſ. capiat instar auellanæ superbibendo parum hydrom. vel vini albi.

Non omittantur frictiones capitis, lotiones partium inferiorum ex decocto nerualium herbarum & hystericarum, cucurb. frequentes clyst.

Item aqua ad necessitatem paranda.

Pilulæ. ℞. Radicis enul. camp. bryon. arist. gentianæ cyperi añ. ℥ ii. pœoniæ vtriusque valerianæ, añ. ℥ iii. zedoariæ angel. imperatoriæ galangæ añ. ℥ i. corticis aranciorum & citrii sicci añ. ℥ ii. ſ. florum rutæ maior. añ. ℥ j. florum. anth. stœch. hyperici añ. p. ii. baccarum

iunip.

iunip.℥ iii.caryop. cinnamo. macis añ. ʒ x.infunde in quantitate vini Hiſpanici quæ ſupernatet ſex digitos, adde theriaces ℥ iiii.per octo dies, fiat ſeparatio per filtrum à fæce, mox diſtilletur in balneo Mariæ alambico vitreo, in cuius capitello ſint circa lumbum noduli quatuor repleti croco & granis ſex camphoræ, mellago in fundo vaſis manens coaguletur ad conſiſtentiam pilularum, quæ loco dictæ opiatæ ſumi poterunt iiſdem horis fæces calcinentur ad albedinem cineribus affundatur aqua diſtillata quæ poſt dierum aliquot digeſtionem ſeparetur inclinatione, ſeruetur & in vaſe vitreo ſub ore benè obturato ad vſum. Nares vngantur oleo ſuccini, & gagatis, ſpina in paroxyſmo vngatur axungia humana & ſuilla, cocta cum ſaluia & vino generoſo.

ANNOTATIO.

1. *Elleboriſmo miras tribuit vires aduerſus epilepſiam Plinius, & eum extulit exemplo bruti hominis primarij; huius loco, nonnulli tempore paroxyſmi cochlear vnum aut alterum vini emetici, in os infundunt. Valet item contra epilepſiam decoctum rad. eryngij pæoniæ maris & viſci quercini cum hydromelite.* Cap.7. & 8. lib.22.

CONSILIVM LIII.

De vrinæ incontinentia.

VIrgo Aureliæ matura viro, etiam à tenera ætatula vrinæ incontinentia laborat, cui vt ritè, & ex arte medeamur, Quoſdam articulos & quæſtiunculas deſcripſimus quibus reſpondebunt Medici domeſtici, vt collatis ſententiis re diligenter expenſâ, & fructu remediorum aut vtili, aut inutili in commune aliquid conſulatur.

An à natalibus malum natum.

An à parentibus lapidoſis, an non fuerit calculoſa.

An non præceſſerit caſus in os ſacrum aut in perinæum, num ſuſpicio paralyſeos oſculi veſicæ, aut caſu, aut alio modo.

Num paſſa fœdos colores, an adhibita remedia, nam obſeruat Cap. de paralyſi.

Rondeletius virgines quasdam factas paralyticas vsu remediorum calidiorum & aperientium in medendo fœdis coloribus: sic videndum an id mali in virgine, aut à renibus, aut à vesica. An non sit diabetes morbus grauis, an in fundo vasis vrinarii phlegma, aut quid lacteum & purulentum, an vrina sit graueolens. An fluat vrina non sentienti & vigili & dormienti. An sitibunda. An in sopore malum minus: nam quibusdam dormientibus horologium apponitur vt meminerint vrinam reddere.

Explicentur remedia adhibita. An non ad balnea, & plumbares aquas traducta. An non tutus.

A multis iusculis abstinendum, & diureticis, frequens haustus & paruus, à vino albo abstineat, aqua ferrata vsui sit, scyna aut sarsaparella vtilis. Fotus ex astringentibus; semicupia ad partes imas, ius lentium valet si calorem in ore sentiat, cassia cum tamarindis & rhabarbaro, in pastu, cydoniatum Aurelianum ex succo, non quod durius est, nam ventrem astringeret, & malum augeret.

Corpus purgetur syrupo magistrali infra scripto.

Puluis. ℞. Florum vrticæ Græcæ nenuph. an̄. p. i. seminis lact. portul. ligni rhodii, cannabis, & santalorum an̄. ʒ i. seminis plantaginis, maluæ, corallorum an̄. ʒ ß. cum saccharo cando & rosa. an̄. ℥ i. fiat puluis cap. manè ʒ i. cum pauco vino albo aqua ferrata diluto.

Vtatur iusculo gallinæ coctæ cum lactuc. portul. bugloss. borrag. farciantur interiora granis berberis, radice pauca symphyti, tormentilla, myrobal. gummi arabico addita ʒ i. rhabarbari, fiat panatella addito vitello oui.

Spinæ dorsi imæ parti adhibe emplastrum astringens:

Syrupus. Fiat syrupus ex bugla, sanicula, vrtica mortua, robertiana, oxytriph. primul. veris, consolida maiore, torment. acetosa, oxylap. granis Kermes & berberis, santalis omnibus, passulis integris aqua rosarum lautis, semine plantag. lact. melon. cum ℥ iiii. sennæ, addita expressione ℥ i. rhabarbari seorsim infusi, addito ligno aloes, iuleb. rosato & syrupo granatorum.

CONSILIVM LIV.

De profluuio seminis non venereo.

NOn abs re vir nobilis curam suæ sanitatis habet, (quorsum enim fœlicitas, si non adsit sanitas?) & naturam ducem sequi æstimauit, hæc æternitatis est auida, aliàs capax, aliàs rapax, & per nouam sobolem, vt per progerminationem id facit: si in arboribus adeò sedula, quid in homine agat qui ad Deum tanquam archetypum formatur, & ex tantulo semine re tantula miros effectus producit. ideo D. laborans in eo conseruando laborat vt semen sit prolificum, non insulsum, non degener, non euanidum, vt homo ex homine exiliat, tantulum semen ex omnibus quasi partibus deciduum rapit secum ideam quandam hominis, vt homo sit tanquam character, & transcriptio quædam viua: semen est tradux ad æternam propagationem, ex omnibus partibus decidit, & deciditur ex prona quasi semita ductuque, omnes meatus, aut tubi ad partes naturales imas(quæ per ἀυτονομασίας, naturales dicuntur, aut potius κατ' ἐξοχὴν) tendunt, diriguntur, conspirant; hinc summa in palæstra venerea voluptas, ideò harum partium maximè habenda ratio, siue vt simplices, siue instrumentales considerentur, nerui tendines miro artificio fabricati, in generatione valent plurimum. At partium principum ad opus aliquod etiam leues affectus magni sunt momenti; inter cætera animantia homo à congressu maximè exoluitur quia proportione corporis multum seminis excernitur, & quod robustum est exilit, & vt ædificij constructio, sic corporis compages quatitur ac conuellitur, dum semen decedit. Mirum quod maximè in mictu & egetẽdi conatu ægro domino semẽ effluat, id partium vicinia & sympathia facit, 1. hinc qui meiendi desiderio tenentur cõcumbere nequeunt, quia meatus implentur per affluxum, & qui concumbunt si meiere velint, penis intenditur, id quod ad rem præsentem pertinet, inde est formæ & morum similitudo, & in aliis animalibus, maior est similitudo quàm in homine, quia cogitatio aliò traducit, celeriter transuolat; hinc maiores differentiæ, dissimilitudines, quia velocitas cogitationum, celeritas animi notas multifarias im-

primit, non sic in aliis animantibus: imo in iis certi sunt per anni tempora concubitus homini omnibus horis dierum ac noctium (quod vt aiunt) magis intersit hominem nasci quàm cætera animalia: imo nulla animalia grauida præter mulierem coitum norunt: itaque non mirum si sanitatis maximè ratio habetur, & vt natura ad pristinam integritatem redeat vsus veneris ad æternitatem quandam per sobolem & ad sanitatem si moderatus est confert, vt natura ad pristinam integritatem redeat. Quia qui tardiùs & moderatius venerem exercuerunt maximam laudem habuerunt, quia validiores & longioris vitæ fuerunt, sic statura corporis alitur, aluntur vires. Mirum in homine cæteris animantibus in congressu satietas, homini propè nulla, licet vsus veneris ad æternitatem producenda sobole & ad sanitatem si moderatus est conterat, vt præfractior & magis ridiculus videatur Democritus, qui vsum veneris damnarit, vt in qua homo ex homine exiliat. Id ad paganos non ad Christianos, apud quos eximia soboles desideratur ad gloriam Dei, & eius cultum, & eximia gerenda negotia in Reip. decus & salutem, laudo antiquitatis studium quæ tanti fecit hominis generationem, vt remedia quædam excogitarit ad generandos liberos pulchros & bonos, hermesias vocatur.

Plin. c. 63. l. 7.

Continet multa laudanda & non negligenda, non ita est efficax vt quod promittit emittat & exoluat, & spem effectus mentiretur aut eleuaret.

Victus. Danda quæ succum lentum generant, vt sunt extrema animalium, & testudines, & ostrea; Arbores sunt viuaciores, quæ lentum habent succum, exercitium violentum malum, inutilis à cibo contentio animi & iugis actio, spiritus ad partes superiores fertur, inferiores fraudatæ spiritu imbecilliores redduntur.

Homines solertes & negotiosi liberos generant imbecilliores, vulgus est pro letarium, robustos generat.

Magna pars vrbanorum est imbecilliore ventriculo, item studiosorum. pertinax vigilia cruditatis parens, ex cruditate affluxus humorum & effluxus: labor naturalis in visu, auditu & cæteris excessus vitetur.

In epid. Ira vitanda, licet oxythymiam laudet Hippocrates & ex candescentiam ad bonos succos generandos & εὐχροιαν. Id de pinguibus & succulentis audiendum, non de biliosis, & graui negotio occupatis & studiosis.

Corpus & animus instar duorum equorum viribus æqualium

corpus & animum tanquam curru & vehiculo, id est, se ipsos trahere debent.

Sinapi, acria, allia sunt vitanda.

Diæta, aliquando siccans & astringens.

Portul. intybum (nam quidam aiunt cichoracea semen minuere) plantago, lactuc. bugloss. borrago in iure conferunt, hordeata, oryza. quidam consulebat pistacia, pineas, passulas, auellanas, amigdala, sed parum consulto.

Semen enim augent, & ad venerem excitandam commendantur, hîc instituuntur vt sit semen crassius vsus sit vini crassa diluti aqua, aut simplici, aut in aqua torquis aureus candens extinguatur.

Purgatio ex rheo & syrupo de cicho. ex interuallis, apozemata ex end. scariol. plantag. semine lact. citrull. coque in aqua, adde syrupum limonum, de granat. rosa. siccarum. *Purgatio.*

Opiata commendatur ex acetositate citri, semine canabis, camphora. semine portul. lact. nenuph. floribus, semine agni casti, rutæ. *Opiata.*

Alia opiata ex cydoniis conditis ad ℥ ij. corall. rub. margar. an̄. ʒ ß. balaust. ʒ j. semine agni casti, & rutæ ad ℈ j. conditum fiat cum syrupo rosarum siccarum, valent trochisci de terra sigillata.

Quod ad topica spectat.

Fotus ad perinæum ex foliis plantag. tapsi, centinod. cupresso, rosis, floribus cham. cortice granat. sacculus plenus bulliat in rubro vino & aqua fabrorum. *Fotus.*

℞. Olei rosati, myrtill. mast. an̄. ℥ j. pulueris corall. rub. mastich. antheræ an̄. ʒ j. cum cera fit vnguentum. *Litus.*

Emplastrum comitissæ & desiccat. rub. confert. *Emplastrum.*

Quæ euocant ad cutim valent, de aquis plumbaribus videbitur si res vrgeat.

Insessus in plena, decocto astringenti, pelui impositis partibus naturalibus.

Testudines valent, cancri fluuiales, syrupus resumptiuus.

Semen salicis, & vrticis albæ confert.

Valet purgatio ex conserua rosarum nymphææ, symphyti rhabar. myrobalanis conditis, aut syrupus conueniens, iuuat mandere rheum cum passulis, vtatur vino optimo non huius anni, in quo vina sunt tenuia quæ sanguinem ex Hippocrate imbecillum generant & serum tenue. 2. *Li. 2. de diæt.* *Plin. g. 5. l. 14.*

Abstineat à diureticis, vtatur pane in lacte subacto.

Marcipanes cum carne pullorum conferunt.

Diarrhod. abbatis, electuarium de gummis, pasta regia.

Hæc scripta collatâ sententiâ. M. Iacobi Guillemeau Chirurgi Regij.

ANNOTATIONES.

1. *Quoniam de Gonorrhæa agitur, non venerea, & quæ scortatorum est flagellum, sed de quodam seminis effluuio naturali & tamen morboso, vnum annotabo de vsu veneris: diximus vsu veneris vim & corpori & animo inferri, vnde corpora vieta & flaccidiora fiunt, animus imbecillior; nec omitti debet nominis eunuchi ethymologia; nomen ipsum videtur ridiculum, quia homo quasi effœminatur, tamen traxit originem vel* ἀπὸ τῆς εὐνῆς, *à lecto, cui custodes eunuchi erant ad tuendam coniugum castitatem, & quia diligentiores erant & obseruantiores æqui & pudici, quàm famulæ: vel dicitur eunuchus quasi* ὦ νοῦν ἔχεις, *quasi magis mente constet, ob neglectum veneris vsum; vnde venerea dicebantur* ἀνόητα *antiquis, quasi extra rationem seu irrationabilia.*

2. *Tiberius sui temporis medicos sugillabat, qui Surrentinum vinum laudarent ob tenuitatem salubritatemque, cum tamen acidiusculum foret & generosum acetum esse dicebat: Clodius successor nobilem vappam vocabat, talia vina Galli vocant* Ginguets.

CONSILIVM LV.

De febre aßidua cum grauibus symptomatis.

Causa. DOmina Myron Britanniæ incola incidit in grauem morbum, id est in febrem continuam cum grauibus symptomatis, maximè quia habet hypochondriacum aliquid ab intemperie ingenita: accesserunt, & causæ externæ de quibus dicam. Tria videntur grauem morbum intulisse, cui febris lenta & quasi hectica successit κατὰ τὴν ἐπιγένεσιν. Primum natura & ingenium morborum grassantium, qui κακοήθεες sunt, à sero maligno, putri, ob præ-

gressa tempora quæ suam temperiem non retinuerunt, hinc fœtura symptomaton facessens negotium medicis, & ægros in metum desperationis æmulum coniiciens.

Secundum, timor ob naufragij periculum in cymba: Recens erat nupta, confecerat multa itinera dispendio sanitatis dubiâ & ancipiti vitâ.

Qui cymba vehitur tantùm abest à morte quantùm ligni crassitudo impedit.

Tertium, natura ægræ à me satis cognitæ, temperamentum biliosius quàm natura sexus ferat, hinc hypochondriaca, hinc vetus de liene querela; mulieres calidiore temperamento afflictæ sunt valetudinis, non desperatæ, hinc Aristoteles: melancholici perpetuò medicinam appetunt.

Frustrà accusatur vterus, vt malè fit in omnibus morbis mulierum (quamquam id non sit negligendum) nupsit nuper ægra, & eius vterus colitur, frustrà darentur hysterica remedia, vt quæ nimiùm calfaciant & augeant viscerum æstum, hypochondriacamque intemperiem, multorum malorum authorem, Quod Hippocrates dicat vterum morborum muliebrium causam, id intelligi debet quatenus est ἰδιοσυγκρασία muliebris per sympathiam, aut ἰδιοπάθεια vteri, & saluo meliore iudicio hypochondriaca symptomata redolent hysterica symptomata.

Vterus muliebrium morborum causa Hipp.

Melancholici ab adustione non sunt vehementer purgandi, cùm melancholici dicantur, non tam ij qui succo melancholico abundant, quàm qui partibus solidis tales sunt, est solertis medici id distinguere, nocet vnum pro altero supponere ob remedia hysterica, non negligatur distinctio & examen, noua est coniux, faciles & fœlices partus, (Deo auspice) & cultus vteri tanquam fundi ob nouum coniugium erit medela symptomatum hystericorum.

Ex Aëtio notanda est melancholicorum distinctio.

Cultus vteri hystericis medetur affectibus Hipp. de morb. Mul. & Vir. ὡς τάχιστα ξυνοικῆσαι ἀνδράσιν.

Concinnandus syrupus cum senna, rheo, splenicis, addito succis bugli, pomorum, eufrasiæ, yuæ arthriticæ, oxytriphylli, granis Kermes; radice tunicis, pentaphylli, radicis scynæ parum ob serum putre, tempore cerasorum addatur succus eorum, flores & folia vetonicæ, valet sectio basilicæ & dextræ, & sinistræ; exploret medicus, an non tumeat lien, causa sæpè tabis corporis, tumor est discutiendus, inutilis alioquin erit opera.

Herba olim vocata nepenthes obliuionem timoris & tristitiæ inducit.

Capiti consulatur remediis conuenientibus iam præscriptis.

Si hæmorrhoides appareant & caput faciant num opus sit eas aperire, videbitur, sunt morbus in muliere, in viro sanitas. Balnea conuenient, lac asinæ, serum lactis oui albumine clarificatum ad-

Arist.

datur bipinella, aut euphrasia, non ea herba quæ fel terræ, & fumaria dicitur.

Vide Gal. de locis aff.

In hypochondriacis sæpè accusatur ventriculus, cum sit innocens, sed aut in pyloro aut ieiuno intestino mali labes delitescit, vt notauit Diocles, quod Galenus primus obseruauit, vt iam antè notauimus, variis in locis.

CONSILIVM LVI.

De febre lenta & tumoribus glandularum gutturis strumam minitantibus.

Aurora morbis vt musis amica ideo, qui morbi circà matutinum tempus exacerbationes habent vt plurimum κακοήθεις sũt.

TRia sunt obseruanda in ægrotante puella annos 26. nata, quæ ante menses aliquot afflictioris fuit valetudinis, febris lenta quæ præcessit, & cacochymiam habet parentem cachexiæ: pro fluuium alui mesentericum, linguæ siccitas, quam nos in illa à somno excitata obseruauimus, quod eò est deterius quia in aurora salubri alioqui apparet. Tertium quod metum affert, est tumor in glandulis colli chœradum minax, nisi prudenter & ex arte Medici prouidissent, & pręuidissent, purgando & suppuratum impediendo, hoc dirum omen auerterunt, licet fœliciter, (sed id raro) in quibusdam suppurato tales tumores euanuerunt, cõsumpta membranula quę materiem continebat, maximè si pus maturum sit: nam antè si effluat aliquid cancrosum affert, sic mora quędam licet tædiosa securior est. Quidam artis periti (vt non omnia omnes vident) in Chęradum cognitione & curatione vacillarunt, à pituita illas nasci putant, & ad calfacientia & siccantia recurrunt, item ad hydrotica calfacientia, hinc in malum cancrum fit conuersio & transitus, dum illa pituita incalescit plus æquo & exasperatur. At, vt ex Platone notat Galenus, pituita non quæuis nocet, sed salsa aut acida: salsa est atræ bilis soboles, & affinis, hinc quibus in facie gutta est rosacea, in iis chœradum & cancrorum est seminarium: imo & arthritidis, sic grauis error committitur in vsu calfacientium & siccantium remediorum, & antiquitas prudentiùs præscripsit serum lactis, asinæ lac, syrupum regis saboris. Sic post longum morbum tumores in glandulis colli paruerunt, glandulæ

Rondeletius in ea est sententia & impendio calfacientibus vtitur.

sunt

ſunt partes depoſitariæ & emunctoria cerebri, aut maſe affecti, aut onuſti prauo ſucco. Victus ratio humectans & refrigerans confert, cùm iam hecticæ febris ſigna ſe prodant, neglectis tumoribus iſtis ad tempus, licet calfacientia & ſiccantia reiiciamus.

Repreſſa & mitificata febre tantillum ſcynæ in aqua macerabitur, adiuta radice cichorij & polypodij.

Aqua rhabar. cum radice oxalidis, & tunicis, lac aſinæ quod ab Elephante vindicat. *Purgatio.*

Vtatur decocto ſequenti quo die, lacte non vtetur.

℞. Radicis conſolidæ maioris, ſcrophulariæ minoris, enulæ camp. in oxycrato, temperatæ filipendulæ añ. ℥ ſ. ſaniculæ, buglæ, bellidis, piloſellæ, bipinell. robertianæ, beton. añ. m. ij. glycyrr. paſſul. añ. ʒ vj. florum cord. p. ij. fiat decoctio capiat ℥ iiij. pro doſi cum pauco vino albo & ſyrup. capill. veneris, inſtar apozematis. *Apozema.*

Parti applicetur lamina plumbi fugitiuo illiti. vel, ℞. Emplaſtrum diachyl. ireati ℥ ij. gummi ammoniaci aceto ſoluti ℥ ſ. fiat emplaſtrum. *Emplaſtrum.*

Scrophularia ipſo nomine & fronte mirum quid promittit ad curationem chœradum, ſed in exoluendo promiſſo languet, viribus æquat Aron ſeu ſerpentariam calidam & ſiccam, valet ros ſolis, herba dicta, & pes cati ſiue piloſella minor.

Si tumores colli ſint contumaciores, valet hoc emplaſtrum.

℞. Emplaſtri de vigo, duplo mercurio ℥ ſ. emplaſt. de ceruſa, malaxentur ſine oleis, emplaſtrum diuinum mirificè confert. *Emplaſtrum optimum.*

Radix herbæ quæ dicitur gladiolus contuſa cum roſato Meſuæi prodeſt tumoribus iſtis, & per dies quadraginta detur ʒ ſ. pulueris illius radicis miro euentu.

Valent opiatæ ex conſeruis cardiacis non calfacientibus.

Valent hordeata tempore legitimo præſcripta horâ ſomni.

Miraculo proficere aiunt iaceam albam, (quam ſpeciem violæ eſſe aiunt) item papauer rubrum macerant in vino, contundunt, mucaginem tumori choeradico applicant, id remedium temperando prodeſt, & eas habet dotes quas requirimus in remediis ſtrumarum, excluſis calfacientibus, & nimium ſiccantibus.

CONSILIVM LVII.

De contumacibus ruboribus post exanthemata.

COnſultum eſt vt æger ſumat caſſiam ſæpè, diluto vino vtatur, minuatur ſanguine, ſerum lactis ſumat, aut lac aſinæ: lauetque faciem eodem. vel

Vnguentum. ℞. Roſat. meſu. lauti in aqua nenupharis ℥ iij. nutriti ℥ ſ. pulueris vnguenti citrini ℈ iiij. pro litu faciei. Sed noctu linteum vnctum imponendum eſt.

Pomata cum oleo ex frigidis ſemin. confert.

Lotio. Paretur lib. i. ſ. emulſionis ex ſeminibus frigidis & amygdalis contuſis in decocto anagallidis, hordei, floribus nymphææ, ſem. & foliis acetoſæ, adde ℥ iij. aquæ nenuphar. lauetur facies, aut aqua liliorum cum troch. alb. rhaſis. vel

Accipe ſex pedes veruecinos, contunde cum carne & oſſibus: coque totum in aqua, quæ poſt fiet mucaginoſa, lauetur facies: ſatius erit accipere aquam nenupharis aut plantag. quæ miras habent vires ad faciei nitorem in quibus ſoluitur caphura, aut maceratione ſem. pſyllij.

Item valebit cremor lactis cum aqua roſarum, aut oleum de vitellis ouorum: vel accipitur fruſtum lardi antiquum, coquitur in vino rubro ad perfectionem, vbi refrixit pinguedo ſupereminens *Dureti ſpomata.* aſſeruatur vſui. Duretus radit fruſtum lardi ramenta diu macerata in aqua fontana aqua roſarum excipit & vaſi calido imponit.

CONSILIVM LVIII.

De ſerpigine, ſpecie tineæ & pityriaſi.

TEmperamento eſt melancholica per aduſtionem quandam, & id habet à ſtirpe generis nobiliſſ. mulier. Purgabitur opiata *Purgatio.* laxatiua, ex herbis conuenientibus, hepaticis, & ſplenicis, ſenna,

rheo, ſyrupo de agrimonio Rondeletij, byzantino, regis ſaboris, additis conſeruis conuenientibus, caſſia in ſero lactis, ſenna cum decoctio carnis vitulinæ.

Parabitur ſyrupus ex ſuccis, cum granis Kermes & fructu halicacabi, at inter cætera recenti. Æſtate huic ſyrupo addetur ſuccus ceraſorum, additis ocellis id eſt floribus vetonicæ altilis, hic confert hypochondriacis.

Detractio ſanguinis certa de cauſa eſt præter miſſa, id medici domeſtici ex prudentia pendet, inde forte malum eſt rebelle magis & inextricabile vt loquitur Plinius. Medicus etiam prudens anceps eſt & labat, pomaceum defæcatum conferet, cui tamen vinum dilutum præferatur. Lac aſinæ aut capræ, vt vitetur hectica diatheſis, vitanda eſt nimia abſtinentia & ieiunium, ſerum lactis colatum cum ſyrupo violato, juleb. roſato. Balnea cum herbis non calidis, ſub finem adde 24. ℔. lactis, antè addatur furfur anagallis, palea hordei. Epithemata ad cor valent. *Balnea.*

Valet paſta deterſiua ex amygdalis nudis, maceratis in aqua roſarum & nenupharis, mica panis ſecalini cum melle, iride florentino, farina hordei, fabarum cum medulla gummi tragacanthæ, extracta in aqua ſcabioſæ, aut eius decocto addita acetoſa, ſunt qui addunt mucorem aut infuſum, ari radicis ſiue ſerpentariæ. A fotu & balneo litus conferet ex ℥ j. roſati Meſuæi cum ʒ j. pulueris mercurij dulcificati: aut applicatio laminæ plumbeæ litæ mercur. dulcificato vnguent. diapompho. de ceruſa. *Paſta.* *Litus.*

Panis in lacte ſubactus: cucurbitulæ ſiccæ & cornicula.

Decoctum ex anagallide, furfure, hordeo, vt antè dictum, fotus ex radice althææ, fol. acetoſæ, violariæ primulæ veris, anagallidis, caulibus rubris, cum melle ſimplici, aut roſato, aut mercuriali. *Fotus.*

CONSILIVM LIX.

Pro filia D. Habert cui tumores in collo, & vlcera in gingiuis ſoboles diatheſeos ſtrumoſæ.

MVlta de cerebro dicta ſunt cur frigidum & glutinoſum, item de tempore, quòd à ſero putri morbi graſſantur,

tempora enim à sua temperie degenerarunt, quæ nunc prætermitto, glandulæ colli sunt quasi depositariæ cerebri, aut malè affecti, aut prauo humore onusti: Et vlcera multa vidimus, & diros abscessus, in quibus quia interni iuxtà & externi erant, cutis contrà se afficeretur, quia vlcus intus, foras, & contrà penetraret, hinc gingiuarum labes humore traducto & transmisso.

Purgatio. Consulendum capiti, repurgandum etiam tabella diacarthami, de citro, aut succo rosarum.

Syrupus. Syrupus magistralis cum chamædry. chamæpity. tertia specie symphiti, aut potius tertia specie oxylapathi quæ bonus Henricus dicitur, agrimon. saluia vita, veronica, vulnerariis herbis, pauca medulla Guaiaci, pentaphyllo, addatur rhabar. senna, agaricus, syrupus byzant. rosar. pallidar. succus, aut decoctum florum persici.

Huic miras dotes tribuit Fuchsius.

Opiata. Loco syrupi fiat opiata ex decocto simili & laxantibus, addendo conseruam violarum, buglos. nenuph. melissæ, betonicæ, corticem citrij, cum puluere sarsæparillæ, scynæ diarhodone abbatis, addendo duas tabellas de succo rosarum.

Decoctum sudorificum blandum.

Cucurbitulæ scapulis: hirudines temporibus: Emplastrum de betonica capiti.

1. Horâ somni conseruæ cephalicæ mediocres non calfacientes, errhina ex non calidis conferent quæ blandè suum mucosum è capite eliciant.

Foris quadrantia ceronea, cataplasmata ex farina lentium, orobi, fabarum, cocta in hydromelite, addita therebinthina, emplastrum diuinum, diuinum effectum, & officium præstabit.

Potui domestico vino, aut aquæ addatur sarsaparilla, aut scyna.

ANNOTATIO.

1. In vsu errhinorum magna cautione vtendum est, siue vtendi tempus & particulare & vniuersale consideres, siue materiam. De tempore quod duplex est, particulare vt singulis diebus, aut manè, aut vesperi; vesperi omnia sunt cruda, manè cocta & parata exclusioni, sic quod errhinum commodè vsui esse poterit matutino tempore, vesperi inutile esse poterit à cœna; manè enim sequax & obediens est materia, vespere rebellis: serò crassa per cruditatem, manè

per coctionem, crassa fit enim, lauis, & æqualis, sic minore negotio extunditur; quò pertinet locus celeberr. Hipp.3. de diæta, nares citra causam apertam à cœnâ implentur, & repletæ esse videntur, emungunt autem nihil, vbi manè deambulare & exercere cœperint, emungunt ac spuunt; mucus & saliua, repletionis sunt κρίσις i. index & signum: quiescente corpore meatus spiritus illa obturant: vbi calefactum est corpus præ labore attenuantur & excernuntur.

De tempore particulari dictum est, de vniuersali dicendum. Alia errhina æstatis tempore, alia autumni, alia hyemis vsui esse debent: in materia ferè peccatur, ferè enim omnia ex herbis calidis & siccis parantur, vt hyssopi, maior. stœch. anagall. cui postremæ vis inest maximè detersoria, desiccatoria, & ob calorem nonnullum attractoria. At magna hominum pars non mungit facilè, ob siccitatem quandam & caliditatem quæ inest in capite, id genus sunt biliosi, melanch. atrabilarij, qui curis & solicitudine animum exercent, ab eorum enim naribus nil excernitur, nisi partes hæ fuerint præhumectatæ. Ideo Hipp.3. acut. dicebat balneo nares humescere, sicque valēt potius quæ suo blando calore & halitu humido partes istas tepefacient: de maioranæ pugillo in aqua multa macerato dici hoc potest, quòd tutò vsurpatur à nonnullis; tutius betæ, & anagall. succus, hydromeli. ad deterg. & humect. conferre potest.

Pro diuersitate temporũ varia errhina vsurpãtur.

CONSILIVM LX.

Ad ardorem & reliquias antiquæ GonorrhϾ.

COgitatur de isto fluxu non omnino sistendo, sed moderando, in id præscripta victus ratio conueniens. 1. *Emulsiones.*

Consultus vsus emulsionis ex decocto hordei amygdalis semper: vermiculari, sem. frigidis, aqua plantag. & rosarum, syrupo violato. Bolus ex cassia, rheo. cum terebinthina & diatrag. frigido, pauca conserua nymphęæ, sub finem, cum rheo solo pro litu ad perinæum rosato Mesuæi addatur parum argenti viui in succis saluiæ & limonum extincti prosunt temperata, si calor adsit, inie- *Bolus.* *Litus.*

ctiones ex refrigerantibus aquis,hordei decocto,lacte,vulnerariis herbis:tandem ad aluminosam aquam deueniendum.

Vsus conseruæ rosarum nenuph.cum cydoniato Aurelio & myrobalanis conditis.

Opiata. Opiata laxatiua ex conseruis aptis, rheo, & senna : vel tabellæ roborantes ex santalis consf.ros.Karabe,& rheo: item pilulæ sub finem vsui esse possunt,ex aloë lota,Karabe,senna,rheo,pulu.iunip. *Pilulæ.* & hederæ,except.tereb.aut syrup.de althæa. Alternis diebus exhibendæ sunt tabellæ diatragacanthi. syrupus additis herbis vulnerariis halicacabi fructu, ciceribus, transcolata : conserua rosacea valet pro potu, aut decoctum scynæ cum rad.cich. aut cum oxyacantha. Sed quia æger est salax & libidinosus,id quod fluxum ad partes imas prouocat, danda quædam remedia quæ semen minuant & quæ ad sterilitatem faciunt,aqua rhabarb.in qua radix sanamundæ pentaphylli incoquatur, hordeata conferunt.

Bolus. Item terebinthinæ parum lautæ ʒ ij.mellis parum ,pulueris diatrag.frigidi.ʒ j.fiat bol.meminimus ante iniectionum. Iterum di-*Iniectiones.* cimus eas parandas ex hordeo, palea hordei, veronica, pilosella, bellide, semine cydoniorum, psyllij, consolida,medulla guaiaci, agrimon pentaphyllo,plantag.florib. hyperici, cum syrup. absinthij,rosarum siccarum melle ros. Trochiscis albi rhasis, sub finem malo rebellante. alia iniectio conueniet ex aqua plantaginis myrthi, solani vel decocto eius, cum trochiscis rhasis & pauca aqua aluminosa,vel tantillo hydrarg.dulcificati.

ANNOTATIO.

1. *Videndum sedulo ne diuturnum ceruicis vesicæ vlcus nobis imponat. Ex hoc enim, curata interdum gonorrhœa, perinde atque, è prostatis post diuturnas gonorrhœas purulenta quædam illuuies, aliis in totam vitam, aliis donec iusta curatio adhibita sit, stillare & ægri indusium commaculare consueuit, quæ Gonorrhœam ementitur.*

CONSILIVM LXI.

De Satyriasi.

QVidam vxorem duxit, post aliquot annos laborauit satyriasi, eàque vehementi & molesta, longè ante Gonorrhœa laborarat, à qua liberatus erat, & à matrimonio vxor eius ne minimum incommodi senserat; viscera habet calida & æstum internum (is enim est temper. melancholicus) sæpè conquerendo obiicit. sentit acrimoniam & nitrosi humoris velut insultum & impetum. Opinio primi deliberantis saluo nostro iudicio, vt benignè præfatus est, fuit, vt enematis primum consuleretur, phlebotomiâ, blandis medicamentis non neglecto respectu humoris melancholici additis seminibus viticis & nymphææ. Probauit quoque balneum, lac caprillum, opiatam ex conseruis refrigerantibus, & aliquantùm corroborantibus, litum ad partes naturales & lumbos ex nenupharino. Oleo & rosato Mesuæi. Animo & corpori prouidendum putauit: Animo contrà pathemata, quòd ad illecebras & imaginarias voluptuarias cogitationes attinet: cogitatio voluptuaria cum illecebris semen auget alliciendo & sensim deorsum attrahendo, maximè cum picturas pulchras, aut mulieres cogitant, aut vident. *I. Causa.* *Litus.*

Vtatur iusculis æger cum extremitatibus vitulinis & gallinis cum hordeo & passulis, ita moderatos esse oportet vt contemperatio adhibeatur, & stimulus veneris omnino non tollatur: valet syrupus de pomis simplex & cum senna, syrupus nenupharis, iuleb. rosatum, syrupus violatus. Opiata laxatiua cum senna, tamarindis, materialibus syrupi de cichorio composito, cassia, manna, conseruis temperantibus, tabellæ diatragacanthi frigidi ex interuallis. Opiata corroborans, Balneum vniuersale & particulare; lac asininum, serum lactis clarificatum cum albuminibus ouorum, addito syrupo violato & iulepo rosato, aut sacchar o violato, aut buglossato. Iniectiones in penem ob glandulas malè affectas, aliquando ob vlcusculum in glandulis ipsis. *Opiata.*

Aluus sit semper mollis, vel arte, vel natura: qui aluo sunt sic-

ciore, sunt libidinosiores (quanquam hoc disputari potest) priapismo, satyriasi, & gonorrheæ obnoxij magis. In pelui lacte plena insideat, addita portulaca, trifolio, nymphæa.

Aeizoon & cichoracea sunt minùs apta, quia generationi obesse dicuntur.

Sunt qui laudant trochiscos de camphora.

ANNOTATIO.

1. *Aliud est homo insulsus, aliud fatuus, ille caret sale, & non excitatur facilè ad venerem, fatuus non potest facilè explicare venerem & explere, senex vanum trahit laborem, licet excrementa sint salsa & nitrosa: vnde gementes dicuntur à comico. 1. tussientes & quasi gemebundi ob excrementum nitrosum, ideo dantur lenientia ad sputum mouendum non calida vt in asthmaticis à copia, vnde laudatur pulegium quod vitia pulmonum facit excreabilia, vt loquitur Plinius.*

CONSILIVM LXII.

De vertigine & symptomatis melancholicis & hystericis.

OMnibus diligenter expensis, iudicamus oculorum suffusionem & tenebricosam vertiginem, à vaporibus melancholicis, tam ab hypochondriis quàm ab vtero elatis originem ducere: quamobrem distinctione opus est, & affectarum partium maximè habenda ratio. nam remedia quæ vtero suam dicarunt operam, calida tenuiumque partium boni vel tetri odoris hypochondriis nocent, vertiginem augent, capiti, iecori & præcordiis plurimùm obsunt: sic iudicio opus est, vt prima mali causa innotescat, & eâ cognitâ, legitima præsidia adhiberi queant. Obseruatum est N. D. à teneris annis capitis doloribus fuisse obnoxiam, quæ causa esse potest cur hæc pars citissimè afficiatur. Et ad id non mediocriter conferet exquisitus neruorum & cerebri membranarum sensus, ideò non probamus remedia calida & odorata, seu interiùs assumpta, seu exteriùs adhibita, siue in balneis (magnopere tamen profuturis,) seu

Causa.

Offensis obnoxia infirmitas ait Celsus.

ſeu in fotibus regioni ventriculi admouendis, iuuandæ coctioni & flatibus diſcutiendis dicatis & acommodatis.

Delectus ſit ciborum; humectantia maximè conferunt, à calidioribus & ſiccioribus alimentis abſtinendum. *Victus.*

Moderanda omnis animi actio & contentio, cura & negotiorum grauiorum tractatio ſeu. πολυπραγμοσύνη.

Aperiatur ex interuallis vena brachij, aut temporis dextri, ſi dolor vrgeat, aut crebriùs vertigines adoriantur. *Phlebotomia.*

Vtatur opiata & conſerua ſolutiua à D. Quercetano præſcriptâ, quam ſi reſpuat, eius loco parabitur ſyrupus magiſtralis, non minoris virtutis & efficaciæ, ſi hyſtericis diuexetur ſymptomatis, clyſmatis vtendum, vitandaque erunt, peculiari de cauſa, niſi vrgente maxima neceſſitate, fœtida naribus admouenda. Somnus conciliabitur ſyrupo nymphææ cum tantillo diacodij vt exquiſitior partium ſenſus ſpiritusque quodammodo conſopiantur, conuenienti tempore balnea aquæ tepentis fumo & odore carentis ex vſu erunt incoctis foliis viol. nymph. bugloſſ. lapathi borrag. Et vitis æſtate maximè, hora ſomni cap. conſer. roſar. bugloſſ. borrag. cum tantillo conſ. meliſſæ & conſolidæ. Denique maximè prouidendum, vt cognoſcatur fons & origo affectionis huius, nam dolores acerbi de quibus conqueritur N. D. non omnino ab vtero, ſed ab hypochondriis & cerebro repetendi ſunt, quod quadam conſortij lege ſeu per ſympathiam laborat & cuius maximè habenda ratio eſt.

CONSILIVM LXIII.

De morſu canis rabidi.

IN omni morſu cauendum, etiam ſi non rabiat, dente canis omnis virus gerit. Teneatur vulnus apertum per dies quamplurimos, parte morſa ſi non ſit neruus, aut tendo inſignis ſcapello eſt ſcarificanda pars, aut ſanguiſugæ admouendæ, & cauteria ſine magno dolore, applicanda cucurbitula, aut pullus per medium ſectus, cataplaſma valet ex allio, fermento, cæpa, theriaca, & momento ſalis. Stercus columbinum cum ruta viridi, panis è clibano extra- *Cucurbitula cum ſcarificatu.* *Cataplaſma.*

ctus, aut tostus vino, aut aqua vitæ madefactus. Celsus admouet ceram cum resina, ammon. Galb. allium, mel, sinapi cum nucibus; Oxalis sumpta, & admota cum allio & fermento prodest, ne lauetur vlcus aquâ solâ, alioqui decreto omnium est incurabile, æger injiciendus in aquam, vt cogatur liberè, vino cum sale, aut muria ablui potest vlcus. Theriaca sumpta, admota, & quia æger adierat aquas marinas, & rubor insolens apparebat in facie sanguis detrahatur ex vtraque basilica, lotio faciei valet cum lacte asinino & anagallide: bis in hebdomada blandè purgetur decocto sennæ, ex bipinella, scordio, eufrasia & buglosso.

Venæ sectio.

Ius bipinellæ & acetosæ cum vino albo pauco alexiterium est, pugillus madeat in vino, opiatæ vsus, conserua cum puluere cancrorum fluuialium, aut eorum puluis cum vino albo per multos dies ore sumptus.

Sudorificum blandum vsui esse potest cum aqua scabiosæ, bipinellæ, vlmariæ & theriacali, impositis lagenis aqua plenis, præmissis remediis sequ. de balneo controuersia esse debet.

Purgatio. ℞. Meliss. oxal. bipin. scabios. scord. an̄. p. j. sem. ocymi, & cardui an̄. ʒ ß. fol. senn. ℥. ß. caryophyllo ʒ fiat decoct. in qua infunde rhei elect. ℈ iiij. cinn. ℈ j. in colatura diss. syrup. ros. pall. ℥ j. conf. hamech. ℈ iiij. fiat potus.

Opiata. ℞. Conf. bugl. borrag. anth. an̄. ℥ j. conf. meliss. cort. citr. cond. saluiæ an̄. ℥ ß. pul. canc. fluu. ʒ j. ß. theriaces. ʒ ij. fiat opiata cum syrupo de pomis, vtatur manè & vesperi.

Syrupus. ℞. Rad. oryl. ℥ j. rad. & fol. acet. m. j. bipinellæ, rutæ meliss. scordij, plantag. vetonicæ & beton. an̄. m. ß. rad. sanam. ʒ vj. sem. ocymi & cardui an̄. ʒ j. ß. fiat decoct. in aqua bull. fol. orient. ℥ iiij. festucarum ellebori nigri ℥ ß. dissol. in colatura tabellas elect. de suc. ros. tres syrup. ros. pallid. ℥ iiij. fiat syrup. cap. bis hebdom. cum aqua scordij, & bipinellæ ℥ ß. aut ʒ vj. pro qualibet dosi.

CONSILIVM LXIV.

De affectione hypochondriaca pro angenosij uxore.

NOn est artificis rationem semper reddere cur id vel illud ægro præscripseris cum & artis, & vsus fiducia pronuntiet, edicat vt artifex.hoc vel illud faciendum denique ἀυτὸς ἔφα ne si rationem reddat hæsitanti ægro & omnia secura metuenti maiorem hæsitandi occasionem prætexat ac insinuet. Medicorum, & aliorum in arte magistrorum decreta, tanquam senatus consulta esse debent, quorum ratio vt omnia arcano pectore conclusa non nisi loco & tempore ab eo tanquam ab oraculo elicienda est, tamen apud magistros artis succinctè & præcisè, non ad pompam & fastum dictorum factorumque rationem reddere medicus consortione officij, vt frater non erubescit, nec eum quantum id fiat pœnitet,modo ad ægrotantis salutem id referatur. Certis argumentis collegimus in nobili muliere, cui nos remedia præscripsimus aliquid esse hypochondriacum, quod nomen habet aliquid latentis energiæ quæ opinione maior est, & plura se effectu promunt & efferunt quam nomen & affectionis ratio promittat. In intemperie cal. sicca primarum venarum, vnde alimenti non sit elixatio halituosa, sed assatio fuliginosa & λιγνώδης, & in phlogosi dioclæa consistere videtur, quasi verò, tot symptomaton quæ hypochondriacos querulos,& ærumnosos reddunt fibræ,soboles, propagines, ab ista tantula intemperie tanquam ab antiqua matrice & radice pullulent & oriantur. Adeò obscurè eius affectionis reconditior est cognitio, manifesti tamen effectus, licet origine noti,quia dispositio hypochondriaca & fautrix & alumna,hæc tamen non facilè agnoscitur,in hypocondriacis sanguis est acriusculus,nitrosior,alendo ineptus,quem & carnes repudiant, & neruis molestus est,vnde punctiones, stupores quasi paralyseos minaces, mille querelæ,mille tædia, dolores animi, & corporis, mille cruciamenta,fixi,vagi dolores,quasi maligno spiritu errabundo,& ab incerto fomite nascente, per omnia penetrabundo tanquam lu-

1.

2.

pus est qui patrem non vidit, hic dolendi & querendi non est intermissio. Tabescunt & in dies macrescunt tantisper dum εὐεξίαν habent atque εὐσαρκίαν ab iis tædiis immunes sunt, maximè dum calor in humido radicali nutritur, & fouetur, dum halituosus est, sed dum ἔκλαμψιν is facit, & acriusculus fit, non ampliùs irriguo humore radicali fotus, tepefactus ac mansuefactus tunc, hypochōdriacos affectus, vt latēs anguis sese prodit & sensim nitor faciei deperit & εὐεξία tollitur, dilabitur corpus, ac extenuatur, nec priùs hypochondriaci meliusculi sunt, quàm cùm pinguescunt, licet primus nitor atque εὐσαρκία sit irreuocabilis, vnde Aristoteles & Physici; Melancholicos dicunt medicinam appetere, quia eorum corpus pungitur ac dolet, & infœlicibus plantis, ea conterunt vt prius dictum ac mirati sumus in ægra nostra factam mutationem ipsius habitus ἢ ἕξεως corporis. Antè paucos annos corpus habuit εὔσαρκον quasi εὐεξίαν habens, cum coloris suauitate, vt videretur quasi præ mole corporis ἄναρθρος, nunc macra ac dilapsa apparet, & ab eo tempore morbi & dolores apparent, ac sobolescunt. εὐεξία bona vt signum & vt causa. habet εὐσαρκία multa commoda, aut pauca, aut nulla, nisi fortè mouet illud Hippocratis, conducit ad sapientiam, vt minimè carnosi sint homines, nam ad carnis εὐεξίαν ardoris inflammatio consequitur, cùm autem quid tale accidit aquâ superatâ homo ad insaniam adigitur, attamen dictum iam ante carnis bonam εὐεξίαν in iis quibus æstuant viscera, & qui in album hypochondriacorum referuntur, procurandam esse, nam in his post maciem εὐεξία est quasi sanitatis terminus & ad benè de ægro sperādum signum: immo ad morum suauitatē valet, id declarauit Cæsar qui minus metuebat à Dolabella & Antonio, vtroque elegante succulento & florido, quam à Cassio & Bruto macilentis, subtristibus & strigosioribus, itaque id da re operam oportet in ægra nostra vt elisis, si fieri possit, fibris affectionis hypochondriacæ quæ falsò credita paralyseos rudimenta, dolores, inflammationes & mille tædia alia suscitat vt primæ εὐεξία restituatur. Id fiet idoneâ victus lege, purgatiunculis sæpiùs repetitis, phlebotomia parca manu celebrata, clysmatis refrig. hordeatis, emulsionibus addito semi. pap. albi, balneis, lacte asinæ.

In historia de Bymontio.

1. de diæta ad finem.

3.

Macri magis formidandi quam floridi & succulenti.

ANNOTATIONES.

1. *Sic apud Comicum in Andr. obstetrix dicit, date bibere quod iussi,*

date quod imperaui, sic authoritatem medicorum imitata.

2. *Vnum maximè notandum de melancholicis quod maximè habenda sit ratio adustionis, & caloris adurentis propterea non simpliciter calor considerandus id testatur natura, conditioque tumorum ab eo humore natorum, nam plumbum & cerusa maximum auxilium adferunt. Quid ita? quoniam est virus quoddam iunctum cum adustione, quod solatro plumbagine cerusa, plantagine, emendabile est, cæteris impendio magis irritatur & efferatur.*

3. *Melancholici pinguefaciendi sunt alioqui eorum humores ferociunt magis, dulcedo enim enim alimẽti temperat & suauiores mitioresque reddit humores, contrà quia melancholici perpetuo conqueruntur molestumque rei cuiuspiam sensum habent, putant extenuatione, purgatione, sibi opis non nihil posse adferri, at contrà fit, nec enim tam quantitas humorum molesta esse solet, immò benè habent illi cum εὐεξίαν compararunt, dummodo εὐσαρκία non impediat difflatum fuliginum, quæ etiamnum in talibus visceribus generantur, nil itaque tam noxium est quàm fames, abstinentia, extenuatio, & si in aliis extenuatio iram prouocet multò magis in melancholicis consilium est Hipp. dum loquitur de iis quibus aspera arteria exulcerata est ob acres fluxiones, & tussis iugis, est permolesta, studium curaque esse debet, vt ij reficiantur & quam crassissimi fiant, denique necessum est vt idem hìc contingat quod arboribus quæ æstatis initio ad ferendos futuros æstus vmbram sibi ex foliis & pampinis comparare solent, nam talia corpora similia sunt arboribus quæ in regione arida & siticulosa nascuntur, ait Themistius.*

Bonus habitus confert melanch. dummodo difflatum nõ impediat.

Hipp. lib. de diæt.

CONSILIVM LXV.

De cholera morbo pro D. *Angetio.*

MAgni refert, vt qui reip. vtiles sunt & benè præstiti muneris, officiique fiducia sint commendabiles, firma sanitate fruantur, salus enim reip. cum eorum salute coniungitur, & ex valetudinis detrimento, resp. nonnihil capit detrimenti. Sic olim inter vota quæ pro principe nuncupabantur, id primum, vt vita prolixa foret, eodem

& iure pro magiſtratu idem fieri debet; quæ cauſa fuit vt vnum de D. Trancautio aſcribere officij noſtri ratio monuerit, quod ad eius ſalutem apprimè pertineat. Cholera morbus ſæpè nobis & videntibus & medicis eum ſæpè præhendit, morbus ita acutus & præceps vt ferè & vitæ filum præciderit & ita præceps vt tenui, extremaque ſpe ſalus eius penderet, facies illa Hippocratica cum oculo cauo characteris & coloris mutatione apparebat, apud Hippocratem choleram, morbum acutiſſimum ἀπὸ τῶν χολάδων dictam quod χολάδες inteſtina vocentur παρὰ τὸ χολῶδες τοῦ ἥπατος δέχεσθαι. duplicem reperio, vnam humidam: ſiccam alteram; in humida eſt perturbatio ventris immodica bilem per vomitum & deiectionem excernentis. Morbus hic facilè hominem conſumit, ob defectus animi, frequentes bilis & crudorum humorum excretiones, quas excipit ἐφίδρωσις pulſus vermiculans, ſurarum contractio, & tenſio, frequens morbus, iis quibus, aut alimentum in lactibus corrumpitur, aut non diſtribuitur, & effectu ſalutaris eſt, quia ſi æger ſuperſit ſanior degit. Sicca cholera dolorifica eſt, quia fit à maligno flatu diſtendente & diuellente; iis familiaris eſt qui aut fungis veſcuntur, aut valdè crudis alimentis, mixto vino generoſo, pipere, ſale, allio; nulla penè fit excretio, quòd flatus obicis inſtar impedit, ſed venter differtur dolore ac quaſi diſrumpitur. humida eſt cholera quæ dominum afflixit, & niſi repurgetur antequam morbus ſit redux, aut vena illi ſecetur ſi quid vrgeat, verendum, ne oſcitans, imprudens, & nimium ſui ſecurus opprimatur, & quoniam omnis mali præuiſio eſt inutilis ni ad eum cautio adhibeatur, ideò medicus familiaris & ſæpè in aurem perſonet quid & quantum periculi re neglectâ ingruat; Summaque rerum in eo eſt, vt bona victus lege vtatur, vt blando medicamento tertio quoque menſe vtatur, hæc præcautio morbum imminentem arcebit cum faciliùs excludatur morbus, quàm iam introductus expellatur, & quanquam de eo morbo aliquis ſecurus eſſe poteſt quo ſæpè depræhenſus ab eo liberatus eſt, tamen ea falſo credita ſecuritate, & à periculo liberatione, non eſt viri boni falus ſæpiùs periclitanda, hic enim canon prudentiæ apud comicum. Quod cauere poſſis, ſtultum eſt admittere.

Cholera duplex humida & ſicca.

Celſus ſic loquitur.

Eadem ſunt præcauendorum & curandorum morb. præſidia.

Facile quis ſecurus eſt in iis quæ ſine periculo euaſit ille ſollicitari debet cui hæc noua ſunt Celſ.

CONSILIVM LXVI.

De *febribus diariis hectica prodromis & rene purulento.*

D.Robinelli vidua laborat intemperie calida ſicca quæ febris hecticæ minax eſt, & cùm non videatur febricitare, habet quaſdam diarias, quæ febres hecticas, aut veras, aut nothas prægrediuntur, vt aliàs ex Arculano annotauimus, vetus quoque eſt querela renis purulenti, immo neſcio quod tabum, aut ſemen maleficum circùm partes vteri ſtabulatur, quod conſpirat in eius perniciem, fouet, & alit alia mala ſic, vt continuatio, & ſeries quædam ſit malorum, hinc illæ lachrymæ, hinc illa miſericordia, & medicorum aures perpetuò obtunduntur, ac verberantur, hinc reperimus verum illud Hipp. ſummum eſt bonum ſanitas, diuitiarum, aut bonorum corporis nulla eſt vtilitas citra ſanitatem: nec mirum ſi artis præſidia eludantur nam naturam obſcuram, (id eſt intemperies & quæ ab ipſo ſunt fata) mutare difficillimum; non transformantur, corriguntur quidem. Et mirum cum veteres calidæ intemperies, ætatis flexu & fluxu curentur, aut minuantur per Hippocratem. Cur hæc mulier veritatem illius oraculi Hippocratici non perſentiſcat, maximè vero cùm in victus ratione non peccet, præter intemp. etiam malam partium diatheſim, atque διαφθορὰν accuſare licet, tot ſymptomatum cauſam. Corrigendæ ergo intemperiei conueniet vſus ſyrupi ex ſucco plantaginis vtriuſque, acetoſæ, lamij, addito nenuph. ex iuleb. roſato, vt moleſtias caloris adurentis & hæmorrhoidum deuitet. Pomatio vtatur, opiata laxatiua, qualis poſt deſcribetur: clyſteribus ex ſero lactis addito butyro, plumbeato, qualitas enim plumbi hic apprimè confert, vel iniicientur hordeata, vel aquæ refrigerantes cum mucaginibus. vtetur emulſionibus, item paſta (in formam maſſæ panis) in quam ingredietur ſemen papaueris: in calore iſto & phlogoſi conferunt glutinoſa, & lenta quia eum ſuo lentore domant & temperant, vt de glycyrrhiſa aliàs annotauimus. Immo eſt de-

L.3. de diæta. 1.

In epid. morbi connutriti in ſenecta relinquunt

Gal. in comm. interpretatur de calidis. 2.

liberatum num litus ad lumbos ex hydrargyro pauco conferret.

3 lib. meth. Cassia valebit, quanquam in ardore renum Rondeletius (nescio quo motus consilio) cassia interdicit, quia ait, calfacit propter nonnullam quam in se habet caliditatem.

Ibidem in meth. Sed & ob vlcus vetus renum quidam consuluere vsum decocti sudorifici. Ita Rondeletius. post euacuationes vtile erit promouere sudores, vel ingressu, laconici, vel guaiacino cremore qui mouet sudores, vlcera terget, copiam vrinæ minuit, sic in omni vlcere renum, & vesicæ iuuat, & hæc quæstio est de apicibus artis.

Iniecti clysmi ex mollientibus plantag. foliis papau. seminibus frig. &. semin. papau. semine psyllij cydon. coctis in sero lactis. Addita est aliquando clysteri ʒ ſ. pilullæ de cynoglosso.

Facta est opiata soluens ex ℥ ij. foliorum sennæ coctis cum althæa, fumaria, plantagine, bipinella, cicerbita, rostro porcino, pass. dissolutæ sunt ℥ ij. cassiæ additæ ʒ vj. thamarind. mucaginis seminis psyllij extract. in aq. parietar. ʒ vj. vsa est ad ℥ j. præscriptus syrupus de papauere rubro, data quotidie mane de hac opiata sequente ad quantitatem nucis.

℞. Conser. ros. nenuph añ. ʒ iij. ras. eboris, cornu cerui, elect. triasant. añ. ℈ ij. limaturæ chalibis præparatę ʒ iij. cum syrupo de cichorio simpl. fiet opiata ad vsum.

ANNOTATIONES.

1. Optimum benè valere; secundum formosum esse: tertium habere diuitias nulla fraude quæsitas, ait Plato in Gorgia.

Hipp. συγγνεῖς vocat in epid. καὶ συντρόφους. *2. In doctrina Hipp. sunt morbi congeniti seu connutriti, Plinio parentales dicti, qui vt hæreditates ad posteros veniunt atque in mancipatum suntque æternæ possessionis, sic in eos morbos non est longioris temporis exceptio.*

CONSILIVM LXVII.

De *Rheumatismo.*

Falconius citat libellum VXor D. Piiartij Aurifabri videtur laborare ea affectione quam ῥευματισμὸν vocamus de quo libellum deditâ operâ exarauimus

exarauimus, cuius vis in eo consistit, vt & effluat in habitum humor, aut impulsus à partibus internis robustis, aut rigato toto musculoso genere per Διαχυσιν quandam humorum in habitu contentorum: immo vero id fit forte & per impulsionem, & per attractionẽ. Itẽ vis cõsistit in eo vt à parte in partẽ subinde fiant translationes, vnde tandem insignis circum articulos abscessus excitatur, in plenitudine & cacochymia id maximè excitatur, vt Hollerius annotauit, vulgus ad caput id refert & soli capiti studet, ratus fluxionem esse à capite. Gal. ad robur partium principum se se liberantium prauo humore dispendio imbecilli corporis habitus, in quem relegant deponuntque suas sordes. Duo sunt loci commemorabiles, qui non longè sunt dissimiles huc adducendi vt ex iis demonstratio aliqua desumi queat, prior est in aphorismis, cum loquitur de fluxu immodico sanguinis: Fieri potest, ait, si ora vasorum ad vterum pertinentium plus æquo aperiantur, & si sanguis, vel tenuior, vel calidior fiat, & totum corpus ob aliquem malum habitum grauetur sanguine, licet suam symmetriam copia non excedat, expellit ideo ad venas vteri, vt accidit ἐν ταῖς ῥευματικαῖς διαθέσεσι in quibus aliàs in aliam partem fluxus fit, fieri potest (inquam) vt immodica mensium sit euacuatio.

suum de rheumatismo anno 1643 editum.

Lib. de mater chirurg. cap. de repell.

8. cap. de sang. missione.

Alius locus est Gal. de venæ sect. partes imbecillæ, ait, excrementitiis morbis capiuntur hâc ratione τὰς ῥευματικὰς διαθέσεις fieri scito, vniuerso corpore imbecillo existente, quæ vna est aliqua, καχεξίας, id est, mali habitus species, principibus illius partibus, licet in iis paucus sit sanguis, grauari solitis, eumque ad carnosas iuxtà cutem partes protrudentibus, & magis ad glandulas, & cæt. Et paulò post, Quibus pulmo, lien &c. cerebrum, carnoso genere natura sunt robustiora, in iis ad glandulas & carnes fluxiones perueniunt, cum præsertim, vniuersus corporis habitus imbecillus fuerit, vt ἐν ῥευματικαῖς διαθέσεσι. quo in casu Gal. roborat partes, euacuato priùs sanguine, licet imbecillitas sit carnium, & mirum quod immodicus non est sanguis, suam enim symmetriam quantitate retinet, quare ergo grauantur partes? si modicus est sanguis, imo si parcior vnde tanta νωθρότης. Aiunt id fieri ob imbecillitatem partium, nam imbecillo homini exiguum etiam pondus oneri est, & cum partes robustæ sese exonerant in genus musculosum & glandulas, fit quædam plenitudo ad vires. Ego verò non tam ad quantitatem sangu nis id reuoco, quàm ad vitium quoddam eius, imbecillitas partium & habitus non est sine morbo, ca-

8. cap.

chexia ipsa & summa decoloratio habet & designat aliquid κακοήθες. Non in aliqua euacuatione sanguinis & corporis externi, habitusque roboratione salus ægrotantium consistit vt placet Galeno; alia quædam ratio inquirenda est vnde videmus & cachecticas & decolores virgines non iuuari, aut sanguinis detractione, aut purgatione, (licet vtrumque queat vsurpari, sed curatio non inde pendet) balneæ naturales, & crocus martis, miraculo curant. Qui est latens, aliquid quod non nisi medicamento virium latentium exigatur & depellatur, fidem quoque facit quod cachexia ipsa in leucophlegmatiam, aut elephantem degenerat ac terminatur. Vide plura alio loco in morbo huius mulieris & in omnibus similibus, ex dicto Hipp. omnes cauitates & inania musculorum ichore replentur. venæ sectio in hoc affectu remedium est ἡγεμονικὸν, sub finem blanda catharsis; & quoniam genu valdè laborat & tumet, placet emplastrum ex sigillo beatæ Mariæ crudo. Emplastrum de baccis lauri cum puluere ireos, ichore replentur carnes, & muco maligno nerui & ligamenta, qui mucus cum laudabilis est, aptè, & sine dolore mouentur partes: sin minus contrà, & quo magis ægri extenuantur, partes replentur tetro ichore & muco. & ex Gal. iste mucus ne affusione nec cataplasmate, nec medicamento attrahitur aut discutitur, sed coctione, & mitifatione eget, potiùs, cataplasma valet ex farinis in vino coctis addendo sapam, fæcem vini, sigillum crudum B. Mariæ; experiundæ sunt, stuphæ siccæ sub finem, aquæ plumbares primas fortè tenebunt.

Consil. 30.

Com. in l. 3. de Articulis.

Præclara quæstio pro emplast. is ex gummis liquefacientibus.

ANNOTATIO.

1. *Morbus huius mulieris ad febrem laboriosam accedit, in qua circum maxillas, & articulos abscessus fiunt. ex Hipp. & fortè in habitu corporis, & genere musculoso est materia morbifica, vt Gal. ait, materiam causi in vniuerso corporis habitu esse. Et Gal. com. in aph. 31. lib. 4. communem locum qui patitur in lassitudine, & labore spontaneo, & non spontaneo, genus vniuersum musculosum esse putat.*

CONSILIVM LXVIII.

Pro D. Mombeliart dysuriam & strangmriam patiente.

AB equitatione mictus cruentus, excreti lapides, dolor in rene. Dolor ad splenis regionem, qui autem non est splenis, sed per viciniam renis laborantis & tumefacti fit. Vrinæ aliàs crassæ, mucosæ, purulentæ. suspicio vlceris. Cathetere probatus, non deprehensus lapis, licet eius magna sit suspicio, & non percipitur, nisi à valdè perito, aut certis de causis eludit, aut fallit catheterem. Ideo ad probationem deueniendum putamus. 1.

Nobis argumenta sunt affecti renis, affectæ vesicæ, aut quia in ea calculus est, aut exulceratio internæ membranæ à pure, ichore, aut tabo à renibus manante. plerique enim habiti sunt lapidosi in vesica, vnde stranguria, quibus à rene malum erat, item vlceris rudimenta in collo vesicæ, aut partibus vicinis suspicamur, at interest scire, an vlcus sit in vrethra, an lapis, alioqui futilis futura est disputatio. *Vide ante consil.26.*

Quæstio præclara est, an pus sit, aut quid purulentum, an necesse sit vlcus esse, nam in venis sanguis pus fit apud veteres, ait Donatus, explicans illud Terentianum. Expuere omnem molestiam ex animo. pus, ait, significare omnem humorem corpori onerosum. Victus ratio conueniens præscripta. *In Enucho.*

Clysteres etiam additis herbis vulnerariis sunt instar fomenti, in eo ægro cui aluus pigrior est, cassia in bolo, & dissoluta, imo clarificata.

Si vlcus, studendum vlceri, imo dilutius decoctum Guaiaci valet; si vlcus sit in eam formam accipiatur ℥ ß. maceretur in decocto passul. gram. & acetosæ, fiat instar ptissanæ ad vsum in pastu.

Abstinendum à validis diureticis. hordeata valent emulsiones, lac asinæ, aut capræ, bis die.

Syrupus nenupharis ad somnum ciendum, & leniendas molestias, dolorem, balnea, iniectiones conuenientes in vesicam. Ad

dilatandum. Nam ob frequentem enixum in micturiendo stringitur os vesicæ, emeiitur id quod tenuius est, remanet fęx, hinc illæ lachrymæ.

Decoctum foliculorum & cassiæ valet, litus blandi, vsus hydromelitis recentis & aquosi, vsus aquæ albæ, missio sanguinis, ex brachio & saphena. Aquæ Spadenses ob vlcus, si sit in vesica lapis, aduocandus lithotomus.

ANNOTATIONES.

1. *In vrinis quorandam mucosum quid, tenax & glutinosum apparet quod matulæ, suo lentore ac tenacitate adhæreścit ita pertinaciter & obstinatè, vt inde auelli nequeat, deinde postquam fundus matulæ propendet, & dorsum versus inclinatur, ea materies cogitur in se, & conglobatur & affatim aceruatimque velut prouoluitur. De causa eius materiæ sic præter naturam genitæ plerique digladiantur. alij ad renes referunt, alij ad cacochymiam corporis & fluorem muliebrem; alij ad colliquationem quandam corporis, vulgus ad catarrhum; alij ad prauam quandam dispositionem partium omnium vrinariarum, alij ad vlcus sordidius ipsius vesicæ, alij ad morbum vesicæ, alij ad hypersarcosin vretræ, vt effluat id quod tenuius est, remaneat quod crassius præ angustia aquæductus, alij ad calculum in vesica contentum: immò cum calculus in vesica & frequēs micturiendi desiderium, æger se comprimit ob dolorem, & ita emittit id quod tenuius est, quia compressio est, in conando remanet crassius id quod in dies lentescit, & obseruarunt primarij & lithotomi lapide in vesica contento diutius, non initio cum dolores excitat, & ipsa vesica ægrotat, & fœtet mucum illum naturæ molestum excerni, tales vrinas reddi, donec exclusus sit: laborat enim & egrotat vesica, & quia pars est membranosa & habet aliquid νευρῶδες, tale in ea congeritur excrementum, tum à proprio ipsius excremento; tum ab externo: vbi vero excluso lapide vesica melius habet, tum nil tale generatur, quorum demonstratio peti potest ex Galeno comm. ad part. 66. lib. 3. art. cum distinguit excrementa partium carnosarum ab excrementis partium spermaticarū, maximè vero membranosarum, sunt enim μυξώδεα, tenacia, lenta glutinis instar, & cum id quod in mucosa vrina apparet, non sit dissimile ei excremento quod decedit è partibus spermaticis vrinæ istius mucaginosæ; causa necessario adscribetur morbo ipsius vesicæ, ægrotat autem quoties in ea lapis existit. Similè quid à Fernelio*

obser. cap. 16. de vrinis & Gal. ad aph. 3. lib. 5. non videtur definire excrementum superfluum, simile quidem naturæ partis vt humor existit, in osse medulla, in hepate sanguis. spumeus humor in carne pulmonum, in articulorum compagibus humor glutinosus & in cadaueribus eorum qui calculo interierunt vesica inuenta est plena muco, isto simili mucilagini extractæ ex seminibus carnosis & succulentis.

2. *De iniectionibus in vesicam videndum an sit vlcus simplex, an cum calculo, indicatio enim alia adest, Rondeletius ad detersionem puris in vesica iniicit guaiaci decoctum. Item parat alia non pœnitendæ lectionis, si aquæ refrigerantes, aut similia eiiciuntur, ista refrigeratio confert ad coagmentationem lapidis, & ipsius vesicæ naturam spermaticam lædere potest, purgato corpore, bolis potius quam potionibus vtendum, remedia topica vsurpari possunt quæ leniter ardorem reprimant, pus abstergant, & vlcus glutinent, in eum modum.* *Ballonius l. 2. cons.*

℞. *Trochiscor. Gordonij sine opio ℥ ij. diss. vnum in lacte caprino, aut hordei decocto, si vlcus quis purificare malit quam glutinare & per catheterem in vesicam per aliquot dies iniiciatur, purificato vlcere diss. vnus trochisc. in lacte ouillo, nam glutinat, si pus crassum admodum diss. Troch. I. in aqua mulsa, hæc magis conducunt quàm sumpta, quòd ab ore ad vesicam longa sit via, dolor autem quem meiendo patitur æger mitigatur fotu pectinis ex malua, rad. alth. nymph. flor. cham. melil. semi. nymph. calami aromatici.*

CONSILIVM LXIX.

Pro D. des Brosses tussiculoso phthisico.

DEstillatio erat serina in pulmones vetus tabi & seri putris collectio in pulmone, vt in epilepticarum ouium cerebro saniosus est humor auctor mali, autoritate Hipp. iam vlcuscula & vomiculæ in pulmone.

Lib. de sacro morbo.

Quibus pulmones sunt calidiores iis quædam tabes est familiaris nomine tabis largius sumpto. Vide l. 2. cons. Ball.

Quæstio fuit an vtendum siccantibus detergentibus & aduersus pulmonum & mollitudinem & putredinem eorumdem an humectantibus: illa putredinem arcent, robur pulmoni conciliant, hæc putredinem pariunt, reuerà temperanda hæc sunt, ne humectatione nimia sputum effœminetur, vt loquitur Hipp. &

Lib. de morb. Galenus lib. de locis aff.

putredo augeatur, neue ſiccatione os ſiccius reddatur & ſputum non educatur, veteres in ſimili caſu vtebantur Hedrychroo, id eſt compoſitione quadam ad pulmones corroborandos, & nunc ſunt qui concinnant tabellas cum flore ſulphuris ad ſiccandum eo modo quo olim hedrychroon laudabatur.

Capita intra hæc conſtitimus, linctus caſſiç, aut caſſia ſoluta, gargariſmi refrigerantes & aſtringentes, in ferina deſtillatione in materia calida catarrhi: in frigida aqua tepida ore contenta.

Aëtius in ferina deſtillatione vtitur oxyrhodino & capitiſlotione ex incraſſantibus & refrigerantibus, id quod notabile.

Si febris putrida coniuncta eſt ex vrinis patebit, corpus purgetur. Emplaſtrum ex thure & maſtiche cum emplaſtro de betonica ad ſuturam coronariam in formam T.

Puluis cum puluere ſcynæ pulmonis vulpis, penidiarum, elect. diatrag. frig. conſerua roſarum vel tabellæ inſtituentur additis floribus ſulphuris, vt quidam volunt hoc modo.

℞. Puluis diatrag. frig. & diarrh. abb. añ. ʒ j. florum ſulphuris ʒ ſ. ſacchari optimi ℥ ij. gummi tragac. diſſol. in aqua roſar. aut cinn. ℈ j. confundantur in mort. marm. dein cum tantillo olei aniſ. formetur maſſa tabell. doſis a ʒ ſ. ad ℈ ij.

Syrupus de ſymphyto deſcriptore Fernelio valet, vel ſimilis à D. magno celebritate medendi maximo inſtitutus in Hiſt. Godonij lib. 2. conſiliorum noſtrorum.

Formulæ maſticatoriæ, additis iis quæ pulmonem ſiccant, vi ſua ryptica & à corruptione impediunt.

Quæſtio præclara, an balneum conferat? conferre poteſt multis rationibus, quas prudens medicus fabricaretur, an non & blandorum ſudorificorum vſus etiam commodus, vt ſerum putre abſorbeatur, nam quò corpora ſtrigoſiora & macilentiora eò magis ſanie & ichore quæ ſuperſunt carnes ſcatent.

Hipp. 3. de ar.

Quoniam putres etiam humores in ventriculo, & meſenterio ſuccreſcunt, & diarrhææ funeſtæ tabeſcentibus contingunt, infuſum rhab. ex vſu eſt aliquando. Item pilulæ ex aloë lauta, puluere diatrag. frigidi roſa, rhab. ſantalis.

Vel tabellæ ex puluere diatrag. frigidi & triaſantalino, ex rheo.

Conſerui ſymphyti, nicotianæ, roſ. viol. herbæ paralyſeos, & pulueribus thoracicis conferet.

Primula veris ſiccat & aſtringit.

Caro cydoniorum, & conſerua nympheæ addi poteſt cum pau-

co puluere ſcynæ, aut radicis ſaſſafras: litus ex oleis refrigerantibus lautis in aqua hordei & roſarum.

Sectio venæ frequens, ſed pauca euacuatio ſanguinis.

Suffumigium ex herbis vulnerariis & nicotiana ſymphyto vtroque, puluere guaiaci, ad ſiccandos pulmones, valet item hic ſyrupus qui proximè viribus æquat ſyrupum de ſymphyto. *Plura in li. 1. conſ. Ball. ad tabidos & hæmoptoicos initio.*

℞. Florum & germinum ſalicis an. m. ſ. rad. althææ. vtriuſq. plantag. bechij marrub. albi, ſonchi. ſeu roſtri porcini caulium rubr. añ. p. j. iuiub. ſebeſth. num. 20. ſeminis bomb. ℥ ſ. florum nymph. p. ij. fiet decoct. in aqua hordei, & aqua macerationis roſar. prouincial. incol. ad lib. 1. diſſol. ſucci bipinel. piloſell. & pomorum, añ. ℥ iij. ſaccha. quod ſufficiat, fiat ſyrup. ad vſum ex cochleari.

Notandum quod in tabeſcentibus à pulmone (idem etiam de reliquis) conſumpta valent (modo non ſit febris putrida iuncta) iis de cauſis quas alibi attulimus, ſupplent enim vicem teſtitudinum nemoralium. 1.

Valet & hordeum mundatum, in iuſculo carnium crepante & cocto. *L. 1. conſ. Ball. initio.*

Aqua alba confert.

Manna cum iuſculo galli decrepiti.

Pineolatum in rupe, ſyrupus ex paſſulis, ſed & ad pulmones valet ſyrupus de ſymphyto quem concinnauit Fernelius. Item paſta ſeu electuarium regium quod optimum eſt, & paratum legetur lib. 4. meth. medendi, item mandere rheum cum paſſulis vtile erit.

Cæterum quidam ſomnifera tabeſcentibus, maximè ſi tuſſiculoſi ſint, præſcribunt, quod magna cum cautione faciendum. Galenus enim notat ſemen papaueris ſupprimere ea quæ à thorace, & pulmone educuntur, valere autem in tenui & acri fluxione. *1. de alim. fac. cap. de ſemi. papaueris.*

ANNOTATIO.

1. Ad tabidos & pulmonicos dari debent ea quæ calorem tabificum temperant, & lentum ſuccum habent, vt reſiſtant calori depaſcenti qui conſumit corpus, carnes enim (ait Hipp.) magis liqueſcunt a malis quam nutriantur ab aſſumptis. vnde notandum vnum apud Plinium cùm loquitur de ſuccis arborum, viuaciores ſunt, ait, plantæ quibus ſuccus lentior eſt. Idem iudicium de corporibus, & ille humor

radicalis lentus, halituosus, glutinosus, in eo affectu syrupus sequens maximè commendatur.

℞. Caponem vnum succulentum, armum vitulinum, aut partem pectoris vitulini, coque in aqua fontana & parte aquæ scabiosæ, & in eadem incoque carnem ℥ testudinum nemoralium detractis extremitatibus, adde hordei mundati m. ij. flor. tussilag. nymph. violar. an. ma. j. sem. frig. maior. & minor. an. ℥ ß. sem. papau. albi ℥ ß. scariolæ, acetos. lactucæ an. m. j. gummi tragac. & arab. an. ℥ iij. passul. ℥ ij. sem. sesami ℥ iij. penid. ℥ j. fiat decoct. ad ℔ ij. ß. adde sacchari quod sufficit. fiat syrupus ad vsum.

CONSILIVM LXX.

De arthritide lumborum doloribus & aliis affectibus.

SYmptomata hæc vexant D. Deudicourt, dolor ad vmbilicum, ructus graues, nidorulenti, acidi aliquando inflatio non tam sumpto statim cibo, quàm in anadosi. Arthritis, quæ symptomata, comitatur & dolor circùm lumbos, id autem fit sæpè quia mesenterium quod hîc laborat, alligatur lumbis & spinæ, quò fit vt affectiones mesentericas, spinæ dolores & lumborumt, iem & paralyses quædam sequantur, vt Meloduni post dolores colicos contingit.

Nota de paralysi melodunensibus & pictauiensibus familiari.

Si ea symptomata fugacia sint, bono est, si stabilia, durioris, & exitiabilis fati sunt minacia: nam aut dominatum caloris contrà naturam significant & paupertatem natiui & partium imbecillitatem, aut rebellem obstructionem in mesenterio; sed notanda maximè distinctio hoc in loco μετεωρισμῶν recentium, aut veterum, & diuisio obstructionis Attenuatiuæ & Oppilatiuæ.

Attenuatiua est in senibus, in pulmone vnde dyspnæa, in neruo optico, vnde cæcitas, in vretra vnde vrinæ suppressio.

Allatus locus de morbo ructuoso, quem Hippocrates νόσον ἐρυγμώδεα vocat de morbis qui in iuuenibus curantur, in senibus immedicabilis. Item quod icterici admodum flatuosi sunt.

Lib. de morb.

Denique

Denique cum ille ſit arthriticus, mitiorque morbus in dies fiat, an id bono eſt, an materia ſupprimitur an imminuitur. At arthritides biliosæ vna cum ſenecta releuantur, alioqui arthritidem ceſſare, exitio eſt, & aut epilepſiam, aut apoplexiam accerſit & quaſi in locum ſuum ſufficit ac ſubſtituit.

Viſum eſt laborandum eſſe in obſtructionis ablationem, ſi ab infarctu eſt humorum καὶ ἐν σφηνώσει iniiciendi clyſteres, purgandum corpus, diligenter balneo vtendum, fotu hypochondriaco non calfaciente.

ANNOTATIO.

1. *Arguitur vulgo imbecillitas partium, vt morborum cauſa & morbus ſæpè in materia eſt: tamen Galenus aliquo loco ridet eos, qui imbecillitatem cauſam in ore perpetuo habent, quaſi aut parum dicant, aut nihil tamen lib. de ſymptomatum cauſis tanti facit partium imbecillitatem, vt licet nulla materia ſuperflua affluat, febris tamen redeat, contrà ſentit com. in aphoris. de eunuchis, qui locus notatu dignus: hac voce vtitur etiam.*

Celſus dum ſic ait, Magna pars vrbanorum ſtomachum imbecillum habet, ſigna edit pallorem, nauſeam &c.

Apud eundem capitis infirmi fit mentio, & ad id commendat affuſam aquam frigidam, & alio loco cuilibet pars aliqua natura eſt imbecilla, an ea imbecillitas ad intemperiem, an ad morbos materiæ reuocanda. *Raro non aliquis partem habet imbecillam.*

Itaque videndum quid nomen imbecillitas, ſignificet aut aliquid habeat ἄῤῥητον nec id negligendum, ne fruſtrà partem naturà imbecillam inaniamus & medicamentis affligamus. Immo detracto ſanguine infirmemus. Nam imbecillitas robur addendum ſuadet & inſinuat, vnde qui ſæpè capitis doloribus capiuntur, capite ſunt imbecillimo, & repletio eas partes quaqua verſus diſtendens dolorem excitat. *Celſus. Et alibi offenſis obnoxia infirmitas.*

CONSILIVM LXXI.

De febre aßidua cum symptomatis paraphoricis catarrhoicis & cataphoricis.

AVrelius adolescens medio Octobri, capite doluit, febris sed ea fallax, cùm se febrire non putaret, nulla dum intermissio officij, lex vitæ neglecta, dolor tamen capitis in dies aggrauescebat; externa accusabantur, vt ætas ad omnia prona. tandem febris aucta, dolor capitis auctior, febris verè κεφαλικὴ τυφώδης, nihilominus tamen sui negligens modo ruris, modo in vrbe fuit, securus omnium, tandem lecto affigitur & affligitur, fallax pulsus vt in morbis capitis, vrina fallacior, ille febri non respondebat, & in capite focus erat, segnities alui nec nisi arte prouocata, quicquam ex aluo affluebat. Æstus viscerum, sed maior capitis; oculus ardens, facies rubra, maximè genæ, aliquid pulmonicum suspicabamur, dolor capitis maior ad syncipur, omnia noctu grauiora, clamores, iactationes, deliria fugacia, indecora corporis compositio, mox ad se reditus, rursus deliria intra verba, somnus profundior, vt vix excitaretur, deinde κῶμα ἄγρυπνον, & inæqualis symptomatum mixtura, mox catochus, nisi quod deliratio iugis non foret, mox lethargicum quid mox typhomanias species; tandem oculi fixi & rigentes vt in catoche; obscura phrenitis, blanda, contrectabilis, dextrarum partium rigor, reuera σπασμώδης, & deinde paraplegia cum quid, siriasin quandam & φλόγωσιν suspicati sumus, difficilis respiratio, qualis peripneumonico: omnia visa sunt mitiora, conualescendi spes aliqua, morbus variè lusit oppugnatus, sed non expugnatus inualuit: dolores repetunt, omnia in peius iuere, per dies 40. traxit mors.

Obscuræ blãdæ & contrectabiles desipientiæ pessimæ Hipp. in prorrh.

In primo insultu morbi negligentia ipsa ægrotantis coniecit eum in periculum, cùm morbo victus lecto per decumbendi necessitatem afflictus est, adeò terrifica symptomata paruerunt, vt aliquid funebre nos ominaremur, vtinam nos augures augurium ipsum potius fefellisset quam dira sors bonæ indolis iuuenem sustulisset.

Symptomata quæ caput exercent, aut ſunt cataphorica cum ſomno profundo, aut paraphorica, cum delirio, aut catarrhoica cum fluxionibus, aut cephalalgica, cum dolore capitis, tria ſuſtinuit æger, paraphorica cephalalgica; cataphorica. Et cum morbi cerebri ſint curatu difficiles, cognitu ſunt dificillimi. paruæ eius cauſæ grauia in capite edunt ſymptomata immo ſolus vapor teter, furtim ſurrepens conuulſiones terrificas inuehit, & magno medicorum dedecore. Sæpè capita hominum morbo capitis conſumptorum aperta ſunt in quibus nil commemorabile repertum eſt, quod mortem intentaſſet, cum alioquin medicus aut abſceſſum, aut ſimile quid repertum iri pronuntiaſſet, ſpes augurantium ipſa inſpectio feſellit & eorum fiducia, & expectatio in ſtuporem vertit, ac ſi cum ipſâ animâ mortis occaſio euolaſſet.

Sympt. cerebri aut cataphorica paraphorica, catarrhoica, aut cephalalgica.

Parua cauſa medelis excluitur niſi quid circa partem principem ſit. Hipp de præc.

Cauſa interitus & ſymptomatum terrore plenorum fuit illa ſiriaſis & phlogoſis præſertim membranarum cerebri, in his & in cerebro non tam fuit alteratio quam alienatio, & in iis fuit quædam hectica intemperies diuturnitate temporis contracta, morbus forte initio fuerat curabilis, ſed ex euentu incurabilis factus eſt, febricitans nec cibo, nec largiore potu abſtinuit, & aëris grauitatem & contumelias non vitauit, ſic tota vis venenata ſe in caput inclinauit. Acceſſit pulmonis dextri impuritas, in quo vomicæ erant veteris tabi, & puris reliqui, ex peripneumonia, quâ ante annum laborauit, & ita vt medici magis aduerſum rerum exitum timerent, quàm ſperarent ſecundum. vnde Hipp. notat quoſdam ex pulmone lethargos cum afficitur cerebrum tetro vapore, vnde marcor, cerebri & marcet æger, nec fari poteſt. vt vno dicam verbo Typhomaniæ erat potius ſpecies quædam, mixtis ſymptomatis phrenitidis, & lethargi, non vera & aperta fuit phrenitis; in qua ad omnem audaciam prompta mens eſt, ſed ob impreſſam inuſtamque hecticam cerebro & membranis intemperiem obſcuram, vulgus deſignat phrenitin ex morſu, clamore, inſultibus, inuolatu in obuium quemque vnguibus, delirio perpetuo, ſed alia eſt ſine his manifeſtis. Id quod Galenus diſertè expreſſit, & ſeſe ipſe eleganti, eâ enarratione vicit in prorrhetico. Citat locum Hipp. ex epid. nullus phrenitorum valde inſaniuit, ſed veternoſa ad ſomnum inclinatione grauati peribant, & hi phrenitici obſcuri vocantur & id ſæpè vulgo ignotum & medicis; eos demum vocant phreniti eos qui clamant & exiliunt, in obſcura ea virium languor eſt, & hectica quædam affectio phrenitidis eſt, idem contingit quod la- I.

Aliud affici cerebrum ob alterationem, aliud per alienationem quandã Gal. in j. comm. p.33. Hipp. prorrh. hanc dicit eſſe ſimilem lanis tinctorum δυσοίσωσιν, καὶ δυσέκπλυτον.

Celſus in lethargo marcor & inexpugnabilis dormiendi neceſſitas, in phrenitide prompta ad omnem audaciã mens eſt.

Ad par. 33. lib. 1 prorrh.

nis tinctis, quæ colorem non deponunt, ita quidem hæc affectio cerebro impressa hectico modo vix elui potest, & ni beneficio ætatis adiutus fuisset, & artis ope, vix tanto morbo superfuisset, sed morte fuisset præuentus, tandem aggrauescente valetudine succubuit, expertus illud Hipp. Quibus conuulsis oculi fixi relucent, non apud se hi sunt & diu ægrotant, sperandi & desperandi vices fuerunt: tamen in deteriorem semper partem nostrum iudicium & prognosin vertisse, auriti testes multi fuerunt. Ægro in sua initia resoluto sectione internæ partes oculis subiiciuntur, aperto capite, venæ quasi varicosæ tabo & sanguine nigro turgentes videntur, item obseruatum.

Anatome corporis.

Hipp. hanc affect. vocat. υπέρεματορ. cerebri.

In ventriculo medio serum multum, medulla cerebri quæ mollior & friabilis esse debet siccior, membranæ siccissimæ, quasi per syriasin & deflagrationem arefactæ & rigentes vix lacerabantur, vix nouacula præcidebantur acutiei secantis resistentes. Imo sectæ crepabant more membranarum arietinarum igni obiectarum atque occalescentium, pulmonis partes dextræ lateri ad hæsu contumaciore lacerabiles, plenæ vomicis, tabo & pure scatentibus, hæc reliqua ex graui peripneumonia, quæ anno præterito illum oppressit ac penè consumpsit, hepar labem conceperat, sed non maximam qualem pulmo, hinc illæ lachrymæ, sic hectica intemperies cerebri, pulmonum maxima, hepatis minor labes, iuuenem (arte malo victâ) arte & natura repugnantem oppresserunt, expugnarunt, sustulerunt.

ANNOTATIO.

1. Tremulæ obscuræ blandæque, & contrectabiles desipientiæ valde phreniticæ, vt Didymarcho in Co obuenit vt cit. Hipp. 1. prorrh. Gal in com. meminit phreniticorum, de quibus loquitur Hipp. 3. epid. Nullus phreniticorum, ait, vehementer insaniuit, velut aliis vsuuenit, sed alia quadam veternosa in somnum inclinatione capite grauati peribant. Et paulò post, phrenitide ex bilioso succo generationem habente cum is in cerebrum decubuerit, principio quidem qualitate ipsius nondum toti corpori cerebri permixta confusaque tumultuosæ fiunt desipientiæ: procedente vero tempore, simile quippiam contrahitur lanis quæ à tinctoribus appellatis tincturam accipiunt, nempe & hæ vix eluibiles redduntur, non secus atque eæ quæ ab initio colorem habent, talis igitur cerebri tinctura Græ. βαφὴ desipien-

tiam hecticam habet, atque ob id affectio horum, vt febrium hecticarum praua est.

CONSILIVM LXXII.

Pro muliere sterili fluxu muliebri laborante.

PRæcesserunt fœdi colores, labes viscerum obseruatur, mala ex se & ex consequenti: per se quoniam cachecticum quid est, & intemperies cordis, & arteriarum, ex euentu & quasi auctarij vice, quia hæ virgines prauo vtuntur victu & res alienas liguriunt, vnde humorum prauorum cumulus & propagatio, ab eo tempore nupsit, à nuptiis sterilitas inde morbosi menses & ῥοῦς γυναικεῖος. At longè distinguntur, si natura benè ordinata euntibus mensibus dat inducias ῥοῦς fit, id non fit in morboso mense, nec in gonorrhæa virulenta.

Symptomata, odoratus immunitio, aliquid ephialticum, σπασμώδεις menses mali ῥοῦς, vteri indignatio congressum respuentis, dolor, molestusque sensus in consuetudine ipsa, ex quo tempore resoluta est virginitas res meliores non fuerunt, vnde non mirum si non possit γυναικωθῆναι, nec mater fieri, hinc illud Hipp. Sana muliere moderati sunt menses, pauciores, plures, ad pauciores dies sunt quid morbosum & sterile, & vt de morbosis, ita de sanis, & quibus per pauciores dies sunt menses succulentæ sunt & viriles & μηνσίτοκοι non fiunt, nec partus, nec conceptus sunt memores. 1.

Purganda non validè & liquando non sistatur fluxus, roborantibus est vtendum.

Decoctum vulnerarium valet, caryophyllata pentaphyllum, fragaria, pulueres siccantes, pilulæ purgantes addita terebinthina cum diatragacantho frig. addito rheo: de aquis naturalibus videndum.

ANNOTATIO.

1. *Plurima genera morborum primo coitu & primà mensium eruptione soluuntur, quod si non soluantur, vix, ac ne vix curationem admittunt, ait Plin.*

CONSILIVM LXXIII.

De rubore narium.

D. Robinella sentit ex interuallis appulsum fuliginis, aut vaporis calidi, vt est prædita visceribus calidis, extrema naris incalescit, intumescit, sed vt mulieri non potest eripi cura cultus corporis, ita nil negligit quod ad id mali euitandum pertinere possit; imo etiam ad Empiricos confugit. Illi calidis rem irritarunt, & infecta planè res est. Nos eâ ratione ei consultum voluimus, quia malum à visceribus, iis danda opera est, phlebotomia, purgatio cum cassia valet cathol. senna, lautio pedum, epithemata, cucurbitulæ, enemata refrig. caueat topica frigidiora, eaque quæ moram in parte affecta trahant, vnguentum citrinum, cera virginea lauta in aqua rosarum, & nenuph. vinum fragorum, cremor hordei, decoctum hordei quo mangones ad mangonium puerorum, & nitorem vtebantur Hipp. tempore, emplastrum molle ex gummi tragac. arabico, amylo, pauca cerussa & cera virg. loco cerussæ lythargyrus valebit. ℞. fol. salicis m. ij. albumina xij. ouorum, succi limonum ℥ ij. distillentur cum lacte, oleum ex seminibus frigidis, aqua liliorum cum troch. albi rhasis, vel emulsiones, aqua rosarum cum pauco mucore seminis althææ & gummi tragacanthæ, frustum carnis vitulinæ manè applicatum, valet pasta regia Fernelij & hordeum mundatum in iusculis.

Celsus.

Lib. 1. acut.

CONSILIVM LXXIV.

De quodam vomitum patiente cum ventris tormine.

ENimvero id totum de quo agitur hypochondriacum est magnum quid,& opinione maius. Res enim ſubindicata latet, & inteſtina eſt, quam vix animus apprehendat, accuſatur ſemper ventriculus licet innocens & viciniæ lege patiens, dioclea pylori phlogoſis intelligitur, chylus aduritur, talis ſanguis, at natura aduſtionem horret, elixationem admittit, vnde locus eſt Plinij, cur homines ſunt breuiores ſuis temporibus, quàm olim, quia aduſtio ſemen alterat & conſumit, hinc marcor,ſquallor, tabes: nuper octo vidi ægrotantes ſimili morbo afflictos alimento ſumpto, grauis erat ventriculus, coctio talis qualis in anadoſi dolor,corpus differebatur(verbo Terentiano)dolore,noctu quies & induciæ,die ſequenti redundatio ſtomachi.

Aſſumptorum vomitus hæc per menſes tres,alios per quatuor exercuere,pars ægrorum emarcuit, tabuit, collapſus aqualiculus. Mors, pars, at cuius minore virium diſpendio morbus productus erat,afflicta quidem & lecto & morbo, vomitus periodicus vt in cœliacis,ventriculus quidem facit officium,pylorus obſtructus,& meſareon,aut oppilatiua, aut attenuatiua obſtructione (vt loquuntur veteres practici,non tam verborum quam rerum aucupes)per collapſum vaſorum & viarum, & hæc fatalis filum vitæ præcidit.Id fit in opticis neruis,vnde perfecta cœcitas,illæſo oculo in apertis cadaueribus eorum, quos ſua ſors peremerat, aliàs inuenta pylori inflammatio obſtructionis & anguſtiæ cauſa,in aliis glandularum meſenterij durities, impendio magis & quaſi callus, meſenterij vt quidam ſphacelus,vt mirum non fuerit ſi ventriculus alimentum appetiuerit, quoad potuerit coxerit res ingeſtas, ſed vitio anadoſeos & ob vitium labemque menſenterij omnia reiectantur vomitu,licet chylus gratiam naturæ receperit.

Videor tanquam in tabula afferre lineamenta ad viuum expreſſa cauſæ tam dira ſymptomata excitantis, & grauiora, ni dij

prohibeant excitaturæ, ni tutelaris deus fibras tam pertinacis affectus eliserit. Est quædam attenuatiua oppilatio natura fatiscente & instrumentis nutritioni dicatis feriantibus, credo labem nescio quam & κακοήθες; vnde σφάκελος τις, vt ita dicam per alienationem non per alterationem. & præclarè actum à te qui temperatis vsus fueris, inductus opinione intestinæ φλογώσεως quę tot malorum est fabricatrix; hic metuo aduersos rerum exitus, tamen si velis explicare ægram vt dolendi ita querendi, & quærendæ medicinæ non sit finis; non quin naturæ dandæ sunt induciæ. valent tabellæ ex chalybe, aqua rhabarbari, aquæ naturales; balnea, medicamentum in balneo, fotus mites, pilulæ ex aloë lota, succino, puluere sennæ, satalis addita pauca quantitate pilul. aggreg. exceptis omnibus syrupo de cichorio, somnifera, pilulæ de cynoglosso, decoctum foliculorum addito rheo, & saccharo cando, ne reuomat.

Curatio.

CONSILIVM LXXV.

Pro fluxu dysenterico & mesenterico.

CONsiderauimus tempus à quo laborant (erat enim iam tertius mensis exactus) periodon, motum humoris, speciem humoris, & doloris.

Omnia fluor est dysenter. diarrh. mesent. & hepaticus.

Quæsitum, an fluor esset simpliciter dysentericus an diarrhoeicus, an mesentericus, an hepaticus, in quanto, quali, & excretionis modo.

Intestinum ob diuturnitatem fluoris τὴν διάθεσιν ρευματικὴν conceperat.

Non abs re, de periodo quærebamus, an certis horis, an incertis rediret fluor, veteres hepaticum & cerebralem distinxerunt, à stomachico & intestinali, quòd primus sit periodicus, cerebralis ferè à distillatione est, hæc autem dici solet esse nocturna potiùs: tamen Hippocrates longarum dysenteriarum, & lienteriarum causam à capite repetiuit.

Lib. de affect.

Et ea dispositio rheumatica duo facit, excrementa à iecore facilè

cilè recipit, & ea magis corrumpit ob vetus vitium, parti sanæ suum alimentum est solatium, ægræ tanquam onus est.

Gal. dum libris de locis affect. medetur ῥευματικῇ διαθέσει tria statuit, vt alimenta sumantur, non facilè corrumpenda, vt astringant, vt roborent. *Gal. 2. de diff. feb.*

Apozemata sunt instituta ex iis quæ hepar reficerent, & quia vlcusculorum & tabi nescio cuius erat suspicio nonnulla, portio herbarum vulnerariarum incocta est, vt buglæ, saniculæ, symphyti minoris agrimonij, veronicæ, sanamondæ. *Apozemata.*

Aqua rhabarbari imperata est, lac capræ, quæ depasceretur folia salicis, summitates ruborum, viminis & rosariorum.

CONSILIVM LXXVI.

De tumore hepatis seu fermentatione.

CVIusdam Præsidis seruo febricitanti tumor & durities quædam ad tactum apparebat, alij scirrhum dicebant, alij non à flatu quia fugax fuisset; initio paroxysmorum regio hepatis apparet tensa & inflata, sed id residit calore febrili aucto. Nos putabamus id esse quod Hippocrates in epidemiis vocat hepatis fermentationem quandam, nam in febribus aliquando & cystis fellis intumescit, & totum hepar feruente & bulliente in capillaribus venis sanguine, & turgentibus humoribus, & ij medici quibus sine experientia ratio quædam suffragatur nec morbum istum norunt nec medicari possunt. In tali affectu nõ est parcẽdum sanguinis detractioni, hæc enim largior opitulatur, malactica & foris admota ferè sunt inefficacia, profluuium quoque biliosum iuuat, sed illud non solet opportunè euenire nisi detracto luculenter sanguine ardor mitescat, & tumor duritiesque minuantur, id quod valdè est notandum. *ζύμωσις hepatis.* *Liberalis venæ sectio hepatis fermentationi conuenit.*

CONSILIVM LXXVII.

De auditu imminuto qui βαρηκοΐα, καὶ δυσηκοΐα *dicitur.*

MAgna vis est constitutionis temporis, πρὸς τὴν εὐηκοΐαν, ἢ βαρηκοΐαν, ἢ δυσηκοΐαν. Περὶ δὲ τῆς εὐηκοΐας ἢ τῆς βαρηκοΐας paulo post dicitur: nam in aquilonia constitutione & animæ, & corporis constitutiones meliores existunt, conciliatur enim partibus vis, robur & εὐτονία & Gal. diligenter operationes istas animæ & naturæ distinguit quas vocat φυσικὰς καὶ ψυχικὰς ἐνεργείας. Aquilo reddit corpus εὐκίνητον καὶ εὔχροον, vt ait Hippocrates sectione tertia lib. 3. Aphorism.

ad apho. 17. l. 3.

Cum dicit mobile, & bene audiens corpus, animæ functionem & τὴν ἐνέργειαν significat, cùm autem benè coloratum, dicit naturæ operationem, & cùm paulo post dissolutionem explicat quam affert Auster, ait, mala est ista Austri διάλυσις ad omne opus siue ψυχικὸν siue ζωτικὸν; credo quod ζωτικὸν confundit μετὰ τοῦ φυσικοῦ si austrino & humido tempore auditus est obtusior id ab humectatione est, & ex humectatione διάλυσις sequitur, à dissolutione quadam actionis læsæ: actio siquidem est partium solidarum.

1. Sic δυσηκοΐα ab austro est κατὰ τὴν λύσιν τινά. Quod ad curationem attinet, aliter te geras si sit obstructio, aliter si humectatio, & dissolutio, contrariis enim oppugnatur morbus, & obstructioni debentur ἐκφρακτικά. quæ autem mixta sunt ex rhypticis & attenuantibus, & detergentia, humiditati siccantia, dissolutioni, συντακτικά, id est quæ contendunt, ac firmant.

Cæterum imminuta auditio symptoma est, actio enim læsa est in genere eorum quæ audiuntur: morbus est obstructio, hæc autem aut fixa est, aut fugax Galeno, surditas fit ob humorem quemdam in auditoriis meatibus impactum Græcè διὰ τὸν σφηνωθέντα χυμὸν & alio loco, firmatos vna in parte humores species vna symptomatis, tum naturalis partis tum humoris virtuti peculiaris consequitur.

ad par. 32. l. 1. prorrh.
ad part. 27. l. prorrh.

In obstructione aurium quidam habent olea suspecta, vt quæ obstruant suo lentore, aquæ vitæ, aut theriacalis, aut rutæ valent, castoreum, oleum de terebinth. chymicum, semen cumini infusum in aqua vitæ, & rutæ deinde expressum, succus bulbi esculenti & rutæ & vinum album. *Curatio.* 2.

Quibusdam placet in summa obstructione procurandam quandam suppurationem, vt aliquid ex aure emanet, sed habenda maximè ratio subiectorum viscerum.

Catharsis instituenda ex interuallis eáque blanda.

Mulier ægra cui hæc decernuntur remedia multis signis melancholica deprehenditur, tamen mollem carnem habet, candidam, obesulam. At qui talem carnem habent Gale. nequaquam habent humorem melancholicum. videndum est ne habitus exterior nos decipiat, fraudemque faciat, sæpè enim exterior interiori non est similis. *Lib de loc. Aff.*

ANNOTATIONES.

1. *Aurium affectus sunt summa cura prænoscendi, ac præsertim ij qui cum dolore existunt, oculorum quidem dolores & morbi noscendi quidem & plurimi faciendi, sed non tanti quanti aurium affectiones. Notandum enim quod eleganter scripsit Celsus cap. 7. lib. 6. aurium vsum proximum luminibus nobis dedit natura, sed in auribus aliquanto maius periculum est, nam vitia oculorum intra ipsos nocent aurium inflammationes doloresque ad dementiam mortemque præcipitant.*

2. *Decoctum cannabis satiuæ vermes in auribus delitescentes, aut alia animalcula allicit authore Plin.*

CONSILIVM LXXVIII.

De Melancholia hypochondriaca pro muliere hysterica.

Solemne est illud Philosophorum decretum, omne imbecillum querulum esse: cum autem duplex imbecillum, sit natu- *Arist. Seneca lib. de ira.*

ra & valetudine. In primo genere, est mulier valetudinarij, in secundo, hæc mulier in vtroque hæret & laborat, vnde perpetuò querula est, & medicorum aures querelis subinde nouis fatigando querendi finem non facit, quia non facit dolendi, nec conquerendi satietas est. At quærere oportet an iure dolendo queratur, an infractione animi id contingat, an quia melancholica est, an melancholici perpetuo doleant, omne enim animans duce natura voluptatem quærit & dolorem, vt summum malum fugit dolorique remedium quærit. In eo genere sunt melancholici (præsertim si humor per assationem, aut suppressionem acriusculus est) siue quòd natura, siue quòd valetudine imbecilli sunt, propterea quod queruli. Ideo Arist. ait, melancholicos perpetuo medicinam appetere id est summis & assiduis votis remedia postulant, siue sint alimenta, siue sint medicamenta, immo eorum maior pars pharmacorum est, quam alimentorum appetentior. quare? quia deiectam habent appetentiam, vnde? ab intemperie & affectione praua quam Gal. in prognosticis eleganter vocat κάκωσιν τοῦ στομάχου.

Quæst. obiter hic agitatæ de melancholicis.

7. Ethicorum. Melancholici perpetuo medicamenta appetunt.

Id est oris superioris ventriculi: temperatæ enim naturæ dulcia & appetunt & iis fruuntur, intemperatæ imminutam habent appetentiam, & exoticas in cibis qualitates desiderant, vnde tales melancholici sicci sunt & strigosiores.

Cæterum abhorrent à cibis nisi excedente qualitate præditis, medicamenta purgantia appetunt, licet ab iis sæpe deterrimè habeant, quia humores eorum aduruntur nec putrescunt, putredine ordinaria, quæ humores exclusioni paratiores & obsequentiores reddit. Sed quæri potest, quænam sit hæc dispositio diathesis, siue intemperies τῶν ὑποχονδριακῶν? Rondeletius ex Dioclis non omnino vera opinione, sed plausibili, & ex parte probabili, putat id totum malum pendere à mala intemperie primarum venarum mesaræi & etiam mesenterij. Declarant signa hîc non enumeranda, inter quæ est volæ manuum siccitas, & squalor. At cutis squalida labem vitiumque ventris significat, declarat curatio medicamenta humect. refrigerandoque purgantia, syrupus de pomis, syrupus violaceus, lac asinæ aut capræ Balneorum frequens vsus à cibo, aquæ Spadenses, Niuernenses αὐτοφυέες imò eis vlcera oriuntur & καρκινώδεις tumores qui non nisi pompholyge, plumbo, cerusa, & mercurio leniuntur & mitigantur, & quod fit foris, idem domi & in visceribus fieri debet.

Gal. de loc. Aff cap. de melanch.

Hipp. in Coacis.

Legitima hypochondriacorum curatio

Sed impediunt flatus multi qui in hypochondriacis scaturiunt, & indicatione quadam contraria auertunt ab vsu rerum humectantium, & refrigerantium, quæ causam oppugnarent: sic quod est primæ & radicalis affectionis remedium, auget symptoma, vt fit in hydrope & squalore & hecticâ viscerum intemperie, cum enim quæ flatum discutiunt calidiora tenuiorumque partium esse debeant, siccitatem squaloremque partium augent, quæ causa impulit Themistium magnum physicum, & tamen non satis bonum medicum, vt credat atram bilem naturaliter frigidam refrigerare ventrem, & iecur partes nutritioni deuotas & consecratas: quòd si verum est, mirum non esse debet, si tantus sit flatuum prouentus in hypochondriacis. Imo verò κατ᾽ ἐξοχὴν flatuosa melancholia esse dicitur: quanquam hypochondriacis, & iis quibus æstuant viscera, quos θερμοκοιλίους vocat Hipp. non rarò vsuueniat, vt cum calore acri abundent, non desinant esse flatuosi, immo in tympanitem ferè post dolores aluinos diuturnos & vix placabiles incedant, & iis non rarò secari vena solet secundum illud Hippocratis ἀνεμίην φλεβοτομίη λύει. Verum isto loco Themistius rationem reddebat cur melancholica corpora macra essent, ita enim ait, Affecta sunt corpora, vt eo non fruatur alimento quo vescuntur, & idem alimentum non subit partes nutriendas, & id genus corpora sunt infœlicibus lignis assimilia, quæ in regione arida, & siticulosa nascuntur. Themistius autem atram bilem propriè non sumit, sed pro succo melancholico frigido, magna enim pars melancholicorum & deterior morbosiorque per flauam bilem, aut succum melancholicum vstum, aut sanguinem generatur: vnde cineri, aut tartaro calcique talis humor similis est, quibus per adustionem calor est acer & mordax; vnde melancholici tales sunt pilosi, abundant multo excremento fuliginoso, quia in iis sanguis & succus est acriusculus, & calidiores sunt arteriæ plenæque fuligine.

Contrariæ indicationes in cura melancholicorum obseruandæ.

Cur melancolici macrescunt.

Vsta bilis & melanch succus grauia inducit sympt.

Quoniam Themistius videt multos effectus frigoris, causam putat frigidam, at in magna parte hypochondriacorum est calor acer & mordax, hic est corruptor, & fructum non capit corpus, imò quò corpus calidius calore aduentitio, & febrili, calore naturali omnium bonorum authore, eò frigidius existit.

Effectus frigidi non arguunt semper causam frigidam.

Id quod expressit illud Hipp. quibus calidior venula est; idest arteria, multitudine sanguinis exustum procreat & idem excernit; exustum, autem τὸ καυσῶδες vocat, à quo fuliginosum excre-

Sect. 6. lib. 6. epid. partic 2.

mentum multum, intemperies cordis & arteriarum, concurrente pulmonis calore & ſiccitate tam celeris motus, cordis (præſertim per greſſum) cauſa eſt, & tam affectio hectica eſt; non ſic in aliis febrientibus contingit, non enim moti, ita anheloſi ſunt: imo in corde ipſo iam ſpeciem aneuriſmatis ſubeſſe autumamus ſpiritu & ſanguine mirum in modum arterias diſtendente & dilatante.

Celer cordis motus ab intemp hectica, & quadam aneuriſmatis ſpecie oritur.

Sed nunc relicto diſputationis filo cætera perſtringamus, nunquid cordis magnitudo, & eius intemperies in ea muliere, cuius ergo ſuſceptum eſt hoc prȩludium difficilis reſpirationis cauſa eſſe poſſit, qualis eſſe ſolet in iis qui cucurrerunt. Vnde tanta inappetentia? bilioſa cum ſit temperamento, cur tantopere flatuoſa? icterici non admodum flatuoſi quia in iis bilis abundat, non pituita quæ in flatum reſoluatur & raro imbecillitate partium nutritioni ſeruientium, (quæ vna cauſa eſt generationis flatuum) laborant, ait Galenus, quæ opinio an vera ſit porro inquirendum.

Com. ad part. 72. l. 5. apho.

Difficultas hæc ſpirandi quia creber & frequens eſt ſpiritus nomine τοῦ καρδιωγμοῦ, apud quoſdam veteres exprimitur: præſertim cùm palpitationi ſimilis eſt. Erotianus παλμὸν ἀθρόως ϗ σφοδρῶς ἐν τῆ καρδία, (propriè dicto corde) γινόμενος cur καρδιωγμὸς, id vocetur vel. καρδιαλγία, non eſt facilè explicare: niſi id fiat, vel quia talis affectio ſignificet vim vitalem maximo incendio laborare, vel quia cum per æſtum cor celerrimè vehementiſſimêque moueatur, anima deficere videatur, & id veteres vocant καρδιώσσειν, ϗ καρδιαλγεῖν, dici verbo vulgari poteſt, vnde cum pulmo inflammatur, frequentia ſunt animi deliquia, ϗ ἐκλύσεις; hæc noſtra coniectura & præiudicium aliorum ſit iudicium.

Com. ad apho. 65. l. 4. aphor.

Item peccatur in hypochondriacorum morbis nam ferè ad lienem opera dirigitur, & dum incidētia, ῥυπτικὰ attenuantia, cappares, tamarix, caſſutha, chamædrys, chamæpitys, flores ſparti, immo radices calidiores præſcribuntur, hepar ſiccatur primum, quia integris viribus traducitur ab iis medicamentoſis ſimplicibus, & dum vulgus & medicorum & hominum intendit per corticem tamaricis & aſplenium lienem minuere, minuit: imo fortè fit vt perexiguus ſit ſplen, quod malo eſt; nam ſatis amplum & validum eſſe oportet ſplenem, vt hepatis ſanguinem purget, alioqui mille incommoda ſequentur.

Attenuantia & incidentia hepar ſiccant lienem minuunt quod ſæpè malum eſt.

Ideo non eſt bonum minui lienem aſpleniis medicamentis, nam vbi minor non benè defæcat ſanguinem; hinc inappetentia,

& mille incommoda: ſic narrant de chameleonte, qui nec bibit, nec comedit, ſoloque aëre nutritur; quòd hic lienem non habet ſemper hiat, ſemper tenuem qua veſcitur auram reciprocat chamæleon. *Plin. c.33. l.8.*

Quamquam quæſtio eſt an medicamenta ſplenica integris viribus hepar pertranſeant, ſi id ſit non fit ſine noxâ hepatis. At aiunt non eſſe neceſſe, quia à vena porta ſunt rami meſenterici, quorum vnus ad ſplenem tendit: melius faciunt qui in affectibus ſplenis & hypochondriacis ad bugloſſum, borrag. nymphæam, ſuccum pomorum confugiunt, alia vero ſiccant longo vſu impendio magis. At, omnis ὕπαρξις melancholiæ hypochondriacæ conſiſtit in intemperie ſicca partium in hypochond. contentarum, cum nonnulla caliditate ſine affluxu, ſed cum obſtructione potius à ſanguinis & aliorum humorum craſſitie. Eamque ob rem limaturam chalybis in hypochondriacis & decoloribus virginibus commendant, quod pluribus explicatum eſt alibi.

Quæ cum ita ſe habeant hypochondriacis ſunt vt plurimum φαρμακείαι ἐργώδεες, nam in iſta ſiccitate partium naturalium in qua illius affectionis omnis ὕπαρξιν diximus reſidere, non purgandum ἁδροτέρως i. vehementer. Enim vero hypochondriaci ferè æſtuantia habent viſcera, calida & ſicca ſunt temperie bilis acris genitrice, & cum ſuo calore & ſiccitate ſymbolum habeant & affinitatem cum febre, mirum cur ferè non febricitent, aut patiantur febrem quandam ſui generis: quanquam reuerà interdum, diarias quaſdam febres patiuntur febrium hecticarum προδρόμους. Sed & obſeruauit antiquitas; Mulierem rarò fieri hypochondriacam, διὰ τὴν φλόγωσιν, ſed vbi ſit, deterius habere, quia id eſt alienius à temperamento frigido humido, quod muliebre eſt, cum tamen perpetuò doleant & conquerantur: item ſentiunt punctiones & lancinationes & in cute & in viſceribus. Ideo Ariſt. dicebat corpus melancholicorum perpetuo pungi reuera, quod de elephanticis ſcribunt, inter ſigna quidem æquiuoca duo hæc notant; quòd rarò febriant, & quod in cute punctiones ſentiant. Notanda hæc & reuerà hypochondriacum eſſe verè eſt habere gradum vnum ad elephantem. Rondeletius ait, hypochondriacos & melancholicos videri quidem carere febre, ſed tamen febrire quadam ſpecie febris quæ iis propria eſt. Sed vnum obſeruatione dignum, metus eſt maior ipſo periculo, & phantaſia maximè afficitur. De his verum quod Ti-

5. ἁδροτέρως non ſunt purgandi hypochondriaci.

Metus & mœſtitia ſi perſeuerent ſignum melancholicum Hip.

mor in his ipſo maior ſolet eſſe periclo. Item illud; Quid timeam ignoro, timeo tamen omnia demens. ſymptomata ſunt minora quàm opinio ipſa concipiat ſed cauſa maior eſt, & efficacior quàm opinio percipiat imò eſt gradus ad elephantem. Sic nomen hypochondriacæ affectionis (nec enim morbus eſt qui notari poſſit, ſed effectis ſe prodit) multa includit & opinione maiora: Mirumque eſt, quòd qui delicatiores, imò benè temperato cerebro faciliùs & grauius afficiuntur, exhalatio tetra facilius impreſſionem facit, ſtupidi & obtuſiore ingenio non ita percelluntur.

Qui delicatiore ſunt cerebro faciliùs melanch. ſym. afficiuntur.

Sic prius hominum genus fœliciore eſt ingenio quàm fortunâ & valetudine. At vero quod ad therapiam attinet eamque difficilem reddit, eſt, quòd affectionis remedium auget ſymptomata, flatus borborygmos, inflationes, morbus non tam eſt in humoribus, quàm in partibus ſolidis.

Aëtius.

Vna conſolatio eſt, neglecti iſti morbi ſæpè fiunt leuiores mirumque ad aliquid conferre negligentiam. Sed & ipſa ſenectus quæ morbus eſt, remedio eſt, præſertim ſi ex macro habitu comparetur.

Sed his relictis breuiter curationis capita attingamus.

Capita deliberationis pro therapia.

Conſulendum capiti tremulo, partibus naturalibus, in quibus ſcaturigo & ſoboles flatuum ἄνω καὶ κάτω qui flatus tantorum malorum ſunt authores: conſulendum quoque & partibus vterinis.

Capiti, litu ex oleo de ſaluia arte chymica extracto, expreſſo nucis moſchatæ. ol. nardino cum cera in aqua vitæ lauta, caſtoreum valeret niſi fœtor adeſſet, valet quoque litus ex oleo de ſpica nardi, vulpino, lumbricorum, addita aqua vitæ emplaſtrum palmatum, diuinum, & de meliloto.

Hyſtericæ affectioni trochiſcis de gallia moſchata, ſuffitu exceptis, pilulis quoque de caſtoreo, & aſſa fœtida cum aloë.

Partibus naturalibus præſertim ne ipſis flatibus tanti tumultus ſeditionis oppreſſionis que partium ſpirabilium authoribus ſtudendum, medicamento legitimo. Dictum eſt ante, omne medicamentum eſſe illi mulieri ἐργῶδες, ideo balneum præmittendum videretur, purgatio ſit ex catholico ad ℥ ij. ſ. colatum & clarum in multas doſes, vel rhab. cum ſyrupo de cich. comp. cum rheo, & vt deorſum reuoluantur flatus, clyſmata ex iure pingui, quia ſicciora ſunt exta & inteſtina.

Difficultas oritur διὰ τὴν ἀντένδειξιν cauſa calida, intemperies lactium calida & ſicca, vnde obſtructio attenuatiua, remedia huius

natiuæ intemperiei augent ſymptomata, vt obſeruatum ante & verè iuuatur vino abſinthite, tabellis calidis. puluis digeſtiuus confert, oui luteum cum ſaccharo, aut grano ambræ griſeæ.

Fotus blandi ad ſplenem & ventriculum, vſui eſſe poſſunt.

ANNOTATIONES.

1. Vt quod de ea dicitur pertineat ad omnes alios hypochondriacos quorum magnus eſt numerus. Ægra πολυφρόντιγμων eſt actuoſa, & negotioſa vnde animus inquies, & qui non ſinit corpus refoueri. Eſt autem labor naturalis, aut violentus: naturalis, labor, viſus, auditus, vocis curarum, anima in id quod videtur intenta mouetur & caleſcit; calefacta euacuato humore ſiccatur, de auditu idem, mirum-ne eſt, ſi illa non pingueſcat cæterum cum hæc mulier hypochondriaca ſit, mirum quoque quod niteat facies, quæ in aliis decolor & plumbea, in ſanguineis εὔχροια eſt, & teſte Hipp. εὐανθὲς.

Hipp locus aureus lib. de diæta. loquẽs de viſu & auditu. Hipp. 2. prorrh. & in epid.

Illi autem contingit quod pueris cachecticis quibus in cauo hepatis bilis recocta tanti mali author exiſtit. At verè ſplenica non eſt benè colorata & inappetens, quod ſplenicis veris non euenit. Credo eſſe, velut ἀνεύρυσμα quoddam vaſorum cordis.

Lienoſi ſunt voraces, tum ob acidũ ſuccum, tum etiam ob cancroſam lienis diſpoſitionem

Quæſtio mota cur virgines decolores tam malè ſpirent cum alij febricitantes (ni malum in pulmone) id non patiantur. cur olim eam difficultatem ſpirandi non patiebatur, interna calent, fuligo magna, arteria calidior exuſtum quid procreat, corpus non ita ſpirans, bilis torrida, nitrum, ſulphur dominatur, vt in vetere Gallo. Teſte Hipp. 2. de diæt. hinc omnia antiqua & marcida aluum magis mouent quam recentia quia putredine propiora: fidem facit caro Gallorum nitroſa & ſalſuginoſa. Si à calore ætas defecta & inclinans remedio eſſe debet, morbi calidi in ſenecta relinquunt. Hipp.

An detractio ſanguinis valet quæſtio? menſes in bilioſis ſunt detrimentoſi, ait Hipp. & ſæpè λειποθυμίας afferunt.

In hypochondriacis præſertim qui ſunt tormenta medicorum ob acres humores qui eos pungunt (qui partim natura, partim victus ratione, partim curis & ſolicitudine fieri poſſunt, maximè vero fiunt quibus viſcerum eſt intemperies,) ſi temperantia tantum adhibemus, malum non tollimus, ſed lenimus tantùm, ſi acria, & quæ humorem tollunt, irritamus: idem contingit quod & in herpetibus, & ſerpigine. Glutinoſa mollia remedia malum fouent immo deterius faciunt, acria cauſam euocando non ſtatim ſanant ſed irritant (qui locus pul-

cherrimus ab externis affectibus ad internos nos ducendo) sanitatem enim ratione euacuationis succum mordacem abluendo & detergendo non τῆς ἐπικράσεως efficiunt: imò contemperantia aliquando mordicationem maiorem efficiunt ex accidenti, vt si corrumpuntur & vnà alunt fouentque cacochymiam. Sic videmus serpigini, psoræ, scabiei &c. à bile vsta, pituitaue salsa cutis vitiis aquam salsam lythar. sulph. Aquam hydram aluminosam prodesse magis quam temperata & ἐπικραστικά, quæ alunt fouentq; cacoch. & acrimoniam. An ea lex contrariorum, vt contrariis contraria elidantur & oppugnentur his & simil. ration. chymici fundamenta sua stabiliunt dum dicunt similia similibus curari.

Gal. c. 12. l. 2. de simpl. medicament. facul.

Sed hæc omnia ad rationis & veritatis normam & legem reuocanda sunt, nam ea Gal. methodus in cura prædictorum affectuum non destruit solemne illud Axioma Therapeuticum. Contraria contrariorum sunt remedia.

2. Non abs re dicebamus paulo ante perperam in hypochondriacis calidis & siccis dari medicamenta splenica falsa lienis affecti opinione, minuitur enim hepar, siccatur, augetur intemperies sicca, educitur serum liquato sanguine, & defectu seri sanguis aduritur, & cùm lien minor est iusto, non ritè defœcat sanguinem humore melancholico; quo fit vt in venis & arteriis ardeat, vnde pici aut gagatæ lapidi simillimus existit. Ideoque Galen. non vult detrahi sanguinem si in cerebro tantum affectio sit & nigrescat sanguis, si in toto corpore sanguis nigrior, audentius sanguinem mittit, si non sit melancholicus supprimatur, sic statuit eas distinctiones: In hac muliere flatus generabatur ob inæqualem intemperiem ventriculi & hepatis, & ij distendebant ventriculum in dies ventriculus amplior & capacior non poterat comprehendere cibos, vnde ructuum & flatuum perennitas generationis. In hac muliere (vt in cadauere obseruatum) sanguis nigruerat, corque vix refrigerium accipiebat hinc pulsus inæqualis & palpitationi similis, ventriculus amplissimus erat, frigidiusculus vnde rebus calidis, delectabatur, licet lingua sicca, esset & calidius hepar, sic ventriculus vix cibos coquebat.

CONSILIVM LXXIX.

De doloribus hystericis & hypochondriacis.

VIrgo matura viro doloribus sæuis ad regionem ventriculi torquetur, & maximè ἐν τῇ ἀναδόσει ipsius alimenti, tribus post horis ab eodem alimento sumpto. Inter cætera, repetunt sæuiuntque magis noctu, & ita venter ob agitationem spiritus, flatulenti & humoris qui suos motus & ἐξόδους non habet, quasi fermentatio foret aliqua, intumescit, vt nisi distringatur laxeturque, opprimatur crepetque inedia, distentio fit diuulsioque, eáque ita dolorifica vt vix ferendo sit, & tamen habet ὀρθοστάδην, nec eius lamentis querelisque locus datur, ferè fit enim vt ij morbi negligantur qui decumbendi necessitatem non afferant, licet ipsi per se sæui & immanes existant. Vnde dolores dentium quia vulgares podagræ, tusses, tormina ventris & verminationes ferè negliguntur, quia sine febre, & vulgo homines affligant. Vulgus solet tantum misereri febricitantium, quia morbus est perspicuus, & vtinam ipsi hypochondriaci apertè febricitarent. At ob squallorem & hecticum quemdam calorem eorum humor non est suppurabilis, nec hypostasi declaratur. Dolor lateris, aut pleuritis nescio quæ totum hominem ad se conuertit, in lecto retinet, medicos cogit, denique nullo non magisterio & artificio oppugnatur, cum dolores dentium, tusses, tormina, sæuitiâ sint superiores immo tormentis adnumerentur.

Dentium affectus, podagræ, tormina &c. negliguntur sæpè licet tormentis ad numerentur, ait Celsus.

Quod cum verum sit, & nil tam infirmum corpus faciat quàm dolor, is primùm omni arte est mitigandus, & is morbus in quo dolores adsunt, pluris est æstimandus, maioreque procuratione dignus, quam is à quo dolores absunt, & reuerà dictu est mirum quanta & quàm longa dolorum acerbitas ferè constantiam & patientiam ipsius virginis vicerit & conuulserit, & piget scribere ne id vertatur artis medicæ dedecori. Sæpe, ait Tullius, non sunt grauiora carnificum tormenta quàm quorumdam morborum cruciamenta. Id quod hîc obseruatum est, & ferè iis non condolemus, qui aut assiduo dolore affliguntur quasi conquerendi, eorum affi-

Dolor vires maximè infringit, & huic promptè occurrendum, dum habet rationem causæ morbū augentis, aut fouentis.

duitas opinionem faciat, aut sublati, aut imminuti mali. Eorum vicem dolemus, qui febricula, aut inflammatione laborant, vt dictum est, tabem, hecticam febrem, dolores dentium & grauiora his mala in aliis negligimus, quod non sunt ea ita conspicua, vt inflammationes, aut herpetes. Id Langius transtulit ingeniosè ad animi & corporis affectiones; pluris vulgus facit corporis leuem affectionem in alio quia euidens est, quam animi cruciamenta & tormenta: magis tamen in morbo esse iudicantur qui tabe, aut marcore laborant, quàm qui manifesta inflammatione, aut febri. hæ enim magis apparent & sensum feriunt: sic sunt in grauiore pœna improbi qui lento passu ducuntur ad æternam mortem, carnifex enim animus quotidie minutis ictibus pungit & cædit. Hippocrati hæ sunt causæ cur morbi muliebres ἀνίατοι. 1. ferè sunt incogniti: 2. præ pudore non narrantur, & sæpè progressi sunt antequam ingressi videantur. 3. error medicorum si curant morbos viriles & muliebres, nam longè differunt, sunt enim & corporum & hominum proprietates, id quod mirum, cum non tam longè fœmina à mare differat, & illa, mas inuersus dicatur. An ob vterum? an fas eas tragœdias excitari in viduis & virginibus ob tantulam partem? Sunt morbi peculiares fœminis, alij maribus. Olim arthritis mulieri pepercit non nunc: non quod (ait Seneca) mulierum natura immutata sit, sed vita, & cum virorum licentiam æquarunt morbos virorum æquarunt, & quia fœminam exuerunt morbis virorum plectuntur. Hipp. mille motus vteri agnoscit, & vterum omnium morborum muliebrium radicem putat.

Quæ vilia putantur cognoscere difficile Hipp. de flat.

In epist.

Muliebres morbi fere incogniti Hipp.

Vterus omnium morb. muliebr. causa Hipp.

In hac dolores sunt descripti paulo ante, & ij à sumpto cibo repullulant, & integrascunt; vnde id? dolores potius mitigari deberent appulsu boni & amici alimenti, flatus sunt multi à materia cruda & calore imbecilliore, nec enim vigente hyeme nec æstate media flatus oriuntur.

Mirum cur nondum aut tympanites ortus fuit, aut translatio ad caput iuxta aphorism. Qui circa vmbilicum labores & dolores qui neque medicamento, neque aliter soluuntur, in hydropem siccum transeunt.

Aph. lib.

Quid hoc quod tam diuturni dolores? nemo enim potest valdè dolere & diu, ait Seneca; sic amantissima nostri natura cuncta disposuit, vt dolorem aut breuem fecerit, aut tolerabilem. Dentium, articulorum, neruorum, aurium dolores sunt acutissimi, quia in angusto.

Sen. in epist.

Dolor in angusto.

Cæterum in examine iſtorum dolorum quæſitum eſt, an eſſent hypochondriaci, an hyſterici, an mixti, licet enim ventrem ſuperiorem affligant poſſunt etiam eſſe hyſterici, ita enim intelligere oportet motus ipſos vteri ſurſum deorſum ad hepar & lienem, vt loquitur Hippocrates, non quod reipſa loco moueatur vterus, ſed quod ſui, aut appetentis, aut indignabundi argumenta edat, in his aut illis partibus, habet enim inſignes venas, quibus, cum hepate conſentit, & neruos quibus cum cerebro, & arterias, quibus cum corde.

Sed hæ inſignes afflictiones contingunt virginibus viro maturis, incredibile enim dictu quantæ mutationes in ætates incidunt primis coitibus & prima menſium eruptione, natura enim ſui motus dat quoddam ſignum, & dum ſanguis ſuo exitu fruſtratur, refluens ad hypochondria oppreſſionem facit. *Varij vteri motus.*

At notandum eſt, ſanguinem, aut ad alimentum, aut ad augmentum, aut ad fœtum futurum ſuppetere debere, vbi ſufficit ad alimoniam, aut ad augmentum, id quod reſtat ſuperuacuum eſt (natura autem eo conſilio mulieres læuiores frigidioreſque effecit, vt corpore minùs ſpirabili plus ſanguinis reſtitaret) id quod non ſolùm in interno, ſed & in externo corpore fieri debet. Ideo venæ laxiores eſſe debent, vt ad habitum ſanguis feratur, deinde eæ ſunt laxandæ quæ ad vterum pertinent: fruſtra enim euacuationem per vterum menſtruam cieremus, niſi habitus ipſe plenus foret. Tunc enim argueretur ſanguinem & ipſi virgini ſufficere & puero futuro. At diſcernere num redundet an non, & in externo & in interno corpore, hîc opus hîc labor eſt.

In curatione ſunt ἀντενδείξεις ex parte flatuum, ex parte temperamẽti & caloris genitiui acriuſculi. Ergo obſeruata ſunt hæc, ſpecies morbi, ſitus, cauſa, curatio, prognoſis. Hecticus eſt calor cauſa mali & diſpoſitio hypochondriaca, & ob appulſum noui alimenti dolor in digeſtione ſentitur, prius alimentum ferè non deſcendit, nec fit attractio ob obſtructionem & tumorem partium ſanguine repletarum: ſic alimentum, aut corrumpitur, aut non attrahitur, & hypochondriacorum febris eſt ſui generis, & febris eſt tumori cancroſo non diſſimilis, vnde ſola temperata proſunt hypochondriacis & balnea maximè, vt antè obſeruatum. *Curatio.*

Vt in rebus omnibus eſt quædam maturitas ſuaque tempora, ſic in virginibus ſuo tempore natura molitur κατάῤῥηξιν, quam ſi

non consequitur, hinc oppressiones, humor enim motus & non promotus oppressionem facit.

Menstruales non fiunt sæpè quia partes sunt validæ quæ totum sanguinem sibi, & retinent & acquirunt, & nisi partes infirmiores reddantur & sanguis imbecillior non fluat; idem fit quod in alienatione mentis à raptu, & vi sanguinis, effœminandus enim est æger & sanguis de consilio Aëtij & ad deliquium animi detrahendus. Quod an verum sit quæstione dignum videtur; quod autem ob robur ipsius sanguinis ipse aliò transferatur eoque, aut menstrui materia pauca sit, aut nulla, patet ex Galen. & vt è contrario morbi causa tollatur, videtur ei robori sanguinis imminuendo incumbendum esse.

Sed ad therapiam pertinet quoque illud, cur cum recumbit in lecto minùs frequens & grauis dolor est, cum aut sedet, aut deambulat amplior fit, in lecto inflectitur facilius corpus, & per inflexionem duo sequuntur commoda: vnum, quod per inflexionem recalescit venter, calefactus autem venter melius coquit; secundum est, quod dum flectitur corpus laxantur partes & sinuantur; id quod exitum flatibus dare solet: horum demonstratio eruenda est ex Aristotele, dum quærit cur sit melius cubare corpore inflexo quam distento, vbi physicas rationes exponit memoria non indignas. Itaque instituta conuenienti victus lege, repurgato corpore, balneum instituatur; venæ sectio celebrata è brachio ratione ipsius plethoræ, licet non sit secuta manifesta alleuatio, nil perinde est, iteranda tamen est. *Celsus.* Quasi si quis artem medicus is & artis euentum præstare semper debeat & possit. In arte medica licet sit perpetuum quod fieri debet, non est tamen perpetuum quod sequi conuenit, post modum vena in malleolo tundenda est, quò inclinet sanguis deorsum, qui in hac virgine semper (contra naturæ morem in mulieribus) partes superiores appetiuit.

CONSILIVM LXXX.

Pro notario paralyticon aliquid patiente, aut potius laxationem quandam articulorum ipsarum omoplatarum.

NOtarius quidam colico dolore vexatus est eoque acerbissimo, tanta fuit immanitas, vt præripuerit occasionem medendi cum methodo quadam metu maioris incommodi, sæpè ad leuationem doloris immittendus fuit balneo, cœlo frigidiusculo, immò, vt verbo dicam, cum temeritate remedia rapienda potius fuerunt, humor qui id genus dolores concitabat, erat æruginosus qualis in ægri illius corpore congeri ac cumulari solet. Quare? ob ipsorum viscerum intemperiem & feruorem, non tam forte à natura quàm à diæta contractum: vnum enim de eo ægro notandum est quod & ad notitiã & istius colici doloris & familiaris, & morbi alterius qui inde secutus est & cuius gratia hic locus tractatur, maximè pertinebit. Illud vero est, æger iste etiam dum prosperrima sanitate fruitur (si modo in eo sanitas est) solius vini & panis vsu sustinetur, à carnibus iusculis, & omnibus aliis esculentis abhorret, ad solum vini, & eius generosioris & meracioris vsum confugit, hinc prouentus bilis, hinc seri indomiti congeries, hinc inappetentia, augetur enim intemperies nescio quæ in dies magis appetentiam deiiciens, calor enim acer ori ventriculi molestus est, edendi desiderium adempturus. *Sic loquitur Celsus.*

Hinc sitis assidua & rerum quæ alienam qualitatem excedentem habent, immoderata cupiditas: ita enim à Galeno dictum definitumque est, soli, ait, extra naturalem statum constituti amaris acerbis, acidisque cibis delectantur, naturaliter habentes & excrementis vacui pinguibus & dulcibus, & nulla vehementi qualitate præditis cum voluptate delectantur. *Benè habẽtes dulcibus ægre amaris, salsis acidis &c. delectantur. ad part. 14. sect. 5 l. 6. epi.*

Cæterum præter incommoda quæ affert vini vsus præsertim vbi cibo non est temperatus, de quibus incommodis dictum est, aliud etiam lõgè deterius est, est autem neruosi generis imbecilli-

tas, vnde cerebri affectio, & apoplex. epilepſ. tremoris neruorum, paralyſeos opportunitas, & ſi enim vini ſua ſunt commoda, præſertim ſi præſumptis cibis hauriatur; ita maximum ſequitur detrimentum ſi ieiuno vacuoque ventriculo & nullo proiecto alimento bibatur. Obiter autem dictum hoc ſit tamen quoniam extat ea de re præclarum Galeni edictum illud nõ debet prætermitti: Qui vel inedia, ait Gal. vel alui profluuio, aut fluxu ſanguinis, aut tali euacuatione, famem habent, non capiunt ex vſu vini vtilitatem, imo offenduntur, quoniam & conuulſionibus & deliriis confeſtim corripiuntur, ſi antequam cibum ſumpſerint vinum bibant. Item dum loquitur de iis qui ſunt opportuni podagricis inſultibus, tria maximè recenſet, quæ eius affectionis occaſionem afferunt, deſidiam, crapulam & vini vſum maximè ventriculo inani. Nocent, ait, & potus multi & generoſi vini, præcipuè cum aliquis ieiunus potarit.

Vinum ieiunos bibere nouitio inuento inutiliſſimum & placitũ Med. nouitate ſeſe commendantium Plin.

I. *ad apho. 21. lib. 2.*

Com ad apho. 28. l. 6.

Vnde mirum non eſt ſi noſter æger inciderit in ſpeciem aliquam paralyſeos, aut potius relaxationis articulorum ipſius humeri: vinum ad id eſt valdè efficax, niſi forte quis dicat vinum quia calfacit & ſiccat, tantum abeſſe, vt obſit neruis vt eos roboret, pares enim habet vires, ac olea arte chymica elicita, quæ ſiccãdo & calfaciendo tantoperè firmant, contendunt & roborant neruos. Id quod Galeni patrocinio tueri facilè poſſit. Quæ enim incommoda vinum ſanare videtur ea ante ipſum effecerat, ſic vinum neruis erit alexipharmacum, nedum venenum, vnde malè epitheto Bacchi inſignitur ὁ οἶνος λυσιμελής. Ita Galenus, Vinum facilè neruos replet ob calidam temperiem, intrat enim, vt cum non habeat craſſam ſubſtantiam, ſic ſubſtantiæ copia neruos conuellit, rurſus autem qualitate ſanat eam quam fecit diſpoſitionem neruos calfaciendo atque exſiccando, & ſi id non facit, mors ſequitur, & vt vinum ſanat conuulſionem ita & febris. Quis autem apud Galenum locus eſt, qui vino magis patrocinetur, cur tam cautè podagricis, lunaticis, tremulis, paralyticis, & omnibus quibus neruoſum genus afficitur, interdicetur? & vt paulo antè dictum eſt; datur à Galeno hemicranicis; ſi ſiccat, ſi calfacit, etiam paulò immoderatius ſumptum, non nocebit, imò medicatam vim habebit, & tamen audito affectu cerebri, aut neruorum, aut membranarum, cane & angue peius exulat. Neſcio cur id fiat niſi dixerimus calfaciendo & ſiccando iuuare poſſe, ſed vel maligno tetroque vapore nociturum eſſe vel plus ipſum vinum fundere, liquare & humores

Obiectio de vino quã quis in affectionibus neruorum vſum vini tueri queat.

Gal. ad aph. 5. l. 5.

Vinum ſub iam neruoſis partibus neruo qualitate amicum.

3.

humores irritare quam possit digerere; vnde fluxionum prouētus & neruosi generis repletio & humectatio, vnde Galenus ait, repletis neruis conuulsio fit, replet autem vinum.

Magis fundit & liquat vinum quam possit digerere, vnde dist. prouentus, & neruosi generis repletio & infirmitas Gal. ad aph. 5. lib. 5.

Relaxatio ista & πάθος παραλυτικὸν, secutum est dolores colicos. An id fit, reuera vidimus plerosque qui post longos morbos, præsertim post colicos dolores speciem quandam paralyseos contraxerint. Quod quâ ratione eueniat pluribus, satis est locum indicasse, est philosophi in ipsius causæ inuestigationem incumbere. Primùm notus est Hipp. aphorismus; Cui intestinum à dextra 4. parte articulorum morbo laborauit, erat quietior, postquam verò id curatum fuit, erat dolentior, id quod tribus de causis contingit: vel quia nunquam duæ partes sunt inter se similes, vt æqualiter afficiantur, vel quia duobus doloribus omnino non eundem locum occupantibus, eorum maior obscurat & eleuat minorem, vel vt ipsemet ait Galenus in com. quod humorum in articulos influentium motus ad colon intestinum est conuersus, & reuocatus: si id verum est cur non post dolores colicos humor in articulos re- 5. ferri non potest? itaque nouum non est, aut dolorem articulorum, aut paralyses colici doloris esse consectarias. Quidam id intestinorum malum de descensu in scrotum interpretantur, mauult Galenus de dolore colico intelligi. De eâ quoque re I. Hollerius arte medendi & singulari iudicio antiquis medendi magistris non postponendus, hoc litteris consignauit, quod autem à veteribus scriptum est colicum dolorem in paralysin transire, id rarum apud nos, familiare verò est Britonibus; cuidam sacerdoti ex dolore colico paralysis quæ colicum dolorem soluit, sed ea superfuit, quî hoc fit vt ab intestinis in principia neruorum fiat humoris recursus? vide an sit vera paralysis.

6. epid. par. 3. sect. 4.

In scholio in cap. de colico dolore.

Historia.

Non est mihi institutum amplius de paralysi disputare, ampla enim esset materies, & quæ non esset huius instituti, tria tantum præstabo; primùm per capitula proponam ea quæ in medicorum consilio eram propositurus de paralysi. At non tam paralysis quam relaxatio neruorum & articuli à nobis deprehensa est. Secundo, an cum sub finem morbi paralysis contingit, num ea à siccitate potiùs sit repetenda. Tertio, si sub finem morbi contingit, cur non potius contrahuntur articuli quam laxantur?

In toto homine, totâque vita obseruatur, καὶ τόνος καὶ λύσις, conformatio & apta membrorum colligatio, vt corpus vnum & continuum esse videatur.

τόνος καὶ λύσις in vita obseruatur vt corpus vnum & cōtinuum sit.

Paralysis ab obstructione nascitur, à compressione, diuisione, seu solutione continui: sic laxatio ligamentorum paralyseos causa esse potest.

Aliquando superiores partes resoluuntur, aliquando inferiores, vt crurum & tibiarum, est resolutio quæ σκελοτύρβη, antiquis vocatur, malum hoc cōtingit, ex prauarum aquarum vsu. In exercitu Germanici Imperatoris, cum superiores partes occupantur, si cerebri non est suspicio, ad medullam spinalem, & ceruicem malum refertur.

De hoc affectu in præcedentibus consi.8.

Si primæ vertebræ ceruicis afficiuntur vsque ad quintam, periculum est ne vox intercipiatur.

Part. 1 sect. 1. l. 3. epid. Paulus c. 18. l. 3. particulares paralyses explicat.

Si quinta, ad manum affectio extenditur, vnde apud Hipp. tremor erat in manibus Pythionis, erat enim collectio in primo intercostali, qua parte thorax est contiguus vertebris ceruicis. Si ergo in quinta malum est, absoluta est paralysis; Si in sexta, non sensu, sed motu priuatur manus. Si septima & octaua, thorax afficitur, sed & quidam digiti resoluuntur quoniam nerui ab ipso cubito & olecrano ad digitos tendunt laborantes.

Causa, obstructio, compressio, solutio continui.

An siccitas paralyseos causa sit, dubitatur; nam sub finem morborum corpore emaciato videmus paralysim quandam oriri partibus redditis imbecillis, corpore languidiusculo reddito, compagibus ipsis aliqua ex parte diffutis & vacillantibus.

An non à siccitate potius & imbecillitate quadam hæc locatio, laxitas, & resolutio sequitur.

Vide de Tabe coxaria post sex morbi menses, in Coacis & paulo post dicetur de ea.

Tertium iam erat vt quæreremus etiam si sub finem morborum paralysis sequitur corpore sicciore reddito. cur non potius coarctatio, & constrictio sequitur, non obstructio, non compressio? Ac quòd sub finem morborum præsertim post dolores colicos aliquid παραλυτικὸν oriatur & contingat, illud paulo ante dictum est, & recentiorum obseruationibus testatius redditum. Et non alienum erit Fernelij obseruationem attexere. Obseruauimus tertianam diuturnam, & quartanam in atrocem cruciatum colico immaniorem desinere qui nonnunquam & in artuum dolores, & in paralysim facessit: & eodem capite, paulò ante attulerat historiam cuiusdam qui cum biliosæ vomitioni foret obnoxius, eâ suppressâ immanes colicos dolores sustinuit: hos secuta est paralysis partium quæ sub capite sunt, rigores erant frequentes, idem Fernel. scripsit, alius quiuis humor in spinæ medulla infixus paraly-

De paralysi post colicum dolorem Æg. c. 18. l. 3. Fernel. c. 10. l. 4. patho. Et apud Hip. Eutichis post cholericas affectiones distensionem neruorum cruraliū passus est. 7. epi. c. 3. l. 5. patho.

ſim committit ac ſæpè flaua bilis hanc infligit, cum ſub finem intermittentium febrium in ſpinam dorſi & neruorum propagines & origines, effunditur, his authoritatibus & exemplis res facta eſt multo illuſtrior. *Hæc paralyſis post colicum dolorem Pictauienſibus familiaris eſt.*

Nunc autem poſtremam partem attingam, cur cum morbus longus præceſſerit conſumpto multo humore & ſpiritu, pars non conſtricta potius fuerit quam laxa ac diſſoluta: hoc pluribus verbis explicare animus non eſt, nunc tantum adducam Hippocratis auctoritatem, ex qua huius rei demonſtratio, aut ſaltem probabilis quædam ratio duci poterit, locus eſt commemoratione dignus, & tanto viro Hippocrate dignus, qui non ea quæ ſub ſenſum cadunt more vulgi obſeruat, ſed quæ reconditioris ſunt cognitionis. Sententia Hippocratis hæc eſt: Carne expertibus citius & excidit articulus & reponitur quam carne præditis. Minor inflammatio humidis & macilentis quam ſiccis & carne præditis oboritur: quia vbi violenta eſt luxatio, repoſitio quoque dolorifica eſt: dolorem ſequitur inflammatio & inflammationem aſtrictio: vbi mucus adeſt & carnis inopia, facilis eſt repoſitio; hinc dolor nullus, nulla inflammatio, nulla aſtrictio, lubricus enim ob mucum redditur articulus, deinde ſubdit Hippocrates. *Part. 29. l. 1. de artic.* " " *Vide lib. Ball. de arthritide.*

Omnino autem mucoſiores ſunt articuli macilentis quam σεσαρκωμένοις, id eſt carnoſis & carne præditis, nam carnes eorum qui non rectè per inediam extenuati ſunt, Græcè λελιμαγχημένοι eæ mucoſæ ſunt magis, ſi graciles ſunt quam ſi carnoſi ſunt, & tunc παχέες dicuntur, ſi cum inflãmatione mucus ſubſit per ipſam inflãmationem ipſe articulus quodammodo vincitur, & ligatur & non multum propter mucum elabitur. Hæc autem Hippocratis verba paulùm à ratione aliena videntur, nam cum quis fit macilentus per febrem, fit conſumptio ſpiritus & carnis: febris enim, ait Plinius, ſanguinem conſumit, inedia conſumit & extenuat, vnde aphoriſmus, corporibus carnes humidas habentibus fames adhibenda, ſiccat enim corpora. Galenus edito eleganti cõmentario explicat carnes eorum qui vel fame, vel luctu & mœrore, vel iracundia, vel dolore extenuantur, mucoſas etiamnum fieri, quia per ea pathemata ipſis in carnibus fiunt quædam συντήξεις, colliquationes & muco liquato opplentur carnes, qui per eam corporis ſuperficiem non difflatur, nec ſenſibili nec inſenſibili tranſpiratu. At cum medicus diætam inſtituit & corpus attenuare vult primum id inedia coercet, deinde frictione, & exercitatione: ſi aliqua col- *6. Ibidem.* " " *7. Apho. 59. l. 7. In part. 30. l. 1 de artic.*

liquatio contingit, vel per manifestum sudorem, vel insensibilem transpiratum reliquum digerit, sic si qua ex corpore reliqua est humiditas, ea educitur, ni educatur corpus liquatum tumet.

8. Hic locus dignus est nota, vt disputemus contra eos qui deducto alimento satis esse putant ad consumendos humores superfluos famem præscribere: nam si corpora sunt biliosa, bilis magis efferuescit, & æruginis naturam induit: si pituitosa, liquato adipe & carnibus, mucus quidam colligitur qui molestiam infert, at vbi vel exercitatio, vel frictio, vel decoctum conueniens adhibetur, foras digeritur & egeritur quod dilapsum ac colliquefactum erat.

9. Antequam ad vmbilicum res deducatur quoniam de relaxatione articuli humeri ipsius dictum est, duo breuiter attingentur; prius de muco, quid sit, vbi sit, & quarum partium sit, & an facilè consumatur: posterius relaxato articulo an pars tabescat, an crassior fiat, an non, vt otiosis contingit.

Variæ de mucoso excremento quæstiones.

Mucus & partium carnosarum & neruosarum esse videtur, ex textu superiore, & tamen Galenus videtur detrahere partibus ipsis carnosis, Caro ait non propria sui ratione fit mucosa, aut alia pars sanguinea, sed proprium excrementum est quale in affectio-

10. nibus rheumaticis (διαθέσεις ῥευματικὰς vocat) & in iecorariis excretionibus, Græcè τὰ διαχωρήματα ἡπατικὰ frequenter in ossibus & cartilaginibus & membranis apparet, rarò in carnibus, hic mucosus humor, aut ex communicatione quam cum illis partibus habet, aut ex copia succi qui in illud confluit cum pituitosus & mucosus humor, ibi collectus est, hic ægrè exinanitur, cùm nec perfusionibus, nec cataplasmatis, nec medicamentis attrahi, aut discuti queat.

Nomen hoc διαθέσεως ῥευματικῆς potest explicari ex c. 4. l. 1. de locis affect.

Ex hoc loco apparetur morbi membranarũ, cartilaginum & partium neruosarum vix elidantur, mucus enim nec facilè coquitur nec discutitur.

Posterior pars est, an si pars luxatur & excidit, extenuatur; cum contrà aliis appareat obæsior crassior, & tumentior. Aphorismus sic habet; Queis coxendico dolore affectis coxa excidit & incidit, muci superueniunt, in Greco ἐπιγίνονται. At cum mucus præcedat laxationis & luxationis causa, melius legitur ἐγγίνονται αἱ μύξαι. id est in acetabulo ingenerantur muci, nisi pro

11. eodem vtrumque verbum sumatur, & quamquam cum laxatio

9. & 6 o. l. 6 contingit & facta est, mucus etiam denuò ingeneratur, tamen

5 ante genitus erat, sic in primo erat τὸ ἐγγίνεσθαι: in posteriore τὸ ἐπιγίνεσθαι per causæ morbificæ productionem. item apud Hippocratem est alius locus de tabe coxaria quæ post morbum semestrẽ

In Coacis.

contingit: Quibus sæpè recidiua facta est si sextum mensem ex-

cesserunt facilè in coxariam tabem incident : id fit cum humor ,,
contumax vix & ægrè exclusus venis in articulum magnum & ,,
latum decubuit, vbi qui calidiore loco coqui nequiuit, ægrè concoquetur, cætera ad demonstrationem eius rei in Coacarum comm. apud Hollerium: nam dubitare quis posset num necesse sit à venis & reliquo corpore ad articulum humores confluere, an non diuturnitate morbi carnes circum articulos liquentur, hinc mucorum prouentus, hinc laxitas, hanc exitus ossis è suo loco consequitur.

Pars muco plena aut ob venarũ fluxum, aut carniũ vicinarũ σύντηξιν.

12\. Caro autem crurum, aut tibiarum in luxatis tabescit, licet, πρὸς τὴν φαντασίην, mole quodammodo tumidior esse videatur. Et Galenus tria considerat in elapso articulo, vt non fiat nutritio inde tabes sequatur, Articuli è sua sede emotionem: ineptitudinem ad vsum: otium; otij nomine omnia concludi possent, nam pars otiatur, & quia suo loco dimota est, & quia ad vsum inutilis visa est, inde iners pars manet. Quare ergo non nutritur? Notandus est Aristo. locus, quo docet corpus nostrum continuum, aut aliquando contiguum esse & ratione ipsius continuitatis vasorum fit in omnes partes diuisio & partitio, nulla vena seorsim per se est, sed omnes, pars sunt vnius, si os separatum esset, officio non fungeretur, vena etiam si qua separata foret, nec suæ origini continua tenderet, suum sanguinem seruare non posset. Calor profluens ab origine facit ne gelet &c. Ergo in relaxatione summa, non mirum si partes emacientur. Et si quædam superficies carnosa tumentiorque apparet vera caro non est. Cum quis exercetur & fricatur, is fibrarum substantiam pleniorem habet, carnis tenuiorem, sed validiorem: contra non exercitati fibras graciles habent & carnem multam, sed mollem præ humiditate, est enim ista caro caseis qui coagulantur similis: exercitatorum verò integrè coagulatis: plura vide eo loci ad hanc tractationem valdè conferentia.

Cap. 9. l. 2. de part. anim.

Com. ad part. 81. l. 3. de art.

Atque vt tandem scribendi finis fiat, consideret medicus an sit extenuatio omnino facta in iis, qui aut paralytici fiunt, aut quibus relaxati & exoluti sunt articuli (longe enim interest) an pro luantur nescio quo muco liquatis carnibus, & non excusso digestoque eo quod liquatum est. Tunc enim falsa opinione extenuationis & maciei, & marasmi non inducêris vt omnino à sudorifico abstineas. Huc enim pertinet historia memorabilis apud Galenum de quodam qui cum tophos & πωρῶδές τι in renibus habe-

Obseruatione digna in cura paralyseos.

ret, vſus eſt medicamentis attenuantibus eo vſque, vt digitos ægrè mobiles haberet & quiddam cauum ſonantes præ ſiccitate, medici id obſeruantes, non habita ratione victus qui præceſſerat ad remedia paralytica impendio magis calfacientia ſiccantiaque confugerunt, nil profectum eſt, immo magis malum ingraueſcebat. Melior habitus liberaliore victu reſtitutus eſt, reſtitutaque & ſanitas eſt & motus digitis eſt reſtitutus, indeque τέκμαρσις medendi elicietur vt motus & ſenſus deperditio, aut deprauatio aliqua aliquid παραλυτικὸν portendens non tam corporis extenuatione opus eſſe quam refectione edoceat, alioqui multi hic errores committerentur.

Hiſtoria Gal. notanda.

Curationis capita.

Quoniam prauo vtitur victu æger iuſſus, & (aut maturandæ ſanitatis ſpes tenuis foret) monitus ad alium ſeſe conuertere. Purgatio ex ſolemni ſyrupo eſt inſtituta, vſus decocti ſcynæ cum guaiaci medulla interiori additis paſſul. & glycyr. maſticatoria, errhina, pyrotica ad ſuturam coronalem, frictiones, litus ex balſamo parato ex herbis neruàlibus conciſis & in oleo hypericonis per dies aliquot ad ſolem obiectis, deinde igne lento coctis addito vino, maſtiche & terebinthina, totoque expreſſo in oleum eliciatur, fotus ante cum ſpongia in ſimilium herbarum decocto macerata, his peractis admotum eſt emplaſtrum, ex emplaſtro ad fract. oſſium, contra rupturam, deſiccat rub. admiſto puluere ſaluiæ, denique cantharidum puluis admotus fuit humeris, & brachio ſero multo euacuato reſtitutus eſt, magna ex parte, id quod obſeruatione dignum eſt, declarauitque curatio quodammodo temeraria, quàm verè de cauſis tanti mali cogitauerimus.

ANNOTATIONES.

1. Qua ratione in dolore capitis, imo in hemicrania vinum conferat (id quod præter vulgarem opinionem eſt) ſomnum conciliando, ideoque humorem conquendo Gal. com. in part. 5. ſectio. 6. lib. 6. epid. item eo loco experimentum facit quomodo ieiuno ventriculo vinum datum noceat.

2. Ita Meſuæus capite de paralyſi vinum in paralyſi vitetur, nam facit penetrare materias ad neruos quæ non penetrarent, eſt inimicum neruis & oculis, ipſius abuſus eſt cauſa morbi ipſorum.

3. Coniectura hæc noſtra eſt, vt plus ſubeundo vinum fundat, & li-

quet quam foras digerat: at medicamenta hydrotica fundunt & digerunt.

4. *De paralysi post colicum dolorem Paul. Æg. caput scripsit ad finem 18. cap. lib. 3. & Ballonius in lib. epist. medicinalium.*

5. *Hic dicimus paralysin sequi post colicos dolores & sub finem morborum quod Fernelius explicauit amplè locis citatis.*

6. *Ad hunc locum facit prob. 5. lib. 1. Arist. cur vtentibus prauo cibo & inediam patientibus pedes intumescant, tabescunt & intumescunt, vt fit in cachecticis. Primùm intumescunt, deinde exarescunt.*

7. Μύξα *mucus dicitur, est autem substantia quædam lenta, glutinosa, quæ propriè in ossibus cartilagine & membranis congeritur: impropriè autem in carnibus vide com. ad part. 66. lib. 3. de art. huc pertinet id Hipp. lib. de loc. in homine: mucus omnibus à natura est, cum purus fuerit articuli sani sunt & benè mouentur: labor & dolor fit cùm à carne humiditas fluxerit vitiosa.*

8. *Vulgo dicitur per inedias ventrem biliosos & acres humores ad se attrahere: vnde apud Hipp. 4. de morbis ventriculus vacuus fruitur corpore colliquescente idem penè com. ad apho. 50. lib. 6.*

9. *Calor appulsu noui alimenti recreatur, sed cum defectu noui cogitur mendicare aliunde ac veluti resumere dimissum alimentum ac remandere reuocatum, tunc fatiscit & corpus magis ac magis collabitur vnde in febribus prout sunt gradus purgationis, ita & renutritionis.*

10. *Horum demonstratio petenda ex com. ad apho. 39. lib. 5. vbi docet excrementum (loquitur maxime de naturali) habere humorem similem naturæ partis, vt sanguis in hepate est, & in articulorum compaginibus humor glutinosus.*

11. *Quòd hic humor mucosus sit proprius membranarum & neruosi generis apparet ex principiis ipsis generationis; nam Hipp. lib. de carnibus docet alias partes ex pingui esse, vt ossa, alias ex glutinoso, vt membranas & neruos, alias à sangnine vt carnes.*

12. *Arist. prob. 5. lib. 1. docet per famem & inediam & ob prauum victum pedes intumescere, quia corpus tabescit, qui locus huc pertinet.*

CONSILIVM LXXXI.

Pro Domina de Roiſſy iſchiadicos dolores patiente.

APpetente vere & humoribus quaſi vernantibus dolor ad iſchium ſiniſtrum acerbus, non vera tamen iſchias, ſed incipiens, ni malo occurſum fuiſſet, his capitibus breuiter res tractata eſt.

Morbi neruoſi generis de apicibus artis ſunt ob curandi difficultatem ex parte humoris & obiecti, ſeu ſubiecti corporis.

Morbi neruoſi generis, ex parte humoris & ſubiecti curatu difficiles.

In humore conſideratur modus quo dolor mouetur & natura ipſius.

Modus aut per modum fluxionis à ſuperioribus in inferiores partes, à nobilibus in minus nobiles, aut per congeſtionem in parte iam imbecilla. Tertium modum addo ex Galeno per colliquationem quandam in carnibus ipſis, quam colliquationem non ſequitur digeſtio foras vt fit in ſenibus, qui colliquantur & dolent.

3. cauſæ in genere, fluxio congeſtio & colliquatio.

Duæ forte huc concurrunt, fluxio & fuſio humorum in ipſis carnibus & muſculis, vnde rarefactio, & diminuitur caro muſculorum. vnde apud Hippocratem τὸ ἄσαρκον καὶ ἄλιον κέλος vocatur, *demuſculatum* interpres vertit.

Cauetur ne humor à parte robuſta, aut ignobili in imbecillam & minus nobilem repellatur, præſertim hæc methodus ſeruatur; contra Hipp. & Galenus ſentit, humorem enim tuto aiunt regeri poſſe in fortiores & nobiliores, vt pote quæ cum viribus polleant, his vſæ humorem coquunt & mitificant.

2. de nat. hum.

hic locus eſt notandus.

Ratio poſterior de liquatione humorum, & carnium caſu in ſenibus (vt dictum eſt) cernitur, diffluunt enim carnes circa oſſa & tabent hinc dolores.

Humor qui aut arthritin, aut iſchiadem facit, ambiguus eſt, de iſchiade rarò à ſanguine Galeno à bile & pituita mixtis ſæpè, hinc illud Plato. pituita acida & ſalſa fons eſt affectionum καταῤῥοϊκῶν,

In timæo.

ſi frigidus,

ſi frigidus, aut calidus humor foret, per ſimplices qualitates oppoſitas vinceretur. At iſtæ ſecundæ qualitates non habent ita contrarium, vnde quod remedium nunc iuuat, mox idem lædit & medicorum opprobrium morbus hic dicitur, & cæca origo eius pauló videtur.

Ad part. 66. l.3. de articulis docet Gal. quale ſit excrementum neruorum, oſſium, cartilaginum & quã ægrè coquatur, digeratur & euacuetur. cc Gal. 9. ſec. locos loquẽs de priapiſmo.

Medicamenta per os ſumpta initio non ita conferunt, præſertim ſi ſint μοχλικά hoc enim therapeuticum præceptum, quæ per interiorem ventrem fiunt euacuationes, fluxiones ferè in partes vicinas commouent.

Sacculi ex furfure, fotus, enemata, aſtringentia lumbis, detractio ſanguinis è brachio, non ligare tibias, non impingere materiam in articulos: vſa eſt clyſmatis, axungia porci lauta in aqua vitæ, cataplaſmatis, ceroneis non valdè calfacientibus, veſicis ſuillis lacte plenis, breuî Dei beneficio conualuit.

Sed plurimùm adiuta fuit ceroneo ſequenti.

℞. Diachyl. albi ireati ℥ iiij. gummi pini picis naual. benioing añ. ℥ j. ceræ nouæ ℥ j. ſ. diſſol. lento igni, adde emplaſtrum de melilot. & de mucag. añ. ℥ ſ. cum oleo chamæ. & terebenthina, fiat cerotum.

CONSILIVM LXXXII.

De ſtranguria dyſuria & iſchuria.

D. Deliure circa menſem Maium modo ſtranguriâ laborauit, modo dyſuriâ, iſchuria aliquando, purulentum minxit limpidum τὸ μυξῶδες tunc dixiſſes verè φλέγμα πυῶδες, aut τὸ πύον φλεγματῶδες, ſanguinis concreti grumi excernuntur, denique abominanda erant omnia quæ per vrinam, & cum vrina excernebantur, hypochondrium ſiniſtrum efflorebat & intumebat, ſplenem laborare & induruiſſe ſuſpicabantur, foris & intus medici vtebantur remediis reſpicientibus lienem, intereà ren ſiniſter coafficiebatur, & iam calfactus fotibus ſplenicis & decoctis vicinia ipſa lædebatur, de eo ægroto hæc tria notanda; Primùm temperamentum bilioſum valde, hepate intemperato: Secundo ante annos 25. de lumborum dolore querebatur: Tertio, gonorrhœa ali-

quando laborarat & dum grauia symptomata & dolores pateretur ad partes vrinarias, renes, vesicam, etiãnum medici splenem curabant, rati fortè eas vrinas vitiosas indices esse exonerationis ipsius lienis, non raro enim id contingit. Ideo formulæ remediorum similiter pariterque dicabant operam & reni, & spleni. Sic forte paulum temeraria fuit medicatio, (pace medicorum dicam, à more enim meo alienum est quemquam suggillare, ne dum artis nostræ magistros & officij societate consortes & collegas) quia quod spleni consulere poterat, renem laborantem lædere poterat. In excretione obseruatur materia, modus excretionis.

Materia & modus excretionis obseruatur.

Si hoc, vel illud totum renale est, & successu temporis vrinariæ partes mittentes, ducentes, excipientes laborarunt.

Materia.

Excretio multiplex qualis affectis renibus esse solet, ideo fallaces sunt in renalibus vrinæ, materia, pus, sanies, tabum, vrina tenuis, crassa mucosa, vlcus renis antiquum notãt: mucosa bifariam, aut ob pituitam purulentam, vel pus pituitosum; hinc excretio mucosa, & ob quoddam vlcus fit sæpè talis, vel quod partes membranosæ spermaticæ, iam dissoluuntur, aut tale proprium excrementum colligunt & excernunt, id quod Gal. docet libris de articulis.

Ea vrina mucosa, aut calculum in vesica significat, aut oris vesicæ vlcus, aut veterem affectionem vesicæ ad part. 65. l. 3. de art.

Tertia ratio ob peculiare vitium parastatarum, vt in iis qui gonorrhœa laborarunt, vel calculum in vesica habent.

Nunc de modo, modus est stranguriosus, qui senibus est familiaris ob pituitam salsam, dysuria est aliàs ob infarctum & obstructionem & humorum confluxum in partes vrinarias. A splene stranguria quædam esse potest. At nec tam facilè nec tam diuturna est.

Modus.

Sic hîc renes accusandi sunt omnium iudicio.

Et tamen splenica sunt data toties, hic lien fateor laborat vt signum, non vt causa; quia quibus lien efflorescit, iis corpus extenuatur & docet male administrari œconomiam naturalem, vt signum & ministrat materiam ob viciniam: immo ren potest quadruplo maior esse etiam consumpta carne & facere opinionem tumentis splenis, id quod obseruauimus.

Gonorrhœa quæ olim præcessit maximè in causa & relinquit in lumbis dolores & querelas: item symptomata memorata facilè inducere potest affectis viis vrinariis, stranguriam & dysuriam.

1. *Aquæ naturales.*

Laudo vsum aquarum naturalium, offendunt tamen siccatos &

emaciatos, tamen si vlcus renis in causa est, ab iis non desistendum : curato vlcere tabes & marcor desinet, Balnea conferent, *Purgatio.* purgatio ex lenitiuo, phlebotomia frequentior ex basilica sinistra valde proderit, si hemorrhoides sese offerant excipiantur.

Si suspicio carunculæ in vrethra, huic consulatur quadrantibus remediis, iniectiones fiant frequentes.

Lac asinæ & mane & vesperi, ni hypochondrij affectio dissuaserit, sed experiundum. 2.

Hydromeli probo, fugiatur oxymeli præscriptum, & diuretica deterfundunt & ardorem vrinæ cient.

Nec probo splenica nimis detersoria, nimis sanguinem detergunt sero detracto, & venas aperiunt.

In suppressa vrina succus amyd. dulcium, supradictum: hydromeli parabitur etiam cum herbis vulnerariis, non multum calfacientibus & aperientibus; conserua rosarum in bolo & potu.

ANNOTATIONES.

1. *Cum æger olim Gonorrhœa laborarit, videndum num etiam hydrargyrosim passus sit, aquarum enim naturalium vsus (maximè earum quæ vitriolo imbuuntur) nociturus esset: nam dicuntur nocere iis qui vncti fuerunt in lue venerea, ratio est quod odium interuenit calcantho, quo illæ aquæ imbuuntur & argento viuo, quòd à calcantho dicunt cogi, coerceri, & colligi, vnde postea id argentum viuum magis vires exercet in partes & eas corrumpit.*

2. *Lac in magnis doloribus, idque recens mulctum, dolorem mitigat, ardorem temperat, vlcera abluit, deterget, illinit intestina, solidat, roborat, vim acrium humorum obtundit, eorumque malignitatem reprimit, nec terreri oportet initio si obsit, perseuerandum experientia docet, fit enim vt tempore lac refrænet, & contemperet cacoëthiam & prauitatem humorum in corpore turgentium, sic Hipp. 2. de morb. mul. exhibet in fluxu muliebri biliosо, lac asininum, aut serum, eâ tamen cautione vt lienosa non sit mulier, aut flatuosa exanguis,* ἢν δὲ ἡ φύσει πηλινώδης ἢ πνευματώδης λείφαιμος μήτε ὀῤῥὸν μήτε γάλα πινέτω, *ideo non abs re obseruauit author lac asinæ minime profuturum præsente aliqua hypochondrij affectione, puta tumore, obstructione, aut duritie.*

CONSILIVM LXXXIII.

Ad fluores muliebres pro D. præposita.

RAtio victus pernecessaria in primis, diligentissimè corpus purgandum aliàs decocto foliorum sennæ mundatorum cum pinpinella, plantagine, betonica, bugla, sanicula, melissa, radice oxalidis, adiicitur & rhab. & syrupus rosarum pallid.

Aliquando conuenient pilulæ tempore frigidiore.

Pilulæ. ℞. Pulueris hieræ, picræ ℈ ij. rhab. ℈ iiij. massæ pilularum sine quibus ʒ j. pulueris ireos florentiæ & castorei an. ʒ ß. ligni aloës & pulueris guaiaci an. gran. 8. fiet massa. possunt addi trochisci de camph. ladanum & agaricus.

Aliquando deglutiat vel in forma liquida ʒ ij. terebinth. vel in pilul. cum pauca mastiche & saccharo.

Tabellæ. Tabellæ triasantali triplo, aut quadrup. rhab. addatur crocus martis vel chalybs ipse præparatus, aut rhabarbarum conditum cum syrupo violato, sectio venæ: si sanguis impurus, audentius erit ex vtroque brachio demendus.

Fiat aqua ex maceratione rhab. qualis datur puellis decoctum fragariæ, aut sarsæparillæ, aut schinæ addito cinnamomo puluis terræ sigillatæ ex luteo oui.

Ambra griseaex eodem luteo.

Conserua rosarum in frequentissimo vsu addi postet bolus, aut terra sigillata.

Puluis. ℞. Pulueris elect. diatrag. frigidi & diaireos an. ℥ ß. coriandri conditi & fœnic. conditi an. ʒ j. quatuor seminum frigidorum, maior. & papaueris albi an. ʒ j. boli armenæ, & pulueris elect. diarrh. abb. an. ℈ j. pulueris chalybis præparati & tartari præparati an. ʒ j. sacch. ros. ℥ vj. rasuræ eboris ℥ ß. fiat puluis. Æstuarium conferet, sed maximè aquæ Spadenses aut Niuernenses.

Sed & sarsæparillæ, aut ligni indici, aut schinæ decoctum maximè profuturum profitebor.

An ad fluorem muliebrem balneum vtile, vt ad alui profluuium ex Galeno. dubitari potest.

Saccharum candum valet, puluis rad. pentaph. & lignum rhodium.

CONSILIVM LXXXIV.

Pro Iacobo Memmæo raucitatem conquerenti.

AD ea ſymptomata, de quibus querela eſt, remedia quidem medica non negligenda, tamen hic ægritudo potius eſt quam ægrotatio, ſic ab animo potius repetenda ſunt quam ab arte quòd ad has miſerias occalluiſſe iam debet: iſta enim ægritudo non ſolùm miſeria eſt, ſed eſt carnificina, tabem enim affert, cruciatum, fœditatem, lacerat, exeſt animum, conficit. Omnis medela animis præſentia. Vitia vocis ſenſim atque ſenſim accreſcunt, nec ſolum contumelias iniuriaſque aëris ſequuntur & humores, ſed animi pathemata, quæ omnes naturæ actiones peruertunt. Ideo Claudius apud Sueto. vocis modulandæ corrigendæque ergo muſicæ ſtudium amauit, meditabatur, exercebatur clyſtere vomituque purgabatur pomis & officientibus abſtinebat, & blandiente profectu tandem prodiit, pronuntiabat dulci & proprio oris ſono. Auguſtus dabat operam phoniaco qui vocem leniret, ac remitteret. Quibus patet moderatis actionibus corporis & animi, animique tranquillitate calorem naturalem foueri, pulmones temperari, vocem quoque pro rauca & fuſca, leuem reddi, & canoram. Caſſia lingenda, aliquando in bolo deglutienda, habeat paratam confectionem de rebecca venetianam conſeruam roſarum, & de floribus vngul.caball.glycyr.mandat, pugillus aut bugloſſi, aut bipinellæ cum priuatim cibum capiet in vino macerabit.

Animi pathemata alterant vocē, & in viribus & in qualitate.

1.

Purgatio. 2.

Paſſularum vſus ſi reperiuntur.

Manna ſi habetur cum carnium decocto.

Succus amygd.dulcium.

Tabellæ aut hypoglottides.

Tabellæ.

℞. Pulueris elect.diatrag.frig.ʒ vj.electuar. diaireos ʒ iij. ſacch. candi ʒ j.raſ.ebori s,cornu cerui an̄.℈ ij. conſeruæ roſar. ʒ ſ. cum ſaccharo in aqua roſ.ſoluto, adiecto pauco diatrag.frig. & tantillo cinnamomi, fiant tabellæ vel formulæ.

Valebit & linctus mellis puriſſimi, ſumere ficus vel coctas, vel crudas prodeſt, & melicratum, terebinthina linctu ſumpta ſi ingrata nimis non eſt, ſyrupus de glycyr. pomatium. vſus ptiſſanæ.

ANNOTATIONES.

1. Ita animus mœrore percellitur vt corpus ſuſtinere nequeat ac velut ſequatur omnium membrorum ruina, ait, Donat. in Adelph.
2. Confectio de Rebecca expectorationem iuuans, ſic parari ſolet Venetiis. ℞. glycyr. minutim inciſæ ℥ j. ſ. rad. ireos flor. ʒ ij. infund. in aqua roſac. duos dies coqu. in ℔ j. ſacchari cum gummi tragacanthæ f. baculus ad vſum.

CONSILIVM LXXXV.

Pro D. du Breuil cephalalgiam patiente.

NOs ex ſcripto medici nonnihil ſubolfecimus de morbo dominæ iam ſemeſtri capitis dolore affectæ & afflictæ, ſubolfecimus quidem non intelleximus, quia adeò ieiunum ſcriptum ſterile & ab artis imperito profectum vt rem tantum attigerimus, id quod in re quæ eſt tanti momenti & tanta perfunctoriè agendum nō fuit, nam aut actum agemus, aut re non intellecta periculum ægræ creabimus more eorum qui ad ſcopum non viſum collimant, vt quo fors tulerit tela ſcopum alludant non feriant, itaque domeſtici medici imploramus ingenium & ſolertiam qui ſolus rem acu attinget. Nos videmus melancholiæ in cerebro fixæ iam ἐν τῇ ἕξει exiſtentis magna eſſe argumenta. Quo malum immedicabilius eſt, leientericus fluxus œconomiam naturalem fatiſcere declarat, & ni nos medicus ab ea opinione retraxerit, eam ſequimur ſententiam, nec ſuis patrociniis deſtituta eſt: candor dominæ laborantis morumque ſuauitas debet nos pellicere, hortari,
1. imo cogere vt tantam mali acerbitatem, aut tollamus, aut leuemus, tollere ἀδύνατον.

Extat enim illud Hippocratis oraculum: Quibus dolores ſine manifeſta cauſa fiunt, diuturni in toto capite, & debiles fiunt gra-

cilesque, his prædicendum morbum priore grauiorem esse &c. Vide plura apud Hippo. ad hanc ægram accommodanda, item illud eodem in loco: Qui à multo tempore apparent & facies subtumida, eos capite dolere scias &c.

Interea blando vsu rhab. ægræ consulatur, item pilularum de hiera cum puluere diamarg. frigidi. opiatæ corroborantes valent, apertio venarum frontis, aut arteriarum si dolor vrgeat, præcedat tamen apertio venarum brachij & hæc pro virium modulo, cœlo benigniore fotus capitis ex malacticis addita senna, sed amica consolatione fibræ illius ægritudinis quę iam altius radices egerit, sunt elidendæ, & si qua sunt quæ eius animum exasperare possunt, ea notitiæ substrahere oportet. 2.

ANNOTATIONES.

1. Morbi (ait Seneca in epist.) aut sunt longi, aut præcipites: longi dant intercapedinem & refectioni locum atque inducias: breues autem & præcipites citissimè, aut extinguunt, aut extinguuntur.

2. Ægrotantis animi Medicus est sermo; ægritudo autem non solum est miseria, ait Tull. sed etiam carnificina, exest animum, corpus conficit & tabem inducit facilè dein verò experientia verum deprehendere licet eos quos animi ægritudo & tristitia in morbum coniecit tanquam primaria ac externa causa, aut lethaliter, aut grauissimè ægrotare vix enim ægri, si liberari debent etiam rebus omnibus rite factis & administratis, liberantur.

CONSILIVM LXXXVI.

Pro muliere carnotensi febre lenta laborante.

SPecies febris consideranda primùm, dein tempus quo nata est, denique procatarcticum. Omnes facilè præhenduntur morbis suæ tempeciei propriis. De externa causa ægritudo fuit morbus animi amissis liberis, mulier autem ob infirmitatem iudicij faciliùs altiùs afficitur, & ob mollitiem corporis, nec enim ei adest ad resistendum facultas: de animo mulierum notandum 1.

Omnes congeneribus temperiei suæ morbis præhenduntur. Gal.

illud Gal. cum vitale robur infirmum est, animi vero pathemata valida, facilè animi essentia dissoluitur, hinc iræ, hinc odia, & iræ quidem lenibus de causis, quia animum qui (benè & præclarè vt loquitur Comicus) gubernat, mulieres ipsæ infirmum gerunt. de animo hactenus, de corpore nunc, illud est Hipp. qui sunt blæsi linguaque hæsitant patiuntur morbos fortiter melancholicos, quia cerebro vt molliori & effœminatiori facilè imprimuntur fuligines & tetri vapores ab æstuantibus visceribus, à pulmone præsertim excitati.

2. Epid.

Vt ad morbum animi reditus sit; tanta est vis ægritudinis vt œconomiam naturalem perturbet declarat ob mœrorem febris hectica quæ primo præhendit quod aliàs successu temporis euenit, mœror vno quasi ictu plus facit quam humores, qui longas febres procreant.

Tempus vernum fauet quod salubre est, quodque si recipit corpus sanum, illud in eo statu conseruat, ait Gal. hic non tam efficientis quam suscipientis causæ ratio habenda, at hoc anno efficientis causæ magna fuit vis, ver enim siccum fuit & aquilonium, at cum tempestiua tempestiuè non fiunt, morbi fiunt inconstantes & difficilis iudicij; dein habenda quoque ratio suscipientis causæ: nam licet per apho. quartanæ in æstatem incidentes sint breues, contrà fit si lien sit infirmus, ait Hipp.

τȣ ποιητικȣ & ἐπιδεκτικȣ habenda ratio in morbis.

Species febris erratica & in morbis longis humor maximè melancholicus gignitur pro reliquiis febris, dolor à pastu in ventre: tussis quæ à splene esse potest denique id totum hypochondriacum, ideo clysmi laudantur. Cathartica blanda, balnea, phlebotomia syrupus sabor, fotus, limatura chalybis, tabellæ triasantal. cum rheo.

Hinc Aëtius conualescentes melanagogo purgandos esse dicebat.

Hic dolor à pastu vel est notha colica febres longas sequi solita, vel proprius hypochond.

ANNOTATIO.

1. *Huc alludit Aristot. dum ait, omne imbecillum natura querulum esse. Et Seneca lib. 2. de ira Senes, ait, difficiles sunt & queruli, vt ægri & conualescentes, & quorum, aut lassitudine, aut detractione sanguinis exhaustus est calor. In eadem causa sunt siti fameque rabidi & quibus exangue corpus est maligneque alitur & deficit. Eamque ob causam iracundiores sunt valetudine, aut ætate fessi. Vetus prouerbium est à lasso rixam quæri. denique quibus quauis ex causa corpus infirmum est iis animi pathemata valida sunt.*

Morbi

CONSILIVM LXXXVII.

De tinnitu aurium.

MOrbi cerebri cum magni ſint momenti curatu ſunt difficiles & difficiliores ferè quàm cognitu. Et ideo Hipp. naturam diligentem in conformatione cerebri & eius repurgatione ſtatuit, vt vel ſuprà, vel infrà, vel intra modum repurgetur.

Tribus de cauſis curatu difficiles ſunt, quia princeps pars, quia locus anguſtus, & vt dolor in anguſto maior eſt, ita ægrotandi & dolendi cauſa concluſa eſt: Tertio quia pars facilè inæquali intemperie laborat ob diſſimilem temperaturam parenchymatis cerebri & ardorem arteriarum, cerebri ἀναισθησίαν penè; contrà neruorum, & membranarum ſenſum exactum, hinc ſymptomata cephalalgica, cataphorica, catarrhoica & paraphorica. Iam verò agitur de ſtrepitu ſonituque & tinnitu auris, in quibus eſſentia conſideratur ex cauſâ, loci naturâ, facultatis robore. Omnia hæc cruditatis & flatulenti ſunt ſoboles ſpiritus: ſunt ſymptomata læſæ auditionis, quod in oculo cæcitas, hebetudo & error, ideſt ſurditas, tinnitus, ſonitus in aure: differunt tamen, bombus enim exolutionem partis cerebri, vnde vis audiendi manat, ſequitur.

Dolor in Auguſto ait Senec. ideo aurium, dentium, dolores ſunt atrociſſimi.

Bombus vt à tinnitu & ſonitu differat.

Ceterum hæc vel ex acuitate ſenſus, vel vitio inſtrumenti, vel per ſe in cerebro, vel à partibus ſubiectis, primario, vel ſecundario.

Per ſe continuus eſt, tamen affectio quæ initio erat per ſympathiam, tandem per protopathiam fit, cauſa in ægro fuit externa, ſed eam iuuit facilè diſpoſitio partis corporis & humorum: at vero Celſo authore valetudinarij viuunt, qui corporum ſuorum robora inquietâ agitatione & vigilia minuere ſolent, & Hipp. pertinax vigilia cibos crudos & ἀπέπτους facit, quod huic ægro contigit, nàm & cacochymus eſt, & pertinaci ſtudio ipſe inquies & aſſiduus inhæret.

Tertiò vlcus fuit in aure ab inflammatione, ab inflammatione autem vel abſceſſu, malum.

Obſeruatione verò dignum eſt facultatem corpus noſtrum diſ-

pensantem, seu naturam; ita in corpore omnia temperare vt harmonia quædam sequatur, & omnium actionum integritas: contra fit si quid intemperatum, inæquale, anomalum, & maximè si partes contrario temperamento prædita. In hepate & ventriculo id fit, item maximè in cerebro, hinc vertigines, palpitationes cordis tinnitus. Sonitus aurium, & tamen naturâ cerebrum frigidum est, imo ab Hippo. frigidi & humidi sedes, & metropolis dicitur.

Tinnitus in iis symptomatis numeratur, quæ in affectione corporum consistunt, vt colorum mutatio ad visum refertur, ita ad auditum tinnitus: differunt tamen in hoc, nam si ad affectum simplicem referuntur ab actione læsa sunt; si ad actionem læsam proximè à morbo pendet, vt soni, vel ab angustia, vel à flatibus, In tinnitu flatus eliditur, & interrumpitur quod facit materiei tenuitas, robur facultatis, angustia loci. Bombi causa flatus crassior bombilans more apum, & fere est ab exolutione quadam partis illius cerebri à qua vis audiendi deriuatur, vt ante dictum.

Ad tinnitum præcedentem, in iuuene cacochymo cerebrum studio pertinace fatigante, iam abscessum auris passo, cum magno iudicio sese gerere oportet, quod impuritas est sanguinis & in toto corpore & in cerebro maximè, præsertim verò quod in ea familia facilè congeritur putre & indomitum serum, quod eam valetudinariam efficit. Decreto medicorum, & exacta purgatio, detractio sanguinis, balnea, & decoctum sudorificum est institutum à quo benè fœliciterque habuit.

CONSILIVM LXXXVIII.

De cachexia pro vxore Gaij.

Et quoniam intemperantia prauusque victus fœdũ hunc affectũ inducit; sunt autem morbi supplicia luxuriæ & intemperantiæ vide Senecã epist. 1. l. 15.

IN hac ægra partim se prodidit nobis ægritudo, partim ægrotatio, vt iam languor quidam esse videatur: ac ægritudo quidem, quoniam animo sibi multa finxit, quæ efficiunt vt animus sit inquies & irrequietus, & cum mulier sit, ob mollitudinem corporis & animi iudiciique imbecillitatem, altiùs se penitiusque imprimit ægritudo, iuxtà illud Galeni; Quibus vitale robur infirmum

est, animi vero pathemata valida, iis animæ essentia facilè dissoluitur, vt paulò annotauimus.

Ægrotatio in hoc quòd febris lenta, dolor capitis hemicranicus, lentitudo corporis, deturpatio coloris, & pro viuido & nitido, penè subuiridis, & cum virore pallidus, menses decolores: denique cacochymia, quam proximè sequitur cachexia à prauo corruptoque sanguine, quo tantisper partes fruuntur, & aliter fit quam in ἀτροφίᾳ, quia nutritio non fit: hic vitiosa nutritio per labem alimenti, siue externi, siue interni, vnde Galen. etiam in cachexia sanguinem suam seruare συμμετρείαν ait, licet corpus eo grauetur, sed suam symmetriam quidem seruat, τῷ πλήθει, id quod omittitur in textu Græco. 1. 2. Com. ad aph. 57. l. 5.

Hunc morbum & συνδρομὴν horum Hipp. expressit miro modo. Quibus colores dum iuuenes sunt, praui sunt & longo tempore non admodum icteri, hi seu viri seu fœminæ capite dolent, lapides & terram comedunt & hæmorrhoidas habent, quæ omnia concurrunt in hanc ægram, prauus color, diuturnus dolor capitis, pica, hæmorrhois; hæmorrhois autem in muliere morbus est ex Celso & Aristotele; in viris purgatio est naturalis, in muliere non item, & vt signum & vt causa. 2. Prorrh. " " " *Hæmorrhois in muliere morbus in viro sanitas ex Cels. Arist.*

Vnde quæstio an in humoribus morbus hic consistat, an in dispositione quadam praua & quasi habituali & hectica affectione: si in humoribus, in euacuatione & purgatione spes est.

Si in habitu & ἐν τῇ ἕξει, vt aiunt, vix arte corrigi emendarique potest, vnde Gal. com. in lib. 2. prorrh. in vitiligine & leuce iam dispositio & habitus iam introductus, & licet humores omnes euacuaueris, nihilò magis proficias.

Et Hipp. 4. acutorum sub finem, pallidos, decolores & subtumidos non purgabis, ἀχρέως purgare non conuenit, & in Aphorismis. Qui salubritatem corporis habent, & qui prauo vtuntur victu ægrè in purgationibus habent. 3. *Lib. de locis in hom.*

Et Aëtius loquens de melancholicis & epilepticis, ait eos iuuari vsu hieræ Archigenis cùm nullam bilem excreuissent, sed quòd malus habitus membranarum cerebri exteritur, datur parua quantitate, vt non fiat euacuatio condigna. *Locus hic admirabilis Aëtij medici serm. 2. primæ tetrabibli.*

Quo fit vt Hipp. lib. Epid. pallentibus ad coloris suauitatem, calore foras reuocato ὀξυθυμίαν consulat, lætitiam & in nimia confidentia metum, prout aut lætitia excitandus animus, aut metu, si confidentior sit exanimandus & proiiciundus. 4.

In eo maximè laboratum est, vt daretur opera & purgationi humorum, propter cacochymiam, & ipsi cachexiæ corrigendæ, quæ leuces, vitiliginis & elephantiaseos sæpè est antesignanus, intemperies enim inusta impressaque partibus corruptionis alimenti causa existit, & quod facit prauus cibus assumptus, idem facit genitus ob intemperiem partium ipsarum. Generatur enim virosum alimentum quo natura etiamnum fruitur loco melioris alimenti, vnde tandem habitus cachecticus introducitur. & Galenus explicans cur in purgatione exoluantur ij qui prauo vtuntur alimento, per eos intelligit & qui capiunt prauum alimentum & qui iam contentum habent in corpore, & vitiosa dicuntur alimenta per relationem ad prauum sanguinem, qui ex iis generari debet, nunquid enim quod externus cibus prauus facit, idem non faciat alimentum bonum, corruptum autem propter maleficum calorem & febrilem siue à natura datum siue introductum.

Quod facit cibus cacochymus id facit genitum alimentum ob partium intemperiem.

Plura in Ballonij comm. in apho.36.l.2

Ad eam intemperiem natiuam dominæ ægrotantis consuluntur aquæ spadenses, item & blandum decoctum scynæ ad consumendum virus, quod prauæ nutritionis causa iuuans & insuauis prauique coloris, cum enim gignitur succus per coctionem, is licet nutriat nutritione largius sumptâ, tamen is εὐχροιαν non inducit, item excrementa alimenti nocentiora sunt & fastidiosiora quam in aliis temperamentis & augent fouentque primam intemperiem primamque mali labem, ideò purgatio valet frequens vt ne malum augeatur peiusque sit homini viuenti quidem & prima sua sanitate qualicumque vtenti.

Instituta enemata hypochondriaca & hysterica. Apozemata cum senna agar. rheo & syrupo de pomis, balnea.

Cauteria brachio, fotus chalastici ad lienem.

Aquæ spadenses, pilulæ ad prouocandos menses.

ANNOTATIONES.

1. *Lib.2.Epid.sect.1.Hipp.locus notandus & huc pertinens. Color est qui multum pallidus est, & ex candicante pallet, quia omnis huiusmodi ab hepate est inde fiunt hepatici in iis morbis, & morbi regij ab hepate, & qui à splene sunt nigriores. &c.*

2. *Nil tam vulgare est quam nomen cachexiæ quæ τῇ εὐεξίᾳ contraria est: in vtraque moles corporis plena satis est & vber, sed in cachexia torpor est, & lentor corporis, in habitu autem bono & lauda-*

bili est alacritas. Illic carnes subtumidæ, quales in facie cadauerosa Comici, vbi caro, quasi cadauerosa liuore, & rubore quodam infucata & personata tumidulaque apparet. Duplex est autem cachexia, vniuersalis & particularis vt ex longa lippitudine oculis euenit: vniuersalis ferè à iecore est quæ triplex censetur. Vna pituitosa quæ in virginibus apparet, in quibus flos niterque faciei decutitur deperitque. Secunda melancholica quæ vt in elephantem leucem, aut vitiliginem pituitosa terminatur. Tertiam Galenus Aqueam cachexiam vocat, sanguine in aquam conuerso. In cachexia vitiosa nutritio est, nutritio tamen quia apponitur alimentum parti, & licet sanguis sit vitiosus, est tamen sanguis, ideo ab atrophia differt in qua nutritio non fit, carnésque liquantur & corpus fit exuccum sensim, strigosumque; quanquam autem Fernelius differentiam posuerit inter καχεξίαν ἢ ἀτροφίαν tamen aliter quibusdam esse videtur, Gorrhæus enim cachexiam in solidarum corporis partium deprauatione statuit qua alimentum omne corrũpitur. Tertia enim coctio in habitu fieri solita malè perficitur & alimentum corrumpitur inducitur enim cacochymia quam excipit cachexia, & quia corrupto alimento non potest bona nutritio contingere, sequitur vt cachexiæ ἡ ἀτροφία succedat in quo à Fernelio lõgè Gorrhæus discrepauit, in cachexia enim moles carnis apparet foueturque qualicumque sanguine: sed cachectici habent aliquid faciei cadauerosæ, in atrophia collabitur moles; Et Celsus definiuit cachexiam per tabis speciem vbi malus corporis habitus est, sic morbum per symptoma definit. Tamen longè interest partem tabescere omnino, aut aliquatenus nutriri assimilatione & adhæsione facta ad partes solidas, licet deprauatio sit alimenti, vnde vitiliginosæ virgines & elephantici carnem & molem habent, nisi forte dicas tandem in atrophiam desinere ipsam cachexiam, si diu duret, aut ipsam tumidam carnem & quasi cadauerosam cachecticorum impropriè carnem dici & impropriè nutriri. Quo pertinet illud Arist. Cur qui vitioso cibo vtuntur & fame diutina laborant, pedibus intumescant: per tabem consumptionemque, id euenire posse putat, tabescunt enim qui esuriunt, & qui vitioso fruuntur alimento, natura enim abhorret & mauult suum fraudare genium, quàm tale capere alimentum: qui fit ergo vt cum prauus sit sanguis nutritio fiat in molem & tumorem habitui athletico similem, nisi quod color non est genuinus & floridus. An alimentum in suis fontibus corruptum est, & appellens ad habitum corporis non hic corrigitur, sed retinens aliquid de vetere inquinamento nutrit etiamnum partes? An in suis fontibus

Donatus in Hecyra. Gal.

Lib. 1. de alimentis cap. de lente.

Qua ratione cacochimia tollit εὐεξίαν & καχεξία τὴν εὐχυμίαν vide apud Duretũ in append. c. 11. l. 3.

Fernel. lib. consil. & path. c. 7. l. 6.

Virgines fiũt aliquando leucophlegmaticæ, tertia autem est hydropis species de hac leucophlegmatia & cur pituita alba κατ' ἐξοχὴν dicatur accurate vt solet omnia Hollerius.

Arist. probl. 5. l. 1.

bonum, sed alludens affluensque ad habitum vitio morboque ipsius habitus talem qualem nutritionem, molem & characterem facit, vnde qui prauo alimento, aut eo facilè corruptibili fruuntur, tument turgentque, sed praua nutritio vocatur, & qui calida siccaque habent viscera, partesque solidas, & ad melancholicum temperamentum vergentes (nec enim melancholici tantum dicuntur qui humorem melancholicum colligunt, sed qui tales sunt τῇ ἕξει & partibus solidis) capto etiam euchymo alimento non pinguescant, mirabiles enim sunt naturæ effectus. Vnde in aliis locis mouimus quæstionem, qui fiat vt in habitu corporis sit multus adeps, qui à puriore sanguine est item bonitasque coloris, cum tamen viscera ipsa, idest hepar & lien putria appareant.

1. Epid. Ball.

Imo maior quædam quæstio, num ipse habitus peculiarem quandam naturam habeat, vt habeat quoque suos morbos non repetita origine à partibus internis. Partes enim extimæ corporis dicuntur à Galeno naturâ imbecillæ, vt pote in quas, partes internæ vt primariæ & principes, in quas (inquam) vt depositarias suum virus amandent & ablegent, quin & habere suarum actionum vim, non ab hepate, aut aliunde mendicatam Galenus autor est, sic suam quandam naturam habent suum ministerium suas vires & genium, suam sanitatem, suos morbos.

Lib. de locis affect.

Virgines illæ fiunt sæpè leucophlegmaticæ licet biliosо sint temperamento & sitibundæ: tamen Gal. inter eos qui temperamento sunt frigido leucophlegmaticos recenset ad part. 70. sect. 3. lib. 3. Epid.

Cum quis diu ægrotat & non purgatur, ferè carnes liquantur & corrumpuntur, & fit aqua. sic fit hydrops, ait Hipp. libro περὶ παθῶν, & sanè in cacochymis id fit, & tandem in cachecticis, si corrumpitur caro quà aqua fit: nam lib. de carnibus Hipp. ait per putredinem omnia crassescere.

4. *Virgines quarum pallet fœdataque est facies, ferè omnes cachecticæ sunt. Sed inter symptomata quæ eas virgines comitantur, est gressus impotentia & difficultas spirandi, vt ne minimum arduum possint ascendere, vnde hoc? An ratione febris? cur alij grauiùs febricitantes non sic habent? an ob flatus? cur qui colico dolore laborant, & omnes hypochondriaci flatuosi non sic habent? an ob obstructionem? cur iis qui longis morbis à forti obstructione natis infestantur non idem contingit? an quia diaphragma premitur? vnde in aliis idem contingeret, at non videtur ferè quid simile in aliis. an quia cor intemperie laborat? idem in febricitantibus non cernitur. An ratione sple-*

nis? ſæpè non tumet, idem in quartanarios & quibus induruit ſplen, caderet. An quia ob prauam nutritionem partium, non aucto, ſed mutato & vitiato ſanguine totius corporis eſt νωθρότης lentitudo, grauitas, ita ipſa viſcera partes quæ internæ ſunt ponderi ipſi naturæ; maximè hepar & pulmo, vnde grauata natura non poteſt molem corporis ſuſtinere, cor non refrigeratur vaſis quaſi collapſis, vt obſtructio ſit & attenuatiua & obſtructiua: cauſa illius δυσκινησίας crebriori ſque ſpiritus, aut in greſſu, aut in aſcenſu mihi videtur cognitu difficilis, ideò meas coniecturas tantum attuli, ſed reuerà in fœdis coloribus magna eſt obſtructio, & quaſi omnium vaſorum ςενοχωρία, vnde ſpiritus ſuas non habent περιόδους, motus, & mæandros, vt idem virgunculis contingat, quod iis qui incubo laborant, in iis enim quaſi perpetuus incubus eſt.

Cauſa greſſus difficilis in fœd. color. ob vaſorum anguſtiam ſpirituumque interceptionē.

Duretus cap. 13. 2. coac. lib. non id tam refert ad neceſſitatem inſpirationis, quam expirationis, ob fuliginoſum multum excrementum, & vaſorum anguſtiam, eſt enim quædam intemperies hectica in ipſis arteriis.

CONSILIVM LXXXIX.

De tuſsicula & ſpirandi difficultate cum ſuffocationis metu.

1. TVſſicula quædam tanquam paranymphus adeſt, poſtea tanta difficultas ſpirandi, cum febre aliqua eum detinet, vt præſentis ſuffocationis metus adſit. Ea acceſſio iam ſexies eum afflixit, & cum quaſi de funere agitur, ecce oborta ſudatiuncula, dyſpnœa eum relinquit, & primæ ſanitati reſtituitur, quod mirum eſt.

Huic malè conformatus thorax, ſternum eſt eminens & gibbum. Vnde quęritur, an à capite hoc, an à materiâ in pulmone, quę eum paroxyſmum committat, an à viſceribus cum ſplenicus ſit, Si à pulmone eſt, quî fiat vt tanto interuallo ſanus degat nil tale expertus; aiunt à viſceribus malum oriri excitato crudo vapore & craſſo qui dyſpnœam eam committit, nec ſinit ægrum quieſcere,

donec discussus fuerit. Id etiam in plerisque vidimus ægrotantibus.

An sit tantum quoddam incendium, fugax tamen in corde, quod καρδιωγμὸν improprie dictum, id est crebrum & celerem motum cordis affert, de quo ante hoc in libro, vt hic idem fiat quod in palpitatione cordis, prout enim vapor, aut in has, aut illas partes sese insinuat, ita varias edit affectiones idem forte est quod in ephialte.

Vide aph. 12. l. 3.

An suffocantis catarrhi species est respiratio præparata in qua æger ita est affectus, vt ni certam figuram deligat non possit animam ducere.

An sit tantum paroxysmus febrilis, in quo non est nouum oriri quasdam ἀσφυξίας, conuulsiones, incubum, vertigines, spirituum interceptiones, manuum palpitationes, quæ aut diuturnæ febris signa sunt, aut breuis in deterius iudicationis.

Hipp. l. de iudicationibus & Gal. aph. 34 l 4. & 12. lib. 3. vbi agitur de catarrho suffocante.

Victus ratio præscripta, vena secta, bechica instituta.

Purgatus est syrupo magistrali, post cuius vsum pristinæ sanitati fuit restitutus; dum hæc scribimus agitur septimus ferè mensis, ex quo malum non recruduit.

ANNOTATIO.

1. *Difficultatem spirandi adfert angustia pulmonum, compreßio à peruersione spinæ, pectoris depreßione, tuberculo, item vasorum obstructio, ab humorum copia, conniuentia eorumdem, ex marcore pulmonis, substantiæ adhæsus pulmonum ad latera. Ad crassos & obstruentes humores educendos valent, quæ moderatè humida, si viscosi, non solum opus humiditate, sed & detersione, ex acidis: sic melicratum ad crassa, oxymeli ad viscosa conducit. Deinde ptissana, & vinum dulce, si & peripneumonia & pleuritis cocta sit, nullaque adsit inflammatio, si sitim facit vinum non confert, impedit enim expectorationem, quæ autem iuuant nec sitim adferant, nec sint diuretica, ideoque aquæ naturales pulmonicis nociuæ, quod ducant vrinas & expectorationem impediant, & acria omnia interdicuntur à Gal. in dyspnœa, fundunt enim sanguinem, & liquant & educta tenuiori portione craßius reddunt quod relinquitur & 6. Epid. sect. 4. de filia Agesij asthmatica locus præclarus est, quo interdicit acribus: at Gal. loco citato dum acria damnat, id temperamenti adhibet, vt pauca quanti-*

Diuretica nocent pulmonicis, quia sanguinem liquant & impediunt expectorationẽ. 13. l. 5. simpl.

4. *Locus est præclarus com. in partic. 27. l. 3. prorrh. vbi intelligere queas in hysterica affectione conuulsiones esse posse: mulieribus hystericis & quæ strangulatu tenentur fiunt & continuæ totius corporis contractiones conuulsiuæ (græce σπωολκαὶ σπασμώδεες καὶ συνεχεῖς) Et hæc non sunt periculosæ respectu earum quæ sequuntur ob inflammationem insignem vteri. Et dubitatur maxime an contractiones conuulsiuæ in vterino strangulatu esse poßint. Auicennas & Epilepsiam & strangulatum vteri ab eodem esse posse contendit. Quatenus est morbus officialis, id est, quatenus vterus conuellitur vuluæ proprie strangulatus, quatenus est morbus materialis, id est facit procedere vapores ad cerebrum: comitiale malum est.*

5. *Immo illud apparet in iis qui cum libidinosi sint à Venere abstinent, penem sæpè ac sæpe arrigi, intumescere ac turgere, & sæpe iactant se dormientes, cur non idem potius vtero contingat tanquam parti in intimo corpore calidóque loco reconditæ? Cæterum de subita arrectione & pruritu subito videtur Hipp. audire dũ initio lib. de genitura neruos & venas à capite in pudendũ protendit.*

6. *Quid declarat illa exacta vteri clausio semine concepto? quid gestatio per nouem menses, & delectatio eius allecto semine? Ventriculi exemplum maxime id docet. In fame videtur obuius esse cibis, immo eos minime præmansos præripere.*

7. *Hic Fernelius contra sententiam Sorani quam ante explicuimus eandem causã hystericæ paßionis & furoris vterini agnoscit. At Soranus furorem vteri quoddam malum esse dicebat sine materia. Sed forte audiendum hoc est κατ' ἧττον καὶ μᾶλλον. Reuera potest furor vteri contingere.*

ſine materiei communicatione per abſolutam ſympathiam vt loquitur Arculanus: vt cum læſo punctoque in pede neruo abſoluta quâdam ſympathia cerebrum conſentit.

8. *magna quæſtion an ſemen in vtero ipſo an in vaſis ſpermaticis corrumpatur. Aiunt in his conſeruari, & ſi plus ſit quàm oporteat, facultas expellit in vterum, ibiq; corrumpitur. At ſanguis in vaſis ſuis putreſcit, cur non & ſemen? quia ſanguis eſt minus coctus & defæcatus. & ſemen benignum excrementum dicitur non ratione ſuæ qualitatis ſed quantitatis. Tamen de hoc poteſt controuerti. Rondeletium vide cap. de ſtrangul. vteri.*

9. *Reuera ſemen retentum potius eſt cauſa ſtrangulatus quàm menſtruum: Et menſtruũ retractionem, recurſumque & inclinationem vteri facit nec non peruerſionem, ſed non ſtatim ſuffocationem. Si æqualiter vterus trahatur, rectà ſurſum aſcendere videtur, ſi inæqualiter, vel ante, vel retro, vel aliorſum trahatur. Et hæc retractio crebriorem reſpirationem facit, ſed eam non tollit, ſic menſtruum ἀναῤῥοπίην καὶ ἀνασπὰς facit, ſemẽ potius πνῖγα ὑστερικὴν.*

10. *Statim initio iuuat prouocare vomitum præſertim ſi mulier plena ſit, nam malum auget. Et hoc ſuadet Aetius cap. de ſtrangul. vteri. Quanquam diſſuadet Auicennas & alii. Arabes quoniam, vt aiunt, ſurſum vomitu retrahitur putris materia quæ ſyncopen adauget.*

11. *Annotat quidam non eſſe alienum etiam in os immittere cum vrget affectio hyſterica diambr. diamoſchũ mithridatium licet ſint aromata, metu vteri retractus ad ſuperiora, quia hac ratione ſyncopes dantur, & plus hinc commodi quam incommodi: Item certum eſt quod hæc vt & alkermes ſpiritus recreant ac inſtaurant, at non eſt*

verum certumque vterum ascendere.

12. *Aetius citat ex quodam in hoc affectu cum nil profecisset acceptos esse duos staminum glomos eosque in oleum anethinum feruens immissos, & in sinum pudoris vicissim positos. Hinc miraculo conualuit.*

13. *Vel pessi dantur, vel herbæ tunsæ induntur. Si fieri potest, distinguas an sit menstruum suppressum an semen (quanquam in paroxysmo ambigua est curatio) si menstrua subsint Euphorbium suppositum peculiarem dicat operam, si semen, radix satyrij & horminum (quod vtrunque ciet Venerem Dioscor. lib. 3.) imposita proliciunt illud. Item folia vrtic. Item sal & nitrum. At prius fricare corpus conuenit.*

14. *In muliere grauida hysterica possunt quidem foris adhiberi quæ intemperiem minuunt, clysteres præsertim qualis hic vsurpantur, & sectio ven. vitanda. In vterum aut peros nil infundatur. Nisi forte ad cardiaca coufugias, & clysteres ex pauca terebinthina, aut ex theriaca vino, ol. sesamico, & confectione de baccis lauri.*

15. De lauro, *quæ hîc commendatur hoc scias, folia & bacc. conferunt in hos scopos, sed si conceperit mulier caueatur à radicis lauri cortice, Conceptum enim enecat.*

16. *Auicennas insessus parat (Si modo vsurpari possunt. ex decocto baccarũ & folior. laur. marrub. artemi. nepe. Conyz. sabin. centaur. dictam. sampsu. fœnugr. aristolo. ireos serpilli. Et insessus tempore caput oxyrhod. rigatur, & in aceto prius ruta, serpil. bacc. laur. & castoreum coquuntur.*

17. *Atque cum hysterica affectio & grauidas & vacuas præbendat, aliter se gerere oportet in his & illis.*

Alioqui periculum ingruet. Ac de ſuffocatione quæ adoritur prægnantem Hipp. abunde dixit lib. 1. de morbis mulierum.

18. Semen extinguunt ruta, agnus, contra ſaluia franca, Illa id præſtãt & ſiccandi vi & calore. Tamen eruca, ſatyrium alioqui calida ſemen augent, agnus & ruta quæ calida ſunt extingunt. Vnde? ſatyrium & eruca non tam ſemen augent quàm ad Ven. excitant, & illa multaque alia quod flatuoſa ſint, venerem excitant. Ruta & agnus cum calidiora ſint flatus diſcutiunt, ſemen extingunt, proinde Veneris ardorem extingunt, aut refrænant.

19. Cæterum hyſterica affectio cur non per contractiones quaſdam conuulſiuas tolli poteſt, veluti tranſlata materia, & ſymptomatis per mutationem ſeſe mutuò excipientibus. Ita enim contra multorum opinionem docuimus ex Gal. comment. in particul. 27. lib. 3. prorrhetici τὰς σπωολχγὰς in ſtrangulatum vteri cadere poſſe. Et com. in part. 26. lib. 3. prorrh. conuulſiones poſſunt apoplexias ſoluere & paraplegias. Quod notandum. Cur non idem de ſtrangulatu vterino dicatur?

20. Præter commemoratas hoc in capite cauſas ſuffocationis hyſtericæ: ne decipiamur vnum morbum pro alio ſupponẽtes: meminiſſe oportet, ſuffocationem poſſe contingere ob Eryſipelas in vtero contentum, vt Hippoc. lib. de natura mulieb. docet. An tunc non ſecanda vena etiam ſi animo linqui videatur vt ibi docet Hippoc.

21. Flatus qui hyſtericam inducunt affectionem, aut ſunt maligni, vt qui excitantur à ſemine aut non ſunt maligni: vt cum poſt eruptionem menſium immodicam flatus ſuccedunt diſtendentes & hanc affectionem inducentes.

De prolapsu & descensu Vteri.

CAPVT XI.

SAtis superque antè disputatum est an vterus loco moueretur an non; dictúmque vtero, vt & omni parti quæ exquisitiore sensu prædita officiũ in corpore munúsq; publicum habet, insitum quoddam esse desideriũ, quo res potiùs hæc quam illa summo veluti voto expetitur. Sed cum distinctionis causâ illud animale sit, in quo non modo naturalis propensio, sed quædam ὁρμὴ incitatióque cum manifesto sensu aut naturale, quod ipsum occultum est, & in ipsis naturæ primordiis inclusum, quædam sunt partes in quibus animalis ista appetitio viget, vt sunt vterus, & ventriculus. Hinc cum rerum iucundarum desiderio prurit vterus tumultuari videtur ac turgescere, & sua ipsius incitatione & entelechia, aut superiora petit, aut quasi hians & extremam sitim explere re cupiens obuius fit, prouoluitúrque seminis tanquam rei iucundissimæ appetitione incitatus. Hinc Aristotel. sedulus rerum naturalium indagator scripsit quibusdam coitus desiderio, aut longiore Veneris abstinentia vterum excidisse, quam prolapsionem vnus coitus curaturus sit. Itaque vterus quatenus pars est organica constans suis tunicis & ligamentis quibus antè & retro vicinis partibus adnectitur, potest cadere, prouolui, ac prolabi. In quo prolapsu nil fere animale est, nisi vt ante dictum est, id coeundi ardore contigerit, sed totum hoc aut causa externa, aut interna euenire putandum est Sed cum impetu quodam incitatus effrenis turget errores quosdam habet & motus impulsionésque animales, vnde ἀναῤῥοπὴν, καὶ κατωῤῥοπὴν. Itaque hic considerare oportet τὰς ἐστερεὰς ἀρτήματα πεπονθότα, appendices affectas, ἀναῤῥοπίας, καταῤῥοπίας, ἐντάσεις, ἕλξεις, ἐπιῤῥοπίας siue διασειρὰς siue παρασπασμούς.

7. Historia animal.

Hinc dicitur ἕλκεσθαι, συνεσπᾶσθαι παρεσπᾶσθαι, ἀνεσπᾶσθαι, διαστρεφῆναι. Qui omnes motus vel ab vtero sũt, vel à ligamẽtis. Si ab vtero, tanquam à quodam animali id proficiscitur quod rerum expetitarum aut desiderio languet, aut ad easdem obuius rapitur. Et tunc πλανᾶσθαι dicetur opinione Platonis, suósque motus sursum, deorsum habet maximè: & ii motus, errores & inclinationes aliquid ζωτικὸν, id est animale habent, ac si in bruta natura instinctus aculeúsque naturalis insit cum animali quodam appetitu ad ea persequenda quorum desiderio occupatur. Vnde ante diximus plerisque visum esse nunquam hystericã strangulationem contingere sine ista animali perturbatione quæ ἀναῤῥοπίαν faceret, aut καταῤῥοπίαν, vt cum libidine pellectus incandescénsq; vterus superiora capessit, strangulatum afferat, cum inferiora πρόπτωσιν efficiat, nullo in ligamentis appendicibúsque, vteri vitio concepto. Quanquã non negent procidere non posse vterũ sine ligamentorũ vitio. Nam si ligamentis aut non laxatis, aut non mollefactis coitus desiderio vterus prouolueretur prociderétque, id non posset fieri, citra diuulsionem retractionémque appendicum, & difficultas spirandi magna afferretur. Nec aliter fortè contingeret, quàm quod scriptum est à Gal. dum ait hydropicos, dum aqua per paracentesim euacuatur, non solùm impensè lędi ratione confertæ euacuationis, sed quia viscus duriusculum hepar reliquas partes attrahat dyspnœan inducens, vt potè quod non amplius vtatur aqua in abdomine contenta tanquam sustentaculo. Sed sane hoc tribuamus vtero, vt voluptate perfusus hos motus à se habeat: insistendum quoque videtur in opinione Galeni qui vtero ipso non affecto, sed aut appendicibus plenis, aut vasis sanguine seminéque abundantibus has reuulsiones, contorsiones, ascensus, retractiones, prolapsionésque contingere posse asseuerat. Et hoc totum ad solennem aphorismum de conuulsione, quæ aut inanitione, aut repletione contingit, reuocauit. Quemadmodum enim aut pars antica corporis, aut postica, aut totum corpus (vnde Teta-

Com. in aph. 27. l. 6. Aphor.

Lib. 6. de loc. aff.

Conuulsio à repletione aut inanitione.

nus, idest Celso, rigor) conuellitur, idque aut humorum copia aut eorundem exhausto, ita accidit vtero. Vel enim deorsum fertur, aut sursum, aut in latus. Si deorsum fertur vi impulsúque naturali, seminísque desiderio, potiùs κατωῤῥοπὴ dicetur, sin vitio ligamentorum πρόπτωσις, præcipitatio, aut retractio ad inferiora, cum vel totus, vel pars procidit peruertitúrque aliquando vt fundus appareat. Cum ἔντασις aut ἕλξις adest, idest retractio, & contentio aut est ἐπιῤῥοπὴ, aut ἰσοῤῥοπὴ, aut ἀναῤῥοπή. Ἐπιῤῥοπὴ quæ τῷ ὀπισθοτόνῳ est analoga, est cum in hanc aut illam partem vterus proripitur, contorquetúrque, alio modo διαστροφὴ (non διάστρεμμα quanquam ab eodem deriuantur verbo, sed aliud significat vt docet Gal.) aut παρασπασμὸς, quo verbo vtitur passim Gal. Fernel. malè conuulsionem vertit, meliùs, contorsionem in latus aut in latus peruersionem inclinationémque dicemus. Ἰσοῤῥοπὴ τῷ τετάνῳ est consimilis, & fit cum suo quasi loco manet vterus, æqualiter hinc & inde tractus, distentúsque. Gal. vocat μετάστασιν ἀπαρέγκλιτον, id est recta mutationem omnísque obliquitatis & inflexionis expertem: cum alioqui διαστροφὴ fiat τῆς μήτρας ἑλκομένης ἄλλοτ' ἀλλαχόσε. Et cum ita intorquetur vterus dolores inguinis & coxendicis sæpè acerbissimi oriuntur, crus aliquando obtorpescit: vndè sæpè mulieres claudicant, & ita coxa afficitur, ac si ischiade laboraret. Hoc primus Galenus obseruauit in plerisque quibus cum suppressi menses essēt in latus detorquetur inclinátque vterus, hinc dolor coxæ & ingrediundi difficultas. Immo & tumores nascuntur, & vterus ibi putrescit. De quo audiendus apho. Si vterus vergat incumbátq; in coxam, necesse est linamentum fieri. Quo loco non vocat μήτραν διεστραμμένην aut διεσπασμένην, sed ἐγκειμένην, incubantem ischio, quod temporis diuturnitate ob corruptos menses ita sunt affectæ appendices vt non amplius vterus retrahatur. Et τὸ διεστραμμένον & διαστροφὴ motum aliquem & ἔντασιν significāt, sed τὸ ἐγκείμενον languorem partis & ἀκινησίαν vt sic loquar. Nec alienum erit hoc loco vt verbis Galeni maior fides habeatur, narrare historiam

3. De officina med: 6. loc. aff. cap. 5.

Hipp. l. 1. de morbis mulierum de contorsionibus vteri & ijs quę superueniunt amplissimè disputauit. 6. loc. aff.

Cap. 5. l. 6. de loc. aff.

47. l. 5. & lib. 2. de morb. mulierū.

de muliere quæ iſchiade laborare putaretur, cum tamen id totum à decubitu vteri in latus naſceretur. Huic ſubſtiterant menſes. Ad coxendicis morbum, vt credebatur, tollendum omnis remediorum ſylua adhibebatur. In malleolo ſecatur vena: nil profectum eſt. Tandem cum eluſam omnium remediorum vim medici conijcerent, fortè quæritur num menſes ſuppreſſi contorſionē vteri attuliſſent. Obſtetricibus id muneris demandatur. Comperiunt vterum in dextram magis partem vergere fluxerunt menſes, in locum priſtinum vterus reſtituitur. Conualeſcit. Ea de re volũt quidam intelligi ſententiam Hippoc. Quædam prius-quam conciperet coxã dolebat, cum concepit non ampliùs doluit. Vbi peperit vigeſima die doluit. Quod repetitum eſt ab eodem libro de ſuperfœtatione. Item eòdem hoc pertinet, cui inteſtinum à dextra parte, articulorum morbo laborauit, morbus erat quietior. Id eſt, illud inteſtinum quod deuergens in coxam, opprimebat, iſchiadicum affectum intulit (impropriè enim articularem morbum appellat) cum in ſcrotum non ampliùs committebat. Atque ita loci illi de diſceſſu partis alicuius à ſede propria ſunt audiendi. Quanquam Auicennas ideo ait eum dolorem coxæ quem mulier ante conceptum ſentit, ideo poſt conceptum finiri, quod concepto ſemine vterus calefiat: vteri autem calfactio partes vicinas attingat vnde dolorum antè impregnationem vrgentium alienatio, ac ſi illi à perfrictione orti forent. Sed an vera ſit Principis opinio, an non potiùs id ad vteri inclinationem referendum ſit, liberum cuique ſit iudicium. Hoc itaque ratum ſit peruerſionem vteri poſſe dolores coxarios inferre, quos temerè ſolennibus ad arthritin remedijs profligare ſtudueris. Ac fortè ridiculum eſſe debet quod Fernelius ſcribit: cũ vterus in latus diuertit ac contorquetur inguinis ac ſæpè coxendicis tum dolor exercet, qui ſi atrociùs excandeſcat, vteri furor appellatur. At nos ante explicuimus, non iſto intolerabili dolore coxendicis vteri furorem definiri, ſed potiùs cerebri læſione, phantaſiæ errore,

2. epid. ſectio. 2. & l. de ſuperfœtatione. Part. 3. ſectio. 4. l. 6. epid. Cap. 11. l. 3. fen. 21. tract. 1.

Peruerſio vteri poteſt dolores coxarios inferre.

Cap. de morb. vteri lib. 6. path.

Cacochymæ, non modo habent menses decolores, sed & inordinatos. *In l.5.aph.*

Cur aliis ῥοῦς, & mensis fluit seorsim, aliis confusim, confunduntur laxatis viis, & fatigatâ naturâ. Cum natura valet, retinet, cum infirmatur, confusio fit, & id totum est symptomaticum & motu morbi. In venis mesaraicis & chylus & sanguis continentur diuersa ratione.

Curatio.

Remedia sunt victus ratio legitima, phleb. catharsis blanda, clysteres anodyni, lac asinæ, decoctum brassicæ ad colluendum valet, decoctum prunellæ, plantag. vtriusque rosf. betonicæ, veronicæ, geranij, sanamundæ, pimpin. stellariæ.

Serum lactis cum succo aliquo in mortario plumbeo subactum mirifice est profuturum, item vnguenta diampholygos, de plumbo, & de cerusa, tam simplici quam vlcerato cancro conueniunt.

ANNOTATIONES.

1. Hic decipi non oportet, nec confundendus fluor albus, cum purulenta excretione, vt cum Hipp. 2. epid. narrat de ea quæ gemellos peperit laboriosè, nec purgata est benè & tumor totius corporis euenit, & rubrum mensem ad sextum mensem durauit, dein τὰ λευκὰ omni tempore fluxerunt quæ rubro statim colore inficerentur, sed alba hæc fieri putauit ob mutationem ad albedinem propter suppuratum, putat enim vitio obstetricis relictam carunculam quæ putruit & ora vasorum corrosit exulcerauitque, vnde vlcus & alborum excretio.

2. Cum sanguis qua data porta consuetudine fluendi ad vterum fertur sæpè varices (vt in tibiis) in vtero & circum vterum fiunt, loco hæmorrhoidum in ano, mulieribus, vel in vtero hæmorrhoidum, & quibus sanguis qualitate peccat, vel si salaces sunt & non satis, aut subiguntur, aut concipiunt, vnde melancholicæ fiunt, vt constat de muliere salace quæ cum succussione equi ad venerem excitata esset nec ei satisfieret à marito, exijt à potestate mentis tandem ex vtero omnibus pacificatis exijt ingens copia sanguinis picem referentis, balnea naturalia adijt, concepit, ad se rediit. *Historia.*

Et notandum quod contigit nobili mulieri, dolor incredibilis ad vterum suspicio fuit humoris melancholici in vtero & hypochondriis tandem morbo cessante carbunculus magnus & ferox obortus est. si ad

partes interiores ad vterum præsertim, sanguis inclinarit, carcinomatis, aut cancri metus.

CONSILIVM XCVI.

De voce pene deperdita.

D. De Bobigny conqueritur de symptomate, nempe de vocis vitio; quæ enim vox clara liberaque esse debet, ea obscura est & vix intelligibilis.

Symptoma autem est in genere eorum quæ audiuntur; causa esse videtur in vitio organorum, organa sunt triplicia, excipientia deducentia, mouentia.

Obstructio esse videtur, morbus ergo est in conformatione: si obstructio est, cur non adest difficultas respirationis? obstructio ista sufficit ad vocem corrumpendam, non ad respirationem difficilem.

Possunt institui tabellæ ex elect. diaireos mastich. eliba, diarrhod. abb. cinnam. cum saccharo soluto in aqua infusionis stœch. aut rorismarini.

Valet hydromeli, coma absinthij adiecta, & oxymeli vt nonnulla moueatur tussis ad expediendos pulmones, venæ sectio ex interuallis, cassia, manna dissol. in iusculo galli veteris, succus glycy. niger, oleum ex saccharo.

Purgatio.

Capillarium decoctum, maxime adianthi, valere creditur, pulmones detergere & animam quasi dilatare, linctus cassiæ superbibendo decoctum caulium & cicerum rubrorum.

Apozemata bechica.

Decoctum ficuum & passularum cum bipinella.

Linctus mellis aliquando solius, aliquando cum optimo butyro.

Pomatium bonum est & vinum dulce si febris non adsit, idque oligophorum. Est enim calidis visceribus prædita, ideo cauendum ab iis quæ impendio magis calfaciunt & siccant.

Ῥυπτικὰ magis conueniunt; oxymeli autem inter ea censetur, vt campana & hyssopus, magis (inquam) quam quæ dulcia & humida sunt, sputum enim effœminant, vt ait Hippocrates, nisi forté

quis dicat emolliendum esse vt id quod emollitum est detergeatur faciliùs τῶν ῥυπτικῶν vsu.

Maximè vero videndum vt contrarium contrario opponatur, an sit obstructio, an induratio, an plenitudo aliqua.

ANNOTATIONES.

1. *Obseruati sunt quibus ob aërem frigidum ambientẽ neruis recurrentibus refrigeratis vox est imminuta & penè adempta, laryngis vitium obscuram sæpè reddit vocem, dum patitur resolutionem quandã, Aëtius eo in casu vtitur garg. acriusculo spiritus detensione, coaceruata respiratione. & continua vociferatione; glycyrrhiza commanducata valet. fotus ad laryngem ex rosa, cypero, sem. fœniculi.*

Notat Auicennas rarius esse quoque de genere eorum qui vocem emendant.

2. *De singulari fato illius mulieris vnum quoque addemus, cum per annos aliquot sensim, atque paulatim emacruisset, omne alimẽtorum genus fastidiuisset & vt loquitur Hippocrates* ἀπονενοημένως ἔχειν πρὸς τὰς ἐπάσας προσφορὰς *tandem repentè ac inopinato extincta est, ac cum cibum nec appeteret nec caperet (apud Hipp. autem* λαμβάνειν *significat cum aliqua appetẽtia accipere) quotidie viuẽdo moriebatur, & moriendo viuebat, præhensa est paroxysmo febris tertianũ typũ referentis; tertio post die idẽ paroxismus, à quo reualuit & fuit* ἀπύρετος, *& habebat more solito iocum & deambulationẽ cogitans. At accessit rigor* πρόδρομος *tertiani, & tertij paroxysmi, fuit rigor ingens & tantus vt ab eo non potuerit, vt loquitur Hipp.* ἀναθερμαίνεσθαι, *totum erat sanè* λειπυρικόν, *interna conflagrabant incendio, sequenti die fato concessit, conquerebatur maximè de dolore ad hypogastrium, inuenitur aperto cadauere, pulmo aliqua ex parte inflammatus, hepar exuccum & mali coloris, sed vterus erat corruptus, & quasi gangræna affectus, plenus tabo, & sanie, quæ erat δυσώδης maritus per tres annos penè abstinuerat à congressu, fortè si ager fundusque cultus fuisset meliùs eum ea actum foret.*

Laborarat olim ῥῷ γυναικείῳ, *qui erat tetri odoris, aliqua ex parte & ferè omnino suppressus erat.*

Interiit fere à veneno interno & genitiuo, hæc cum aliàs fœcunda esset, quod mirum: cum fœmellam conceperat, fluebat ista materia etiam copiosa, cum marem, aut minor erat, aut sistebatur.

Aliam etiam videre contigit mulierem quæ patitur menstrua toto grauiditatis tempore cum mas concipitur, id non euenit cum fœmina

concepta est, sed quærat quis, quomodo febris continua non præcessit? qui tertiana tam simplex eam sustulit. At tertiana periculo vacat, imo & febres quæ quo quo modo intermittunt, nedum tertiana quæ tantam intermissionem habet. vide aliquid simile contigisse apud Gal. *In prorrhet.* *qui notat causas in corporibus nostris generari quæ potentia & virtute tum virus rabidorum canum, tum lethalia medicamenta repræsentant.*

Sic in morbis nec præcipitanter timidos, nec temere securos esse oportebit, & reuera iis qui vitio singulari, præsertim vero corruptione partis intereunt parum tutos securosque esse oportet nec prædici exitus potest, vt fit in morbis humoralibus, imo febre fere vacare videntur, id quod in cantore Durantel & in præposito dicto Hardy & aliis multis à nobis visum est anno 1594.

In morbis à partium corruptione non potest certò prædici exitus vt in humoral. morbis.

CONSILIVM XCVII.

De tussi molesta & sputo cruento.

1. *Tussis molesta & sputum cruent. aut à destillatione collectione, & exoneratione à part. pulm vicinis.*

Antiquitas tussim quandam a splene molestum esse statuit.

DVo sunt symptomata quæ molestiam inferunt, tussis sæpè inanis & cruentum sputum hæc sequuntur, aut destillationem à capite, aut collectionem veterem materiæ in pulmone contentæ, aut exonerationem quandam à visceribus & partibus pulmoni vicinis: tribus enim modis, tussis molestiæ excitantur, & sputum sanguineum apparet, vnde frustrà sæpè caput omnium horum authorem creditur, quanquam ab eo iniuriarum eiusmodi maxima pendet occasio.

2. Distillatio morbus non est, sed morbi est consequens, maximè vero, vt dictum est, affectionem capitis consequitur. Caput vel vt pars similaris, vel vt organica afficitur: vt similaris, vt cum calidior, aut frigidior pars; organica, vt cum plenior & obstructionibus scatentior.

Duo verò maximè obseruari debent facultatis retentricis, aut imbecillitas, aut excretricis ab acriuscula materia irritatio id quod facit vt perennitas descensus & defluxus materiæ consequatur: in priore διάχυσις ϗ σύντηξις cernitur, in posteriore orgasmus & impetus aliquis, vnde tussiendi assiduitas; posterius est pe-

Veterem assiduam molestãque tussim Senec. per tussim vocat.

culiaris generatio humoris efferi, mali, ſalſuginoſi, qui quoquouerſus ſe inſinuauerit & irruerit, hîc ſæuit, hîc graſſatur, hîc ferociam exercet, vnde videmus eos in quibus eſt eius humoris generatio, diſtillationibus, & febri inde natæ marcorique conſectario obnoxios.

Cæterum catarrhus omnis, authore Hippocrate à carnibus eſt calidis aut frigidis; à calidis per fuſionem & colliquationem: à frigidis per expreſſionem, maximè verò marcor, & extenuatio eos adoritur, qui defluxui à calore acri orto obnoxij videntur.

Ideo plerique peccant qui falsò perſuaſi tuſſim omnem à frigido ortam magnam auxilij vim, in vſu rerum calidarum, aut admouendarum, aut aſſumendarum ſolent collocare, frigus quidem occaſio eſſe poteſt, ſed & febrem & diſtillationem acris & ferini humoris poteſt concitare, ſic falli non oportet. 3.

Imo grauiſſimè peccatur in vſu remediorum topicorum caput calfaciuntium ob tuſſim & defluxiones: contra caput refrigerare oportet aliquando; ita enim Aëtius loquens de vſu oxyrrhodini in diſtillatione ferina, ait ab eo remedio refrigerante diſtillationem ferinam incraſſeſcere, tuſſim ſedari, ſomnum induci, calorem exurentem temperari.

Locus notandus de capite refrigerando in diſtillationibus ferinis ex Aet. vide plura in 2. conſ. Ballonij libro.

Purgatio, venæ ſectio, humorum temperatio, materiei acris delabentis inhibitio, correctio, delinitio, & (tempori) à pulmone excluſio valet. accedit partium à quibus humor fluit robur & confirmatio, valent cathartica, aliàs lenientia, aliàs viſcera repurgantia.

Curationis capita.

Caſſia vel linctu ſumpta, vel bolo, vel iuſculo ſoluta, addita tamarindorum, aut paſſularum pulpa, conferet, ſenna valet.

Quæſtio eſt, an in acribus ſtillicidiis, pilulæ acriuſculaque remedia conferant: rationes vtrinque probabiles afferri poſſunt, eas ſcholaſticis exquirendas relinquamus, audiamus ea de re antiquorum conſilium: Galenus in methodo medendi dat medicamenta ex alto euocantia in phthoe, vbi præſertim teter humor in capite gignitur qui ſtillandi aſſiduitate partes ſubiectas irrigans eas afficit, vnde raro, ſed tamen interdum danda opera purgationi per fortiora medicamenta, quia mitiorum vis eſt ſæpè ignaua & eluditur, vnde Fracaſtorius ea in parte Galenum æmulatus id genus remediorum violentorum conſuluit in hæmoptoicis κατὰ τὴν διαύρωσιν. & Hippocrates in deſcenſu putris pituitæ à capite validiùs purgandum putat, contra de Phtheiriaſi loquens Celſus me-

In hæmoptyſi cauendum ab aloë, ſyrupo roſa. pallid. & aliis quæ vim habent ἀναστομωτικὴν

Vide Hipp. l. de internis affect. Gal. 5. meth. c. 14. & 15.

Ballonius in lib. 1. conſi.

Lib de inter affect.

Lib. 6,

dicamenta intus lenia danda ſunt ne quid acrioris pituitæ concitent.

Venæ ſectio ex vſu eſto, bis anno, & cum latus ſiniſtrum dolitet, paulo crebrius ab ea parte ſanguis eſt demendus.

Lib. de inter. affect. Hipp. hæmoptoicos pingue facit ne tabeant & inopia cibi ſanguis efferetur.

Fames & mora bilem in nares conciunt. Plaut.

In hæmoptyſi eſt vbi pleniùs cibandum eſt vbi parciùs; ſi copia ſanguinis eſt, parciùs: ſi acrimonia, temperationis ergo pleniùs; nam fames & inedia bilem in nares conciunt.

Temperatio humorum iuſculorum vſu, prunis, violis, ſyrup. viol. iuiub. de nenuph. iuleb. alexand. ficubus, hordeo, in iuſculo coćto, opiatis, pilulis bechicis.

Syrupus de lamio ex vrtica, & de ſymphyto deſcriptione Fernelij & iuſculis. pomorum redolentium vngul. caball, berbecorum granatorum, aqua roſarum addito ſemine papaueris rubri & albi.

Balnea, lac aſinæ.

Sed & licet magna ſit vtilitas iuſculorum, in iis tamen temperatos moderatoſque eſſe oportet, nam patet ex Galeno liquidarum rerum frequentiori vſu, pulmonis carnes rariores & putredini obiećtas magis fore, immo & ſanguis tenuior ſeroſiorque fit & putredini opportunior.

Cap vlt. l. 4. locorũ affect. Ob nimium iuſculorum vſum & rerũ liquidarum effœminatur ſputum Hipp.

Manna conferet.

Conſerua roſarum, roſa enim priuilegio vim habet ſiſtendi catarrhi vnde roſa ἀπὸ τοῦ ῥέειν dicitur, quod inhibeat fluxiones.

Sed & inhibitio in faucibus fieri debet, gargareonem & pharyngem & laryngem gargariſmis corroborando, id quod pauci animaduerterunt, tamen id genus remedij in primis ex vſu futurum eſt.

℞. Plantag. berbecorum, portul. an̄. m. j. ſeminis papaueris albi ʒ ij. hyoſcy. ʒ j. fiat decoćtio in aqua hordei, in colatura diſſol. diamaron. ℥ j aquæ roſarum & ſucci granatorum an̄. ℥ ſ. ß. gargariſmus ad ℔ j. colluat os frigidè.

Data præſcriptáque eſt opiata ex conſeruis roſarum nenuph. viol. ſymphyti, additis raſuris.

Et in ſanguinis reiećtione, conſultum eſt, vt vteretur adderetur que bolus armena, terra ſigillata, mumia.

Vel puluis ex iiſdem concinnaretur aptus formandis, aut cylindris, aut pilulis hypoglottidibus, aut tabellis, ſed videndum ne vſu nimio aſtringentium ἀνακάθαρσις impediatur.

ANNOTATIONES.

1. *Hic æger cui hæc sunt instituta macilentus est & satis procerus, de eo audiendum videtur quod scripsit Celsus cap. 7. lib. 2. frequens distillatio in corpore tenuis & longo tabem timendam esse testabatur.*

2. *Quid est quod tantoperè reformidatur sputum cruentum vt tabis prodromus, Galenus enim ait, mitissimi sunt morbi in quibus cruenta reijciuntur, loquitur de pleuritidibus sanguineis sic pro nomine*, morbi, *lege*, pleuritides.

Hæc autem affectio terrifica est, quia sæpè est tabis minax, tamen si solandus æger est, adducetur locus Plinij de Macrino & Saturnino vrbis præfecto vtrique hæmoptysis erat familiaris & tamen Saturninus annum nonagesimum attigit. Et notauimus alibi, magnas excretiones sanguinis è pulmone minùs esse periculosas quam paruas. Qui sanguinem emittunt ait Hipp. si sine febre quidem, salutare, si verò cum febre malum, curare verò acerbis & refrigerantibus aph. 37 lib. 7.

3. *Nil est tam vulgare quam tussis, & quo magis tussis est vulgaris, eò ferè negligitur, & idem dolori dentium contingit, qui quia crebro sæuit, nullique parcit, aut ætati, aut sexui, eo minoris æstimatur & tamen tormentis annumeratur, tussis præsertim quæ vetustior & molestior mala sæpè, vt signum, & vt causa: vt signum, quia, aut vitium partium à quibus manat fluxio, aut in quas repit, aut humoris malitiam significat: vt causa, quia succussu & excussu pulmonem offendit, & caput: immò caput replet (ait Hipp.) ab agitationem, & pulmonem calfacit, quæ incommoda magnifacit. Tussis autem alia est humida, alia sicca. humida ferè à distillatione est, & plus nocet quantitate quam qualitate humor. arida non ita à distillatione est, nisi fortè aliquando ab efferi indomitique humoris labentis irritatione, sæpiùs est à refrigeratione, (vnde, cum os aperitur, aut quis loquitur statim tussit) à tuberculo, ab exulceratione, & horum materia irritans non facilè exigitur; Testatur pleuritis cruda, in qua inanis est tussis. Fernelius ait eam tussim quæ semel anno, aut ex interuallis molesta est, à distillatione esse quæ continenter nullaque, aut minima intermissione fatigat, aut vitiosam pulmonis affectionem, aut veterem obstructionem, aut stabilem intus causam habet, quod tamen probabile videtur, nam quibusdam ferina destillatio est, eaque à capite & assiduo vexat, testis sensus ipse, nam dum fauces transit molestiam infert irri-*

tando, error autem aliquando in ea tußi committitur, quæ à latente in pulmone vitio oritur, dantur enim ſæpè ſtyptica eaque virus in pulmone ſupprimunt, ſi enim ponimus, aut pus, aut ſaniem ſubeſſe; ſicque obſtructionem tußis cauſſam agnoſcimus, adſtringendo obſtructio augetur, & materia expectorabilis, ſiſtitur.

CONSILIVM XCVIII.

De Alui fluore, hæmorrhoidibus & aliis affectibus pro vxore Anglorum legati.

Inſuetæ & ſubitæ temporum locorum tempeſtatumque mutationes, ſæpe grauium morborum cauſæ ob repentinam corporis humorumque agitationem. Epiſt. ad damagetum.

NObilis domina clariſſimi Angliæ Legati coniux, ex quo Lutetiam appulit (agitur autem annus quintus) dubia & lubrica fuit valetudine, ſiue id loci, aëris, & cœli mutatione contigerit, ſiue potiùs, vt ait Hipp. quod ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων πάμφορος ἐστὶ τῶν πάντων νοσημάτων, & totus homo à natiuitate morbus eſt.

Primùm eius faciem & nonnullas partes ignes ſacri affecerunt, & ea quæ Græcis φλυσάκια καὶ φλυκτάιναι dicuntur. Affectus quidem cutanei aliàs lædunt, aliàs non lædunt: lædunt, & mali ſunt, vt ſigna, cum ob vitium internum, aut imbecillitatem expullulant; proſunt & vt bonum ſignum apparent, ſi criticè, ſi per exonerationem quandam effloreſcant. in nobili domina cacochymiæ effectus & ſoboles fuerunt, neque enim criticè erumpunt.

Celſus.

Cutaneum hoc malum licet ſæpè fugax & innocens fuerit; tamen afflixit, quia faciem maculauit. At fœminis cura, & cultus corporis non facilè eripi poteſt. Aliquo poſt tempore profluuia alui eam exercuerunt, aliàs cœliaca meſenterica, aliàs leienterica: ab his vix ac ne vix liberari potuit.

Sed & inter cætera ſæuiit moleſtus hæmorrhoidum dolor, vbi enim ſemel eminebant ora venarum & tanquam capitulis ſurgebant, oborta inflammatiuncula, dolor mouebatur tormentis penè annumerandus; aliàs immodicus erat fluor, & tamen minus fuit moleſtus, fluxus etiam non mediocris quàm omnimoda ſuppreſſio, verebamur ne inclinatâ in præcordia & in viſcerum aliquod materiâ graui morbo corriperetur: ideò non ſuppreſſimus

quòd

quòd eo ſanguinis profluuio imbecillior non redderetur. habet enim purgationem hanc non morbum, ait Celſus. notabis φερόσιν purgationem non morbum; tamen fluendi aſſiduitate ſphincter infirmior fuit: hinc ſedes procidua & eius quaſi ἐκτρεπή. Verum hæc verba in morbis partium naturalium, conſuetudine verecundiùs loquentium accommodata nobis videtur, licet videatur difficilis Celſo earum partium morborum explicatio, homini præſertim pudorem & artis præcepta ſeruanti: quanquam in vulgus eorum curatio præcipuè noſci debet quæ inuitiſſimus quiſque alteri oſtendit. noſtrum autem iudicium de conferta illa menſium & hæmorrhoidon euacuatione, in muliere præſertim, aperiemus.

Sub finem c.6 de hæmorrh.

Inter hæc mala & tædia ſæpiſſimè doloribus capitis, maximè verò hemicrania fuit vexata, vnde triſtis caloris ſenſus in fronte & temporibus, fuitque pars anni aliqua, in qua vix ſomnus conciliari potuit, vt etiam ad hypnotica & narcotica neceſſitas nos adduxerit, & verebamur ne intemperies calida ſicca membranas cerebri inuaderet, quæ tandem affectum τῇ σειριάσει non diſſimilem procrearet.

Aduſtus humor melancholicus grauiorum capitis dolorum ſæpius cauſa eſſe ſolet.

Sed ad hæc tot tantàque mala anno milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſexto, acceſſit calamitas morbillorũ ſeu variolarum vulgo dictarum, & tanta quanta maxima concipi animo, oculiſque videri poteſt, ſed ab ea partim Dei beneficiũ, partim artis medicæ officioſa ſedulitas aſſeruit atque vindicauit, vt nulla, aut perexigua iſtius luis veſtigia reſtitentat. quæ non mirum eſt, ſi antiquitas in hominibus certas proprietates, & ἰδιοσυγκρασίας annotarit, vt corpora à corporibus, & morbi à morbis longo differant interuallo.

Dicam vnum de peculiari natura & temperamento illuſtris dominæ. Omnium malorum cauſa referenda videtur ad perennem generationem ſeri putris, & maligni, quod in cutim erumpens ignes ſacros & phlyctenas excitauit, in ventrem profluuia: remiſtum ſanguini & copioſiora menſtrua ciet, & hæmorrhoidales venas replens effluuium ſanguinis per aluum concitat.

Sanguis quippe à mala hepatis diatheſi ita vitioſus & ἰχωροειδὴς generatur, ſanguis morboſus eſt, & vt vulgo dicitur & κατὰ πλῆθος & κατὰ πάθος: rurſus Ariſtoteles opinione vel τῇ φύσει vel νόσῳ. ſanguis enim humidior morborum eſt parens, ait Ariſt. & Græcè διορρεῖν, dicitur, ideſt liqueſcere, in ſerum alendo ineptum conuerti, quia ſuam πῆξιν & σύστασιν naturalem amiſit, κατὰ τὴν

3. Lib.3.c.19. de hiſt.animal. Credidit antiquitas quod diis non eſſet ſanguis ſed ἰχὼρ aliquis pro ſanguine.

ἀναστειχείωσίν τινα. Nec enim tam sanguis est, quàm saniosus sanguis; & reuera ἰχώρ. ἰχὼρ autem inter verum sanguinem & pus medius est quodammodo, ait Celsus. Apud Aristotelem vero generalius sumpto nomine, sanies, sanguis incoctus est αἷμα ἄπεπτον.

Loco supra posito.

4. Ἄπεπτον autem dicitur, aut quia nondum coctus est, aut quia in serum diluitur, aut quia nondum coctus est, aut quia in serum diluitur & conuertitur, sic enim per putredinem amissis suis fibris sanguis in putre quoddam serum resoluitur, id quod sanguini illustris dominæ contigit, quoties enim sanguis detractus est, (detractus est autem ferè vicesies necessitate ad id impellente & vere & autumno, quo tempore morbi eius gliscunt, & egerminant) impurus fluxit & impurior quàm quis credere possit.

5. Vt mirum non sit, si non sufficiat menstrua euacuatio per sinum pudoris, sed & alia purgatio subsequitur per anum, menstruam ferè periodum retinens, & ea videtur supplere. Id in quo deficit consueta per menses euacuatio, quæ alioqui aliis mulieribus minùs valetudinariis satis esse solet.

6. *Arist. c. 19. l. 3 de hist. animalium.*

Hinc Aristoteles paucis mulieribus mariscas fluere ait, aut varices oriri, aut sanguinem è naribus manare, & si quid horum accidit detrimentum in menstrua decumbit: supra enim statuerat sanguinis è naribus, aut ex sede profluuium, varicum quoque ortum non contingere solere, nisi iis quibus sanguis morbosior esse solet, aut quibus viscus aliquod malè habet, vt credam quidem mulieribus menstrualibus fluxum hemorrhoidum morbum esse, viris non morbum, sed sanitatis tutelam, sed de his fortasis plura quam par sit præsertim apud artis peritum.

Curatio.

Intra verò hæc remedia consistendum putauimus.

Vere & autumno, & sæpiùs aliquando sanguis detractus est, ni detrahebatur graui aliquo symptomate premebatur.

Casia iusculo dissoluta magno profectu vsa est, temperabatur enim pulmonum & hepatis intemperies quædam.

Balnea in vsu frequenti fuerunt, æstus hypochondriorum moderandi ergo.

Ad pathemata melancholica opiatæ contulerunt, hedricis medicamentis vsa est, ad demulcendos dolores.

Hæc porro à me non tam docendi quam communicandi studio dictata sunt, nulla enim non opera dari debet, vt illustrissimæ dominæ saluti consulatur, hæc eius valetudo, & incommoda & imbecilla ad id nos inuitat, & tanto citiùs quantò promptiùs in mor-

bos ruit, in multa enim imprudens caderet nisi ab amico medico moneatur. Offensis enim infirmitas est maximè obnoxia, sed & ad hoc officium & obsequium accendere debet illius candor, & suauitas, Medici enim fuit amici notare peculiarem naturam quo faciliùs imminentes morbi arceantur & præsentes abigantur, facilius quippe morbus excluditur, quam introductus expellitur, hoc autem operæ pretium magis faciat amicus medicus quam extraneus, vtilior enim est amicus, licet par sit scientia, ideo in suo medico non solum scientiam, sed & fidelitatem, & beneuolentiam Tullius requisiuit.

Celsus. Raro quisquã non aliquam partem imbecillam habet: Ægrius eÿcitur quam non admittitur hospes.

7. *Hipp. Tulli.*

ANNOTATIONES.

1. *Hæc domina in Franciam venit cum suo coniuge Legato, quod nouum & insolens erat Augusti Cæsaris temporibus, hic enim Legatorum nemini permisit, nisi grauate & hybernis mensibus vxorem interuisere. Apud Tacitum est disceptatio arguta Seueri Cæcinnæ & Valerÿ Messalini, an mulieres debeant esse comites suorum maritorum siue in bello, seu in legationibus.*

Suetonius. Lib 3.

2. *Nota loquendi formam Cornelÿ Celsi in iis quibus vitium non est internum, sed tantum* συναθροισμὸς *hæmorrhoidum fluor purgatio est, non morbus, in aliis contrà, si vitium internum, si symptomaticè, omnino fluit sanguis, est morbus. Estque quod dicimus, vi morbi fit, & vi naturæ.*

Quod autem ad fluxum earum immodicum pertinet, duo animaduersione, & prouisione digna sunt, prius, quòd, qui sunt cacochymi, & laborant hepatis intemperie, quique vitiosum sanguinem congerunt, ij fluxus immodicos patiuntur, atque sanguis peccat duobus modis & κατὰ τὸ πλῆθος & κατὰ τὸ πάθος. *maximè vero in mulieribus, si enim fluxus muliebris à Gale. comm. ad part. epidemiorum* σύγγενες βοήθημα, *vocatus, & qui mense velut vectigal redditur, non sufficit naturæ ad expurgandum & fluxus hæmorrhoidum requiritur, malum id est, & vt signum & vt causa. Et reuera quotquot mulieres fluori hæmorrhoidum obnoxias vidi, eæ valetudinariæ vixerunt. Notatque Hollerius viduis aliquando loco mensium fluere hæmorrhoidas, item quibusdam grauidis quatuor menses; posterius quod obseruandum est, ad therapiam pertinet, nempe quòd diligenter & exactè purgari debent ij quibus immodicè fluunt hæmorrhoides, corpore enim legitimo repurgato promptiùs & tutiùs & desinunt & supprimuntur*

Hæmorrhoidibus mulieres obnoxiæ fere sunt valetudinariæ.

Desinunt hæmorrh. corpore legitimis purgationibus vacuato.

hæmorrhoides purgationibus; cacochymia, quæ extra vasa est foras exigitur, corpus temperatur & refrigeratur, hinc sanguis gignitur temperatior, ideòque minùs ad naturam irritandam idoneus, quæ non potest frui sanguine feruidiore, & naturam μελαγχολικωτέραν sapiente.

3. *Aristoteles ait pro ætatum ratione sanguinem distingui, καὶ τῷ πλήθει καὶ τῷ εἴδει, ad finem cap. decimi noni lib. tertij de historia animalium: In sanguine autem cernitur, substantia, qualitas, color, caliditas, frigiditas, consistentia, quæ σύστασις dicitur, & cum serum fit istam σύστασιν vitiatam dicimus. Idem Aristoteles viam paraturus ad tractatum de hæmorrhoidibus diuidit sanguinem in sanum & morbosum νοσώδεα. Et hinc occasio ducitur & canon secandæ venæ, fit autem malus & φύσει & νόσῳ. omnis πῆξιν habeat necessum est, nisi fibris sit cassus vt sanguis damarum: Hipp. lib. de natura pueri laudat sanguinem fluentem à partu si grumescat.*

Quæ in sanguine consideranda veniunt.

4. *Hunc locum de sanie & sanguine putri illustrat Aristoteles reddens rationem, cur soli homini hæmorrhagia è naribus contingat, probl. 2. lib. 10. admonet inter cætera hoc quòd quisque sanguis vitiatus integro tenuior existit. Talis autem est qui se excrementis miscuit & quasi in saniem degenerat.*

Autumno generantur sanguinis ichores πικροί.

Ichor autem in malam ferè partem capitur apud Hip. & est quædam anni pars ichorum procreatrix & singuli humores suas quasdam habent humiditates ὑγρασίας, ὀρρὺς, ἰχῶρας, qui quidem retinent naturam humoris proprij & συγγενεῖς. vnde apud Paulum sub æquinoctium vernum sunt γλυκεῖς ichores sanguinis. At vero circà virgiliarum ortum sunt & generantur, maximè ἰχῶρες πικροὶ & quemadmodum cuique humori suum est serum naturale, ita humori præter naturam suum quodammodo est serum malum.

Cuique humori natur. & præter naturam suum serum.

Est & aliud excrementum quod propriè λιγνυώδες dicitur, & maximè iis succrescit qui prauis alimentis vtuntur, vt sunt cœpæ, allia, &c.

5. *Alij audentius sanguinem demunt cum impurus est, quod impurum sanguinem noxam afferre corpori asserant: alij contrà: Gal. restrictior est in sanguine mittendo cum impurus, vtrisque suæ rationes patrocinantur.*

Hæmorrhagiæ familiares iis quibus viscera sunt imbecilla.

6. *Citauimus ante ex Aristotele soli homini inter animantia hæmorrhagiam contingere, id quod Plinius docet cap. 38. lib. 11. sed maximè notandum est iis partem aliquam in vitio esse quibus familiaris est hæmorrhagia, quamquam id distinctione opus habet, videndum*

enim num sanguis fluat, κατὰ τὴν ἀτονίαν an per plethorã, & conatum naturæ. verum ex hoc Aristotelis loco multa notatione digna eruentur, & maximè quod pertinet ad sanguinem ἰχωροειδῆ, & ad hæmorrhoidum fluxum, an sit morbus in mulieribus, an simplex purgatio. Celsus subtiliter & medicè loquens de iis quibus parum tutò supprimuntur hæmorrhoides, præsertim cum tali profluuio imbecilliores non redduntur, ait hanc purgationem non morbum esse: in varice enim, hæmorrhoide τὸ αἷμα ἐστὶ νενοσηκός, at ἐν ῥῷ sanguis est morbosus, menstrua autem mulieres à cæteris morbis sanguinis vindicant. Et τῶν ἄλλων νοσηματικῶν οὐ μετέχουσι αἱ γυναῖκες: non dicit νοσημάτων, ac si velit & menstruam purgationem esse aliquid νοσηματικόν, id est morbosum, quòd si mulieribus contingant varices hæmorrhoides, καταμήνια fiunt χείρω, id est pauciora, detrimentum in menstrua incumbit, ait Gaza, non quòd in viris fiant à laudabili sanguine: loquens enim generaliter, ait, νενοσηκότος τοῦ αἵματος est, varix, hæmorrhagia, hæmorrhois.

7. *Nil magis ægris prodest, quàm ab eo curari à quo volunt. Senec. lib. 4. declamat. 5. decl.*

CONSILIVM XCIX.

De hepatis & pulmonum calida intemperie cum totius corporis extenuatione.

Pro D. Iudith Memmæa.

CVm morbus est incognitus etiamnum remedia sunt tentanda, hæc si minùs iuuent, modo alleuetur æger sæpius repetantur; communibus autem vtendum remediis donec res patuerit, id maximè in longis, quia res vrget in acutis. *Hipp. lib. de loc. in homi.*

In deliberando aliquid ponere quod non est, magni refert; exactè etiam nimis quærere, nec aliquid statuere donec ἀποδεικτικῶς res innotescat, non vacat periculo, id enim affectatum nimis.

Puella habet cerebrum καταρροικὸν & nares humidiores Hipp.

Sanguis humidior, vel natura, vel morbo.

opponit τὸ ὑγρὸν τῇ φύσει, τῷ ὑγρῷ ἐκ τῆς νόσου. Aristoteles autem loquens de sanguine humidiore & morbosiore, ait, ita esse vel natura, vel morbo. Seu τῇ φύσει vel νόσῳ qui natura nares habent humidiores morbosis sani sunt, qui ἐκ νόσου vice versa.

I.

6. epid. hic locus legitur. Cap. 4. l. 3. de sympto. caus.

Catarrhosus eo se habet modo, quo is qui diarrhoea laborat, quod diarrhoea in ventre, id est in cerebro catarrhus, ait Galen.

Quæ sicciora humid. primigenia: humidiora humid. excrementitia.

Plærique sunt sicci, humiditatem tamen plurimam habent, quo enim quidque est siccius humiditate primigenia, eò humidius est humiditate excrementitia, id senes declarant, sed & in aliis ætatibus id fit; maximè verò humiditatem excrementitiam habent, qui calorem habent fugacem, qualis in palea accenditur, contrà qui calorem stabilem habent & carnes solidas, minus sunt excrementosi, nisi peccent in ratione victus.

Puellæ huic multa est humiditas excrementitia, quòd imbecillæ naturæ est argumentum, & caloris instabilis, tussiculosa est, cerebroque est amplo & humidissimo, sic tabescit defectu boni roris, & alimenti fixi, & glutinosi, & excrementis scatet cerebrum enim ferè liquescit.

Hipp. lib. de carnib.

Cerebrum est metropolis humidi & glutinosi, & facilè colliquationem patitur à calido præsertim, facilè enim fit à calore σύντηξις vel διάχυσις, σύντηξις, enim tristius nomen est, tristioris causæ argumentum.

Rubor est genarum fugax, pulsus frequens cum mollitudine, macies, sputa subuiridia guttulis sanguinis aspersa, quæ non tam à vasis, quàm à pulmonis substantia delicata aliquantum excoriata, Ichor enim sanguineus manat: hæmorrhagiæ frequentes, hæ sunt calidiorum pulmonum notæ: quibus verò imbecillior & calidior est pulmo, iis hæmorrhagiæ è naribus sunt frequentes, vnde Hipp. ,, attractio, pulmonis incendium. At vero puellas hæmorrhagicas esse ferè contra naturam est, melius enim per vterum repurgarentur, ideo

Cap. 19. l. 3. de hist. animal.

Aristoteles damnat mariscas & fluxum è naribus in mulieribus menstrualibus, rationes explicatæ sunt paulo antè, quanquam Hipp. vult menstruo deficiente bono esse si fluat è nare sanguis, fluor enim succedaneus est.

Plin. c. 38. l. 11 Arist. probl. 2. l. 10.

De hæmorrhagia vnum notandum, quòd hæc soli homini contingat ex Plinio, Aristoteles id belle explicat in problematis, docetque quòd omnis sanguis vitiosus ipso sanguine integro serosior est, & tenuior.

D. Fernelius annotat eos è naribus sanguinis fluxum pati, quibus viscera sunt imbecilla, & iecur maximè, id quod hydropicis contingit, itaque est potius robur addendum iecori, quam captanda occasio mittendi sæpè sanguinis, quia stillat sanguis, qui è nare fluit. hinc illud Hippocratis, Quibus è naribus fluit sanguis, iis, vel speres splenem in tumorem eleuatum, vel caput dolere, vel habituros ante oculos. μαρμαρυγάς.

Cap. 4. l. 2. meth. med.

Contra eos qui secant venam quia vident è nare sanguinem fluere lib. 2. prorrh.

Extenuatur puellæ corpus in dies. omnis extenuatio, aut alimenti penuria, aut corruptione, aut exercitio validiore, aut dolore, aut morbo colliquante, præsertim euacuatione, aut crescendi opportunitate. Coloris tamen bonitas, sæpè fallax est, vt quæ sæpè sit potius index intemperiei viscerum quam humorum bonitatis.

Marcoris causa aliàs latet, aliàs non; tabescunt quidam ob morbum, τῆς ὅλης ἕξεως, quod ipse Gal. docet exemplo Auruginosorum quibus hepar vitiosum est, cùm nil manus tactu deprehendat.

Lib. de loc. aff.

Videtur ferè ob noxia pemphingodi, febris inflatiua & scintillans vocatur, præbet enim opinionem exilientium, & manui occurrentium scintillarum.

Si in hepate ἀτονία foret aliis signis id pateret.

Videbatur ipsius iecoris σύστασις mala vt mollior & laxior, sic facultas retentrix imbecillior & quia quia humores non satis retinentur, effluunt.

Contra ξηρόφθαλμία oculorum, ophthalmiæ frequentes pulmonem potius calidum accusabant, sic & hepati & pulmoni consulendum fuit.

Laudatur cassia cum rosacea conserua: immo conserua ista in vsu, iuscula glutinosa, santalorum in aqua maceratio, mastiche, crusta panis, lac asinæ, litus iecoris ex santalino, elect. triasant. syrupus de lamio.

Curatio.

Dubitatur de lacte quia fumidum est, & caput opplet. volebant lapidem iaspidem collo appendi. Gal. iaspidis viridis meminit, nec tantum tribuendum authoritati eorum qui proprietates occultas laudant, quin ad manifestas concurratur, hæmatites lapis si fossilis reperietur, non autem factitius, probatur, non indormiat puluinari ex pluma molliori facto, non obuertat faciem igni, omnis excessus & grauitas aëris vitetur. De vsu frigidæ quatenus vtendum sit vide apud Hipp. de liquidorum vsu.

ANNOTATIONES.

1. *Serosior sanguis & qui in aquam citrinam resolutus est, non caret vitio: vel enim ob putredinem fit talis sanguis, resolutis à putredine fibris, vel seresçit, quia crudior est nondùmque coctus, vel ob potum liberaliorem, vel iecoris imbecillitatem. vniuersus sanguis fit serosior, vt in hydropicis apparet, vel etiam ob imbecilliores renes, vt qui nequeant, illud attrahere, vel eorumdem obstructionem, quò pertinet locus Gal. ad partic. 28. 2. prog. loquens de vrinis subrubris, eas ad diuturnitatem, sed securitatem morbi ait apparere, fiunt autem cùm sanguinis serum cum vrina excernitur: indicat autem id exuperantiam sanguinis non exquisitè cocti & confecti, & quia est exuperantia humoris integerrimi, abest periculum, quia humidior, & serosior quàm esse debet coctione opus habet, idem docet Gal. ad hist. 2. de Hermocr. sect. j. lib. 3. epid.*

Sed obseruatione dignum quod ait Gal. primùm quod suis temporibus ferè expers erat seri sanguis, nunc autem & pueris, & natu maioribus in putre serum resolutus est, quò fit vt vini albi vsus sit salubrior, quia tenuitate partium & subeundi facilitate sanguinis serum secernit & expurgat: posterius, quòd non detrahebatur sanguis nisi male affectis.

2. *Menstruis deficientibus sanguis ex naribus fluens bonum, ait Hipp. aph. 33. lib. 3. rationem reddit Galenus in com. nam si ob aliquam dispositionem lædit mulierem retentus, si per aliam partem vacuetur, omnem tollit læsionem.*

CONSILIVM C.

De *Aphthis in ore & calida viscerum intemperie.*

CVm olim fœcundissima foret domina des Marests, vtcumque per ætatem gestare desineret, esset tamen restibilis fœcunditatis, desiit esse menstrua, vnde aphthæ in ore, siccitas, calor thoracis &c. hæc autem temperamento sanguineo erat.

Consultum

Consultum est, vt bis terue anno vena incideretur, eoque frequentiùs ex Hipp. quò fœcundior fuit, natura enim solita erat multum sanguinis absumere in nutritione, & formatione fœtus, nam molestior & periculosior erit ei mensium suppresio (licet naturalis) quam si sterilis fuisset, ob consuetudinem, & generandi multi sanguinis, & foras in enixu emittendi, & nisi de demenso solitoque cibo detrahatur, ægrotabit, vt ij quibus crus est mutilatum, & dysenteriæ cruentæ sunt obnoxij: par enim est propemodum ratio. Solus namque sanguis temporarium sumit incrementum (ait Plin.) & citisimè generatur, si quidem hostiæ abundantiorem fundunt sanguinem si biberint, id etiam & nutrices docẽt, in quibus tam facilè, & lac euanescit, & exuberat. Victus ratio ad vnguem seruanda, iuscula refrigerantia non multùm nutrientia, ouis & carnibus vtendum parciùs, stricta tamen victus lex non placet, vt ne defectu pabuli accendantur humores, sub finem Pastus aqua frigida, cydoniatum, frustum pomi, epithemata ad cor & hepar, vinum dilutisimum, pomaceum, piratium, ptissana pro vino, hordeata non plena, sed cremor solius hordei, additis sem. frigidis, vinum diluatur aqua hordei. 1. Lib. de super fœtat. Cap. 38. lib. 11

Lotio pedum, balnea, lac asinæ domi hordeo nutritæ, syrupus iuspissans sanguinem, iulep. rosat. gargarismi refrigerantes, cassia. clyst. refrig. apertio venæ malleoli.

ANNOTATIO.

1. *Hipp. loco laudato sic habet.* γυνὴ ἥ τις ἀεικύμων ἐοῦσα πέπαυται κυισκομένη φλεβοτομείσθω δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀπο τῶν χειρῶν καὶ σκελέων. *Mulier quæ facilè concipiebat, si concipere desinat, illi bis in anno tum è manibus, tum cruribus vena tundenda est. Rationes sunt in contextu.*

CONSILIVM CI.

De vertigine.

HIc morbus quò maioris est momenti, eò maiori studio curáque profligandus est. Et cum multæ sint vertiginis causæ, vel indigenæ, id est à cerebro natæ, vel alienigenæ, tentanda sunt remedia communia donec peculiaris affectionis notitia maior fuerit, tunc enim in eam partem cura dirigetur, itaque in communioribus remediis erit consistendum.

Ratio victus in cibo, potu, rebus non naturalibus seruanda est, maximè vero animi pathemata moderanda sunt, quæ hîc plurimum virium habent.

Pulueres corroborantes à pastu cydoniatum.

♃. Sem. anisi, fœniculi & coriandri cond. añ. ℥ ß. sem. pæoniæ ℈ j. conseruæ rosarum siccæ ℈ iiij. diaireos ʒ ß. ossis è corde cerui, & diamarg. frigid. añ. ℈ ß. cum sacch. rosat. ℥ iiij. fiat puluis.

Pilulæ in frequenti vsu minores, maiores.

♃. Pilul. imper. assaiereth. añ. ʒ ij. visci quer. vngulæ Alces & rad. pæoniæ añ. gran. vj. fiant pilulæ minores.

♃. Mass. pillul. de hiera dupla aloë, sine quibus & aggreg. Mesuæi, cocciarum añ. ʒ j. salis gemmæ, cranij hum. sem. pæon. añ. ℈ j. puluer. sennæ ʒ ß. cum aqua beton. infus. cinn. & ligni aloës fiat massa, de qua cap. semel hebdomada.

♃. Conseruæ rosar. ℥ ß. bugloss. borrag. melissæ, tunicis altilis, calendulæ, florum pæoniꝫ añ. ʒ j. ß. corticis citrij ʒ j. sem. pæon. ℈. ß. cranij hum. mithrid. añ. ℈ j. cum pauco pul. diamarg. frig. fiat opiata ad vsum. Ptarmica, aut vitanda, aut moderatè vtenda, ptyalismus vtilis est, cucurbitulæ, clysteres, lotiones pedum tempore conuenienti. Phlebotomia, vere, & autumno, aliquando è malleolo. Non vtendum vino, nisi præsumpto cibo, aut præhausto iusculo.

Non dormiendum statim à cibo. Nimia actio cerebri, & vigiliæ obsunt. Mutationes aëris fugiendæ.

Frictiones capitis fortes præſertim & circumductæ.

CONSILIVM CII.

Ad impediendum aborſum, pro filia D. *de Monglat.*

RAtio victus eſt præſcripta, nec eſt quod grauida perpetuò ſe ſe cōtineat in lecto metu maioris mali niſi, forte ad octauum menſem, aut principium noni.

Applicabitur emplaſtrum ex vnguento comitiſſæ, tragacanth. maſtich. cera & bolo armena.

Conſerua roſarum liquida valet, & bolo & potu ſumpta.

Quoniam ῥοῦν quendam patitur, is omnino prohibendus non eſt, ſed vtendum infuſo rhei cum ſantalo citrino, aut aqua rhabarb. ſola, vel tabellis rhei ex elect. triaſant, aut pilulis ex eodem rheo concinnatis.

Conuenient tabellæ cum coralliis raſur. ebor. corn. ceru. ſuccino, roſa, lapide hæmatite, cum ſaccharo in aqua roſ. ſoluto, vtendum, & pul. ex fœniculo dulci, coriandro, roſa, corallio, mica panis toſti puluerata, cum ſaccharo roſato, aut pane biſcocto.

Phlebotomia confert. ſcutum ad regionem ventriculi ex lapide aquilæ, abſinthio, roſa, cypero, nuce moſchata, caryoph. cum tantillo croci, vel madeant flores bugloſſ. in vino. clyſteres (qui per ſe in grauidis reformidantur) ratione torminum ſubiicientur anodyni. ſubodoretur gratos odores, ingratos refugiat.

CONSILIVM CIII.

Ad fluorem muliebrem.

ANte omnia, moderata vitæ lex vtiliſſima & perneceſſaria eſt, tantique momenti, vt ea ſola tam moleſti morbi vindex

& liberatrix esse possit, alioqui licet salus ipsa ægram seruare cupiat, ea non possit.

Detractio sanguinis frequens vtilis, clysmatum vsus, & tabellarum triasantali triplo rheo, aut sumitur ex ouo sorbili puluis paratus ex osse sæpiæ, diatrag. frig. pane tosto, & siccato elect. diair. anthera, rasura eboris multa, cornu ceruino, coralliis.

Decoctum sudorificum ex scyna & sarcaparilla.

Suffitus per infundibulum decocti. rad. symph. enul. camp. rosar. rad. pentaphylli, sem. lini, pæoniæ, cyperi, calam. arom. flor. cham. arthemisiæ.

Vsus aquarum Niuernensium potu, deinde plombarium balneo, post sequentis syrupi vsum.

Syrupus. ℞. Rad. enul. camp. symph. vtriusque sanamondæ seu caryophyll. pentaph. dictamni an. ʒ vj. cichorij totius, hepat. eupat. frag. buglæ, saniculæ, primulæ veris, veronicæ, scabiosæ, melissæ an. m. j. seminis cardui ʒ ij. rosar. prouinc. & transmarin. an. m. j. halicacabi fructus x. fiat decoctio in qua leuiter bull. fol. orient. ℥ iiij. succi pomorum & bugloss. an. ℥ ij. colaturæ ℔ j. adde infus. ℥ j. rhei infusi in parte decoct. cum ligno rhodio, sant. citr. & cinnam. sacchar. q. s. fiet syrupus mediocriter coctus, exhib. cum aqua bugloss. & bipinellæ ad ℥ ij.

Agaricus quidem confert, sed quia mulier fluori sanguinis immodico obnoxia est, eo abstinendum fuit.

CONSILIVM CIV.

Ad molestos herpetas & serpiginem, cum furfure & squammis.

SErpigini, psoræ, scabiei, & cæt. à bile vsta, aut succo melancholico pituitaue salsa cutis vitiis, aqua salsa, sulphur, lithargyrus, testæ oui in aceto maceratæ donec mollescant consumanturque, conferunt. An ea lex est contrariorum vt contrariis elidantur & oppugnentur, an non potiùs ἐπικεραστικὰ conueniunt, vt acribus mitigantia aptentur? Temperantia conueniunt per se & mixta de-

tergentibus & acriusculis, & nocent aliquando. Id bellissimè explicauit Gal. acria, ait, medentur mordacibus humoribus, quia educunt succum mordacem abluendo, & abstergendo non statim sanant, sed exasperant potiùs, sanitatem enim efficiunt ratione euacuationis, non ratione τῆς ἐπικράσεως: immò contemperantia aliquando maiorem mordicationem efficiunt ex accidente, vt si corrumpuntur, & vnà alunt fouentque cacochymiam: si humoribus acribus sunt superiora iuuant, si humorum maiores sunt vires, lædunt: immò alitur fouetúrque cacochymia & acrimonia. Quo fit vt medici ea misceant temperentque, ideo vt valetudini Nob. viri consulatur, hæc ex vsu erunt remedia. Victus ratio refrig. & humectans in primis conueniet, vtatur ptissana loco vini, aut pomatio limpidissimo & probè defœcato. vsus cassiæ in potu vel bolo, aut dissol. in iusculis vitellinæ carnis, in quibus folia sennæ certa quantitate macerata prius fuerint. balneum ni vires dehortentur conferet. Item lac asinæ, & abluere partes impetiginosas eodem lacte. hordeata clariuscula, & syrupus violatus recens, cum syrupo de lupulo cum aqua cichorij & passularum.

Cap 12. l. 2. de simpl. med. facult.

Victus ratio.

Purgatio. 1.

Fouendæ sunt partes sero lactis, in quo coquatur hordeum, furfur, scabiosa, anagallis, morsus gallinæ, rad. bismal. fol. helxines, vel ex sacculo, aut potius spongiâ.

Fotus.

Fissuræ linantur vng. aureo, addito vitello oui, mucore sem. cydon. extract. in aqua rosar. aut desiccat. rubro ob metallica. mica panis macerata in decoct. auenæ valet ad lauandum; si malum rebellet aqua aluminosa (inflamm. mitigata) aut argenti viui. sulphur cum axungia: enulatum cum mercurio pauco, citrij succo, addito vng. rosf. Mesuæi, aut pomata sequens.

Litus.

℞. Frustum laridi salsi, in talleolas incidatur, eas per nouem dies in aqua frigida tempera, quotidie mutando, quibus exactis in aqua plantag. & rosf. denuò macera, & vas cineribus calidis impone vt liquentur & tabescant talleolæ, additis deinde ℥ ij. succi limonum, niue candidiorem pomatam efficies, maculis faciei, & furfuribus extergendis maximè idoneam: quidam præscripsit quod sequitur.

℞. Axung. suillæ ℔ j. infunde & laua in aceto ex vino albo & in eodem coque, adde sulphuris & mercurij ana ʒ ij. f. vng. ad vsum.

ANNOTATIO.

1. Notat Plin.cap.12. lib.28. Poppæam Neronis vxorem ad faciei nitorem asinino lacte vti solere. Item Dion Nicæus in vita Neronis narrat Sabinam quingentas asinas habere, quæ proximè peperissent. hæ quotidie mulgebantur, vt ipsa earum lacte lauaretur, formam enim & nitorem corporis magno studio curabat.

CONSILIVM CV.

Ad tumorem genæ lupiam minitantem.

INstitutum medicamentum cum decoct. primulæ veris, beton. lupul. scabios. rad. dictam. torment. helenij, florum stœch. genistæ, anthos, incocta senna agar. infus. syrup. de stœch. additus & diaphœnicum.

Si respuat medicamentum præscriptum, vti poterit sequentibus pilulis.

♃. Maſſ. pilul. sine quibus ℨ iij. imp. ℈ iiij. rhei electi ℨ j. maſſ. pilul. de agar. & cocciarum an. ℨ j. ſ. cum syrupo de stœch. & ℈ j. visci. quer. fiat massa de qua cap. ℈ iiij. pro dosi semel, aut bis mense.

Interea teneatur in ore & manducetur hoc masticatorium, ad pituitam è toto cerebri corpore, maximè ex eius ventriculis per infundibulum in os & palatum attrahendam.

♃. Pul. nucis moschatæ gran. x. mastich. olib. an. ℨ j. staphid. agriæ & rad. gentianæ an. ℈ ſ. ireos gran. x. sacch. candi. ℨ j. ſ. cum gummi tragacanth. temperato in aqua beton. fiat massa de qua fiant formulæ ore tenendæ & versandæ.

♃. Ligni sancti ℥ j. macer. in aqua tepida per horas decem. incoque post agrim. m. ſ. hyssopi, parum glycyrr. ℨ ij. ex hac aqua accip. ℔ j. ſ. in qua incoque mellis Narbonens. ℥ j. ſ. despumetur & cum aceto ad gustum fiat oxymeli aromatiz. cinnam. pro gargarismate & collutione oris.

Fotus instituti ex remoll. & digerentibus, addita radice bryon: parua quantitate & scabiosa multa.

Litus ex chamæm. axungiis lautis in vino, aut decoct. chamæm. mucoribus pariter extractis, addito aceto sub finem & pauco gumm. ammon. cataplas. ex farinis orobi, erui, lupinorum coctis in oxymelite.

Sudorificum non erit inutile, emplast. de Vigo cum mercur. diachyl. ireato empl. de meliloto, vel cum empl. de cerusa cum mercurio.

Rebellante malo pilulæ ex hydrarg. conuenient & syrupus paratus ex rad. symph. torment. sanam. person. herb. pipinell. meliss. vtraque veronica succisa, eupatorio. iua arthr. sem. card. acetos. passul. corinth. incoque ℥ iij. fol. orient. agar. ℥ j. dissol. express. ℥ j. rhei in aqua vlmar. inf. cum cinn. & caryophyllis aliquot, add. ℥ iij. succi pomorum de carpend. ℥ iiij. syrup. ros. pallid. sacch. ad sufficientiam cap. ℥ j. f. pro dosi cum aqua buglossi. syrupi prædicta simpl. coqu. in aqua fluuiali in qua macer. per horas xij. sarcæpar. ℥ ij.

Huius syrupi loco poterit vsui esse sequens opiata ad ℥ j. exhibenda 8. quoque die.

℞ Pul. sarcæp. ʒ x. pul. fol. senn. ℥ ij. rhei ʒ iij. pul. trium tabell. diacarth. ℥ s. cōser. melissæ ʒ vj. conf. hamech. ℥ s. cum mellis desp. quart. iij. fiat opiata. Conueniens victus ratio præscripta, ad vnguem seruanda est.

CONSILIVM CVI.

De intemperie omnium viscerum calida ad elephantiasim accedente.

MOnachus quidam intemperie calida viscerum omnium, quanta maxima dici potest laborat, vt elephantiaseos metus sit à cibo (licet in vsu vini moderatus) oculorum & faciei ardor & quasi deflagratio.

Consultum est vt cassia vteretur & in bolo, & dissoluta cum sero lactis, aut decocto hordei, vel decocto foliorum sennæ in decocto vitulinæ carnis cum herbis refrigerantibus & sem. frigidis.

Phlebotomia ſemel menſe & ex brachio dextro & ſiniſtro, ſeri lactis vſus & nenupharini ſyrupi. hordeata: lotio pedum. balnea temperata, poſtea corniculorum applicatio: litus ex hydrargyro pauco cum vnguen. roſato Meſuęi ad lumbos, & plantas pedum. Litus ex populeone aliquando ad lumbos cum trochiſcis de camphora, epithemata ad cor & hepar, vel ex oxycrato & aqua roſar. & plantag. poma, pruna. circumcidatur vinum omnino metu incrementi ipſius intemperiei, quæ elephantem dirum minetur, vel vtatur diluto ex aqua hordei præſumpto cibo multo, & aqua præbibita, vel mica panis in vino ſic diluto maceretur, vt animam vini hauriat.

1. De Zytho dubitatur, quia craſſum generat ſuccum, acrimoniam habet per hordei putrefactionem, vt niſi lupulus adderetur, vix ſtatim ab acore vindicaretur: immò aiunt quidam medicinæ proceres hordeum putrefactum lolij vires æmulari. Lolium autem quàm officiat, nemo dubitat, imò & lolium & zythũ grauat caput & inebriat, ideò dubitatur, an huic ægro conueniat ad dirum elephantem procliui, niſi forte zythum aquatum & minus, præferunt pomaceum lympidum defœcatum nec acidum, nec prædulce.

Neque vero abs re de pomaceo & piraceo quæruntur dotes & conditiones. Nam Hipp. ait vina tenuia dulcia vrinam mouere, & aluum humectare, corpus & ſanguinem debilem facere, aduerſariumque in corpore ſanguinem augere.

2. de diæta. Nunquid hæ qualitates dulce, tenue, facilè incidunt in pomaceum, & piraceum? ſi id fit, non poſſunt non infenſa eſſe corpori, præſertim eas qualitates adepta. de iis videbit prudens medicus.

Item ad eundem ægrum pilulæ ex hydrargyro præſcriptæ ſunt cum temperantibus paratæ.

Sed abſuit parum, quin caſtratio imperaretur, quod citrà hanc corrigi non poſſe videretur tanta phlogoſis, hectica ferè adeò prouecta erat.

ANNOTATIO.

1. Quanquam bona habitudo, corporis & roboris firmitas, ſuauitas coloris, eorum qui verſus ſeptentrionem cereuiſia vtuntur; ſatis ipſi cereuiſiæ videantur patrocinari, tamen eius vtilitates vna maceratione putredinis matre & corruptionis obſcurantur & abolentur, cum, ſicut in aceto fieri ſolet, quod acidum eſt parte ſeroſa & liquida; ſuperſtite

ſuperſtite pauco calore natiuo, at parte terreſtri acriuſculum, ob caloris putredinalis impreſſionem, calor natiuus hordei penè exulet & ſuccedat putredinalis, hinc elephas, hinc carinariæ, hinc impetigo. Lolij enim naturam hordeum maceratione, putrilagine, & fermentatione acquirit at lolium vi malefica inſigne. Zithum autem damnat Dioſcorides, damnat Gal. damnant & hi verſus ab Eobano ſcitè ſcripti.

Qui docuit craſſo Cererem confundere ſucco.
Hinc iratus erat, Bacchus & ipſa Ceres
Nam peluſiaci qui laudat pocula Zithi
Illi nec cerebrum nec caput eſſe puto
Renibus, & neruis cerebroque hic noxius humor
Sæpè etiam lepræ ſemina fœda iacit.

CONSILIVM CVII.

De *hydrope.*

TVmor ventris erat inſignis & ſcroti vt facilè ſit confluxus & transfluxus. his remediis vti oportuit adacto ſcalpello ipſi ſcroto, ad educendas aquas & ichorem & flatum.

Veternoſi pro hydropicis ſumuntur apud terentium veternoſus autem dicitur vetere morbo detentus & affectus cuius generis eſt vetus hydrops.

Victus ratio præſcripta exſiccans, vtatur aſſis potiùs quam elixis carnibus, illæ ſolidiorem carnem efficiunt, potus ſit vinum album, cum decocto eryngij & ſcynæ, puluis digeſtiuus cum aniſo, fœniculo, coriandro, diarrh. abbat. decoctum filicis maris cum paſſulis corinthiacis.

Vſus clyſteris ſemel hebdomada, ſequenti die purgatio ex ſenna, manna, ſyrupo roſarum cum agarico addita particula elect. de citro, de ſucco roſarum, aut diacarth. ex decocto rad. enul. eryng. bruſci &c. granor. halicacabi, cicer. rubrorum; vel parabitur ſyrupus cum foliculis, agar; puluere ſennæ, caſſia, addito diapruno ſolut. & trochiſcis halicacabi. Manè cùm non purgabitur, vtetur decocto bruſci, eryngij, campanæ, addita ſcyna, vel per ſe, vel cum vino poſt ſumptam tabellam triaſ. cum martis croco.

Purgatio.

Dilutum rhei cum aqua praſſij ordinatum, vel accipitur ℥ j. ſ. rad. ebuli, vinum album & aqua hordei, & fit bis expreſſio ad

Potus.

vſum:vſus ialap,aut mechoacan, ligni nephritici, ſaſſafras eryng. & lithoſpermi.

Tabellæ. ♃. Cort.citrij cond.ʒ j.ſ.raſ.ebor.corn.cerui, frag.lapidum pretioſ.añ.℈ j.rad.ſaſſaf.& ſcynæ.añ ℈ iiij.croci martis parum, kermes ʒ ſ.diamarg.frig.& roſat.añ.℈ ij.fœniculi florent. parum, cum ſaccharo in aqua vngul.caball. ſolut. fiant tabellæ vel triplo ſaccharo conditum ad vſum,loco tabellarum tria ſantal.

♃. Rad.ſcynæ & ſarcæp.añ.℥ ij.macer.in ℔.vj. aquæ per horas 8.dein fiat conſumptio tertiæ partis & aromatiz.cinnamomo.

Fotus. Fotus matutinus ex rad.camp. alth. ſcyllæ chamæm. pariet. beton.ſtœchade,abſinth. addito cypero & ſcœnæ anth. coctis in aqua & vino albo,addito aceto.

Litus. Litus ex Chalacticis vel emplaſt.de baccis lauri,vel.

♃. Mucor.ſem.leni extracti in decoct.fotus ſuper.℔ ſ.ſigilli beatæ mariæ crudæ ℥ iiij. butyr. recent. lauti in vino albo & aceto ℥ viij.puluer.dauci,cumini,ireos,añ.ʒ ſ.fiat litus.

Cataplaſma. Cataplaſma fiat ex farina hord.fabar.orobi, cum mica panis ſecalini,adde parum terebinth. & olei chamæm.efficacius erit quod ſequitur,paratum ex farinis lini fabar.orobi,lupin.coct.in oxymelite addit.rad.bryoniæ crudæ,dialtheas,terebinthina, puluis ireos, & hæ farinæ aliàs coquuntur in oxymelite parato cum chamæpity.beton.veron.ſcab.ad ℥ j. ſ. ſigill. beatæ Mariæ crudi pul. chamæm. ʒ j.ſ. ireos ʒ j.terebinth. addi poteſt magno profectu.fiat cataplaſma aliquando cum vino,aliàs cum ſapa. Puluis datus ex ſaccharo cando, nucleis meſpilorum, & milio ſolis, probatur ſoldanella ad ʒ j.cum vino albo cæteris nil proficientibus.

Aquæ naturales. Nouo vere ſi ſuperſit adeat aquas plumbares vel Niuernenſes, & vt aluus facile fluat vtatur ſyrupo paſſularum purgante ſequenti.

Syrupus paſſ. purgans. ♃.Fol.ſenn.℥ ij.coqu.in decocto pector.in colaturæ ſuffic.quant. coque paſſul.℥ iiij. & cum ſacchar. fiat in formam opiatæ liquidæ capiantur paſſulæ aliquæ cum prædicto ſyrupo.

CONSILIVM CVIII.

De fluoribus albis & aliis affectibus.

Nobilis domina cacochyma labem contraxit in vtero & vitium siue ex marito impuro, siue labe interna: illa cum abhorreat medicamenta, consuluimus vt in ouo rhabarbari puluis includatur sumendus, antè decoctum rad. eryng. trifolij, cum passulis corinth. & damascenis, vtatur syrupo de pomis, & de cerasis.

Fluores albi non sunt negligendi, siue à toto corpore siue ab interno vtero fluant, vtrumque non negligendum.

Decoctum interioris guaiaci & scynæ plurimùm conferet, sit gratum, vtatur manè & ante cœnam.

Cum occasio aduenerit, valebit decoct. rad. consolidæ, sanamundæ, fragariæ, vuæ arthriticæ, trifolij, taraxaci, veronicæ, roris solis, pilosellæ minoris (quæ pes cati dicitur) florum tunicis, coronariæ hortensis, prunellæ, pimpinellæ, buglæ, saniculæ, siue herbæ roberti.

Diamarg. frig. aromat. rosat. diatrag. frig. ex interualli exhibeb. item id quod sequitur.

℞. Corticis citrij cond. ʒ j. s. ras. ebor. cornu cerui fragment. lapidum pretios. an. ℈ j. rad. sassafras & scynæ an. ℈ iiij. croci martis ℥ s. kermes ʒ s. diamarg. frig. & rosati an. ℈ ij. fœniculi florent. parum, fiant tabellæ. *Tabellæ.*

Pro matrice balani ex rosis rad. ireos, florentiæ, zibetho, ambra, betonica, dictamno &c. *Balani.*

Si partes inferiores paulo sint calidiores post purgationem, pessuli ex aqua rosarum granis duobus zibethi, mucore psyllij extracto in aqua rosarum conuenienti.

Semicupium aut balneum cum herbis conuenientibus conueniet, lignum nephriticum vtile.

Cylindri ex ligno aloës diamarg. frig. arom. rosf. diambræ; humor qui ab vtero fluit non statim reprimendus, aut supprimendus si fieri possit ipsa ægra habitior reddatur, iusculis cum carne vitu-

lina,volatilibus,cum farina panis albi, vitello oui, ſaccharo,inſtar panatellæ.

Diaſpermaton Fernelij valebit, item aquarum naturalium vſus; Mentionem fecimus decocti ſudores prouocantis accip.℔.vj in quib.macer.ſarcæpar.& ſcynæ puluer.hor.x.dein fiat, ebull. & conſumptio tertiæ partis, aromatiz. cinnamomo addatur parum pulueris ſaſſafras,fiat iniectio in matricem cum ſyringua ordinaria, vel

Iniectio.

℞. Agrimo.hord.añ.m.j.poſt temperationem bull.in aqua in ℔ ij.diſſol.ʒ j.ſ.pulueris albi, fiat iniectio in matricem ter aut quater in die.

Puluis albus fit ex vitriolo albo infuſo, & liquefacto ad ʒ.1.ſ.

CONSILIVM CIX.

De doloribus capitis, & ad hepar & ventrem.

MVlier annos nata 40. iam dudum de doloribus capitis, & ad hepar & ventrem conqueritur, multa horum compeſcendorum gratia vſurpata fuere à multis remedia, ſed fruſtrà quærit à nobis vt malum doloremque leniamus.

Purgatio.

Conſuluimus vſum mannæ calabrini cum iure prunorum & paſſul. aut cum iuſculo parato ex carnibus.

Apozemata parentur ex decoct.rad.fragar.cichorij,eryng.taraxaci.Ariſtol.tamaricis herb.veron.potentillæ,bipinellę,milij ſolis, cuſcutæ chamæd.chamæp.acetos, trifol. quinquefol. cum ſyrupo de limonibus capill.veneris,aut de pomis, vel

Iuſculum purgans.

℞. Polyp.quer.glycyr.añ.ʒ vj.agrim.ceterach. añ.p.ij.cremoris tartari albi ʒ ij.coque in aqua meliſſæ,diſſolue ſyrup. roſar. pallid. cum agar. ℥ j.ſ.

Aperiatur baſilica ſequenti die.

℞. Rad.petroſ.fœnicul.gram.añ. ℥ j.raſ.ebor.cornu cerui añ. ʒ iij.rad.cich.ſectæ in partes ℥ ſ.ſem.melonum. ʒ j. include ventre pulli conſuto,dein elixetur cum carne vituli, ſub finem adde fol. agrim.meliſſ.ceterach.añ.p.ij.in iuſcul. colati ℥ vj. diſſol. cremorem tartari albi ad ʒ j. ſucci pomorum ℥ j. adde ſuccum limonum cap.per decem dies manè.

℞. Fol.ſenn.ℨ iij.irrigentur ſucco limonum,infunde per horas 12. in vino albo,admiſceatur iuſculo,alternis diebus.

℞. Croci martis ℥ ij. pul. diambræ aromat. roſat. añ. ℨ j. ſ.pul. cort.citrij & aurantiorum añ.ℨ ii.cinnam. ℨ i. ſ. macis ℨ i. cremoris tartari cryſtallini ℨ ii.ſ.fiat vt alkool. excipe ſyrupo parato ex vino maluatico & ſacch.cap.ℨ i. mane ſuperbibendo parum vini albi, aut iuſculi cum aqua borrag. deambulando manè.

Deglutiat pilulas ſtomachicas cum gummis ad ℨ ſ. vel cap. pilulas præſcriptas cum croco per 20.dies.

℞. Confect.alkermes ℨ i.magiſt.perlar.& coralli añ. ℨ ſ. corticis aurantiorum,& citrii conditi ſicci añ.ℨ iii. cinnam. ℈ i.ſant. citr. ℈ ii.ſacch.q.ſ.cum mucore ſem.cydon.extracto in aquæ naſlæ, fiant tabellæ pondere ℨ ii.capiat vnam in ingreſſu lecti. *Tabellæ.*

Puluis digeſtiuus valet, & ſcutum circà orificium ventriculi applicatum.

Vtatur aquis,aut ſpadenſibus, aut forgenſibus: ſpadenſes ſunt meliores habent vitriolum admixtum ferro. *Naſla herba eſt,paulo calidior,ex qua detrahitur calidiuſcula.*

CONSILIVM CX.

Ad luem veneream incipientem.

IN nobili viro multa luis venereæ indicia apparent,vt euaderet tutus hæc remedia ſunt inſtituta,quæ dum vſurpabuntur hanc ſeruabit victus legem. *Victus ratio.*

Abſtineat ab eſu fructuum & eorum omnium quæ cruditatem generant.

Aluus molliatur 3. quoque die clyſmatis conuenientibus;cibis vtatur potius aſſis quam elixis, pane vtatur biſcocto & pro bellariis vuis damaſcenis , aut corinthiacis , aut prunis turonenſibus.

Purgetur æger,ſectâ priùs baſilicâ dextrâ & dein malleoli. *Venæ ſectio.*

℞. Sarcæpar. ℥ ii. ſ. rad. ſcynæ ℥ i. medullæ Guaiaci ℥ ii. temperentur in ℔ x.aquæ puriſſ. per hor. xvi. bull. leuiter ad conſumptionem tertiæ partis additis ad gratiam glycyrr. & cinnamomi tantillo in ſuo magmate diu ſatis quieſcant,antequam in phialis *Sudorificum.*

ponatur, cap. ℥ vi. mane & tantumdem vespertinis horis, dein contectus sudet.

Dum bulliet hoc decoctum accipiatur spuma eius in summa vasis parte apparens imponatur vasculo & ea parte vlcera lauentur cum decoctum erit colatum super magma ponantur ℔ x. aquæ pro secundario decocto quod in pastu sumet.

Vnguento vtatur super partem vlceratam dum sudabit, vel de morbo, vel sequenti.

♃. Vng. apost. ʒ vi. vng. de morbo. ℥ i. misce & pone in parua pixyde terrea & imponatur hoc vnguentum linteo, vt vlcera coo-
1. operiantur & suprà imponatur vng. de mercurio simplici, parabitur massa pilularum addito mercurio benè parato & sæpè per linteum transcolato, deinde melle, aut butyro recenti extincto massæ pilularum, postea addatur, vt sæpè tres pilulas paruas accipiat, secundo quoque die, cum decocto sudorifico, in tribus pilulis ponantur tantum grana nouem mercurii.

ANNOTATIO.

1. Luis venereæ alexiterium est hydrargyrus, hanc hydram solus vincit & opprimit. Quod tamen quibusdam recentioribus non placet, qui tutum huius vsum esse non putant. Nam, aiunt, non oppugnat venenum, sed difflatu prohibet. verum vsu hydrargyri proliciuntur sudores, tenuitasque eius id facit attenuata materia sibi quaquauersum exitum quærente. Nec obstat quod quidam asserunt frigidum esse quoad partes extimas, sed in imo calorem summum habet & tenuitatem partium, quo vtroque tantam habet energiam; quod autem semini corrupto bellum indicat tanquam alexipharmacum, hanc reddunt rationem nonnulli, asseruntque id fieri, quod magna sit analogia inter semen, & hydrargyrum omnium metallorum velut semen quoddam. Et quatenus semen eius author corruptum quid est, eatenus quadam antipathia argentum viuum illud persequitur.

CONSILIVM CXI.

De vermibus.

NE quid deterius contingat his remediis occurri debet puellæ ſæuis torminibus à vermibus diuexatæ.

℞. Decoctoinis rad. eryng. cichorii. aſparag. herbar. acetoſ. adianth. cichorii, bipinellæ ℔ i. in qua infunde rhei minutim inciſi ʒ i. ſ. cinnamomi ℈ i. cap. de colatura ℥ iii. manè, & tantumdem antè cœnam. *Purgatio.*

Iniiciantur clyſteres ex lacte, vitello oui, ſaccharo, melle violato, dulcia per inferiora, acida, aut paulum amara per ſuperiora iuuant, aſſis vtatur potiùs quam elixis. *Enemata.*

A dulcibus & lacte & cruditatem generantibus abſtineat; cibi condiantur, omphacio, caryophyllis nuce moſchata, ſucco citrii, aut aurantiorum, item caro citrii inter paſtus.

Cortice vtatur citrii liquidioris confecti, & tabellis ante paſtus diamarg. frig. diarrh. abb. addito puluere lumbr. præparatorum. *Litus.*

Vmbilicus fricetur vngaturque oleo amygdal. amar. ſucco rutæ, abſinth. mali aurei, felle ouillo addita cera alba, aut tincta. aliquando accipientur folia bipinellæ, talleolæ citrii, vt fiat aqua addatur raſura eboris, corallina, cornu ceruinum ad vſum frequentem, addatur ſacchari parum: mala aurea ſunt gratiſſima, vel

℞. Aquæ morſus ℥ vi. pul. Corallinæ parum ſyrup. de limon. ℥ i. bis cap. in die.

Triaſantalum cum rheo duplo, aut triplo valet item pomum cum tantillo croci. *Tabellæ.*

Coriandrum conditum cum vino vtile; item decoct. eryngii addito coriandro & cinnamomo, vel

℞. Ligni nephritici ʒ i. maceretur in aquæ coctæ ℥ viii. extra ignem poſitæ.

Rellante malo concinnabuntur pilulæ paruæ ex hydrarg. dulcific. gran. viii. & ſcamm. præparati, gran. 6. cum ſyrupo de limonibus, aut horum puluis miſcebitur cum pomo cocto. I.

ANNOTATIO.

1. *Mathiolus cap. 70. lib. 5. argentum viuum commendat; quod dragmæ vnius pondere exhibet, quod licet in casibus desperatis contulisse, atque aliquando vtile fuisse dicat: tamen vbi necessitas non vrget, & aliis mitioribus medicamentis res peragi potest, hoc præsidio non est vtendum, cum prauam corpori diathesim imprimere, contraque stuporem & paralysim inducere possit. Sed multo tutius alij, si quid grauiter vrget dulcificatum mercurium exhibent, ex quo cum aloë acrheo sicco & cinnamomo pilulas formant, lumbricis enecandis apprimè vtiles.*

CONSILIVM CXII.

De *Arthritide.*

VIr egregius circà Februarium laborauit vniuerso corpore & singulis membris, quidam putabant esse rheumatismum, cum tamen esset arthritis, ille bis, aut ter in vita prehendit; hæc relabitur, & sæpè reuirescit, quia est diathesis partibus impressa. Nos iudicium nostrum afferimus, non vt curemus omninò morbum, sed frequentem relapsum vitemus illi ferè sexies sanguinem misimus, hic impurus erat, putamus hepatis maximè habendam esse rationem. Bis anno, vere & autumno, mittendus sanguis, aut paulò frequentiùs. Parandus syrupus magistralis ex rad. pentaphylli, sanamundæ, cichor. person. fol. eupat. pilosellæ, lichenis yuæ arthr. asplen. saluiæ vitæ, capill. ven. sem. bardanæ melon. flor. genist. gram. halicac. pass. corinth. ficubus incoctis fol. sennæ cum sem. fœn. flor. addita suff. quant. sacch. post colat. & express. ℥ i. s. rhei ad partem cum cinnam. & ligno aloes infusi.

Syrupus magistralis.

Vtatur aliquando blando potu ex decocto sarcæp. & scynæ, aliquando manè ad proliciendos sudores blandos, aliquanto initio pastus.

Grauia medicamenta obsunt, prouidendum vt mitior sit morbus, non validis medicamentis excutere sit studium, quia inutile foret, nam genitiuum.

Conueniet

Conueniet blandum decoctum addita ʒ i. ſ. rhei & tantillo cinnam. de quo capiat ℥ iiii. aut ℥ vi. lac aſinæ, aut ſerum lactis, quod parari poteſt calore ignis, additis ouorum albuminibus.

Blandi fotus, cum dolor repetit, & litus conferent, & ſudorifica blanda in lecto, ad eliciendum virus. *Fotus.*

Manna calabrino vtetur ex interuallis, ex decocto carnium vitulinarum: item conſeruâ ex floribus caryophyllorum noſtrorum: pro potu parabitur decoctum ex ʒ i. ligni nephritici in ℥ viii. aquæ macerat. extrà ignem. Aut ex magno cyatho aquæ, octaua parte vini tribus talleolis citrii cum cortice ſant. citr. & ſaccharo grata concinnabitur potio. cataplaſma valet ex farina hordei, fabarum, orobi, lini cum mica panis ſecalini, terebinth. tantillo & oleo chamæmelino. *Potus diuinus vulgo dictus gratus, gratior addito vino & ſantalo citrino.*

Horâ ſomni ſæpè conciliandus ſomnus, hordeatis cum decocto pull.

Ante paſtus ſumat tabellam, vel elect. diamarg. frig. vel aromatici roſati, in fine paſtus puluerem conuenientem ad roborandas partes.

In vehementi dolore cerotum ex pſyllio conferet.

♃. Mucor. ſem. pſyll. lini cydon. conquaſſ. ℔ ſ. vitellos ouorum duorum, amyli ℥ ii. caphuræ parum., fiat linimentum; Si diamarg. & aromat. roſat. tabellas reſpuat, harum loco conueniet opiata ſequens. *Litus.*

♃. Cortic. citrii conditi ʒ ii. raſ. ebor. cornu cerui, frag. lapidum pretioſ. añ. ℈ i. ſaſſafras ſcinæ añ. ʒ i. ſ. granor. κermes. ʒ ſ. diamarg. frig. ℈ ii. fœnicul. florent. & triaſant. añ. ℈ ſ. cum ſacch. in aqua bugloſſ. ſoluto fiant tabellæ, quibus à paſtu, & ante paſtus vtetur. *Tabellæ.*

Si malum rebelle, pyrotica conferent.

CONSILIVM CXIII.

De calculoſa affectione.

IVuenis quidam annos natus 25. ſpecie quadam calculoſæ affectionis laborat, & circà renum regionem dolorem grauem ſæpè perſentiſcit, hinc quæ ſequuntur remedia ſunt inſtituta, clyſteres

ex remoll. ciceribus rubris capill. chamæm. coct. in sero lactis dissol. cath. bened. laxat. terebinth. oleum liliorum.

Purgatio. Manna, cassia, conueniet ex decoct. Galli veteris, sem. bardanæ, melonum, milij solis, saxifragæ & bipinellæ, cicerum rubrorum: dein vtetur bolis sequentibus.

Bolus. ℞. Terebinth. lauræ in aqua pariet. ℥ ß. rhei ℈ j. lapidis iudaici ℈ ß. cum diatrag. frig. fiant Boli.

Datæ tabellæ diatrag. frig. bechicæ, diaireos.

Puluis. Puluis institutus ex milio solis, puluere burgæ spinæ, lapide iudaico, elect. ducis cum aqua terebinthinæ.

Datus succus amygdal. dulc. cum aqua stillat. terebinthinæ, item cum succo mali aurei, & vino albo.

℞. 4. sem frig. maior. añ. ʒ ß. asparag. lithosper. añ. ℈ ij. puluer. lapidum cancrorum, & lap. iudaici añ. ℈ ß. pulueris burgæ spinæ & sem. bardanæ añ. ℈ ß. syrupi de raphano parum, dianthos ʒ j. fiat puluis vtendus cum iulep. sequenti.

℞. Syrupi de althæa & limonum añ. ℥ j. syrupi de raphano ℥ ß. aquæ decoct. fabarum. ℥ iiij. fiat iulep.

Syrupus magistralis tandem concinnabitur, de quo capiat circà vltimas lunæ quadras, superbibendo decoct. galli veteris, milij solis, saxifragæ, & cicerum rubrorum.

Syrupus. ℞. Rad. eryng. petros. asparag. cichor. frag. añ. ℥ ß. capillar. omnium, bipinell. saxifrag. arestæ bouis, violar. bismal. añ. m. j. borag. bugloss. end. & summitatum lupuli, seseleos añ. ʒ j. ficuum, passul. mundat. iuiub. sebeth. añ. ℥ j. grana halicacabi x. folior. orienta. ℥ ij. agar. nodulo inclusi ℥ j. fiat decoctio in colat. ℔ j. dissolue sacchari q. s. coqu. in syrupi consistentiam addendo extra ignem ℥ ß. rhei electi, in parte decoct. præd. infus. cum tantillo cinnam. & ligni aloes fiat syrupus.

Iuscula frequentia cum decocto carnis vitulinæ hordei. add. succum citrij.

Litus. Litus ad regionem renum ex temperatis.

Cœlo clementiore, semicupium incoctis fol. vitis maluæ, bismal. & violariæ rad. alth. flor. nymp. capitibus aliquot papauer. albi sæuiente dolore.

Emuls. ℞. Medull. sem. melon. recent. ℥ j. amygd. dulc. ʒ vj. sem. lact. & papau. alb. añ. ℥ ß. grana alkekengi 4. tere dilig. in mortario affunde ℔ j. ß. decoct. rad. altheæ, glycyrr. hordei & florum nymph. fiat Emulsio in qua dissol. gummi Arabici in aqua nenupharis lique-

facti ℥ ij. cap. magnum haustum post moram quadrantis horæ in semicupio. capiat item hora somni.

CONSILIVM CXIV.

De *Cachexia, Ictero, & aliis affectibus.*

NObilis mulier cachectica erat, macra, icterica, nauseabunda, colicis doloribus obnoxia, intra hæc breuia capita constituimus.

Vsus sit aquæ rhei cum decocto splenico hepatico additis lichene chamæp. & santalis.

Syrupus magist. cum passulis, flor. tunicis altilis, taraxaco, rubia tinctorum, hepatica, ciceribus rub. gran. kermes, eupat. cassutha, cortice tamarici, capparum, rad. sanamundæ, tormentillæ, scabiosa, bellide additis fol. sennæ, & rheo succo citrij, pomorum, bugloss. ceras. & saccharo, vsus ad ℥ j. cum aqua. buglos. oxytriphylli. conuenient tabellæ cum simplice rheo, & croco martis vel sequentes. *Syrupus.*

♃. Cortic. citrij. cond. ℥ i. s. ras. ebor. cornu cerui, fragment. lapidum pretios. an. ℈ i. rad. sassafras & scynæ an. ℥ i. croci martis ℥ vi. gran. kermes ℥ s. puluer. lumbr. terræ præparat. ℥ i. diamarg. f ig. & rosati an. ℈ ii. fœnic. florent. tantillum, cum saccharo in aqua rosar. & bugloss. soluto, fiant tabellæ pond. ℥ ii. valebit conserua ex flor. tunicis altilis, bugloss. & borrag. *Tabellæ.*

Vtatur iusculo cum pullo & harmo vitulino cum hordeo & passulis.

Syrupus pomorum. iulep. rosat. de cichorio simplex & byzantinus erit ex vsu.

Phlebotomia aliquando parcâ manu.

Balnea aquæ dulcis, sed diu in iis non est immorandum.

Pro vtero, primas tenet syrupus ex cerasis, de agresta exactè paratus.

Litus ad hepar, ex cerato santalino.

♃. Hordei m. ii. coriand. parati ℥ ii. apii, adianthi an. p. i. fiat decoct.

vtatur cum vino albo manè si febris non adsit, aut paretur cum saccharo & melle.

Vtatur hordearis paratis cum iure pulli, & carnium vitulinarum, cap. manè & serò.

Lac asinæ, serum lactis, cum syrupo violarum percolatum diligenter, conuenit, & panis in lacte subactus, item aqua nephritica.

CONSILIVM CXV.

De pulmonis calida intemperie.

AD prophylaxim affectus pulmonis, cum caloris sensu, & saliua salsuginosa, ac si sputum foret piperatum, nobili viro hæc præscripta fuerunt.

Opiata. Cassiæ frequens vsus, vel opiatæ laxatiuæ, ex decocto pectorali refrigerante, cum tamarindis, passulis corinth. flor. nympheæ, intybaceis, cum foliculis, addita cassia, pulpa sebesthen, conser. violarum.

Cassia non colata magis lenit, temperat, humectat bilem & pituitam ducit. Cassia dissoluatur in iusculo, vel refrigerante decocto, modò coletur, modò non, sed non colata est meliùs profectura, medulla enim potentiorem habet effectum. Baculus glycyrr. temperetur in ptissana vulgari, facta cum hordeo, additis sem. 4. frigid. deligenda est glycyrr. sic temperata, frequens vsus conueniet pilul. hypoglottidon, vel tabellarum paratarum ex bechicis, addito addito papauere albo.

Iulep. rosar. cum æqua portione syrupi de nymph. vtrumque dissol. aqua decoct. hordei: frustula pomorum succulentorum & suaueolentium, addita aqua rosacea.

Hordeata. Hordeata frequentia, cum aqua parata, in qua temperabis sem. cucurb. lactucæ & aliquando papaueris albi.

Somnifera. Somnifera valebunt blanda, præsertim si tussis molestet, vsus frequens pomorum non minus coctorum additis iuiubis, floribus nympheæ.

Lac asinæ. Lac asininum tempore commodò.

Non attrahere aërem nimis calidum, ex luculento igni, iuscula refrigerantia, epithemata, reserare basilicam sinistram.

Balneorum creberrimus vſus, nam licet, quorumdam opinione, pulmonicis non conferat, quòd liquet & humores fundat, vnde aut febris, aut inflammatio: tamen ad eos affectus Hipp. commendat, Peripneumoniæ (ait) magis quàm ardenti febri confert balneum, nam lateris & pectoris mulcet dolorem, ſputum educit, maturat, &c. quidam nomine peripneumoniæ communiter intelligi voluit omnem pectoris dolorem. Nam peripneumonia vera non habet coniunctum lateris dolorem, & tamen Hipp. loquens de peripneumonia meminit lateris doloris, quem balneum diſcutit.

Balnea.

3. acut.

CONSILIVM CXVI.

In hydropis metu, & pulmonis, hepatiſque latente vitio.

PRudenter ſe gerere oportet, ne vſu hydroticorum calidiorum augeatur intemperies hepatis & pulmonum poſt intemperiem impenſe calidam. ſequitur aliquando hydrops dum ſerum putre gignitur, loco laudabilis ſanguinis, aut tympanites ſequitur.

Hipp. de int. affect. per 10. dies initio quaſi à cibo abſtinendum putat, dat lac caprillum ad 4. heminas addit 4. partẽ mulſæ.

Purgationes ex interuallis, à calfacientibus multum abſtinendo.

Phlebotomia ſi hepatis & pulmonum phlogoſis ſeſe prodat. radix filicis maris confert, manna calabrinum profuit.

Si tument partes imæ, maximeque ſcrotum, cauterio locus eſſe poteſt.

Hipp. ibid. ſi tumor, ait, cõſtitutus ſit in ſcroto, & femoribus ac tibiis, acuto ſcalpello multa & frequentia vulnuſcula incutito.

Vſus mechoacan, aut ialap erit vtilis, aut herbæ nephriticæ.

Iuſculorum rarus vſus, aut in forma panatellæ.

Fotus blandi ad ventrem.

Cataplaſmata ex farinis qualia ſunt alio loco ante præſcripta vinum album cum radice campanæ & eryngii, ſcyna, ſaſſaffras: tabellarum de citro vſus eſto cum vino albo.

Syrupus ex floribus perſicæ arboris.

Electarium triaſantalinum triplo rheo, cum croco Martis, fœniculum florentinum, aut aniſum.

Puluis conueniens à pastu.

Hæc decreta consulibus D.M. Ellenio & Petræo clariss. collegis. die 12. Ian. 1609.

CONSILIVM CXVII.

De Calculo renum.

DOlor de quo iamdudum conqueritur, vel à rene originem ducit, ratione cuiusdam calculi, qui in eo iam rudimentum quoddam accepit, qui si talis existit qualem vrinæ demonstrant, haud dubiè bona victus lege ab huius molestiis vindicari poterit. Quod autem ad hypogastrii & testiculi dolorem attinet; is excitatur cum ab obstructione vreteris à calculo, tum ob consensum testiculorum cum vasis spermaticis quæ ab emulgente oriuntur. Ad doloris molestias demulcendas paroxysmi tempore, & præcautionem eiusdem præsentis, aut imminentis, phlebotomia, si plethora subest, & purgationibus corpus vacuandum est, quæ non modo humores in partem affectam influentes, sed & iam ipsi reni impactos vacuent & eliminent. At verò præsidia quibus ea præstari possunt, sunt leues purgationes, clysteres, pilulæ, apozemata, demum, fotus, litus, balnea, vnguenta, & alia de quibus in sequentibus dicetur si dolor recrudescat & παλιγκοτα ίνει. Et quia nil magis vrget, & medici solicitudinem ad se conuertit, quàm dolor grauis maximè in paroxysmo, dicemus in primis, quibus artibus is quàm primum leniri possit & demulceri: dein quid sit alio curationis tempore peragendum. Cum redibit paroxysmus iniicienda erunt enemata consueta, addita terebinthina veneta, fouendaque erit pars dolore obsessa sacculis, quibus si dolor non sedetur & conquiescat, demergendus erit in balneum aquæ tepentis fumo & olore carentis, in quo diu morabitur, modo nulla virium dehortetur imbecillitas: dein illinienda erit renum regio vnguento ad id acommodato quibus præsidiis si non mitescat dolor, ea demum iteranda erunt & denuo æger in balneum demittendus erit, vt relaxatis balnei tepore partibus, longè facilius calculus à rene per vreteres in vesicam, ab hacque foras protrudatur & eli-

minetur. In doloris acerbitate vtile erit olei amygd. dulc sine igne extracti ℥ j. ſ. & ſucci limonum ℥ ſ. propinare; demum dolore ſedato, bolum caſſ. cum rheo, addita interdum benedictæ laxat. portiuncula exhibere, vel potionem ſequentem, ſi bolum reſpuat, cum rheo concinnatam; dein interpoſitis aliquot diebus terebinthinam: ſi verò in multos dies producatur dolor, vtile etiam erit haurire apozemata, aut decoct. cicerum rubr. cum rad. petroſ. altheæ, bipinell. &c. diebus ſcilicet iis quibus non purgabitur: ſi nauſea, vomitio, aut ventriculi imbecillicitas fatiget ob conſenſum quem habet cum renibus, is roborandus erit vnctione ex oleo maſtichino, aut emplaſtro ex maſtiche cera & oleo cydon. Quin & ad huius morbi præcautionem magna eſt purgationis efficacia ex caſſia cum rheo, benedicta lax. interdum; caputque deplendum quod graue perſentitur. Interim vero 15. quoque die repetenda erit, maximè ſi de renum aliqua grauitate conqueratur, catharſis, aut ex pilulis ſtomachicis 8. quoque die deuorandis; diebus verò intermediis conuenient tabellæ triaſant. quadr. rheo.

Sed & ad præcauendum hunc affectum inſignes & certas vires habet quod ſequitur iuſculum.

℞. Hord. integ. p. j. rad. petroſ. acetoſ. fœn. cich. bruſci an. ℥. j. ʒ. ſem. frig. maior. conquaſſ. an. ℥ ſ. fol. acetoſ. portul. lactucæ, pimpinellæ, ſummitatum mal. & viol. an. m. ſ. bull. in aqua fluuiatili cum gallo gallinaceo & crure vitulino, ſeruetur decoctum, de quo cap. ℥ vi. per 4. dies manè hor. 2. antè cibum cum ſucci mali citrii ℥ ſ. antè cum eodem iuſculo, ſub ipſum ſumptionis, feruefacta: ſic enim mox vrinæ funduntur multæ ſubſidentia multa arenoſa, & humore craſſo ac viſcido præditæ, & alui libertas procurabitur; adſtrictio enim alui vna eſt ex cauſis cur dolor ita frequenter redeat.

Inrerim diæta inſtituenda eſt, quæ conuenienti vſu rerum ſex non naturalium minimum in corpore craſſorum lentorum & viſcidorum humorum coaceruet. Ergo piſcibus abſtinendum, carne bubula, ſuilla, auium paluſtrium caſeo, leguminibus, lacticiniis, ouis frixis, duris, placentis piſtoriiſque omnibus operibus, acetariis, fructibus crudis, pane azymo: denique omni alimentorum obſtruentium genere. fugienda in cibo & potu ſatietas, vt quæ ſit cruditatis parens, item ſomnus diurnus, aut ſtatim à cibo.

Vitandæ aquæ paluſtres & limoſæ, vina craſſa, zythum &c. potulenta, fugienda.

Vinum ſit album, aut rubrum tenue, aqua multa decoct. gram. aut alth. dilutum.

Acetariorum loco ſint cappares, criſta marina, talleolæ citrij ſaccharatæ, aut bipinella condîta.

Licebit etiam vtiliter hyberno tempore, 4. aut 5. dierum ſpatio, vacuato corpore hydromelite vti antè paſtus, demum per 10. aut 12. dies, quieſcet; tumque ſi grauitas in rene percipiatur, purgato deinceps corpore, repetendus erit hydromelitis vſus.

Sequuntur formulæ remediorum ſupra commemoratorum.

℞. Caſſ. rec. extr. ℥ j. rhei electi ʒ j. cum pauco cinnam. & diatrag. f. bolus cap. vt dictum eſt. Interdum vero loco rhei puluer. ʒ j. ſ. bened. laxat. addenda. Si bolum reſpuat vti poterit potione ſequenti.

℞. Rad. petroſ. aſparag. fœnic. gram. ſem. carth. añ. ʒ iij. beton. viol. pariet. adianth. ſaxifrag. bipinell. end. bugloſſ. totius añ. m. ſ. pruna damaſc. n. vj. ſem. melon. cucum. alth. citrij, cardui añ. ʒ ſ. glycyr. raſæ ʒ j. cicer. rub. ʒ iij. flor. cord. añ. p. j. f. decoct. ad j. doſ. in colatura inf. rhei elect. ʒ ij. cinn. ℈ j. in expreſſ. diſſ. cathol. & ſyrup. capill. ven. añ. ℥ ſ. f. doſis cap. vt dictum eſt. In paroxyſmo caſſia primas tenet.

℞. Terebinth. venetæ lotæ in aqua pariet. ʒ iij. rhei electi tenuiſſ. pul. ʒ ſ. cum ℈ ij. diatrag. frig. f. parui boli, inuoluantur obeliis vino albo madefactis, cap. ex cochleari cum ſyrupo capill. veneris, poſt purgationem.

℞. 5. rad. aper. añ. ℥ ſ. oxylap. gram. añ. ʒ vj. cich. totius, agrim. cuſcutæ, capill. omn. bipinellæ, ſaxifr. beton. viol. pariet. bugloſſ. totius añ. m. ſ. 4. ſem. frig. maior. ſem. alth. milij ſolis añ. ʒ j. glycyrr. raſæ ʒ ij. cicer. rubr. ℥ ſ. flor. cord. añ. p. j f. decoct. ad quart. 3. in colatura diſſ. ſyrup. de alth. capill. & de limonibus añ. ℥ i. f. f. apoz. clarũ aromat. cinn. ʒ i. capiat 3. ſequent. matutinis per horam antè cibum; ſed prius capiat tabellam vnam elect. triaſant. vt dictum eſt, idque intermediis temporibus purgationis.

Sequentibus pilulis vtetur, ſemel in hebdomade antè paſtus hyberno tempore, vt aluus libera maneat.

℞. Aloës non lotæ ʒ iii. rhei elect. pulu. agar. trochiſc. añ. ʒ i. ſ. pulu. elect. ducis ʒ ſ. excipiantur diaphœnico, f. parua maſſa cap. ℈ ij. ſ. aut ʒ i. pro doſi.

Sequenti die clyſtere aluum proluere, ante acceſſionem multum proderit.

℞ Mal.

℞ Mal.bism.pariet.viol.betæ an.m.j.cicerum rubr.℥j.sem. lini, fœnic.fœnug.an.ʒ iij.flor.chamæm.melil.an.p.j.f. decoct. in hydrom.ad ℔ j.in colatura diss.cathol.& diaph. an.℥ s.mellis ros. & terebinth.venetæ an.ʒ vj.olei amygd.dulc.℥ iij.f. clyster. iniic. vt dictum est. si reiecto primo dolor permanserit, alter iniiciatur.

℞ Mal. bism.totius viol.pariet.an.m.1.cham.melil.an.m.s.alth. lini an.ʒ iij.f. sacculi duo, bulliant in aqua & vino albo, pro fotu partis dolentis alternatim applicabuntur, si dolor renum grauis sit bull.in lacte.

Ex eadem materia parabitur balneum in quo æger vrgente dolore insidebit.

A fotu f.litus pro renibus sæuiente dolore.

℞ Mucag.sem.alth.lini extr.in aqua pariet.an.℥ j.s.adipis cuniculi ʒ vj. olei amygd. dulc. & de scorp. lot. in aqu. saxifr. an.q.s.f. linimentum; addetur ceratum santalinum in summo æstu.

℞ Pulu.diatr.frig.℥ s.pul.nucl.mesp.ʒ s.sem.millij solis,lapid.iudaici an.℈ j.sem.alth.petros.maced.an. ℈ s. cum sacch.℥ j. f. puluis, capiat manè post purgatum corpus, & vsum apozematum præscriptorum ex cochleari, superbibendo parum vini albi per 3. aut 4. dies continuos, postea abstinebit, quoad iterum purgatus fuerit.

Hæc decreta consulibus Clariss.Med. D.Gorræo, Petræo,& Riolano.

CONSILIVM CXVIII.

Pro Muliere ad conuulsiones epilepticas prona.

SYmptomata commemorata vt terroris plena sunt, ita à mala causa ortum ducunt, quæcumque & vndecunque illa sit. Et quòd periodis quibusdam malum reuertitur, id diathesim iam inductam declarat, quæ vt causa generatrix, ita & reducis paroxysmi auctor existit. Malum est, quòd frequenter rediuiuus affectus redeat, peius, quod partes principes cor & cerebrum impetat, pessimum, quòd non solùm per consensum cerebrum laboret, sed etiam per se, & quòd morbus ipsa obsidione caput deterius afficiat, quàm affectum fuerit. Quod palpitationes præcedant, dein- 1. 2.

de Vertigines, Epilepsiæ, Paranymphi, deinde aliquid cõuulsiuum id ab inferioribus partibus teter vapor facilè consurgens facilè committit. An vera sit Epilepsia in incerto est, cùm à Medico sit additum, *Et velut quædam Epilepsia;* Hipp. more qui cum dicit σπασμῶδές τι, aut σπασμόν τινα absolutam conuulsionem non putat, vt singultus fidem quoque facit.

Idæa affectionis istius & vertig. & conuulsi. à Gal. explicatur. ad part. 27. 4. acut.

Cæterum cum dicimus partes inferiores, & parentes & fontes vaporis istius tot grauium symptomatum authoris, in ambiguo etiam versamur. Nam & viscera sub hoc nomine intelligi possunt, & vterus ipse grauium morborum, & generi muliebri κατὰ τὴν ἰδίαν propriorum author & fundus. Possunt intelligi partes externæ crura, tibiæ, pedes, à quibus solis aliquando tanta labes manat, quatenus à principe Auicenna morbus in habitu corporis nominatur. Hæc autem cognoscere. Ideam morbi cognoscere est, Aliis atque aliis signis res distinguenda est, cum magni intersit ad remedia vsurpanda, si ab vtero, si à præcordiis, si ab habitu ipso & cruribus (vt historia morbi subindicat) malum est repetendum: Nam & tremor tibiarum, & extenuatio, quid, nisi malum portendit.

Sensus frigoris in ventriculo, ventris adstrictio, contrariam quandam temperiem ventriculi & hepatis declarant, id quum adest, magnorum morborum fons & suscitabulum existit, plura ipsa αὐτοψία docere potest.

Concinnetur elect. lenitiuum quo facilitas aluo concilietur, hanc blandiùs ducere optabilius est.

Clysterum frequens vsus.

Detractio sanguinis vere & autumno, maximè si sanguis peccet & κατὰ τὸ πλῆθος, καὶ κατὰ τὸ πάθος. Item catharsis. sed autumno blandior, & frequentior, ob contumaciam humorum, & nescio quod Empyreuma à prægressa æstate, & adustionem, quam vnam natura abhorret quæ duo morbos autumnales, aut funestos, aut longos reddunt, (vnde κατ' ἐξοχὴν autumnus pestifer dicitur, & funebris:) funestos, cum tabum malignum cito vitæ stamen abrumpit, alterato aut dissipato spiritu: longos ob humorum contumaciam, obstructionem à praua diæta; addo partium latens & intestinum vitium vix explicandum. Hinc virium infirmitas. At solæ vires, aut præsentes morbos abigunt, aut futuros arcent. Ventriculo robur concilietur, par studium esto in cerebro roborando, vitando quæ sanguinem & spiritus inflammant.

Maior animi impetus reprimendus; iræ frænos iniicere: nam animi motus malum prouocant.

Pyrotica tibiis.

Vngulæ Alces vsus ad insultus epilepticos apprimè conferens, gestanda quoque. 3.

Aquarum naturalium vsus, maximè Niuernensium, vt nè maiore sumptu Spadenses affectentur. Sed hæc Medicus domesticus expendet, examinabit.

ANNOTATIONES.

1. *Morbi longi ob crassos humores fiunt coctu difficiles, & qui partibus impinguntur, dispositiones morborum & humorum magis tumoribus præduris, quàm inflammationibus assimilantur. Pauci fiunt morbi longi per compassionem, & absque loco patiente, in quo venæ omnes habent æqualiter humores putrentes. Gal. ad aph. lib. 2. acutorum.*

2. *Quæstio fuit an balneum conferret. Aliàs conferre potest, aliàs obesse. Ita Gal. dum loquitur de Vertigine: Capitis solius caliditatem quouis alio modo habentis balneum iuuat. Cum verò spiritus flatulentus ob humorum prauitatem ad caput fertur, hos lauare non conuenit. Ac si dicat, si malum in cerebro locale est, balneum confert, sin minùs, nequaquam.*

3. *Quidam affirmant se hanc medendi rationem præsertim ad Epilepticos à quibusdam accepisse. Antimonij præparati ʒ ʃ. accipitur maceraturque in ℔ ij. vini albi optimi; Paroxysmi tempore cochlear vnum istius vini in os infunditur,*

CONSILIVM CXIX.

De inordinatis mensibus, & vteri quodam Rheumatismo, & aliis affectibus.

MVlier hæc partim diuino fauore, partim artis ope liberata est periculo, omnino tamen restituta non videtur; nam superstes cacochymia succrescentem cacochymiam induxit, atque

ad eo in cachexiam quandam adduxit: omnis enim coloris suauitas nitorque decussus est, inde totius corporis affectio indicatur, quanquam aliarum partium vernacula quædam affectio quæ κατὰ τὴν ἰδέαν, id ex symptomatum syndrome apparet, quorum ἐπιγένεσιν facit propagatio causæ morbificæ. Corporis coloratio similis est humoribus subiectis: id quod declarat aliquid intus malè geri, siue id splenicum sit, siue insignis obstructionis soboles. Magna sunt argumenta hypochondriacæ affectionis, non minora vteri laborantis: quanquam Gal. totum corpus vtero simile est omnino, gr. τὸ πάντων, quidam (ferè) interpretantur.

Somnus turbulentus, deiecta appetentia, à sumpto cibo oppressio, malacia quædam, denique sensus quidam caloris excitati à quodam suscitabulo, ac si calx irrigata foret; vbi primum benignitate alimenti æstuantia viscera madescunt & irrorantur: id autem declarat maximè dioclæam, phlogosim, obstructionemque lactium, vnde hypochondriacum πάθος maximè originem ducit, opinione principis.

At affectio vteri partim eius propria est, partim aliunde. declarant laboriosi menses, decolores, nec per idem tempus venientes, parciores. Inde quoque deteriùs habet, quòd omnis humor motus & non promotus oppressionem faciat. Decolorationem autem
Adaph.36.l.5 non solum pituita, sed & vtraque bilis facit Galeno. Proprium autem est mulierum cacochymarum, vt earum menses statam pe-
ibid. riodum non seruent, natiuoque careant colore. Si crassiores humores difficiliùs fluunt, morámque trahunt; si humidiores & te-
Hipp.6. epid. nuiores anteuertunt, diutiúsque perseuerant. Muliebria enim aqua laborantibus diuturniora. Ac calamitatem morbosi mensis auget vteri ῥευματισμός, vt mirum non sit, si concipiendi opportunitas sublata, spem prolis ademerit. vnde irriguus vterus, humore aduena, & fortè indigena, proindeque indignabundus τὴν μίξιν reformidat. At tellus nisi benè culta annuo puerperio læta esse non solet. sic totius corporis, maximéque vteri cura habenda est.

Cùm menses decolores sint, habeat frequentem syrupum solennem ex Rheo. Agar. foliculis.

Maximè probo in vsu quotidiano aquam macerationis Rhei; parato decocto ex capillaribus, primula veris, chamæpit. & oxylapatho.

Puluis sit a Ἰρόων, maximè: quæ obstructa liberant, & ῥυπτικά, calidiora vitentur.

Detractio sanguinis, cum is ægrotet, & κατὰ τὸ πλῆθος, καὶ κατὰ τὸ πάθος.

Vterus aliàs morosus & τῆς μίξεως indignans repurgetur, purior factus excitetur, stimulis istis concitus cum olim κωφότερος fuerit, fiat εὐήκοος (vt eleganter loquitur Aristoteles) vt culto fundo fructus suauis egerminet. *10. de hist. anim.*

CONSILIVM CXX.

Pro Consule iam rudimenta Apoplexiæ experto.

CErebri læsiones vt magni momenti sunt, ita paruæ non mediocrem etiamnum curam, magnæ maximam requirunt. si quando aliàs, hîc nil negligi debet, primas tenent Apoplexiæ, harum initia & rudimenta tanti esse debent, vt vel leuissima symptomata non negligantur. Nedum illud quod in ægro pathognomonicum est quodammodo, id genus linguæ ἀκράτεια & incautè prehendens ἀφωνία. Hæc in clariss. virum inciderunt. sic enim ex fide historiæ à magistris artis medicè & elegāter conscriptæ cōstat. *Parua causa medulij exoluitur nisi quid circa partem principem sit. Hip. de præcept.*

Quoniam vero & tempus, & ætas, & temperamentum, & vitæ institutum (cuius vis cæteris non est inferior) & cerebri nescio quæ contracta labes, & infirmitas malum reuocare possent; hîc danda opera, hîc vigilandum, hîc anteuertendum. Sed non multa apud artis magistros edisserenda. Purgetur frequenter Apoz. recipiente sennam, agar. & syrup. ros. pallid. addito rheo. Bis mense purgetur per syrupum ex eadem materia, vel cœlo frigid. catapotiis cephalicis addito rheo. *Quantum libera aluus capiti confert. Hipp. 2. de diæt. Aluus euacuata ex reliquo corpore & capite humiditatem ad se attrahit, euacuato capite & auditus, & visus repurgantur, & homines agiles fiūt. Et plen. Gal. ex Hipp. de Aëre & loc. qui natura aluum liberam habent, minime pleuritide &c. morbis corrip. ad aph. 33. lib. 6.*

Opiata concinnanda ex puluer. splen. hepaticis conseruis, cephalicis non admodum calfacientibus adiecta confect. Alkermes.

Linatur ceruix ex oleo saluiæ, castorei cum pauco ol. nucis moschatæ adiecta mucag. sem. alth. extractæ in aqua saluiæ & cera.

Gargar. ex salu. beton. hyssop. coctis in hydromelite teneat nucem moschatam in ore. Detractiones sanguinis pro re nata.

Cauterium ad collum. Vena frontis aperienda si plethorici cerebri argumenta adsint, si fieri possit prouocandæ & aper. hæmorrhoides. Abstineat à vino quoad eius fieri potest, vtatur scynæ decocto addendo hyemis tempore saluiæ parum. Non prouocentur sudores eo decocto, vel eius loco sit hydrosaccharum. Res vene-

reas prudenter exerceat. quod enim ad venerea, quæ sunt λυσιμελέα καὶ λυσιγῆα καὶ ἄνοιαν sæpe accersunt & ad animi pathemata hîc præclarè facit aurea mediocritas. Magnarum cogitationum cursus reprimendus, vt enim laboranti pedine sedendum, nec ambulandum, sic nec cerebro infirmo laborandum.

CONSILIVM CXXI.

De *Vlcere inguinis & Tumore.*

PRoponis nobis quæstionem perdifficilem de vlcere, & tumore inguinis dextri, ad cuius diiudicationem cuperemus rem paulò altius repetitam: nam cum tumor is multis de causis oriri posset, vel in ipsis inguinum glandulis, vel ab intestini aut omenti prolapsu, vel ab vtero in eam partem inclinato, non possumus intelligere quæ signa singulorum præcesserint. an scilicet suppressi menses, vel sanies è pudendo manarit, an dolores coxarum, femorum, lumborum præcesserint aut etiam pubis, quæ omnia vtero malè affecto eueniunt. Præterea dubij sumus an tormina aliqua, alui profluuia, vomitiones, & reliqua quæ solent intestinis laborantibus excitari, apparuerint. Nam quod de stercore reiecto narras, dubium & ambiguum signum videtur, quod fœtore carere scripseris. Similiter & vermis tam ab vtero quam ab intestinis reiici potuit; sed plerumque in omnibus vlceribus putridis & malè curatis & detersis gignitur, nec tamen intelligimus quanta fuerit eius longitudo.

His de causis non est facilè tibi persatisfacere, quodque rescribimus coniectura magis quàm certa ratione dictum accipies. Itaque nullis apparentibus signis malè affecti vteri, aut intestini maioris, vt Ilei, verisimile putamus in inguen dextrum prolapsam fuisse apophysim quandam cæci intestini, quæ referta sordibus tandem computruit, & sinum effecit. ex ea apophysi ita affecta non est necesse symptomata ea consequi, quæ maiore intestino eoque toto sequi consueuerunt, cuiusmodi sunt voluulus, vomitiones, alui profluuia & reliqua commemorata.

Hic affectus curari possit necne primum videndum est, deinde quibus remediis. Verum curationem sperare partis affectæ natura impedit, quæ regigni nequit, & coalescere si diuisa fuerit.

Remedia autem non alia adhibenda existimamus, quam quæ detergendis vlceribus dicata sunt, eòque magis quò pars affecta perpetuis sordibus magis inquinatur.

Fiant autem frequentes, quibus non tantum leuabitur malum, sed etiam innotescere poterit an vlcus penetret in intestinum, an in vterum, si diligenter attenderis vtriusque partis reiectiones.

Præter topica remedia, censemus etiam purgandum corpus frequenter remediis ægræ acommodatis, clysteres etiam crebro iniiciendos, prouidendumque ventriculi actioni eupeptis & euchymis alimentis.

His accedere poterit & schinæ vsus eo modo quo expedire iudicabis. lactis asinini vsus præsertim per æstatem vlceribus acommodatus est, quòd vehementer detergeat.

Quòd si malè affecti vteri signa appareant, vtero consulendum erit, si Ilei eodem modo Ileo & eius affectionibus incumbendum. Hæc decreta Consulibus D. M. I. Gorræo. & I. Contæo.

CONSILIVM CXXII.

De Vrinæ incontinentia.

VIrgo nobilis vrinæ incontinentia iamdudum laborabat, sequentibus remediis illi consultum fuit.

Primum abstineat ab omni iure, præsertim ab eo quod vrinam prouocet, vt quod fit ex rad. fœn. petros. & asparagi, item ab omnibus herbis viridibus: sequenti autem syrupo 10. quoque die manè vtatur.

♃. Rad. polyp. cichor. cyp. añ. ℥ ſ. plantag. totius buglosſ. borrag. maior. ceterach, fumar. primulæ veris, absinth. romani añ. m. j. sem. citrij, passſ. mund. añ. ʒ ſ. sem. acetos. plant. coriand. gran. berber. añ. ʒ ij. sem. fœnic. ℈ iiij. folior. senn. mund. ℥ ſ. myrobal. citr. & embl. añ. ʒ ſ. fiat decoct. in colat. ad ℔ ſ. dissol. rhei electi infus. in parte decoct. antecedentis expresſ. factam ad ℥ ſ. syrup. ros. laxati-

cum ℥ ij.ſ.ſacch.q.ſ.f.ſyrup. vtatur ℥ ij. pro doſi vt dictum eſt,cum aqua hordei quæ poſtea augebitur pro effectu primæ doſeos.

Fouebitur extrema pars ſpinæ propè os ſacrum hoc decocto.

℞. Salu.maior.orig.calam. primulæ veris,lauend. rutæ an̄. m. j. rad.acor.cyp.an̄. ʒ j.flor.cham.mel.anethi abſinth.rom.an̄. p. j. medij cort.quercus & balauſt.an̄.p.j. f. ſacculus qui bull.in æquis partibus vini ſtyptici & aquæ fabrorum pro fotu partis nominatæ, poſt fotum illinatur.

℞. Olei coſti & ol.ſamb.flor.an̄.℥ j.ſ.de hyper.ʒ vj.pul.cyp.ireos flor.an̄ ℈ ij.pul.balauſt. ʒ ſ.cum cera f.linim. pro parte dicta & oſſe ſacro. Si non leuetur hoc remedio,applicabitur. emplaſt. contra rupt.oſſi ſacro miſta maſtiche.

Singulis diebus vtetur hoc puluere.

℞. Mirobal. omn. aſſatorum & extinct. in aceto an̄. ℥ j. ſem. naſturt.coriand.præp.conqu. extinct. in ſucco omphacij an̄.ʒ j. ſ. ambr. citr. cupulorum glandium, nucis cupr. an̄. ℈ iiij. cinnam. electi ʒ j. corall. ℈ j. pelliculæ ſtomachi gallinarum præpar. ℈ iiij. cum ſacch.ſuff. f.puluis; vtatur ex cochleari bis in die longè antè paſtum.

Vtatur aqua bullita ferrata, abſtineat à vino albo : cuius loco paulo adſtringens vinum bibat aqua prædicta dilutum. Vitabit ſalſa,acria & aromata.Iure lentium coct.vtetur aliquando.

His remediis ſanitatem recuperabit.

Si medicamenta per os aſſumenda abhorreat,vtendum erit clyſteribus.

℞. Hydrom. coct. cum ſem. carminat. & cyp. ſal. maior. flor. cham.& anethi quart.ʒ. in colat. diſſ. conf. hieræ ſimpl. ℥ ſ. mellis anth.ſacch. rub.an̄. ℥ j. olei de hyp.& irini an̄.℥ j.ſ.f.enema;vtatur ſæpè.

Hæc decreta Conſul.D.M.Petræo.& Contæo.

De dolore

CONSILIVM CXXIII.

De dolore Thoracis & Ceruicis.

VIr nobilis varias aëris incommoditates perpessus cœpit conqueri de dolore Thoracis, ad medullam spinalem. Item de ceruicis graui dolore. Mala victus ratio, animi excandescentia, irarum ardor, habendi ardens desiderium, famis & inediæ tolerantia fecit vt ad ventriculum affluxerint varij humores æruginosi præsertim, qui eum grauissimè torserint afflixerintue: videbatur penè opprimi & suffocari præ congestis in ventriculo, partibusque vicinis humoribus. Vocatus D. Palmarius medicamentum præscribit purgans, Apozemata celebria, malum quieuit. Lata est aluus excrementis biliosis, æruginosis, perseuerabat tussis siccior, nullus capitis dolor, visus est restitutus, in morbum recidit, conquestus est de difficili respiratione, cuius causam referebat ad oppressionem diaphragmatis à liene. Missus sanguis ad 3. vascula, corruptus erat, alleuatus, paucis post diebus ex interuallis malè habebat. His omnibus successit inappetentia, tumor pedum ædematosus, dolor ad regionem ventriculi, scrotum intumebat præsertim serò & mane, cœptũ est quæri de causa eorũ symptomatũ. Medici accusabant hepar, idemque ab intemperie calida laborare dicebant, & humores serosos gignere, huc & illuc relegare, accusatus quoque lien est. Non ita pridem fuerant præscriptæ tabellæ elect. triaf. quadr. rheo, superbibito tantillo vini absinth. & aquæ decoct. cichorij. Rebus diligenter examinatis hæc ab iis præscripta sunt purgetur bis in hebdomade cum ℥ j. ſ. syr. de cich. compos. cum rheo in quo diss. express. ʒ ij. rhei elect. inf. in aqua agrimonij cum ʒ ſ. sant. citrini.

Item 2. diebus interiectis vtatur suo elect. triaf. cum quadr. rheo. post 15. dies foueatur vtrumque hypoch. fotu sequenti.

℞. Fol. mal. bism. viol. cich. totius & agrim. an̄. m. 1. absint. scolop. capill. ven. ceterach, chamæm. an̄. m. ſ. rosar. rub. & menthæ. an̄. p. ii. sem. anisi fœniculi an̄. ℥ j. rad. cyp. scœnanth. calam. arom. an̄. ʒ j. ſ. 2 sacculi intersuti, qui bulliant in aqua & 3. parte vini albi pro fotu cum philtris.

℞. Olei de absinth. de capp. & rosa. añ. ℥ j. f. litus post fotum, præscripta est diæta hæc vt primum cibis euchymis carnibus potius tostis quam dixis, vino albo & rubro dilutissimo iusculis ferè abstineret.

FINIS.